ÉMILE ZOLA

HAYVANLAŞAN İNSAN

İthaki

KLASİK

Émile Zola

2 Nisan 1840'da Paris'te doğdu. Tüm gençliği, romanlarında Plassans adıyla andığı Aix-en-Provence'da geçti. Kent kolejinde, uzun yıllar boyunca dostu olacak Paul Cézanne ile tanıştı. 1847'de babasının genç yaşta ölümü aileyi çok zor durumda bıraktı ve Émile üzerinde derin etkiler bıraktı.

1858'de Paris'e yerleşti. Bir süre sonra Hachette Yayınları'nda çalışmaya başladı. Bu onun yazıyla uğraşmasını, aydın bir çevreyle tanışmasını sağladı.

1865'de gelecekteki karısı, Alexandrine Meley'le tanıştı, hayatını, yazarak kazanmaya karar vererek Hachette Yayınları'ndan ayrıldı. Taine ve Claude Bernard'ın etkisiyle romanı, ortamın ve koşulların baskısı altında organizmadaki derin değişimleri ve karakterleri inceleyen bilimsel bir yapıt gibi düşünmeye başladı. 1867'de *Rougon-Macquart*'lar dizisini haber veren ama bu diziden olmayan *Thérèse Raquin* romanını, daha sonra 1868'de *Madeleine Férat*'yı yayımladı.

1868'de tüm romanlarını, İkinci İmparatorluğu anlatan ve kişileri çeşitli romanlarında tekrar tekrar ortaya çıkaran bir dizi haline getirmeye karar verip *Les Rougon Macquard* (Rougon-Macquart'lar) adı altında yayımlamaya başladı.

1877'de *l'Assommoir*'ı (Meyhane) yayımlandı (Bu romanla beraber edebiyat dünyası "Natüralist okul"un doğduğunu haber verir.)

Zola daha sonra, kendi estetik düşüncesini *Deneysel Roman* (1880) adlı yapıtında tanımlar, *Tiyatroda Natüralizm* (1881) ve *Natüralist Romancılar* (1881) adlı yapıtlarını yazar. Bu arada yeni romanlar da yayımlar: *Bir Aşk Sayfası*, *Nana*, *Kadınların Mutluluğu*, *Yaşama Sevinci*. 1885'te madencilerin zor yaşamlarını destansı bir dille anlatan başyapıtı *Germinal* yayımlanır.

1888'de, köylü dünyasının anlatıldığı *Toprak*, 1890'da *Hayvanlaşan İnsan*, 1891 ile 1893 arasında, *Para*, *Çözülme*, *Doktor Pascal* romanlarını yayımlayarak *Rougon-Macquart* serisini tamamlar.

İşçilerin yaşamlarını incelerken, kendi eğilimlerine uygun bulduğu Sosyalizm fikriyatıyla tanışır. Dreyfus davası ile eyleme geçme fırsatı bulur. Kaptanın suçsuzluğuna inanan Zola, 13 Ocak 1898'de *l'Aurore* gazetesinde *J'accuse* (Suçluyorum) başlığı altında, sorumluları ele veren bir makale yayımlar. Bu nedenle bir yıl İngiltere'ye sürgün gitmek zorunda kalır, 1899'da Dreyfus aklanınca Fransa'ye döner.

Son yapıtlarında bilimsel kaygılardan uzaklaşır ve romanlarını toplumsal inancının hizmetine verir. Uygarlığın simgesi olarak üç kenti anlatır: Lourdes, Roma, Paris (1894-1898). Sonra yeni bir seri başlatır: Dört temel kitap, *Doğurganlık*, *Emek*, *Gerçek*, *Adalet* (1899-1903). *Adalet* kitabı Zola'nın, 1902'de bir kaza sonucu ölümü üzerine yarım kalmıştır.

İthaki Yayınları - 284
Edebiyat - 230
ISBN 975-273-054-X

Émile Zola / *Hayvanlaşan İnsan*

Kitabın Özgün adı:
La Bête humaine

Fransızcadan çeviren: Alev Özgüner
Redaksiyon: Aysen Altınel

1. Basım, İstanbul 2004

© İthaki, 2004

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

Yayın Koordinatörü: Füsun Taş
Kapak Tasarımı: Murat Özgül
Düzelti: Esin Coşkun
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Yeşim Ercan
Kapak, İç Baskı ve Cilt: Kitap Matbaacılık

İthaki Yayınları
Mühürdar Cad. İlter Ertüzün Sok. 4/6 81300 Kadıköy İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
www.ithaki.com.tr
ithaki@ithaki.com.tr

Dağıtım:
Çatalçeşme Sok. Yavuz Han No: 26 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 512 76 00 Faks: (0212) 519 56 56

Hayvanlaşan İnsan

Émile Zola

Çeviren: Alev Özgüner

İthaki

1

Roubaud, odaya girer girmez, yarım kiloluk ekmeği, böreği, bir şişe beyaz şarabı masanın üstüne koydu. Ama Victoire Ana, işinin başına inmeden sobanın ateşine öyle bol tozkömürü atmıştı ki, sıcaklık boğucu bir hal almıştı. Ve garın şef yardımcısı bir pencere açarak dirseklerini dayadı.

Burası, Amsterdam Çıkmazı'nda, Batı Kumpanyası'nın bazı memurlarına tahsis ettiği, sağdan sonuncu yüksek bir binaydı. Beşinci katta ve kırma tavanlı çatının köşesinde bulunan pencere gara, yani Europe Mahallesi'ni bölen geniş hendeğe bakıyordu. O öğleden sonra ansızın net bir biçimde görünmeye başlayan ufuk, güneş ışınlarının deldiği nemli, ılık şubat ortası göğünün griliği altında daha da genişlemiş gibiydi.

Karşıda, bu ışık zerrecikleri altında, Rome Caddesi evlerinin bulanık ve silik bir görüntüsü vardı. Solda, kapalı salon sundurmaları, isli camları olan dev gibi girişlerini gözler önüne seriyordu. Postane ve tandırhane, rahatça seçilen büyük istasyon girişlerini, daha küçük olan Argenteuil, Versailleo ve Ceinture girişlerinden ayırmaktaydı; sağdaysa Europe Köprüsü, yeniden ortaya çıkan ve Botignolles Tüneli'ne kadar uzanan hendeği, demir yıldızıyla kesintiye uğratıyordu. Ve pencerenin tam altında, köprüden başlayan üç çifte hat, alanı tüm genişliğince kaplayarak

kollara ayrılıyor, bir yelpaze gibi açılıyordu; giderek artan sayısız metal kolları sundurmaların altında kayboluyordu. Kemerlerin ilerisindeki üç makasçı kulübesinin küçük çıplak bahçeleri görünmekteydi. Rayları dolduran lokomotif ve vagonların birbirine geçmiş silik görüntüleri içinde büyük bir kırmızı işaret, soluk güne vurulmuş bir damga gibiydi.

Roubaud, bir an için kendi Havre Garı'nı düşünerek, onunla kıyaslayarak ilgisini bu görüntüye yöneltti. Paris'te böyle, bir günlüğüne geldiği ve Victoire Ana'nın evine indiği her seferinde, mesleği ona rahat vermezdi. Mantes'tan gelip ana hatların sundurması altında duran bir tren gara canlılık kazandırmıştı; Roubaud gözleriyle, küçük bir tür kömür vagonu olan, üç alçak ve çifte tekerlekli manevra lokomotifinin, trenin vagonlarını kör hatlara doğru götürmesini izledi. Daha güçlü olan bir diğer lokomotif, yolları yutan iki koca tekerlekli bir ekspres lokomotifi tek başına duruyor, bacasından çıkan yoğun siyah duman, durgun havada çok yavaşça dosdoğru yukarı yükseliyordu. Ama Roubaud'nun tüm dikkati Caen'e gidecek olan üç yirmi beş treninde yoğunlaştı; tren şimdiden yolcularla dolmuş, lokomotifini beklemekteydi. Europe Köprüsü'nün ilerisinde duran bu lokomotifi görmüyordu; sadece sabırsızlanmaya başlayan bir insan gibi telaşlı ama hafif düdük sesleriyle yol istediğini duyuyordu. Bağırarak verilen komuta, anladığını belirten kısa bir düdük sesiyle karşılık verdi lokomotif. Sonra, hareket etmeden önce bir sessizlik oldu, otomatik boşaltma muslukları açıldı; buhar, sağır edici bir gürültüyle fışkırarak yeri süpürdü. O zaman Roubaud, bu yoğun beyazlığın köprüyü aştığını, yumuşak bir kar yumağı gibi döne döne demir çatmaların arasından yükseldiğini gördü. Havanın bir bölümü buhardan beyaza kesmişti, bu arada diğer lokomotiften çıkan dumanlar giderek genişliyor, siyah bir örtü

gibi etrafa yayılıyordu. Arkada, uzayıp giden boru sesleri, bağırarak verilen komutlar, hatlardaki kesişme noktalarında meydana gelen sarsıntı sesleri boğulup gitmekteydi. Yırtılmaya benzer bir gürültü oldu; Roubaud, yukarı yöne giden bir Versailles treniyle, aşağı yöne giden bir Auteuil treninin kesiştiklerini gördü.

Roubaud, tam pencerenin önünden çekilecekti ki, adının seslenildiğini duyarak aşağıya doğru sarktı. Ve aşağıda, dördüncü katın balkonunda, otuz yaşlarında genç bir adam, şef konduktör Henri Dauvergne'i gördü. Henri Dauvergne, ana hatlarda şef yardımcısı olarak çalışan babası ve biri on sekiz, diğeri yirmi yaşında iki sarışın olan güzel kız kardeşleri Claire ve Sophie'yle yaşamaktaydı. Bu iki kız, iki erkeğin eline geçen altı bin frankla evi idare ederken, neşelerinden hiçbir şey kaybetmiyorlardı. Küçük olan şarkılar söylerken, büyük güler, bir kafes dolusu adakuşu da ötüşleriyle onlarla yarışırdı adeta.

"Vay, Mösyö Roubaud, demek Paris'tesiniz?.. A, tabii ya, kaymakamla bir işiniz vardı."

Dirseklerini yeniden pencereye dayayan gar şef yardımcısı, o sabah altı kırk ekspresiyle Havre'dan ayrılmak zorunda kaldığını anlattı. İşletme müdüründen gelen bir emir onu Paris'e çağırmıştı, kendisine uzun uzun önemli öğütler vermişlerdi. Neyse ki işinden olmamıştı.

"Ya madam?" diye sordu Henri.

Madam da alışveriş yapmak için birlikte gelmek istemişti. Kocası onu, Victoire Ana'nın, her gelişlerinde anahtarını kendilerine teslim ettiği bu odada bekliyordu. Kadıncağız aşağıda temizlik işleriyle uğraşırken, karı koca sükunet içinde ve yalnız başlarına yemek yemekten hoşlanıyorlardı. O gün Mantes'ta, önce işlerini halletmek istediklerinden poğaçayla yetinmişlerdi. Ama saat üç olmuştu ve Roubaud açlıktan ölüyordu.

Henri, kibar görünmek için bir soru daha sordu:

"Peki geceyi Paris'te mi geçireceksiniz?"

Hayır, hayır! Akşam altı otuz ekspresiyle ikisi de Havre'a dönecekti. Tabii ya, tatil! Sizi sadece fırça çekmek için rahatsız ederlerdi, sonra da buyrun köpek kulübesine!

Bir an, iki memur kafalarını sallayarak bakıştılar. Fakat artık birbirlerini duymaz olmuşlardı, çın çın öten notalarıyla deli gibi çalınan bir piyano sesi geliyordu. İki kız kardeş, yüksek sesle gülerek, adakuşlarını kışkırtarak, tuşlara birlikte basıyor olmalıydılar. Bunun üzerine kendisi de neşelenen genç adam, selam vererek içeriye girdi; ve yalnız kalan şef yardımcısı, gözleri bir süre gençlik neşesi fışkıran balkona dikili halde durdu. Ardından bakışlarını yukarıya çevirdi, lokomotifin otomatik boşaltma musluklarını kapamış olduğunu ve makasçının onu Caen trenine doğru yolladığını gördü. Son beyaz buhar yığınları, gökyüzünü kirleten iri kara duman kıvrımları arasında kaybolmaktaydı. Sonra kendisi de odaya girdi.

Üçü yirmi geçeyi gösteren guguklu saatin önünde Roubaud umutsuz bir hareket yaptı. Lanet olası Séverine, neden bu kadar gecikmiş olabilirdi? Bir dükkana girdi mi çıkmak bilmezdi. Midesinin kazınmasını unutmak için sofrayı kurmayı düşündü. Hem yatak odası, hem yemek odası, hem de mutfak işlevi gören iki pencereli geniş oda, ceviz mobilyaları, yatak takımları kırmızı pamukludan karyolası, raflı büfesi, yuvarlak masası ve Normandiya tarzı dolabıyla, Roubaud'nun aşina olduğu bir yerdi. Büfeden peçete, tabak, çatal, bıçak ve iki bardak aldı. Bunların hepsi son derece temizdi ve örtünün beyazlığından mutluluk duyan, karısına çok âşık olan, kapıyı açar açmaz karısının atacağı kahkahaları düşünerek kendisi de gülen Roubaud, bir evcilik oyunu oynarmışçasına zevk alıyordu bu ev işlerinden. Ama böreği bir tabağa yer-

leştirip, yanına da beyaz şarap şişesini koyunca telaşlandı, gözleriyle etrafı araştırdı. Sonra, unutulmuş iki paketi, küçük bir kutu sardalye ve gravyer peynirini çabucak ceplerinden çıkardı.

Saat buçuğu vurdu. Roubaud, bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, en ufak gürültüde merdivene doğru kulak kabartıyordu. Boş boş beklediği sırada aynanın önünden geçerken durdu, kendisini inceledi. Hiç yaşlanmıyordu, kırkına yaklaştığı halde kıvırcık saçlarının parlak kızılı solmamıştı. Yüzünü tamamen kaplayan sakalı da güneş sarısı rengini ve gürlüğünü koruyordu hâlâ. Orta boylu ama son derece güçlüydü, dar alınlı, kalın enseli, canlı iki koca gözün aydınlattığı yuvarlak ve kıpkırmızı suratlı biraz yassıca kafasından hoşnuttu, kendini beğeniyordu. Kaşları ortada birleşiyor, alnındaki kıskançlık çizgisini örtüyordu. Kendisinden on beş yaş küçük bir kadınla evlendiği için, aynalara sık sık göz atmak onu rahatlatıyordu.

Kulağına ayak sesleri geldi. Roubaud koştu, kapıyı araladı. Ama gelen garda gazete satan kadındı, bitişikteki evine dönüyordu. Roubaud tekrar odaya dönerek, büfenin üzerinde duran denizkabuğu kutusunu incelemeye başladı. Séverine'in sütannesi Victoire Ana'ya hediye ettiği bu kutuyu biliyordu. Bu küçük nesne, tüm evlilik hikayesinin gözünde canlanmasına yetti. Yakında üç yıl bitecekti. Fransa'nın güneyinde, Plassans'da, yük arabacısı bir babanın oğlu olarak dünyaya gelmişti; askerliğini başçavuş rütbesiyle bitirmiş, uzun süre Montes garında posta memurluğu yapmış, daha sonra da Barentin garına posta şefi olmuştu; onu, sevgili karısını, Başkan Grandmorin'in kızı Matmazel Berthe'le birlikte trene binmek için Doinville'den geldiğinde tanımıştı. Séverine Aubry, Grandmorin'in hizmetinde çalıştığı sırada ölen bir bahçıvanın en küçük kızıydı; ama vaftiz babası ve vasisi olan başkan onu öyle seviyordu ki, kendi kızına arkadaş

etmiş, her ikisini de Rouen'da aynı okula yollamıştı; ve Séverine'in de doğuştan gelen öyle kibar bir yaradılışı vardı ki, Roubaud, yontulmuş bir işçinin, değerini anladığı bir mücevhere olan tutkusuyla, onu uzaktan arzulamakla yetinmişti uzun süre. Bu, hayatının biricik hikayesiydi. Ona sahip olma mutluluğuna ermek için beş parası olmadan da evlenebilirdi Séverine'le; ve açılmak için cesaret bulduğunda, gerçek, düşlerini aşmıştı: Artık emekli olan, Batı Kumpanyası yönetim kurulu üyesi başkan, Séverine'le birlikte ona on bin franklık bir çeyiz vermiş, üstelik onu himayesine almıştı. Hemen evlendiği günün ertesinde, Havre garında şef yardımcısı olmuştu. Zaten görevinde güvenilir, dakik, namuslu, sınırlı bir zekası olsa da çok dürüst olduğu için iyi bir memur olarak tanınmıştı; tüm bu mükemmel özellikler, talebine hemen karşılık verilmesini ve hızla yükselmesini açıklıyordu. Ama o, her şeyi karısına borçlu olduğuna inanmayı tercih ediyordu. Ona tapıyordu.

Sardalye kutusunu açınca, Roubaud'nun sabrı gerçekten tükendi. Saat üç için sözleşmişlerdi. Séverine nerede olabilirdi ki? Bir çift potinle altı gömlek satın almanın bütün bir gün gerektirdiğini ileri sürecek değildi ya! Yeniden aynanın karşısından geçen Roubaud, kaşlarının dikilmiş, alnının derin bir çizgiyle bölünmüş olduğunu gördü. Havre'da kansından asla kuşku duymazdı. Paris'teyse aklından her tür tehlike, aldatma ve suç geçiyordu. Beynine kan hücum ediyor, eski işçi yumruklarını, vagon sürdüğü zamanlardaki gibi sıkıyordu. Gücünün farkında olmayan bir hayvana dönüyor, gözlerini kör eden bir öfkeyle onu parçalayacak gibi oluyordu.

Séverine kapıyı itti, neşe içinde, taptaze görünüyordu.

"Ben geldim... Kaybolduğumu sanmış olmalısın, öyle değil mi?"

Yirmi beş yaşının parıltısı içinde, uzun, ince ve çok kıvrak görünmekle birlikte, ince kemikli ve tombuldu. İlk bakışta hiç güzel değildi, uzun bir suratı, hayranlık uyandıran dişlerinin aydınlattığı büyük bir ağzı vardı. Ama ona baktıkça, gür siyah saçlarının altındaki kocaman mavi gözlerinin çekiciliği ve farklılığıyla insan büyüleniyordu.

Kocası, o çok iyi bildiği kuşkulu ve kararsız bakışlarıyla, cevap vermeksizin onu süzmeyi sürdürüyordu, bunun üzerine şöyle devam etti:

"Aman! öyle koştum ki... Düşün, bir omnibüs bulmak imkansız. Ben de arabaya para vermek istemediğim için koştum... Bak, nasıl da ateş bastı."

"Hadi ama," dedi Roubaud sertçe, "alışverişten geldiğine inandıramazsın beni."

Ama Séverine hemen bir çocuk sevimliliğiyle kocasının boynuna atıldı, küçük tombul eliyle onun ağzını kapattı:

"Huysuz, huysuz adam, sus bakalım!.. Seni sevdiğimi biliyorsun."

Böyle bir içtenlik doğasında vardı; Roubaud, karısının öyle masum, öyle dürüst kalmış olduğunu hissediyordu ki, onu heyecanla kollarının arasında sıktı. Kuşkuları hep böyle son bulurdu. Séverine nazlandırılmaktan hoşlanır, kendisini kocasına teslim ederdi. Roubaud da karısını, karşılığını görmediği öpücüklere boğardı; kendisine içinde aşkın yer almadığı bir evlat sevgisi gösteren bu tepkisiz koca kız çocuğuydu işte asıl onda endişe yaratan.

"Demek çarşıyı boşalttın, öyle mi?"

"Ya! evet! Sana anlatacağım... Ama önce yemek yiyelim. Öyle acıktım ki! Ha! dinle bak, sana küçük bir hediyem var. Küçük hediyemi isterim, de bakalım."

Yüzü onun yüzünün hemen yakınında, gülüyordu. Sağ elini cebine sokmuş bir şey tutuyor ve onu dışarı çıkarmıyordu.

"Çabuk, küçük hediyemi isterim, de."

Roubaud da çocuk gibi gülüyordu. Sonunda kararını verdi.

"Küçük hediyemi isterim."

Roubaud'nun on beş gün önce kaybettiği ve o günden beridir de yasını tuttuğu bıçağın yerine aldığı bir bıçaktı bu. Roubaud, bu fildişi saplı ve parlak ağızlı, güzel yeni bıçağı muhteşem bulmuş, sevincinden haykırıyordu. Onu hemen kullanacaktı. Roubaud'nun coşkulu hali karşısında Séverine çok memnun oldu; ve işi şakaya dökerek, dostlukları kesilmesin diye bir metelik aldı kocasından.

"Yemek yiyelim, yemek yiyelim," deyip duruyordu. "Hayır, hayır! yalvarırım, daha kapatma. Öyle terledim ki."

Pencereye doğru giden Roubaud'nun yanına gelmişti, onun omzuna yaslanıp, geniş gar alanına bakarak birkaç saniye öyle kaldı. O sırada dumanlar kaybolmuştu, bakır rengine bürünmüş olan güneş, Rome Caddesi'nin evleri ardında, puslar arasında alçalmaktaydı. Aşağıda, bir manevra lokomotifi, dört yirmi beşte hareket edecek olan Mantes trenini getiriyordu. Treni gar sahanlığı boyunca çekerek sundurmanın altına kadar götürdü ve ondan ayrıldı. Dip kısımda, Ceinture hangarından gelen tampon çarpışma sesleri, sonradan eklenmekte olan vagonlara işaret ediyordu. Ve rayların ortasında yalnızca, yaptıkları seferin tozundan yüzleri gözleri simsiyah olmuş makinisti ve ateşçisiyle, bir omnibüs katarının ağır lokomotifi durmaktaydı. Bir sübaptan çıkan incecik bir buhar dışında duman püskürtmüyordu, sanki yorgun ve güçten düşmüşçesine hareketsizdi. Batignolles deposuna geri dönmek için kendisine yol verilmesini bekliyordu. Kırmızı bir işaret yanıp söndü. Lokomotif hareket etti.

"Şu Dauvergne'in küçük kızlan ne kadar neşeliler!" dedi Roubaud, pencerenin önünden ayrılırken. "Piyano çalıyorlar, duyuyor musun?.. Biraz önce Henri'yi gördüm, sana saygılarını iletmemi söyledi."

"Sofraya, sofraya!" diye haykırdı Séverine.

Ve sardalyelere saldırarak, hepsini yalayıp yuttu. Tabii, Mantes'ta yedikleri poğaçanın üzerinden epey geçmişti! Paris'e geldiğinde kendinden geçiyordu Séverine. Kaldırımları arşınlamış olmanın mutluluğuyla heyecan içindeydi, yaptığı alışverişin coşkusunu taşıyordu hâlâ. Kış boyunca biriktirdiği paraları her ilkbahar bir seferde harcıyor, yolculuk masrafından kurtulduğunu söyleyerek, her şeyi bir gelişte almayı tercih ediyordu. Tek lokmayı bile ziyan etmeden anlatıp duruyordu. Sonunda biraz utanıp kızararak, harcadığı paranın üç yüz frangı geçtiğini ağzından kaçırdı.

"Vay canına!" dedi Roubaud, afallamış bir halde. "Bir şef yardımcısı karısı için iyi gidiyorsun!.. Ama yalnızca altı gömlekle bir çift potin alacaktın hani?"

"Aman dostum, zor bulunur kelepirler bunlar!.. Enfes çizgili bir ipekli! Zevk ürünü bir şapka, düş misali! Etekleri işlemeli hazır jüponlar! Ve tüm bunlar yok pahasına, Havre'da bunlara iki mislini ödemek zorunda kalırdım. Aldıklarımı bana yollayacaklar, o zaman görürsün!"

Séverine, sevinçli, yakarıcı ve mahcup haliyle öyle tatlıydı ki, Roubaud gülmekten kendini alamadı. Üstelik, lokantadakinden daha rahat olarak baş başa oldukları bu odada yenilen şu hazırlıksız yemek öyle güzeldi ki. Her zaman su içen Séverine almış başını gidiyor, farkına varmadan beyaz şarap dolu kadehinin dibini buluyordu. Sardalye kutusu boşalmıştı, güzel yeni bıçakla ezmeden kesip kesip aldılar. Bıçak öyle iyi kesiyordu ki, övgüyü

hak ediyordu.

"Şimdi de sen söyle bakalım, işin ne alemde?" diye sordu Séverine. "Beni konuşturup duruyor, kaymakamla olan işinin nasıl sonuçlandığını söylemiyorsun."

Bunun üzerine Roubaud, işletme müdürünün kendisini nasıl karşıladığını ayrıntılarıyla anlattı. Aman Allahım! tam anlamıyla bir azar işitmişti. Kendisini savunmuş, gerçeği olduğu gibi söylemiş, o kaymakam olacak gösteriş budalası adamın, köpeğiyle beraber birinci sınıf bir arabaya binmek için nasıl direndiğini, oysa avcılar ve köpeklerine tahsis edilmiş ikinci sınıf bir arabanın bulunduğunu, ardından çıkan kavgayı ve karşılıklı söylenen sözleri bir bir anlatmıştı. Sonuç olarak müdür, talimata riayet ettirmek istediği için kendisine hak veriyordu; ama olayın asıl korkunçluğu, kendisinin de itiraf ettiği sözde yatıyordu: "Efendilik hep sizin tekelinizde kalmayacak." Onun cumhuriyetçi olduğundan kuşkulanılıyordu. 1869 toplantısının açılışıyla başlayan tartışmalar ve gelecek genel seçimlerin uyandırdığı gizli korku, hükümeti kuşkulandırıyordu. Bu yüzden, Başkan Grandmorin'in güçlü tavsiyesi olmasa, onu muhakkak ki yerinden ederlerdi. Yine de, başkanın tavsiye ettiği ve kaleme aldığı özür mektubunu imzalamak zorunda kalmıştı.

Séverine bağırarak sözünü kesti:

"Nasıl? Ona yazmakta ve bu sabah, sen fırça yemeye gitmeden önce, seninle birlikte onu ziyaret etmekte haklı değil miymişim? Bizi bu işten sıyıracağını çok iyi biliyordum."

"Evet, seni çok seviyor," dedi Roubaud, "Kumpanya'da da kolu her tarafa uzanıyor... Peki, iyi bir memur olmak neye yarıyor öyleyse! Benden övgülerini hiç esirgemediler: Pek inisiyatif alamıyor, ama tutumu iyi, itaatli, cesur falan diye! Gelgelelim sevgilim, sen benim karım olmasaydın ve Grandmorin, seni sev-

diği için hakkımı savunmasaydı, hapı yutmuştum; küçük istasyonlardan birine yollardı beni, ceza olsun diye."

Séverine sabit gözlerle boşluğa bakıyordu, kendi kendine konuşur gibi mırıldandı:

"Gerçekten de kolu her yere yetişir."

Bir sessizlik oldu, Séverine yemeyi bırakmış, büyümüş gözlerle uzaklara dalıp gitmişti. Kuşkusuz, Rouen'dan dört fersah ötedeki Doinville Şatosu'nda geçen çocukluk günlerini düşünüyordu. Annesini hiç tanımamıştı. Babası bahçıvan Aubry öldüğünde on üçüne yeni basıyordu; işte o zaman, dul olan başkan, onu kızı Berthe'le birlikte büyütmek için yanına almış, şatonun bugünkü sahibi, kendisi gibi dul ve bir manifatura fabrikası sahibinin karısı olan kız kardeşi Madam Bonnehon'un gözetimine vermişti. Séverine'den iki yaş büyük olan Berthe, ondan altı ay sonra evlenmiş, cılız, sarı benizli, ufak tefek bir adam olan Rouen mahkemesi müşaviri Mösyö de Lachesnaye ile hayatını birleştirmişti. Geçen yıl başkan, hâlâ bu mahkemenin başında bulunduğu sırada, parlak bir meslek hayatının ardından emekliye ayrılmıştı. 1804'te doğmuş, 1830'un hemen ertesinde, önce Digne'de, ardından Fontainebleau ve Paris'te savcı yardımcısı olmuş, Troyes'da davavekilliği, Rennes'de genel savcılık yapmış ve nihayet Rouen'da birinci başkanlığa tayin edilmişti. Milyonları bulan servetiyle, 1855'ten beri Genel Meclis üyesiydi; emekliye ayrıldığı gün, Légion d'honneur nişanının "komandör" rütbesini almıştı. Séverine'in en eski anılarında bile, tıpkı şimdiki tıknaz ve gürbüz haliyle, gençliğinde sarışın olanlara özgü altın sarısıyla karışık erken ağarmış, fırça gibi saçlarıyla, kısa kesilmiş çember sakalıyla, bıyıksız, çiğ mavi gözleri ve kocaman burnunun ciddi bir görünüm verdiği köşeli bir yüzle yer almaktaydı. Sert bir tarzı vardı, çevresindeki herkesi titretirdi.

Roubaud, sesini yükselterek aynı soruyu iki kez sormak zorunda kaldı:

"Ne düşünüyorsun kuzum?"

Séverine irkildi, şaşırmış ve korkmuş gibi hafifçe ürperdi:

"Hiç canım."

"Yemez oldun, açlığın geçti mi?"

"Yo, geçmedi... Göreceksin bak."

Séverine kadehindeki beyaz şarabı bitirerek, tabağındaki ezme parçasını yedi. Ama bir an telaşlandılar: Yarım kiloluk ekmeği silip süpürmüşlerdi, peynirle birlikte yemek için bir lokma bile ekmek kalmamıştı. Her tarafı altüst ederek, Victoire Ana'nın büfesinin dibinde bir parça kuru ekmek bulunca önce haykırdılar, sonra da gülmeye başladılar. Pencere açık olduğu halde içerisi hâlâ sıcaktı ve arkasında soba olan genç kadın hiç serinleyemiyordu; bu odada çene çalarak yedikleri bu hesapta olmayan yemek sayesinde yüzündeki pembelik artıyor, heyecanı daha da çoğalıyordu. Roubaud konuyu Victoire Ana'dan tekrar Grandmorin'e getirdi: Bu kadının da ona minnet borcu vardı! Victoire Ana baştan çıkarılmış bir kızdı, çocuğu ölmüştü, doğumu annesinin hayatına malolan Séverine'e sütannelik yapmış, daha sonra Şimendifer Kumpanyası'nda çalışan bir ateşçiyle evlenmişti; kocası eline geçen parayı yediği için, dikiş dikerek kazandığı parayla Paris'te zor şartlarda yaşıyordu; o sırada sütkızına rastlamış, böylece eski bağlar yeniden kurulmuş, o da başkanın himayesine girmişti; ve bugün Grandmorin, ona bir temizlik işi temin etmiş bulunuyordu, lüks tuvaletlerin kadın tarafının bekçiliğini yapıyordu, çok da memnundu. Kumpanya ona yılda ancak yüz frank veriyordu, oysa Victoire Ana, oturduğu bu oda ve yakıtı hariç, bahşişleriyle birlikte bu işten bin dört yüz frank kazanıyordu. Nihayet rahat edeceği bir duruma ulaşmıştı. Ve Rouba-

ud, Victoire Ana'nın kocası Pecqueux'nün, hattın iki ucunda vur patlasın çal oynasın yaşayacağına, ücret ve ikramiyelerinin toplamı olan iki bin sekiz yüz frangı eve getirmesi durumunda, karı kocanın dört bin franktan fazla geliri olacağını hesaplıyordu; bu miktar, şef yardımcısı olarak Havre'da kazandığı kendi maaşının iki katıydı.

"Kuşkusuz," dedi, "her kadın tuvalet bekçiliği yapmak istemez, ama mesleğin kötüsü olmaz."

Bu arada, büyük açlık duyguları yatışmıştı; şimdi artık yavaş yavaş yiyorlar, aldıkları zevki sürdürmek için peyniri ufak parçalar halinde kesiyorlardı. Konuşmalarının hızı da kesilmişti:

"Yeri gelmişken," diye haykırdı Roubaud, "sana sormayı unuttum. Doinville'de iki üç gün geçirmeni isteyen başkanın davetini niye geri çevirdin?"

Hazmın verdiği rahatlık içinde, garın yanındaki, Rocher Sokağı'nda bulunan konağa bu sabah yaptıkları ziyaret geldi aklına; Roubaud kendini tekrar ciddi çalışma odasında bulmuştu, başkan ertesi gün Doinville'e gideceğini söylüyordu. Ardından, aklına ani bir fikir gelmişçesine, hemen o akşam onlarla birlikte altı otuz trenine binmeyi ve evlatlığını, onu çoktandır bekleyen kız kardeşine götürmeyi önermişti kendilerine. Ama genç kadın, kendisini engellediğini ileri sürdüğü bir sürü gerekçe göstermişti.

"Biliyor musun," diye devam etti Roubaud, "ben bu küçük yolculukta hiç de kötü bir şey görmüyorum. Perşembeye kadar orada kalabilirdin, ben başımın çaresine bakardım... Öyle değil mi? Bizim durumumuzda, onlara ihtiyacımız var. Nezaketlerini geri çevirmek hiç de akıllıca değil; üstelik onu reddetmen yüzünden gerçekten üzüldü sanki... Sen paltomu çekiştirene kadar bu nedenle üsteledim kabul etmen için. Ama nedenini hiç anla-

masam da, senin gibi konuşmak zorunda kaldım daha sonra... Söyle bakalım, neden istemedin?"

Séverine, kaçamak bakışlarla bir sabırsızlık hareketi yaptı.

"Seni tek başına bırakabilir miyim?"

"Bu bir neden olamaz... Evlendiğimizden bu yana, üç yıl içinde, birer hafta geçirmek üzere iki kere Doinville'e gittin ya. Üçüncü kez gitmene engel olacak hiçbir şey yoktu."

Genç kadının sıkıntısı artıyordu, başını öteye çevirmişti.

"Her neyse, canım çekmiyordu. Hoşuma gitmeyen şeyler için beni zorlayacak değilsin ya."

Roubaud, onu hiçbir şeye zorlamadığını göstermek ister gibi kollarını açtı. Yine de şöyle devam etti:

"Görüyor musun! Benden bir şeyler saklıyorsun... Son seferinde, Madam Bonnehon seni kötü mü karşıladı yoksa?"

Yoo, hayır! Madam Bonnehon onu her zaman iyi karşılamıştı. Harika sarı saçlarıyla hoş, uzun boylu, güçlü ve elli beş yaşında olmasına rağmen hâlâ güzel bir kadındı. Dul kaldıktan sonra, hatta kocası sağken bile, kalbinin hiç boş kalmadığı rivayet edilirdi. Doinville'de ona taparlardı, şatoyu zevk alınacak bir yere dönüştürmüştü, tüm Rouen sosyetesi, özellikle de yüksek görevliler buraya ziyarete gelirlerdi. Madam Bonnehon'un yüksek görevliler arasında birçok dostu vardı.

"Öyleyse itiraf et, Lachesnaye'ler sana soğuk davranmış olmalı."

Mösyö de Lachesnaye'le evlendiğinden beridir Berthe kendisi için eskiden olduğu kişi değildi kuşkusuz. Kırmızı burnuyla anlamsız bir yüze sahip olan zavallı Berthe, gitgide iyi huylarını yitirmekteydi, Rouen'da kadınlar onun seçkinliğini anlata anlata bitiremiyorlardı. Ama onunki gibi çirkin, katı, cimri bir kocanın karısını etkilediğine ve onun huyunu bozduğuna inanıyorlardı.

Ama hayır, Berthe eski arkadaşına karşı kusursuz davranmıştı, Séverine'in ona sitem edebileceği belirgin bir şey yoktu.

"Demek senin hoşuna gitmeyen başkan, öyle mi?"

O âna kadar yavaşça, sakin bir sesle cevap veren Séverine sabırsızlandı.

"O mu, ne münasebet!"

Ve sinirli, kısa cümlelerle devam etti. Başkanın yüzünü şöyle böyle görebiliyorlardı. O, bahçedeki bir köşkü kullanıyordu, köşkün kapısı tenha dar bir sokağa açılıyordu; kimse farkına varmadan girer çıkardı. Zaten kız kardeşi, geleceği günü asla kesin olarak bilmezdi. Barentin'den bir arabaya biner, Doinville'e gece vakti gelir, kimse fark etmeden günlerce köşkünde kalırdı. Orada insanı rahatsız eden o olamazdı.

"Sana sordum, çünkü çocukluğunda başkanın seni çok korkuttuğunu bana belki de yirmi kere anlattın."

"Çok korkuttuğunu mu! Her zamanki gibi abartıyorsun... Doğru, hiç gülmezdi. Koca gözleriyle öyle sabit bakardı ki, insan hemen başını eğmek zorunda kalırdı. Karşısında bocalayan, ona tek kelime edemeyen insanlar gördüm, ünlü ciddiyeti ve olgunluğuyla onların üzerinde büyük saygı uyandırırdı... Ama beni hiç azarlamadı, öteden beri bana karşı bir zaafı olduğunu hissetmişimdir..."

Sesi yeniden sakinleşmiş, bakışları uzaklara dalmıştı.

"Hatırlıyorum... Küçücük bir çocukken, bahçe yollarında kız arkadaşlarımla oynarken, o çıkagelse hepsi saklanırdı; hep bir hata yapıyor olmaktan ödü kopan kendi kızı Berthe bile. Bense, sakince onu beklerdim. Başkan geçerken, beni orada gülümser, burnunu havaya dikmiş bir halde görünce, yanağıma hafif bir şaplak vururdu... Sonraları, on altı yaşına geldiğimde, Berthe'in babasından isteyecek bir şeyi olduğu zaman bu isteği dile getir-

me işini hep bana yüklerdi. Ben konuşurdum, bakışlarımı indirmezdim, onun bakışlarının da derimin içine nüfuz ettiğini hissederdim. Ama hiç aldırmazdım, her isteğimi yerine getireceğinden öyle emindim ki!.. Evet, hatırlıyorum, hatırlıyorum! Orada, bahçedeki tek bir ağaç, şatodaki tek bir koridor, tek bir oda yok ki, gözlerimi kapadığımda hafızamda canlanmasın."

Séverine sustu, gözlerini yumdu; sıcak ve dolgun yüzünden, eski olayların, hiç dile getirmediği olayların ürpertisi geçer gibiydi. Kısa bir an böyle kaldı, ağzını acıyla bir tarafa çeken istemdışı bir tik gibi dudakları hafifçe seğiriyordu.

"Sana karşı çok iyi davrandı kuşkusuz," diye devam etti Roubaud, piposunu tutuşturarak. "Seni kibar bir genç kız gibi yetiştirmekle kalmadı, senin üç kuruş paranı son derece akıllıca işletti ve biz evlenirken de bu tutara ekleme yaptı... Ayrıca sana bir şeyler bırakmayı da düşünüyor, benim yanımda söyledi bunu."

"Evet," diye mırıldandı Séverine, "Croix-de-Maufras'daki şu ev, demiryolunun ortasından geçtiği şu mülk. Bazen, bir hafta kalmaya giderdik oraya... Ama ben buna hiç bel bağlamıyorum, Lachesnaye'ler bana bir şey kalmasın diye başkanı dolduruyor olmalılar. Hem bana bir şey bırakmamasını tercih ederim, hiçbir şey."

Séverine bu son sözleri öyle sinirli bir tavırla söylemişti ki, Roubaud şaşırmaktan alamadı kendini, piposunu ağzından çekti ve gözlerini kocaman açarak ona baktı.

"Amma da tuhafsın! Başkanın milyonları olduğu biliniyor, vasiyetnamesine evlatlığını da sokarsa, bunda ne kötülük olabilir ki? Buna kimse şaşırmaz; ve hem bu da işlerimizi iyice yoluna koyar."

Sonra, aklına gelen bir düşünceyle gülmeye başladı:

"Yoksa kızı olduğunu düşünürler diye mi korkuyorsun?.. Çünkü sen de biliyorsun ki, buz gibi görünüşüne karşın başkanla ilgili dedikodular almış başını gidiyor. Öyle görünüyor ki, daha karısı hayattayken bile ne kadar hizmetçi varsa elinden geçmiş. Kısacası, bugün bile bir kadının hakkından gelebiliyor... Tanrım! Hadi ama, nasıl kızı olabilirsin ki?"

Séverine ayağa fırlamıştı, öfkeliydi, yüzü kıpkırmızı kesilmişti, gür siyah saçlarının altında mavi gözleri ürkekçe bakıyordu.

"Kızı, kızı ha!.. Bununla ilgili şaka yapmanı istemiyorum, anladın mı? Kızı olabilir miyim hiç? Ona benziyor muyum ki?.. Artık şurama geldi, başka şeylerden söz edelim. Doinville'e gitmek istemiyorum, çünkü canım istemiyor, çünkü seninle Havre'a dönmeyi tercih ediyorum."

Roubaud başını salladı, bu hareketiyle onu yatıştırdı. Madem ki sinirleri tepesine çıkmıştı, öyle olsundu. Roubaud gülümsüyordu, onu hiç bu kadar sinirli görmemişti. Kuşkusuz sebep beyaz şaraptı. Kendisini affettirmek arzusuyla bıçağı tekrar eline aldı, ona hayran hayran bir kez daha bakarak özenle kuruladı ve bir ustura gibi kestiğini göstermek için tırnaklarını kesmeye başladı.

"Saat dördü çeyrek geçti bile," diye mırıldandı Séverine, guguklu saatin önünde ayakta dikilerek. "Birkaç şey daha satın almalıyım... Treni kaçırmamalıyız."

Ama, odaya çekidüzen vermeden önce iyice sakinleşmek amacıyla pencerenin yanına gidip dirseklerini dayadı. Bunun üzerine bıçağı ve piposunu bırakarak Roubaud da masadan kalktı, Séverine'e yaklaştı, arkadan yavaşça ona sarıldı. Böyle sarılmış bir halde, çenesini onun omzuna, başını da onun başına yaslamıştı. Artık ne biri, ne öteki kımıldıyordu, sadece bakıyorlardı.

Altlarında, küçük manevra lokomotifleri dur durak bilmeden

gidip geliyorlardı hâlâ; aynı hamarat ve temkinli ev kadınları gibi, çalıştıkları zar zor duyulmaktaydı; tekerleklerin sesi boğuk, düdüklerin sesiyse belli belirsizdi. Bu lokomotiflerden biri önlerinden geçerek Europe Köprüsü'nün altında kayboldu, çözülen bir Trouville treninin vagonlarını depoya taşıyordu. Köprünün öte tarafında, depodan tek başına dolaşmak üzere çıkmış duygusu veren, bakır ve çelik aksamı pırıl pırıl, yepyeni ve sağlam görüntüsüyle yolculuğa hazır bir lokomotifin yanından geçti. Bu lokomotif durmuş, kısa iki düdük sesiyle makasçıdan yol istiyordu; makasçı da hiç vakit yitirmeden, ana hatlar sundurmasındaki peronda hazır bekleyen treninin yanına yolladı onu. Dört yirmi beş Dieppe treniydi bu. Oldukça fazla sayıda yolcu vardı, bagajlarla dolu yük arabalarının gürültüsü işitilmekteydi, adamlar su tandırlarını[1] birer birer vagonlara yüklemekteydiler. Ama lokomotif ve ona bağlı kömür vagonu, baştaki yük vagonuna hafifçe çarpmıştı ve ekip şefi, bağlama kolunun vidasını kendisi sıkıştırdı. Batignolles tarafında gökyüzü kararmıştı; bina cephelerini örten kül rengi alacakaranlık, hatların genişleyen yelpazesini kaplamış gibiydi şimdiden; bu arada da, silikleşen bu görüntüde, uzaklarda, gidip gelen banliyö ve Ceinture trenleri durmadan karşılaşmaktaydılar. Kapalı büyük salonların karanlık çatılarının ötesinde, kararan Paris'in üzerinde kesik kesik kızıl dumanlar uçuşmaktaydı.

"Hayır, hayır, bırak beni," diye mırıldadı Séverine.

Bu şekilde kollarıyla sardığı genç vücudun sıcaklığıyla heyecanlanan Roubaud, tek söz etmeden, giderek daha da sıkı sarılmıştı ona. Séverine'in kokusu başını döndürüyor, kendisinden kurtulmak için belini büktükçe arzusunu körüklüyordu. Bir hamleyle Roubaud onu pencereden çekip aldı, camları dirsekle-

1) Kaynar suyla doldurulan ve vagonları ısıtmakta kullanılan madeni güğümler. (Ç.N.)

riyle kapattı. Ağzı ağzını bulmuş, dudakları dudaklarını esir almıştı, onu yatağa doğru sürüklemeye başladı.

"Hayır, hayır, evimizde değiliz," deyip duruyordu Séverine. "Yalvarırım, bu odada olmaz."

Kendisi de yemek ve şarap yüzünden çakırkeyif ve sersemlemiş bir haldeydi, Paris'teki hummalı alışverişinin heyecanını taşıyordu hâlâ. Bu fazla ısınmış oda, darmadağınık duran sofra, yolculuğun beklenmedik bir biçimde hassas bir noktaya gelmiş olması, her şey kanını tutuşturuyor, vücudunda ürpertiler dolaşıyordu. Yine de, karyolanın tahtasına dayanmış, nedenini açıklayamacağı korkulu bir isyan içinde reddediyor, direniyordu.

"Hayır, hayır, istemiyorum."

Ateşi başına vurmuş olan Roubaud, kocaman kaba ellerini zor zaptediyor ve titriyordu; onun canını acıtabilirdi.

"Aptal, kim bilecek ki? Yatağı tekrar düzeltiriz."

Séverine, Havre'daki evlerinde, kocası gece servisinde olduğu zamanlar, öğlen yemeğinden sonra uysalca bir alışkanlıkla kendini bırakırdı. Bundan kendisi zevk duymaz gibi görünür, ama kocasının alacağı zevki düşünerek mutlu bir gevşeklik, şefkatli bir rıza gösterirdi. Şu andaysa Roubaud'yu çıldırtan, onu hiç bu kadar ateşli, şehvet ürperişleri içinde görmemiş olmasıydı. Saçlarının siyah renginin parlaklığı menekşe rengi durgun gözlerini koyulaştırıyor, yüzünün tatlı ovalliği içinde güçlü ağzı kan kırmızı duruyordu. Karşısında hiç tanımadığı bir kadın vardı. Neden reddediyordu?

"Söyle neden? Zamanımız var."

O zaman Séverine, anlaşılmaz bir sıkıntıyla, kendini tanıyamazmış ve olayları doğru değerlendiremezmiş gibi göründüğü bir iç çatışma hali içinde, Roubaud'yu yerine çivileyen gerçek bir acı çığlığı attı.

"Hayır, hayır, sana yalvarırım, bırak beni!.. Bilmiyorum, şu anda düşüncesi bile beni boğuyor... Hiç de iyi olmayacak."

İkisi de karyolanın kenarına çökmüşlerdi. Roubaud, yüzünü kavuran ateşten kurtulmak ister gibi elini yüzünde gezdirdi. Onun tekrar uslandığını gören Séverine, nazik bir biçimde ona doğru eğildi, yine de onu çok sevdiğini göstermek arzusuyla yanağına kocaman bir öpücük kondurdu. Bir an, kendilerine gelebilmek için hiç konuşmadan öylece kaldılar. Roubaud tekrar karısının sol elini tutmuş, alyansıyla aynı parmağında taşıdığı eski bir altın yüzükle oynuyordu; küçük yakut başlı altın bir yılandı bu. Roubaud Séverine'i tanıdığından beri bu yüzük hep oradaydı.

"Küçük yılanım," dedi Séverine, Roubaud'nun yüzüğe baktığını sanarak ve konuşma ihtiyacı hissederek, düşte konuşur gibi gönülsüzce. "Croix-de-Maufras'da on altı yaşıma girdiğimde hediye etmişti bana."

Roubaud şaşırarak başını kaldırdı.

"Kim? Başkan mı?"

Kocasının gözleri kendininkilerle karşılaşınca, Séverine uykudan uyanırcasına ani bir irkilme yaşadı. Soğuk bir hava yanaklarını dondurmuştu sanki. Cevap vermek istedi, ama bir tür felç geçirir gibi boğazı kasılarak verecek cevap bulamadı.

"Ama, bana hep bu yüzüğün annenden kaldığını söylerdin," diye devam etti Roubaud.

Séverine'in, her şeyi unuttuğu bir anda ağzından kaçırdığı bu cümleyi toparlaması için fırsattı bu. Gülmeye başlaması, dalgınlıkla söylemiş gibi davranması yeter de artardı bile. Ama artık kendini tutamayarak, bilinçsiz bir halde inat etti.

"Sana bu yüzüğün annemden kaldığını hiç söylemedim, sevgilim."

Bunun üzerine sararan Roubaud, yüzüne dikkatlice baktı.

"Nasıl? Bana bunu hiç söylemedin mi? Belki yirmi kere söyledin!.. Başkanın sana bir yüzük vermesinde kötü bir taraf yok. Sana başka şeyler de verdi. Ama neden bunu benden gizledin? Annenden söz ederek neden bana yalan söyledin?"

"Annemden söz etmedim sevgilim, yanılıyorsun."

Bu inatçılık aptalcaydı. Séverine giderek battığını, kocasının ta içini açıkça okuyabildiğini görüyordu, başa dönmek ve söylediklerini geri almak isterdi, ama artık çok geçti; yüz çizgilerinin kendisini ele verdiğini hissediyor, ne kadar direnirse direnşin, itirafın ağzından çıktığını biliyordu. Yanaklarındaki soğukluk hissi tüm yüzünü kapladı, sinirsel bir tikle dudakları seğirmekteydi. Roubaud'ysa, dehşet içinde, kanı damarlarını patlatacakmış gibi bir anda kıpkırmızı kesilerek onun bileklerini yakalamış, sözle dile getirmediklerini ürküntü dolu gözlerinden okuyabilmek için çok yakından onu inceliyordu.

"Aman Allahım!" diye kekeledi Roubaud, "aman Allahım!"

Séverine korkuya kapıldı, yumruğun ineceğini hissederek, yüzünü kolunun altına saklamak için başını eğdi. Küçücük, zavallı, anlamsız bir olay, bu yüzük hakkında söylenmiş bir yalanın unutuluşu, karşılıklı edilen birkaç sözle gerçeği ortaya çıkarmıştı. Bunun için bir dakika yetmişti. Roubaud onu bir itişte yatağa boylu boyunca serdi, rasgele iki yumruk patlattı. Üç yıl boyunca ona bir fiske bile vurmamıştı; şimdiyse hayvansı bir öfkeyle, eskiden vagonları iten kocaman ellere sahip bir adamın öfkesiyle kendinden geçmiş, gözü hiçbir şey görmez halde saldırıyordu Séverine'e.

"Aman Allahım! Orospu seni! Onunla yattın!.. Yattın onunla!.. Yattın onunla!.."

Bu sözleri tekrarladıkça öfkeden kuduruyor, etine gömmek

istermişçesine yumrukları indirip duruyordu.

"İhtiyar artığı orospu seni!.. Yattın onunla!.. Onunla yattın!.."

Sesi öfkeden öylesine boğulmuştu ki, ancak ıslık gibi çıkar olmuştu. O zaman, darbelerin altında gücünü yitiren Séverine'in hayır dediğini duydu. Başka savunma bulamıyor, kendisini öldürmesin diye inkar ediyordu. Ve bu haykırış, yalan söylemekteki bu inat, Roubaud'yu iyice çılgına çevirdi.

"Onunla yattığını itiraf et."

"Hayır! Hayır!"

Roubaud onu tekrar kaldırmış, kollarında tutuyor, gizlenen zavallı bir yaratık gibi yüzükoyun yatağa kapanmasına engel oluyordu. Kendisine bakması için Séverine'i zorlamaktaydı.

"Onunla yattığını itiraf et."

Ama Séverine, onun kolları arasından sıyrılarak kaçtı ve kapıya doğru koşmaya niyetlendi. Roubaud bir atılışta, yumruğu havada, onu tekrar yakaladı; büyük bir öfke içinde, bir vuruşta masanın dibine serdi. Kendisi de üstüne atılmış, onu yere çivilemek için saçlarına yapışmıştı. Kısa bir an, hiç kımıldamadan, yüz yüze, yerde böylece kaldılar. Ve bu korkunç sessizlik sırasında, Dauvergne kardeşlerin şarkıları ve gülüşleri işitiliyordu; neyse ki aşağıda piyano büyük bir gürültü koparıyor ve böylece kavga seslerini boğuyordu. Claire küçük kız çocuklarının sevdiği rond şarkıları söylüyor, Sophie de piyanoda tüm gücüyle ona eşlik ediyordu.

"Onunla yattığını itiraf et."

Séverine hayır demeye cesaret edemedi, hiç cevap vermedi.

"Onunla yattığını itiraf et, Allah kahretsin! Yoksa karnını deşerim!"

Onu öldürecekti, Séverine bunu onun gözlerinde açık açık okuyabiliyordu. Düşerken, masanın üstünde açık duran bıçağı

fark etmişti; ve bıçağın ağzının pırıltısını yine görüyordu, Roubaud'nun kolunu bıçağa doğru uzattığını sandı. Tüm vücudunu bir atalet, bir kendinden ve her şeyden vazgeçiş duygusu, bir sona ulaşma ihtiyacı kapladı.

"Peki! Evet doğru, bırak da gideyim."

Roubaud'nun tepkisi korkunç oldu. Bu kadar çok istediği bu itiraf, imkansız, şaşkınlık uyandırıcı bir şey gibi suratının ortasında patladı. Böyle bir alçaklığı tahmin etmesi asla mümkün değildi sanki. Séverine'in kafasını tutup, masanın ayaklarından birine vurdu. Séverine çırpınıyordu, Roubaud'ysa onu saçlarından yakalayarak, sandalyelere çarpa çarpa odanın ortasına kadar sürükledi. Her doğrulmaya çalıştığında, bir yumrukla onu tekrar yere seriyordu. Bunu yaparken de soluğu tıkanıyor, dişlerini sıkıyor, vahşi ve aptalca bir gözü dönmüşlük sergiliyordu. Itilen masa az kalsın sobayı devirecekti. Saçlar ve kan büfenin bir köşesine yapışıp kaldı. Dövmekten ve dövülmekten tükenmiş, bu dehşet karşısında sersemlemiş ve yürekleri kabarmış bir halde soluklanmak için durduklarında, tekrar yatağın yanındaydılar; Séverine hâlâ yerde yatıyor, Roubaud ise çömelmiş, onu omuzlarından tutuyordu. Soluk soluğaydılar. Aşağıda müzik devam ediyor, çın çın öten genç kahkahalar onlara kadar yükseliyordu.

Roubaud bir hamlede Séverine'i doğrulttu, sırtını karyolanın tahtasına dayadı. Sonra diz çökmüş durumda, ağırlığıyla onu ezerek, konuşabildi nihayet. Artık ona vurmuyordu, dindiremediği öğrenme ihtiyacıyla, işkencesini sorularıyla sürdürüyordu.

"Demek onunla yattın, orospu! Tekrar et, o morukla yattığını tekrar et... Kaç yaşındaydın peki? Küçücüktün, küçücüktün değil mi?"

Séverine birdenbire gözyaşlarına boğuldu, hıçkırıkları cevap vermesine engel oluyordu.

"Allah kahretsin! Söyleyecek misin ha? Bu moruğun gönlünü eğlendirdiğinde on yaşında bile yoktun değil mi? Demek seni bunun için sevgiyle büyütüyordu, iğrenç zevkleri için, söyle hadi, Allah kahretsin, yoksa yeniden başlarım ha!"

Séverine ağlıyor, tek bir kelime bile edemiyordu; Roubaud elini kaldırdı, onu yeni bir tokatla serseme çevirdi. Cevap alamadığı için, her seferinde sorusunu tekrarlayarak üç şamar daha indirdi suratına.

"Kaç yaşındaydın, söylesene orospu! Söyle çabuk!"

Mücadele etmek neye yarardı? Varlığı elden gidiyordu. Roubaud, o sertleşmiş eski işçi elleriyle kalbini söküp çıkarabilirdi. Ve sorgu devam etti, Séverine utanç ve korkunun verdiği öyle büyük bir tükeniş hali içinde her şeyi anlatmaktaydı ki, çok alçak sesle dile getirdiği tümceler zar zor duyuluyordu. Dayanılmaz bir kıskançlığın pençesindeki Roubaud'ysa, geçmişte yaşananların, yüreğini parçalayan ızdırabıyla çılgına dönüyordu: Séverine'in anlattıkları asla yeterli gelmiyor, ayrıntıları tekrar tekrar anlatması, olayları açıkça ortaya dökmesi için zorluyordu onu. Kulağı, zavallı kadının dudaklarından çıkanlardaydı; bu günah çıkarma karşısında bunalıyor, yumruğu havada, susarsa tekrar vurmaya hazır, hep tehditkar bir biçimde bekliyordu.

Doinville'deki tüm geçmiş, çocukluk, gençlik yılları bir kez daha sökün etti. Bu iş büyük bahçenin sık ağaçlarının dibinde mi olmuştu? Yoksa şato koridorlarından birinin gizli bir köşesinde mi? Demek başkan, daha bahçıvanı öldükten sonra onu yanında alıkoyup kızıyla birlikte büyütmeye başladığı sıralar göz koymuştu ona, öyle mi? Bu iş muhakkak ki, başkan görünür görünmez diğer çocukların oyunu bırakıp kaçtıkları, oysa ki Séverine'in, o geçerken yanağına küçük bir şaplak vurması için başını dikip gülümseyerek beklediği sıralarda başlamış olmalıydı.

Daha sonralarıysa, Séverine'in onunla yüz yüze konuşmaya cesaret edebilmesi, ona her istediğini yaptırabilmesi, kendini hanım gibi hissetmesinden ileri gelmiyor muydu; oysa ki, başkalarına karşı son derece vakur ve ciddi olan başkan, hizmetçileri baştan çıkarırken kullandığı iltifatlarıyla onun kanına girmekteydi, öyle değil mi? Ah! pis herif, bir büyükbaba gibi kendini öptüren, bu küçücük kızın yetişmesini izleyen, her saat onu elleyen, yavaş yavaş tadına bakan bu moruk, onun olgunlaşmasını bekleyecek sabrı bile gösterememişti!

Roubaud soluk soluğa kalmıştı.

"Kısacası, kaç yaşındaydın?.. Tekrar et, kaç yaşındaydın?"

"On altı buçuk."

"Yalan söylüyorsun!"

Tanrım, neden yalan söyleyecek ki? Büyük bir boş vermişlik ve bezginlik içinde omuz silkti.

"Peki bu iş ilk kez nerede gerçekleşti?"

"Croix-de-Maufras'da."

Roubaud bir an duraksadı, dudakları titriyor, gözleri sarı bir ışıkla bulanıyordu.

"Sana ne yaptığını söylemeni de istiyorum."

Séverine cevap vermedi. Sonra Roubaud yumruğunu kaldırınca:

"Bana inanmazsın ki," dedi.

"Yine de söyle... Bir şey yapamadı, değil mi?"

Séverine bir baş hareketiyle cevap verdi. Evet öyleydi. Bunun üzerine Roubaud, bu sahne üzerinde ısrarla durdu, baştan sona her şeyi öğrenmek istedi, işi açık saçık kelimelere, iğrenç sorulara kadar götürdü. Séverine ise artık ağzını açmıyor, tek bir hareketle evet ya da hayır deyip duruyordu. Belki de itiraf ederse, bu ikisini de rahatlatırdı. Ama Séverine'in rahatlama getireceği-

ni sandığı bu ayrıntılar Roubaud'nun ızdırabını artırmaktaydı. Normal, tam ilişkiler, aklından hiç çıkmayacak olsa da, ona daha az acı verirdi. Ama bu ahlaksızlık her şeyi çürütüyor, kıskançlığın zehirli bıçağını etine saplıyor ve içinde çeviriyordu. Artık her şey bitmişti, yaşamasına imkân yoktu, o iğrenç görüntü hiç aklından gitmeyecekti.

Bir hıçkırık boğazını yırttı:

"Aman Allahım!.. Aman Allahım!.. olamaz, hayır, hayır! bu kadarı fazla, imkansız bu!"

Sonra birdenbire Séverine'i sarstı:

"Peki Allah'ın orospusu! benimle neden evlendin?.. Beni böyle kandırmanın alçaklık olduğunu biliyorsun değil mi? Hapishanedeki hırsız karıların bile vicdanı bu kadar kirli değildir... Beni hor görüyordun demek ki, beni sevmiyordun öyle mi?.. Peki neden benimle evlendin öyleyse?"

Séverine belirsiz bir hareket yaptı. Neden evlendiğini tam olarak biliyor muydu şu anda sanki? Evlenirken, öbüründen kurtulacağını umut ederek mutluydu. İnsanın yapmak istemediği, yine de en doğrusu olduğunu düşünerek yaptığı öyle çok şey vardır ki. Hayır, Séverine onu sevmiyordu; ve asıl söylemeye çekindiği, bu hikaye olmasa, onun karısı olmaya asla razı olmayacağıydı.

"Seni baş göz etmek isteyen oydu, değil mi? İyice salak birini buldu, ha? İlişkiniz sürebilsin diye evlendirmek istiyordu seni. Ve oraya gittiğin iki seferde de bu iş devam etti değil mi? Seni onun için götürüyordu, öyle mi?"

Séverine bir hareketle yine kabul etti.

"Ve bu sefer de seni bunun için davet ediyordu ha?.. Bu kepazelik sonsuza kadar sürüp gidecekti demek! Seni boğmazsam, bu iş yeniden başlayacak!"

Titreyen elleri Séverine'in boğazına sarılmak üzere uzanıyordu. Ama bu kez Séverine başkaldırdı.

"Hadi ama, haksızsın. Çünkü orayı gitmeyi reddeden benim. Oysa sen beni yolluyordun, öfkelendim hatta, hatırlasana... Görüyorsun ki artık istemiyordum. Bitmişti. Bir daha da asla istemezdim."

Roubaud onun gerçeği dile getirdiğini hissetti, ama hiçbir rahatlama yaşamadı. Onunla şu adam arasında geçenlerin verdiği korkunç acıdan, göğsünün ortasına saplanmış bıçaktan kaçış yoktu artık. Çektiği büyük ızdırabın nedeni, bu işe engel olmadaki acizliğiydi sadece. Séverine'i hâlâ bırakmamış, yüzünü onunkine yaklaştırmıştı; kendisine itiraf ettiği tüm şeyleri, küçük mavi damarlardaki kanda tekrar okumak ister gibi, büyülenmişçesine takılıp kalmıştı. Ve saplantılı, sanrılı bir halde mırıldandı:

"Croix-de Maufras'da, kırmızı odada... O odayı biliyorum, penceresi demiryoluna bakıyor, karyola karşıda. Orada, o odada demek ki... Evi sana bırakmaktan söz etmesinin nedenini şimdi anlıyorum. O evi tamamen hak etmişsin. Paralarına göz kulak olabilir ve sana çeyiz verebilirdi, buna değerdi... Bir yargıç, milyonları olan zengin bir adam, son derece saygın, son derece bilgili, son derece önemli biri! Vallahi, insanın aklı duruyor... Peki, söyle bakalım, ya senin babansa?"

Séverine bir çabayla ayağa kalktı. Zavallı yenik varlığının güçsüzlüğüne rağmen, müthiş bir güçle Roubaud'yu itmişti. Şiddetle karşı koyuyordu.

"Hayır, hayır, bunu söyleme! Başka ne istersen yap. Döv beni, öldür istersen... Ama bunu söyleme, yalan söylüyorsun!"

Roubaud, onun bir elini hâlâ avuçlarında tutuyordu.

"Bununla ilgili bir şey mi biliyorsun? Sen de böyle bir kuşku

taşıyor olmalısın ki böyle kötü oluyorsun."

Séverine elini onun avuçlarından çekerken, parmağında unutulan yüzüğe, yakut başlı küçük altın yılana değdi Roubaud'nun eli. Yüzüğü çekip aldı, yeni bir öfke nöbetine kapılıp topuğuyla yerde ezdi. Sonra, hiç konuşmadan, deli gibi odayı bir baştan bir başa arşınlamaya koyuldu. Séverine ise karyolanın kenarına yığılmış, kocaman sabit gözlerle onu izlemekteydi. Korkunç sessizlik sürüp gitti.

Roubaud'nun öfkesi dinmek bilmiyordu. Biraz yatışır gibi olduğu anda, aynı sarhoşluk misali, şiddetlenerek dalga dalga yeniden akın ediyor ve onu baş dönmelerine sürüklüyordu. Roubaud artık kendinde değildi, ruhunu kamçılayan şiddet fırtınasının ataklarıyla boşluğu dövüyor, tek bir ihtiyaçla, ta içinde uluyan hayvanı yatıştırmak ihtiyacıyla yanıp tutuşuyordu. İntikam susuzluğu gibi, bedenini yiyip bitiren, tatmin edilmedikçe rahat yüzü göstermeyecek olan acil fiziksel bir ihtiyaçtı bu.

Yürüyüşüne ara vermeden yumruklarıyla şakaklarını dövdü, kaygılı bir sesle kekeledi:

"Ne yapacağım ben şimdi?"

Bu kadını ilk anda öldürmediğine göre, artık öldüremezdi. Onu öldürme konusundaki aşağılıklığı öfkesini arttırıyordu; çünkü onu boğmamış olması aşağılık olmasındandı, onun o orospu tenine hâlâ düşkünlüğündendi. Yine de onunla birlikte olmaya devam edemezdi. Öyleyse onu bir daha hiç görmemek için kovmalı, sokağa mı atmalıydı? Bunu bile yapamayacağını anlayınca ruhunu yeni bir acı dalgası sarıyor, korkunç bir bulantı hissediyordu. Peki ne yapacaktı o zaman? İğrençliği kabullenmek, bu kadını Havre'a geri götürmek ve sanki bir şey olmamışçasına sakin hayatı sürdürmek kalıyordu geriye. Hayır! hayır! Ölmek, böyle yaşamaktansa ikisinin de hemen ölmesi daha iyiy-

di! Öyle büyük bir umutsuzluğun pençesindeydi ki, şaşkın bir halde, yüksek sesle bağırdı:

"Ne yapacağım ben şimdi?"

Oturup kaldığı karyolada Séverine onu hâlâ kocaman gözleriyle izlemekteydi. Roubaud'ya karşı duymuş olduğu huzurlu arkadaşça sevgiden dolayı, onun içinde bulunduğu tarifsiz ızdırap, acıma duygusunu körüklüyordu. Bu çılgınca tutum onu bu kadar hayrete, hâlâ kurtulamadığı bir şaşkınlığa sürüklemeseydi, kaba sözlerini, attığı dayakları affedebilirdi. Çok genç yaşlarında yaşlı bir adamın arzularına boyun eğen, daha sonra da sadece işleri yoluna koyma isteğiyle evliliğe razı olan uysal ve itaatkar kadın, pişman olduğu eski hatalardan dolayı böylesine bir kıskançlık patlamasını anlayamıyordu; ve her şeye rağmen iffetli, yumuşakbaşlı kız sıfatını koruduğundan, yarı bilinçsizlik içinde, erdemli ve kadınlığı henüz tam uyanmamış bir halde, bir kurdu, başka türden bir varlığı seyreder gibi, kocasının öfkeyle gidip gelişlerini, ani dönüşlerini izliyordu. Bu adama ne oluyordu böyle? Öfkelenmeyen o kadar çok erkek vardı ki! Onu asıl dehşete düşüren, önceleri boğuk homurtularla, bugünse zincirlerinden boşanmış bir kudurganlıkla ısırmaya hazır bir hayvanın varlığını hissetmiş olmasıydı; üstelik tam üç yıldır bir kuşkuyla yaşamaktaydı. Bir felaketi önlemek için ne söylemeliydi ona?

Roubaud her dönüşte, karyolanın yanı başında, onun önünde buluyordu kendisini. Séverine onun önünden geçmesini bekleyerek, korka korka konuştu:

"Dostum, dinle..."

Fakat Roubaud onu duymuyor, fırtınada savrulan bir saman çöpü gibi odanın öbür ucuna gidip geliyordu.

"Ne yapacağım ben şimdi? Ne yapacağım ben şimdi?"

Sonunda Séverine onu bileğinden yakaladı, bir dakikalığına

durdurdu.

"Dostum, hadi ama, oraya gitmek istemeyen bendim... Bir daha da hiç gitmeyecektim, hiç, hiç! Sevdiğim sensin."

Ona yaltaklanıyor, kendine çekiyor, öpmesi için dudaklarını uzatıyordu. Ama Séverine'in yanına düşercesine oturan Roubaud, bir tiksinme hareketiyle onu itti.

"Ah! orospu, şimdi istersin... Biraz önce istememiştin, canın beni çekmemişti... Şimdiyse, beni tekrar elde etmek için istersin tabii, öyle değil mi? Erkek o tarafından yakalanırsa sıkı tutulur... Ama seninle yatmak beni yakar, evet! Çok iyi hissediyorum ki kanımı bir zehir gibi yakar."

Ürperiyordu. Ona sahip olma düşüncesi, yatağa devrilmiş bedenlerinin hayali, onu bir alev gibi yaladı geçti. Ve şehvetinin bulanık karanlığında, kanayan kirletilmiş arzunun derinliklerinde, ölüm gerekliliği bir anda yeniden kendini gösterdi.

"Seninle yatıp gebermemek için, önce ötekini gebertmeliyim... Onu gebertmeliyim, onu gebertmeliyim!"

Sesi yükseliyordu, sanki bu sözcük ona bir çözüm sunarak içini rahatlatıyormuş gibi ayakta, yücelmişçesine bir daha tekrarladı sözcüğü. Sonra sustu, yavaşça masaya kadar ilerledi, kocaman açık ağzı parlayan bıçağa baktı. Kurulmuş bir makine gibi onu kapayarak cebine koydu. Ve elleri iki yanına sarkmış, bakışları uzakta, aynı yerde çakıldı kaldı, düşünüyordu. Engellerin varlığı alnında iki derin kırışıklık oluşturmuştu. Bir çare bulmak için gidip pencereyi açtı, yüzünü alacakaranlığın serinliğine vererek orada dikildi. Arkasında, yeniden korkuya kapılan karısı ayağa kalkmıştı; ve ona soru sormaya cesaret edemeyerek, bu inatçı kafanın içinden neler geçtiğini tahmin etmeye çalışarak, o da Roubaud gibi ayakta, engin gökyüzüne karşı bekliyordu.

İnmeye başlayan geceyle birlikte uzaktaki evlerin karaltıları

seçiliyor, geniş gar meydanı morumsu bir sisle kaplanıyordu. Özellikle Batignolles tarafında, derin hendek, Europe Köprüsü'nün demirlerini silikleştirmeye başlayan bir kül yığınına batmış gibiydi. Paris'e doğru, güneşin son ışınları üstü kapalı hal büyük salonların camlarına vuruyor, daha aşağısı ise karanlıkta kalıyordu. Işıklar parıldamaya başladı, peronlar boyunca havagazı lambaları[1] yakılıyordu. Kocaman beyaz bir aydınlık oluşmuştu; tıklım tıklım yolcu dolu, kapıları çoktan kapanmış ve kalkmak için nöbetçi şef yardımcısının işaretini bekleyen Dieppe treninin lokomotifinin ışığıydı bu. Trafikte bazı sıkışıklıklar meydana gelmişti, makasçının kırmızı işareti yolu kapatıyor, o sırada küçük bir lokomotif, kötü bir manevra yüzünden yolda kalmış vagonları almaya geliyordu. Giderek artan karanlıkta, rayların meydana getirdiği karmakarışık ağların arasında, bekleme yollarında hareketsiz duran vagon kafilesinin ortasında trenler gidip geliyordu durmadan. Bir tren Argenteuil'e, bir başkası da Saint-Germain'e doğru hareket etti; çok uzun bir diğeri de Cherbourg'dan geldi. Sürekli işaretler veriliyor, düdük sesleriyle boru sesleri birbirlerine karışıyor, her taraftа birer birer kırmızı, yeşil, sarı, beyaz ışıklar görülüyordu; bu saatte, akşamın alacakaranlığında tam bir karmaşa yaşanmakta ve sanki her şey birbirine girecekmiş duygusu vermekteydi, oysa karanlıkta belli belirsiz bir biçimde trenlerin hepsi ayrı yumuşak ve kaygan hareketle geçiyor, birbirini sıyırıyor, engelleri geride bırakıyordu. Ama makasçının kırmızı ışığı söndü, Dieppe treni düdüğünü öttürerek hareket etti. Donuk gökyüzünden seyrek yağmur damlaları düşmeye başladı. Gece oldukça nemli geçecekti.

Roubaud arkasını döndüğünde yüzü inen gecenin gölgesi vurmuşçasına asık ve inatçıydı. Kararını vermişti, planı hazırdı.

1) Havagazı ile çalışan sokak lambaları. (Ç.N.)

Ölgün ışığın altında guguklu saate baktı ve yüksek sesle şöyle dedi:

"Beşi yirmi geçiyor."

Şaşkınlık içinde kaldı: Bir saat, bunca şey bir saate sığmıştı demek! Halbuki haftalardır burada birbirlerini yiyorlar gibi gelmişti kendisine.

"Beşi yirmi geçiyor, vaktimiz var."

Ona soru sormaya cesaret edemeyen Séverine, kaygılı bakışlarla izliyordu onu hâlâ. Dolabı karıştırdığını, oradan kağıt, bir küçük şişe mürekkep ve bir kalem aldığını gördü.

"Hadi bakalım, mektup yazacaksın."

"Kime peki?"

"Ona... Otur."

Henüz onun ne yazdıracağını bilmese de, içgüdüsel olarak sandalyeden uzaklaşan Séverine'i geri getirdi, masanın başına öyle bir bastırarak oturttu ki, Séverine bir daha kalkamadı.

"Yaz... 'Akşam altı buçuk treniyle hareket edin ve Rouen'dan önce ortaya çıkmayın.'"

Séverine kalemi tutuyordu ama eli titriyordu, bu iki basit satırın derinleştirdiği bilinmezlik karşısında korkusu artmaktaydı. Bu yüzden başını kaldırıp yalvarırcasına bakma cesaretini buldu kendisinde.

"Dostum, ne yapacaksın?.. Yalvarım, söyle bana..." Roubaud yüksek ve acımasız sesiyle tekrarladı:

"Yaz, yaz."

Sonra gözleri onun gözlerinde, öfkelenmeden, kaba sözler sarf etmeden ama Séverine'e ağırlığı altında ezildiğini, tükendiğini hissettiren bir inatla şöyle dedi:

"Ne yapacağımı göreceksin... Ve kulağını iyi aç, yapacağım şeyde benimle birlikte olmanı istiyorum... Böylece bir arada ka-

labileceğiz, aramızda sağlam bir bağ oluşacak."

Roubaud onu korkutuyordu, bir kez daha geriledi.

"Hayır, hayır, bilmek istiyorum. Öğrenmeden önce yazmayacağım."

Bunun üzerine Roubaud konuşmayı keserek, onun küçücük kırılgan çocuk elini tuttu, demirden avcunda, bir mengenenin sürekli basıncıyla, kıracak kadar sıktı. Onun tenine, acıyla birlikte kendi iradesini de hâkim kılıyordu böylece. Séverine bir çığlık attı, ruhunda her şey paramparça oluyor, her şeyini teslim ediyordu. Edilgen yumuşaklığı içinde cehaletinden kurtulamayan kadının boyun eğmekten başka çaresi yoktu. Aşka alet olmuştu, şimdi de ölüme alet olacaktı.

"Yaz, yaz."

Ve Séverine, acıyan zavallı eliyle zorlukla yazdı.

"Çok iyi, söz dinliyorsun," dedi Roubaud, mektubu eline alınca. "Şimdi biraz burayı düzenle, her şeyi hazır et... Seni almaya geleceğim."

Roubaud çok sakindi. Aynanın önünde kravatını düzeltti, şapkasını giydi ve gitti. Séverine onun kapıyı iki kere kilitlediğini ve anahtarı da beraberinde götürdüğünü anladı. Gece iyice bastırıyordu. Dışarından gelen bütün seslere kulak kabartarak kısa bir an oturup kaldı. Gazete satıcısı kadının oturduğu yan dairede sürekli ve boğuk bir inilti vardı: Unutulmuş küçük bir köpek olsa gerekti. Aşağıda, Dauvergne'lerde piyona sesi yoktu. Şimdi neşeli bir kap kacak gürültüsü işitiliyordu, belli ki iki ev hanımı mutfaklarında meşguldüler; Claire bir koyun yahnisi pişiriyor, Sophie salatayı ayıklıyordu. Kendisiyse, bu kararan akşamın korkunç sıkıntısı içinde, tükenmiş bir halde, onların gülüşmelerini dinliyordu.

Altıyı çeyrek geçeden itibaren, Europe Köprüsü'nden çıkan

Havre ekspresinin lokomotifi, treninin bulunduğu yere gönderildi ve trene bağlandı. Hatlardaki doluluk yüzünden bu treni ana hatlar sundurmasının altında bekletememişlerdi. Gökyüzünün zifiri karanlığı altında, dar bir dalgakıran gibi uzanan peronun kenarında açıkta duruyordu; kaldırım boyunca dizilmiş bir sıra havagazı lambasıysa bu zifiri karanlığı ancak puslu yıldızlar kadar aydınlatabiliyordu. Sağanak yağış durmuştu. Rome Caddesi'ndeki bina cephelerinin küçük ölgün ışıklarına kadar gerileyen bir sisten, bu üstü açık geniş alanı kaplayan buz gibi nemli bir esinti kalmıştı geriye. Orda burda kıpkırmızı ışıkların yandığı, belli belirsiz insan yoğunluğunun fark edildiği, tek başlarına duran lokomotif ve vagonların, depo yollarında uyuklayan tren bölümlerinin yer aldığı, su içinde kalmış bu alan uçsuz bucaksız ve kasvetli bir görünüm sergilemekteydi; ve bu gölge gölünün bitiminden gürültüler gelmekteydi, telaştan soluk soluğa kalmışların derin derin soluk alıp verişleri, ırzına geçilen kadınların attığı keskin çığlıkları andırır düdük sesleri, civar sokakların gürültüsü arasında uzaklardan gelen hazin boru sesleri işitilmekteydi. Bir vagon eklenmesi için yüksek sesle emirler verildi. Ekspresin kımıltısız lokomotifi bir sübaptan yoğun buhar fışkırtıyordu ve bu buhar karanlığın ortasında yükselerek küçük dumanlar halini alıyor ve gökyüzüne gerilmiş uçsuz bucaksız matem örtüsüne beyaz gözyaşları serpiştiriyordu.

Saat altıyı yirmi geçe Roubaud ve Séverine göründüler. Séverine bekleme odalarının yanındaki tuvaletlerin önünden geçerken anahtarı Victoire Ana'ya teslim etmişti; ve Roubaud, karısı kendisini geciktiren bir kocanın telaşlı haliyle onu itekliyordu; Roubaud şapkası geriye itilmiş, sabırsız ve kaba, yüzünü peçesiyle sıkıca örtmüş olan Séverine ise yorgunluktan tükenmiş gibi kararsızdı. Bir yolcu kalabalığı peron boyunca ilerlemekteydi,

onlar da bu kalabalığa karıştılar, gözleriyle birinci mevki boş bir kompartıman araştırarak vagonların yanı sıra yürüdüler. Kaldırım giderek hareketleniyordu, hamallar baştaki yük vagonuna bagaj arabalarını taşıyorlardı, bir görevli kalabalık bir aileyi yerleştirmekle meşguldü, nöbetçi şef yardımcısı bağlantılara göz atıyor, elindeki işaret feneriyle, vagonların iyice bağlanıp bağlanmadığını anlamaya çalışıyordu. Roubaud nihayet boş bir kompartıman bulmuştu; tam Séverine'i bindirecekti ki, ana hatlar şef yardımcısı Mösyö Dauvergne eşliğinde oralarda dolaşan gar şefi Mösyö Vandorpe'la göz göze geldi; iki adam, ellerini arkalarında birleştirmiş, eklenen vagonun manevrasını izlemekteydiler. Selamlaşıldı, durup konuşmak gerekti.

Önce, herkesi memnun edecek şekilde sonuçlanan şu kaymakam meselesi konuşuldu. Sonra, sabahleyin Havre'da meydana gelen ve telgrafla bildirilen bir kazadan söz ettiler: Perşembe ve cumartesi günleri altı otuz trenine hizmet veren Lison adlı lokomotifin, tren tam gara girerken hareket kolu kırılmıştı; ve tamirat yüzünden, Roubaud'nun hemşerisi makinist Jacques Lautier ile Victoire Ana'nın kocası olan ateşçi Pecqueux iki gün orada kalmak zorundaydılar. Kompartımanın kapısı önünde ayakta duran Séverine, henüz trene binmiyor ve bekliyordu; kocasıysa, yüksek sesle konuşarak, gülerek, son derece sorunsuz biri gibi davranıyordu bu beylerin karşısında. O sırada bir çarpma oldu, tren birkaç metre geriye gitti: Lokomotif ilk vagonları, özel bir bölme temini için eklenen 293 numaralı vagona doğru sürmüştü. Şef kondüktör olarak trende bulunan Dauvergne'in oğlu Henri, peçesinin altından Séverine'i tanımış, ani bir hamleyle onu uzaklaştırarak ardına kadar açık olan kapının ona çarpmasına engel olmuştu; sonra özür dileyerek, gülümseyerek, son derece kibarca özel bölmenin, trenin hareketinden yarım sa-

at önce ayrı bir kompartıman isteyen Kumpanya yöneticilerinden biri için olduğunu anlattı. Séverine'in yüzünden sinirli, sebepsiz bir gülüş geçti ve Henri görevinin başına koştu, ondan ayrılırken neşesi yerindeydi, çünkü bu kadının çok hoş bir sevgili olacağını sık sık aklından geçirmekteydi.

Saat altıyı yirmi yedi geçiyordu. Üç dakika daha vardı. Gar şefiyle sohbet ederken bir yandan da bekleme salonlarının kapılarını gözleyen Roubaud, aniden şeften ayrıldı ve Séverine'in yanına geldi. Ama vagon ileriye gittiği için boş kompartımana ulaşmak için birkaç adım yürümek zorunda kaldılar; Roubaud sırtını dönmüş, karısını tartaklıyordu, bir bilek hareketiyle onu trene soktu; Séverine, kaygılı uysallığı içinde, nedenini öğrenmek için içgüdüsel olarak arkaya bakıyordu. Gelen geç kalmış bir yolcu idi; elinde sadece bir battaniye vardı, kalın mavi paltosunun geniş yakasını iyice kaldırmıştı, yuvarlak şapkasının kenarı kaşlarına kadar iniyordu; bu yüzden, havagazı lambasının titrek ışığında beyaz sakalının bir bölümü dışında hiçbir şey fark edilmiyordu karşıdan. Yine de, yolcunun görünmemek isteği açıkça belli olduğu halde, Mösyö Vandorpe ve Mösyö Dauvergne ilerlemişlerdi. Onu izlediler, yolcu onları ancak üç vagon ötede, özel bölmenin önünde selamladı ve aceleyle vagona girdi. Bu oydu. Séverine titreyerek kendini sıranın üzerine bıraktı. Kocası, ona son bir kez sahip oluyormuşçasına kolunu kavramış sıkıyordu, artık kafasına koyduğu şeyi gerçekleştireceğinden emin, sevinç içindeydi.

Bir dakika sonra saat buçuğu vuracaktı. Bir satıcı akşam gazetelerini dağıtmakta inat ediyordu, yolcuların bazıları hâlâ peronda dolaşıyor, sigaralarını bitirmeye çalışıyorlardı. Sonunda herkes trene bindi. Trenin her iki ucundan görevlilerin kapıları kapayarak geldikleri duyulmaktaydı. Ve Roubaud için, boş

sandığı bu kompartımanda bir köşeyi işgal eden karalara bürünmüş birini, kuşkusuz yas tutan sessiz, hareketsiz bir kadını görmek sevimsiz bir sürpriz oldu; kapı bir daha açılıp, bu kez de görevlilerden biri içeriye bir çifti soktuğu zaman öfkeyle haykırmaktan kendini alamadı; şişman bir erkekle şişman bir kadın nefes nefese sıraya çöktüler. Tren hareket etmek üzereydi. Tekrar çok ince bir yağmur başlamış, sadece aydınlık camları, bir dizi hareketli küçük penceresi görülebilen trenlerin durmadan geçtiği karanlık geniş meydanı sular içinde bırakmıştı. Yeşil ışıklar yanmıştı, birkaç fener ışığı yer seviyesinde oynaşmaktaydı. Bunun dışında, sadece uçsuz bucaksız bir karanlığa gömülmüştü etraf. Bu karanlığın ortasında, havagazı lambalarının ölgün yansımalarıyla belli belirsiz seçilen ana hatların sundurmalarından başka hiçbir şey görünmüyordu. Her şey karanlıklar içindeydi, sesler bile duyulmaz olmuştu; otomatik boşaltma musluklarını açan, döne döne yükselen beyaz buharlar çıkaran lokomotifin gürültüsünden başka bir şey işitilmiyordu. Bir hayalet kefeni gibi hareket eden ve içinden nerden geldiği bilinmeyen kocaman kara dumanların geçtiği bir bulut kümesi yükselmekteydi. Gökyüzü bu dumanlarla yeniden kararmıştı, kendi ateşiyle tutuşmuş bu Paris gecesinde, şehrin üstünden bir kurum bulutu geçiyordu.

Makinistin yol istemesi için nöbetçi şef yardımcısı fenerini kaldırdı. İki düdük öttü ve ötede, makasçının kulübesinin yanında kırmızı ışık söndü, yerine beyaz bir ışık yandı. Yük vagonunun kapısında ayakta duran şef kondüktör, hareket emrini bekliyordu. Emir verilince, onu makiniste aktardı. Makinist tekrar uzun uzun düdük öttürdü, regülatörü açtı ve makineye yol verdi. Artık tren gidiyordu. Önce hareket pek hissedilmedi, ama çok geçmeden trenin hızı arttı. Europe Köprüsü'nün

altından geçti, Batignolles Tüneli'ne daldı. Trene ait görünen tek şey, kanayan açık yaralar gibi arkadaki üç ışık, yani kırmızı üçgendi. Gecenin ürpertici karanlığı içinde birkaç saniye daha onu izlemek mümkün oldu. Şimdi aceleyle yol alıyordu, son hızla giden bu treni hiçbir şey durduramazdı artık. Gözden kayboldu.

2

Croix-de-Maufras'da, demiryolunun böldüğü bir bahçe içinde yanlamasına duran ev, demiryoluna öyle yakındır ki, her tren geçişinde sarsılır; tek bir yolculuk bu evin hafızada kalması için yeterlidir; son hızla geçip giden herkes onun burada bulunduğunu bilir bilmesine de, batı yağmurları yüzünden yosun tutmuş gri pencere kanatlarıyla sanki yıkılmaya terk edilmiş gibi hep kapalı duran bu ev hakkında hiçbir bilgiye sahip değildir. Çepeçevre bir fersah mesafede tek bir insan yaşamadığından, bu ıssızlık, bu ücra köşenin yalnızlığını artırır gibidir.

Demiryolunu kesen ve beş kilometre mesafedeki Doinville'e giden yolun kıyısında hat bekçisinin evi vardır sadece. Duvarları çatlamış, çatı kiremitleri yosunlarla kaplı bu alçak ev, onu çevreleyen bahçe içinde, zavallılığa terk edilmiş haliyle varlığını sürdürür. Yeşil bir çitle çevrili bu bahçeye sebze ekilmiştir, ayrıca evin yüksekliğinde koca bir kuyusu vardır. Demiryolu geçidi Malaunay ve Barentin istasyonlarının tam ortasında, her birine dört kilometre mesafede yer alır. Zaten pek az kullanılmaktadır; yarı yarıya çürümüş eski bariyer, yarım fersah ötedeki ormandan, Bécourt taşocaklarından gelen yük arabaları için açılır sadece. Buradan daha ücra, insanlardan bu kadar uzak bir başka yer daha düşünülemez, çünkü Malaunay tarafındaki uzun tünel tüm

yolu keser ve Barentin'le irtibat bir tek, hat boyunca uzanan bakımsız bir keçiyoluyla sağlanır. Bu yüzden, burası pek nadir ziyaret edilir.

O akşam gün sona ererken, durgun, bulutlu bir havada, bir Havre treninden Barentin'de inen bir yolcu, geniş adımlarla Croix-de-Maufras keçiyolu boyunca ilerliyordu. Bu yörede arazi bir dizi küçük vadi ve yamaçlardan, bir tür toprak dalgalanmalarından oluşmuştu; öyle ki demiryolu kah tümseklerden, kah hendeklerden geçer. Demiryolunun iki yanında, arazide süreklilik gösteren bu engebeler, inişler ve çıkışlar, karayollarının kullanımını zorlaştırır. Büyük ıssızlık duygusunu arttırıcı bir durumdur bu; verimsiz, beyazımsı topraklar ekilmeden kalır; ağaçların küçük korular oluşturduğu tepecikler, dar vadiler boyunca söğüt gölgeleri altında akan dereler vardır. Diğer kalkerli tepeler tamamen çıplaktır, bu tepecikler, bir ölüm sessizliği ve terk edilmişliği içinde birbirini izler. Ve genç, güçlü yolcu, bu ıssız topraklara inen akşamın alacakaranlığının hüznünden kaçıp kurtulmak istercesine adımlarını sıklaştırmaktaydı.

Hat bekçisinin bahçesinde bir kız kuyudan su çekiyordu; uzun boylu, on sekiz yaşlarında, sarışın, gürbüz, kalın dudaklı, iri yeşilimtırak gözlü, gür saçları altında dar alınlı bir kızdı bu. Hiç güzel değildi, bir erkek çocuğunun güçlü kalçalarına, kaslı kollarına sahipti. Keçiyolundan inen yolcuyu görür görmez kovayı bıraktı ve koşarak yeşil çitin parmaklıklı kapısının önüne gitti.

"Bak hele! Jacques!" diye bağırdı.

Yolcu kafasını kaldırmıştı. Yirmi altı yaşına henüz girmişti, o da uzun boyluydu, çok esmer, yuvarlak ve muntazam yüzlü, yakışıklı biriydi, fakat oldukça iri kemikli çenesi yüzündeki orantıyı bozuyordu. Gür saçları ve onlar gibi kıvırcık, son derece sık

ve siyah olan bıyıkları, teninin solukluğunu arttırıyordu. Elleri her ne kadar küçük ve yumuşak kalmış olsa da, makinistlik mesleğinin silinmez izi onlara damgasını vurmuştu; makine yağlarıyla şimdiden sararmış elleri fark edilmese, güzelce tıraş edilmiş yanaklarına ve ince derisine bakarak, onun kibar bir beyefendi olduğu söylenebilirdi.

"İyi akşamlar, Flore," dedi Jacgues sadece.

Fakat, altın sarısı benekli iri ve siyah gözleri, onların ferini kaçıran kızıl bir dumanla buğulanmış gibiydi. Kırpıştırdığı gözlerini ani bir sıkıntı ve ızdıraba varan bir huzursuzlukla öte yana çevirdi. Ve tüm bedeni içgüdüsel bir hareketle geriledi.

Genç kız kımıldamadan, dosdoğru ona bakarak, bir kadınla her karşılaşmasında geçirdiği ve üstesinden gelmeye çalıştığı bu iradedışı ürpermeyi fark etmişti. Bu yüzden, büyük bir ciddiyet ve hüzün içinde kalakalmıştı sanki. Sonra, sıkıntısını gizleme arzusuyla, annesinin hasta olduğunu ve dışarı çıkamadığını bildiği halde onun evde olup olmadığını soran delikanlıya, sadece bir baş işaretiyle cevap verdi, kendisine değmeden geçebilmesi için kenara çekildi ve tek bir söz etmeden dimdik ve gururlu, tekrar kuyunun başına gitti.

Jacques, hızlı yürüyüşüyle dar bahçeden geçti ve eve girdi. Orada, ilk odanın, yemek yenen ve oturulan bu geniş mutfağın ortasında, çocukluğundan beri kendisinin verdiği adla Phasie Hala, masanın yanındaki hasır sandalyede, bacakları eski bir şala sarılmış yalnız başına oturmaktaydı. Phasie Hala babasının kuzinlerinden biriydi ve Lantier ailesindendi; kendisine vaftiz analık yapmış, altı yaşındayken, annesiyle babası Paris'e kaçıp bir daha da ortaya çıkmayınca kendisini yanına almıştı. Jacques Plassans'da kalmış, daha sonraları da burada Sanat ve Meslek Okulu'na devam etmişti. Bu nedenle Phasie Hala'ya büyük bir

minnet duyuyor, eğer kendine bir yol çizebilmişse, bunu ona borçlu olduğunu söylüyordu. Orléans demiryollarında iki yıl geçirdikten sonra Batı Kumpanyası'nda birinci sınıf bir makinist olunca, burada vaftiz anasını tekrar bulmuştu. Phasie Hala, Misard adlı bir hat bekçisiyle ikinci evliliğini yapmış, ilk evliliğinden olan iki kızıyla birlikte Croix-de-Maufras'nın bu ücra deliğine tıkılıp kalmıştı. Eskiden çok güzel, güçlü kuvvetli bir kadın olan Phasie Hala, bugün en fazla kırk beş yaşında olmasına rağmen altmış yaşında gösteriyor, zayıflamış ve sararmış bir halde sürekli titremeler geçiriyordu.

Phasie Hala bir sevinç çığlığı attı:

"Sensin ha, Jacques!.. Ah koca oğlum benim, bu ne sürpriz!"

Jacques onu yanaklarından öptü, aniden iki günlük zorunlu bir izne çıktığını anlattı: Lokomotifi Lison'un, sabah Havre'a girerken hareket kolu kırılmıştı ve tamirat yirmi dört saatten önce bitmeyeceği için ancak ertesi akşam, altı kırk ekspresi için görevinin başına dönecekti. O zaman, gelip onu görmek istemişti. Gece burada kalır, Barentin'den sabah, yedi yirmi altı treniyle ayrılırdı. Phasie Hala'nın zayıflıktan erimiş zavallı ellerini avuçlarında tutuyor, son mektubunun kendisini ne kadar telaşlandırdığını anlatıyordu.

"Ya, evet, oğlum, iyi değilim, hiç iyi değilim... Seni görmek istediğimi nasıl da tahmin etmişsin, öyle kibarsın ki! Ama ne kadar meşgul olduğunu biliyorum, sana gel demeye cesaret edemiyordum. Neyse, işte buradasın, yüreğimin üstünde öyle bir ağırlık var ki, bilemezsin!"

Sustu, korka korka pencereden dışarıya baktı. Gün biterken, yolun öte yanında kocası Misard görünüyordu. Misard, görev yeri olan, her beş altı kilometrede bir kurulmuş, tren trafiğinin düzgün yürümesi amacıyla birbirlerine telgraf ağlarıyla bağlı şu

tahta kulübelerden birindeydi. Karısına ve daha sonra da Flore'a demiryolu geçidinde bariyerin sorumluluğu verilmiş, Misard nöbetçilik görevini üstlenmişti.

Sanki kocası kendisini duyabilecekmiş gibi, Phasie ürpererek sesini alçalttı.

"Galiba beni zehirliyor!"

Jacques, bu sır karşısında şaşkınlıkla yerinden sıçradı, bu kez o da gözlerini pencereye çevirdi, altın sarısı benekli siyah gözlerinin parlaklığını solduran şu kızıl duman tekrar yerleşmişti gözlerine.

"Aman, Phasie Hala, nasıl düşünce bu böyle!" diye mırıldandı. "O kadar yumuşak ve zayıf birine benziyor ki."

Havre yönüne giden bir tren geçmiş ve Misard, onun arkasından yolu kapatmak için kulübesinden çıkmıştı. Kolu kaldırıp işareti kırmızıya çevirirken, Jacques bakışlarıyla onu izliyordu. Beyazlaşmış ve seyrekleşmiş saçları ve sakalı, çökmüş ve zavallı görünümlü yüzüyle, kısa boylu, cılız bir adamdı. Üstelik, sessiz, silik, öfkelenmeyen, şeflerinin önünde yaltaklanmaya varacak kadar nazik biriydi. Nöbet defterine trenin geçiş saatini kaydetmek ve bir tanesi bir önceki kulübeye yolu açan, diğeri sonraki kulübeye trenin gelişini haber veren iki elektrik düğmesine basmak için tahta kulübesine girmişti.

"Ah! sen onu tanımazsın," diye devam etti Phasie Hala, "bana zararlı bir şey yutturuyor diyorum sana... Ben o kadar güçlüydüm ki, onu yesem yerdim, şimdiyse o, bu ufacık adam, bu eften püften adam yiyor beni!"

Sinsi ve ürkek bir kinle coşuyor, yüreğindekileri dışarıya vuruyor, nihayet kendisini dinleyecek birini bulduğu için seviniyordu. Kendisi ondan beş yaş büyük, biri henüz altı, diğeri de sekiz yaşında iki kıza sahip olduğu halde, hangi akla uyup da

böyle sinsi, meteliksiz ve cimri bir adamla evlenmişti? Yakında bu harika evliliğin onuncu senesi dolacaktı ve bu süre boyunca bir saati bile pişmanlık duymadan geçirmemişti: Soğuktan tir tir titrediği bu dondurucu kuzey köşesinde bir sürgündü, tam bir sefalet hayatı yaşıyordu, iki çift laf edecek kimsesi, bir komşusu bile olmadığından can sıkıntısından ölebilirdi. Eski bir ray döşeyicisi olan kocası, şimdi kulübe nöbetçiliğinden bin iki yüz frank kazanmaktaydı; kendisiyse, şimdi Flore'un üstlendiği geçitteki görev için baştan beri elli frank almıştı; bugünü de, geleceği de bundan ibaretti, tek emin olduğu şey, diğer insanlardan bin fersah uzaktaki bu delikte yaşamını sürdüreceği ve geberip gideceğiydi, başka hiçbir umudu kalmamıştı. Anlatmadığı şey ise, hastalanmadan önce, kocası kırma taş işinde çalışırken, kendisiyse iki kızıyla birlikte demiryolu geçidindeki bariyeri tek başına beklerken biraz teselli bulduğuydu: Çünkü o zamanlar, Rouen'dan Havre'a kadar olan tüm hatta güzelliğiyle öyle bir ün yapmıştı ki, hat müfettişleri kendisini ziyarete gelirlerdi; hatta rekabetler bile yaşanmıştı, bir başka servisin kondüktör yardımcıları denetimi arttırmak için sürekli seferberdiler. Kocası hiç engel oluşturmazdı, herkese karşı saygılıydı, kapılardan süzülür geçer, hiçbir şey görmeden gidip gelirdi. Ama bu eğlenceler sona ermişti ve o, haftalar, aylar boyunca yalnızlığıyla baş başa bu sandalyede oturuyor, her saat bedeninin biraz daha eridiğini hissediyordu.

"Sana söylüyorum," diye tekrarladı, "benim bu duruma düşmemde onun parmağı var, ufak tefek olsa da benim hakkımdan gelecek."

Ani bir zil sesi tekrar endişeyle dışarıya göz atmasına sebep oldu. Misard'a, Paris'e doğru giden bir treni haber veriyordu bir önceki kulübe; görev yerinde, camın önünde duran aletin ibre-

si o yön doğrultusunda yatmıştı. Misard zili susturdu, dışarı çıktı ve iki kez boru öttürerek trenin geldiğini haber verdi. O sırada Flore gelip bariyeri itti; bayrağı meşin kılıfında dimdik tutarak bekledi. Bir dönemecin arkasında olduğu için görünmeyen trenin, gittikçe artan bir sesle yaklaştığı duyuldu. Tren, alçak evi sarsarak, kendisiyle birlikte sürükleyip götürecekmiş gibi, bir fırtına çevrintisi ortasında, yıldırım hızıyla geçip gitti. Flore sebzelerine dönmüştü bile; o arada Misard, trenin arkasından, yukarı çıkan yolu kapadıktan sonra, kırmızı işareti silmek için kola abanarak aşağı inen yolu tekrar açtı; çünkü öbür ibrenin yukarı kalkışına eşlik eden yeni bir zil sesi, beş dakika erken gelen trenin bir sonraki kulübeyi geçtiğini bildirmişti. İçeri girdi, her iki kulübeye haber verdi, geçiş saatini kaydetti, sonra beklemeye koyuldu. Bu onun, hep orada yaşayarak, yemeğini orada yiyerek, on iki saat boyunca yaptığı aynı işti; üç satır gazete bile okumazdı, hatta biçimsiz kafasında bir düşünce olduğu da kuşkuluydu.

Eskiden hat müfettişlerinin gönüllerini çalmasıyla ilgili olarak vaftiz anasıyla dalga geçen Jacques, gülümsemekten kendini alamayarak şöyle dedi:

"Belki de kıskanç birisidir."

Ama Phasie acıma dolu bir hareketle omuz silkti, bir yandan da zavallı donuk gözlerine kadar ulaşan, bastıramadığı bir gülmeye tutuldu.

"Aman oğlum, sen ne dediğini biliyor musun?.. O mu kıskanç! Cebin'den bir şey çıkmadıkça her şey ona vız gelir."

Sonra, bedenini yeniden bir ürperme kapladı:

"Hayır, hayır, buna hiç aldırdığı yoktu. Paradan başka bir şeye önem vermez... Geçen sene babamdan kalan bin frangı ona vermek istemediğim için bozuştuk, anlıyor musun? Aynı beni

tehdit ettiği gibi, bu para bana felaket getirdi, hasta düştüm... O zamandan beridir hastalık yakamı bırakmadı, evet! Tam o zamandan beri."

Genç adam durumu kavradı, çileli kadınların kara düşüncelere saplanıp kaldıklarını bildiğinden, onu bu düşüncelerden vazgeçirmeye çalıştı. Ama Phasie, kesin kanıya varmış insanlar gibi, kafasını sallayarak inadında direniyordu. Bu yüzden, Jacques şöyle demekle yetindi:

"Pekala! bu işe bir son vermek istiyorsanız, bundan basit bir şey yok... Bin frangınızı verin ona."

Phasie Hala olağanüstü bir çabayla ayağa fırladı. Adeta dirilerek öfkeyle bağırdı:

"Bin frangımı öyle mi, asla! Geberip gitmeyi tercih ederim... Paraları sakladım, hem de çok iyi sakladım, hadi işine! Evin altını üstüne getirseler bulamayacaklarına bahse girerim... O da az karıştırmadı etrafı, şeytan herif! Geceleri duvarlara vurarak aradığını az işitmedim. Ara, ara! Sırf suratının asıldığını görme zevki bile sabretmem için yeterli... Bakalım ilk önce kim vazgeçecek, o mu, ben mi? Kendimi sakınıyorum, onun dokunduğu hiçbir şeyi ağzıma sürmüyorum. Ölüp gitsem bile bin frangıma sahip olamayacak! Onları toprağa gömmeyi tercih ederim."

Tükenmiş bir halde tekrar sandalyesine çöktü, yeni bir boru sesiyle sarsıldı. Görev kulübesinin eşiğinde duran ve bu kez Havre'a giden bir treni haber veren Misard'dı bu. Mirası kaptırmama konusundaki inadına rağmen Phasie Hala ondan için için korkuyordu; kendisini yediğini düşündüğü böcek karşısında devin hissettiği, gittikçe artan bir korkuydu bu. Ve bildirilen tren, on iki kırk beşte Paris'ten kalkan posta treni, boğuk bir gürültüyle uzaktan gelmekteydi. Tünelden çıktığı ve kırlık alanda daha da güçlenen bir homurtuyla yol aldığı işitiliyordu. Sonra,

tekerleklerinin gökgürültüsünü andıran sesleri, vagonlarının ağırlığı altında, karşı konulmaz bir kasırga gibi geçip gitti.

Gözlerini pencereye kaldıran Jacques, yolcuların profillerinin göründüğü kare biçimindeki küçük camların birbiri ardınca geçişine bakmıştı. Phasie'nin kara düşüncelerini dağıtmak istedi, işi şakaya döktü:

"Vaftiz anacığım, deliğinizde bir Allah'ın kulunu göremediğinizden yakınıyorsunuz... İyi ama, işte bir sürü insan!"

Phasie önce anlamadı, hayretle sordu:

"Neredeymiş bu bir sürü insan?.. Tamam, şu geçip gidenler değil mi? Eksik olma! Onları tanımadığıma göre, onlarla konuşamam."

Jacques gülmeye devam ediyordu.

"Peki ya ben, beni çok iyi tanıyorsunuz, sık sık geçerken görüyorsunuz."

"Doğru, seni tanıyorum, treninin saatini de biliyorum, lokomotifinde seni görmek için yolunu gözlüyorum. Sadece hızla geçip gidiyorsun. Dün elinle şöyle bir hareket yaptın. Cevap bile veremiyorum. Yok, yok, bu insan görmek değil."

Yine de, gidip gelen trenlerin, yalnızlığının büyük sessizliği ortasında, her gün büyük bir insan kalabalığını taşıyarak önünden geçiyor olması fikri onu düşüncelere saldı, bakışlarını kararan tren yollarına çevirdi. Sağlığı yerindeyken, gidip gelirken, elinde bayrakla bariyerin önünde dikilip dururken bunları hiç düşünmezdi. Ama günlerini bu sandalyede geçirdiğinden beri, kocasıyla sinsi çekişmesi dışında düşünecek hiçbir şey olmadığı için zar zor anlam verilebilecek karışık kuruntular zihnini bulandırıyordu. Gece gündüz evi sarsarak son hızla geçen fırtına gibi trenler sürekli bunca insan taşırken, güvenecek bir kişi bile olmaksızın bu ıssızlığın içinde kaybolmuş gibi yaşamak ona çok

garip geliyordu. Elbette ki tüm yeryüzü, sadece Fransızlar değil, yabancılar, hatta en uzak ülkelerin insanları bile buradan geçmekteydi, çünkü artık kimse ülkesine kapanıp kalmıyordu ve dedikleri gibi, yakında tüm halklar tek bir halka dönüşecekti. İlerleme buydu işte; herkes kardeş olacak, hep birlikte düşler ülkesine yol alınacaktı. Phasie, vagon başına bir rakam düşünerek, insanların sayısı konusunda ortalama bir hesap yapmaya çalışıyordu: öyle çok insan vardı ki, işin içinden çıkamıyordu. Sık sık bazı yüzleri tanır gibi oluyordu; her cumartesi Paris'e giden sarı sakallı bir bey vardı, İngilizdi kuşkusuz; sonra düzenli olarak her çarşamba ve her cumartesi geçen esmer genç bir kadını hatırlıyordu. Ama bir şimşek hızıyla siliniyorlardı, onları görmüş olduğundan çok emin değildi; tüm yüzler, birbirinin aynıymışçasına bulanıyor, karışıyor, birbirinin içinde eriyordu. Sel akıp gidiyor, geride kendisinden hiçbir şey bırakmıyordu. Onu asıl üzen şey, bu sürekli akış içinde, bunca varlık, bunca para oradan oraya yer değiştirirken, bu her zaman telaşlı kalabalığın kendisinin orada, ölüm tehlikesi altında olduğunu bilmemesiydi; öyle ki, akşamın birinde kocası işini bitirirse, trenler cesedinin yanı başından geçip gidecekler ve bu ıssız evde işlenen cinayetin farkına bile varmayacaklardı.

Phasie, gözleri pencerede kalakalmıştı, karmakarışık duygularını uzun uzadıya anlatamayacağı için şöyle özetledi:

"Güzel bir icat doğrusu, söyleyecek hiçbir şey yok. İnsanlar hızlı gidiyor, daha çok şey biliyor... Ama yabaniler yabani olarak kalıyor, daha iyi makineler de icat etseler, yine yabaniler olacak."

Jacques, onun gibi düşündüğünü belirtmek için yine başını salladı. Bir süredir, iki kocaman taş parçası yüklenmiş bir taşocağı arabasına bariyeri açmakta olan Flore'u seyrediyordu. Yol

sadece Bécourt taşocaklarına gidiyordu, öyle ki geceleri bariyere asma kilit vurulur ve genç kız nadiren yatağından kaldırılırdı. Flore'un ufak tefek, esmer bir genç olan taşocağı işçisiyle samimi bir biçimde konuştuğunu görünce, şöyle bağırdı:

"Şu işe bak! Atları kuzeni Louis sürdüğüne göre, Cobuche hasta mı yoksa?.. Şu zavallı Cobuche'ü sık sık görüyor musunuz, vaftiz anacığım?"

Phasie ellerini kaldırdı, hiç cevap vermeden derin bir iç geçirdi. Geçen sonbaharda meydana gelen bir felaketti bu, bir türlü unutamıyordu: Doinville'de, Madam Bonnehon'un evinde oda hizmetçisi olarak çalışan küçük kızı Louisette bir akşam, yara bere içinde, deli gibi kaçmış, kendini sevgilisi Cobuche'ün ormandaki evine zor atmış, orada da ölmüştü. Başkan Grandmorin'i şiddet kullanmakla suçlayan dedikodular almış yürümüş, ama kimse bunu açıkça söylemeye cesaret edememişti. Annesi bile, işin aslını bildiği halde bu konuda konuşmak istemiyordu. Yine de şöyle dedi:

"Hayır, artık buraya gelmiyor, gerçek bir yabani oldu... Şu zavallı Louisette'çik, o kadar çıtıpıtı, o kadar beyaz, o kadar tatlıydı ki! Beni çok severdi, o olsaydı bana bakardı! Oysa Flore, aman Allahım! Hayır yakınmıyorum ama aklından bir zoru var mutlaka, hep başının dikine gider, saatlerce ortadan yok olur, üstelik kibirli ve nobran!.. Bütün bunlar üzücü şeyler, çok üzücü."

Jacques onu dinlerken, bir yandan da şimdi demiryolunu geçmekte olan yük arabasını izliyordu gözleriyle. Ama tekerlekler raylara takıldı, arabacı kamçısını şaklatmak zorunda kalmıştı, Flore da bağırarak atları gayrete getirmeye çalışıyordu.

"Vay canına!" dedi genç adam, "Bir de tren geliverirse... Her şey karmakarışık olur!"

"Merak etme," dedi Phasie Hala, "Flore ara sıra tuhaf davranır ama işini iyi bilir, gözünü dört açar... Allah'a şükür beş senedir tek bir kaza olmadı. Eskiden adamın biri ortadan biçilmiş. Bizim zamanımızdaysa sadece bir inek ezildi, az kalsın tren yoldan çıkıyordu. Ah! Zavallı hayvan! Gövdesi bir tarafta, başı ta öbür tarafta, tünelin yanında bulundu... Flore iş başındayken, gönül rahatlığıyla uyunabilir."

Yük arabası geçmişti, arkalarında iz bırakan tekerleklerin kuvvetli sarsıntı seslerinin uzaklaştığı duyuluyordu. Bunun üzerine Phasie, kafasını sürekli meşgul eden asıl konuya, kendisinin olduğu kadar başkalarının da sağlığı konusuna geri döndü.

"Ya sen nasılsın? Şimdi her şey yolunda mı? Hatırlıyor musun, bizdeyken bir rahatsızlığın vardı, doktor da hiçbir şey anlamamıştı hani?"

Jacques'ın gözlerinde yine o endişeli titreşim belirdi.

"Çok iyiyim vaftiz anacığım."

"Sahi mi! Kulaklarının arkasındaki şu beynini oyan ağrı, ani ateş nöbetleri ve seni inine saklanan bir hayvana dönüştüren şu hüzün atakları, hepsi geçti mi?"

Phasie konuştukça Jacques daha fazla bunalıyor ve öyle huzursuzluğa kapılıyordu ki, sert bir tavırla onun sözünü kesti.

"Sizi temin ederim ki çok iyiyim... Artık hiçbir şeyim, ama hiçbir şeyim yok."

"Neyse, iyi bari, oğlum!.. Senin hasta olman beni iyi edecek değil ya... Üstelik senin yaşında insan sağlıklı olmalı. Ah! Sağlık, ondan iyisi yok... Yine de, dışarıda eğlenebilecekken gelip beni görmen çok kibarca bir davranış, öyle değil mi? Yemeği bizimle yiyecek, yukarıda, tavan arasında, Flore'un odasının yanında yatacaksın."

Ama bir boru sesi bir kez daha sözünü kesti. Hava kararmış-

tı, her ikisi de pencereye doğru döndüler ve net bir şekilde olmasa da, Misard'ın bir adamla konuştuğunu gördüler. Saat altı olmuştu. Misard görevi gece nöbetçisine devrediyordu. Kulübede geçirdiği on iki saatten sonra nihayet serbestti artık; kulübenin eşyaları, aletlerin durduğu rafın altındaki küçük bir masa, bir tabure ve bir sobadan ibaretti; soba öyle bir ısı yayıyordu ki, Misard neredeyse sürekli olarak kapıyı açık tutmak zorunda kalıyordu.

"Hah! İşte, gelmek üzere," diye mırıldandı Phasie Hala, yine korkuya kapılarak.

Gelişi bildirilen tren, son derece hantal ve uzun cüssesiyle, giderek artan homurtular çıkararak yaklaşmaktaydı. Genç adam, hastanın acıklı durumuna üzülmüş, onu rahatlamak arzusuyla, sesini duyurabilmek için eğilmek zorunda kalmıştı.

"Dinleyin vaftiz anacığım, eğer sahiden kötü bir niyeti varsa, benim de işin içine karıştığımı bilmesi belki onu durdurur... Bin frangınızı bana emanet etseniz iyi edersiniz."

Phasie son kez isyan etti:

"Bin frangımı, öyle mi! Ne ona veririm, ne sana!.. Dedim ya, geberirim daha iyi."

O sırada tren, önüne gelen her şeyi süpürürcesine, fırtına gibi geçmekteydi. Ev, onun şiddetinden, bir rüzgara kapılıp titredi. Havre'a giden bu tren çok kalabalıktı, çünkü ertesi gün, yani pazar günü bir geminin suya indirilmesini kutlamak amacıyla şenlik düzenlenecekti. Büyük bir hızla gitmesine rağmen, kapıların ışık sızan camlarından kompartımanların çok dolu olduğu görülüyor, sıra sıra dizilmiş sıkışık kafalar profilden seçiliyordu. Art arda geçiyor, sonra da gözden kayboluyorlardı. Ne kadar da kalabalıktı! Yine kalabalık, vagonların geçip gidişi, lokomotiflerin düdükleri, telgrafların çınlaması, çanların sesleri arasında,

sonu gelmez kalabalık. Başı Paris'te olan, omurgası tüm hat boyunca uzanan, organları kavşaklarda genişleyen, elleri ve ayakları Havre'da ve diğer varış kentlerinde bulunan, yeryüzüne yayılmış koca bir gövde, dev gibi bir yaratıktı sanki bu. Matematiksel bir kesinlikle geleceğe doğru ilerleyerek, mekanik, görkemli bir şekilde geçiyor, geçiyordu; ve iki yakada, insandan geriye kalanın, gizli ama hep canlı duran, ezeli tutkuyla ezeli suç olduğunu bilmezden geliyordu.

Eve ilk giren Flore oldu. Lambayı, abajursuz küçük bir petrol lambasını yaktı ve sofrayı kurdu. Tek bir kelime bile edilmemişti, pencerenin önünde sırtı dönük olarak ayakta duran Jacques'a şöyle bir baktı genç kız. Sobanın üstünde bir lahana çorbası sıcak, bekliyordu. Flore çorbayı dağıtırken Misard çıkageldi. Genç adamı orada görünce hiç şaşırmadı. Belki onu gelirken görmüştü, ama merak edip sormadı. Bir tokalaşma, üç kısa sözcük, hepsi buydu. Jacques, kırılan hareket kolunun hikayesini, vaftiz anasını görüp, orada yatma düşüncesini kendiliğinden anlatmak zorunda kaldı. Misard, bu düşünceyi çok yerinde bulmuş gibi yavaşça başını sallamakla yetiniyordu, sofraya oturdular, önce sessizlik içinde, acele etmeden yemeye koyuldular. Sabahtan beri içinde lahana çorbasının kaynadığı tencereden gözünü ayırmayan Phasie, bir tabak çorbayı reddetmedi. Ama kocası kalkıp, Flore'un unuttuğu, içinde çiviler bulunan sürahideki demirli suyunu verdiğinde, ona elini bile sürmedi. Kesik kesik öksüren uysal, cılız adam, karısının, onun en ufak hareketini bile kaygılı gözlerle izlediğinin hiç farkında değil gibiydi. Masada tuz olmadığı için tuz isteyen karısına, bu kadar tuz yediği için sonra pişman olacağını, onu asıl hasta edenin tuz olduğunu söyledi; yine de tuz getirmek için kalktı; Phasie bir kaşık içinde getirdiği bir tutam tuzu hiç sakınmadan aldı, tuz her şeyi temiz-

ler diyordu. Bunun üzerine, birkaç gündür havanın gerçekten ılık olduğundan, Maromme'da bir trenin raydan çıktığından söz ettiler. Jacques, vaftiz anasının ayıkken kabus gördüğüne inanmaya başlıyordu, çünkü kendisi, dalgın gözlerle bakan bu ufacık kibar adamın halinde kuşku uyandıracak hiçbir şey görmüyordu. Bir saatten fazla sofrada oyalandılar. İki kez boru sesi işitilmiş, her ikisinde de Flore kısa bir süreliğine ortadan kaybolmuştu. Trenler geçerken masadaki bardaklar sallanıyordu, ama sofradakilerin hiçbiri bunun farkında değildi sanki.

Yeni bir boru sesi duyuldu, ama bu kez sofrayı toplamış olan Flore geri dönmedi. Annesini ve iki erkeği, bir şişe elma likörüyle masa başında bırakmıştı. Üçü bir yarım saat daha orada oturdular. Sonra, bir süreden beri meraklı bakışlarla odanın bir köşesini araştıran Misard, sadece iyi akşamlar diyerek kasketini alıp çıktı. Harika yılanbalıklarının olduğu civardaki küçük derelerde kaçak olarak balık avlıyor, suyun dibindeki oltalarını kontrol etmeden asla yatmıyordu.

O çıkar çıkmaz, Phasie sabit bakışlarını evlatlığının üzerine dikti.

"Nasıl, inandın mı şimdi? Orayı, şu köşeyi gözleriyle araştırdığını gördün mü?.. Paramı tereyağı çömleğinin arkasına saklamış olabileceğim fikrine kapıldı bence... Ah, ben onu bilirim, eminim ki bu gece kontrol etmek için çömleği çekecek."

Ama yine ter içinde kalmıştı, her tarafı titriyordu.

"Bak, yine oldu işte! Bana zehir vermiş olmalı, eski paraları yutmuşum gibi acılık var ağzımda. Allah biliyor, elinden bir şey almadım oysa! Akıl alır gibi değil... Bu akşam daha fazla dayanamayacağım, en iyisi gidip yatmak. Haydi hoşçakal oğlum, çünkü yedi yirmi altı treniyle gideceksen, o saat benim için çok erken. Tekrar gelirsin değil mi? Umalım ki ben hâlâ yaşıyor olayım."

Jacques odasına gitmesi için ona yardım etti, kadın yatağına uzandı ve bitkin bir halde uyuyakaldı. Tek başına kalınca, yukarı çıkıp tavan arasında kendisini bekleyen yatağa uzanıp uzanmama konusunda kararsızlığa düştü: Ama daha saat sekize on vardı ve uyumak için çok erkendi. Zaman zaman bir trenin ani gürültüsüyle sarsılan boş ve uykuya dalmış evde küçük petrol lambasını yanar durumda bırakarak, o da dışarı çıktı.

Jacques, dışarıdaki havanın yumuşaklığı karşısında şaşkınlığa düştü. Kuşkusuz yine yağmur yağacaktı. Gökyüzü süt beyazlığında ve tekdüze bir bulutla kaplıydı, bulutun arkasında kalan ve dolayısıyla görünmeyen dolunay, gök kubbeyi kızılımsı bir ışıkla aydınlatıyordu. Jacques bu aydınlıkta kırları açıkça seçebiliyordu; etrafındaki topraklar, tepeler, ağaçlar, kandil ışığı yumuşaklığındaki bu eşit yayılan ve ölgün ışıkta, kara gölgeler halinde görülüyordu. Küçük sebze bahçesini dolaştı. Sonra, yolu daha az yokuş olduğundan Doinville tarafında yürümeyi düşündü. Ama hattın diğer tarafında, yanlamasına inşa edilmiş ıssız evin görünüşü ilgisini çekince, küçük kapıdan geçerek demiryolunu aştı; çünkü bariyer gece olduğu için kapanmıştı. Bu evi iyi tanıyordu, lokomotifinin homurtulu sarsıntısıyla buradan her geçişinde bu eve bakardı. Belirsiz bir duyguyla hayatında önemli bir yeri olduğunu sezinlediği ev, nedenini bilmeden kafasını kurcalıyordu. Her seferinde, önce evi orada bulamayacakmışçasına bir korku, ardından da hâlâ yerinde durduğunu görerek bir tür huzursuzluk hissederdi. Ne kapılarının, ne pencerelerinin açık olduğunu hiç görmemişti. Bu evle ilgili bütün öğrendiği, onun Başkan Grandmorin'e ait olduğuydu; ve o akşam, hakkında daha fazla şey öğrenmek amacıyla evin etrafını dolaşmak için karşı konulmaz bir arzu duydu.

Jacques uzun süre yolun üzerinde, parmaklıkların önünde

dikildi kaldı. Bir şeyler görmeye çalışarak geri geri gidiyor, ayaklarının ucunda yükseliyordu. Bahçeyi kesen demiryolu, merdivenli sekinin önünde duvarlarla çevrili daracık bir alan bırakmıştı zaten; oysa ki geride, yeşil bir çitle çevrilmiş çok geniş bir arazi uzanıyordu. Ev, bu puslu gecenin kızıl aydınlığı altında, yıkıldı yıkılacak haliyle iç karartıcı bir hüzün içindeydi; Jacques, tenini yalayıp geçen bir ürpertiyle tam oradan uzaklaşacaktı ki, çitte bir delik ilişti gözüne. İçeri girmemenin korkaklık olacağı düşüncesiyle delikten geçti. Kalbi çarpıyordu. Ama harabeye dönmüş küçük bir limonluk boyunca ilerlerken, kapının önünde çömelmiş bir gölge görerek aniden durdu.

"Ne, sen misin?" diye bağırdı şaşkınlıkla, Flore'u tanıyarak. "Burada ne yapıyorsun?"

Flore da şaşırarak irkilmişti. Sonra sakince şöyle dedi:

"Gördüğün gibi, ipleri alıyorum... Burada bir yığın ip bırakmışlar, kimsenin işine yaramadıkları gibi, çürüyüp gidiyorlar. Bana da her zaman ip lazım olduğundan onları almaya geldim."

Gerçekten de, elinde keskin bir makas, yere oturmuş, birbirine dolanmış ipleri çözüyor, çözülmeyen düğümleri de makasla kesiyordu.

"Sahibi artık gelmiyor mu?" diye sordu genç adam.

Flore gülmeye başladı.

"Ohoo! Louisette olayından beri, başkanın, Croix-de-Mauf-ras'da burnunun ucunu bile göstermesi söz konusu değil. Boş ver, iplerini alabilirim."

Jacques bir an sustu, onun hatırlattığı acıklı hikayenin anısıyla altüst olmuş gibiydi.

"Ya sen, Louisette'in anlattıklarına inanıyor musun? Ona sahip olmak istediği ve Louisette'in kurtulmaya çalışırken yaralandığı doğru mu sence?"

Flore gülmeyi bırakarak aniden öfkeyle bağırdı:

"Louisette hiç yalan söylemezdi, Cabuche de öyle... Cabuche benim dostumdur."

"Belki de artık sevgilindir, olamaz mı?"

"O mu! Mümkün değil, bunu yapmam için tam bir kahpe olmalıyım... Hayır, hayır! Dostum o benim, benim sevgilim yok, olmasını da istemiyorum."

İri kafasını yukarı kaldırmıştı, kıvırcık gür sarı saçları alnının altına kadar inmekteydi; sağlam ve kıvrak bedeninden vahşi bir irade gücü yayılıyordu. Yörede onun hakkında bir efsane dolaşmaya başlamıştı bile. Çeşitli olaylar, kurtarma hikayeleri anlatıyorlardı: Bir tren geçerken, bir hamlede yoldan çekilip alınan bir yük arabası; Barentin rampasını tek başına inen ve kudurmuş bir hayvan gibi dolu dizgin bir ekspresе doğru giderken durdurulan bir vagon. Ve bu güç kanıtları erkekleri şaşırtıyor, Flore'u arzulamalarına yol açıyordu; üstelik, serbest kalır kalmaz kendini kırlara attığı, gizli yerler aradığı, gözleri havada, sessiz, hareketsiz, kovuk diplerinde yattığı için, elde edilmesi kolay biri olduğunu düşünmüşlerdi önceleri. Ama bu işe ilk kalkışanlar, macerayı bir kere daha denemeye yanaşmamışlardı. Civardaki bir derede saatler boyunca çıplak olarak yüzmeyi sevdiğinden, kendi yaşıtı oğlanlar onu gözetlemeyi âdet edinmişlerdi; ama Flore, gömleğini üzerine geçirme zahmetine bile katlanmadan, bu oğlanlardan birini yakalayıp öyle bir canına okumuştu ki, artık kimse onu gözetlemiyordu. Son olarak, tünelin öbür ucundaki Dieppe kavşağında makasçı olan biriyle macerası da dilden dile dolaşıyordu: Ozil adındaki bu makasçı, otuz yaşlarında, çok onurlu biriydi; Flore ona biraz cesaret vermiş gibi görünüyordu, bir akşam teslim olacağını düşünerek Flore'a sahip olmaya çalışmış ve bir sopa darbesiyle ölmesine ramak kalmıştı. Flore baki-

re, mücadeleci ve erkekleri hor gören bir kızdı; bu yüzden insanlar, onun aklından zoru olduğunu düşünmeye başlamışlardı.

Jacques, sevgili istemediğini söyleyen genç kızla şakalaşmaya devam etti.

"Ozil'le evlilik işin kötü mü gidiyor yoksa? Her gün tüneli geçip onunla buluştuğunu söylemişlerdi bana."

Flore omuzlarını silkti.

"Aman! Evlilik... Bu tünel beni eğlendiriyor. Gözünü dört açmazsan bir tren tarafından biçilebileceğin düşüncesiyle karanlıkta iki buçuk kilometre koşmak. Trenler bu tünelde nasıl gürlüyor, duymak lazım!.. Ama Ozil canımı sıktı benim. İstediğim kişi o da değil."

"Demek başka birini istiyorsun, öyle mi?"

"Bilmem... Aman, vallahi istemiyorum!"

Gülmeye başlamıştı; bir yandan da, biraz sıkıntılı bir halde, üstesinden gelemediği bir düğümle uğraşıyordu. Sonra, işiyle çok meşgulmüş gibi, başını kaldırmadan şöyle dedi:

"Ya sen, senin sevgilin yok mu?"

Bu sefer de Jacques ciddileşti. Gecenin karanlığında, kararsız gözleri uzaklara daldı. Sert bir sesle cevap verdi:

"Hayır."

"Tamam," diye devam etti Flore, "senin kadınlardan nefret ettiğini bana söylemişlerdi. Üstelik seni daha dün tanımadım, hiçbir zaman gönül okşayıcı şeyler söylemezsin insana... Neden, söyle bakalım?"

Jacques susuyordu, Flore düğümle uğraşmayı bırakıp ona baktı.

"Lokomotifinin dışında bir şey sevmiyor musun yoksa? Bu yüzden seninle dalga geçiyorlar, biliyor musun? Sadece lokomotifini seviyormuşsun gibi, hep onu silip parlattığını söylüyorlar...

Sana bunları söylüyorum, çünkü dostunum senin."

Şimdi puslu gökyüzünün soluk aydınlığında, Jacques da ona bakıyordu. Onun küçüklüğünü, o zamandan haşarı ve azimli oluşunu, kendisi eve gelir gelmez küçük kızlara özgü vahşi tutkusuyla boynuna atılışını hatırlıyordu. Sonra onu uzun sürelerle görmemiş, ama her karşılaşmalarında onu daha büyümüş bulmuştu; yine aynı şekilde omuzlarına atılıyor, iri parlak gözlerindeki ateşle kendisini giderek daha fazla huzursuz ediyordu. Şimdi güzel, çekici bir kadındı artık, kuşkusuz çok eskiden beri, ta küçüklüğünden bu yana seviyordu kendisini. Kalbi çarpmaya başladı. Beklediği kişinin kendisi olduğu duygusu uyandı içinde aniden. Damarlarındaki kan beynine yükselirken büyük bir huzursuzluk hissetti, kapıldığı kaygı içinde ilk istediği şey kaçmak oldu. Arzu hep çıldırtmıştı onu, etrafı kıpkızıl görmesine sebep olmuştu.

"Ayakta ne duruyorsun öyle?" dedi Flore. "Otursana!"

Jacques yeniden duraksadı. Sonra, aniden bacakları kendisini taşımayacakmış gibi hissederek ve aşkı tatma ihtiyacına yenik düşerek ip yığınının üzerine, genç kızın yanı başına çökercesine oturdu. Artık konuşmuyordu, boğazı kurumuştu. Şimdi neşeyle, kendini kaybederek, durmamacasına konuşan Flore'du; şu kibirli, suskun Flore.

"Bilmiş ol, annemin hatası Misard'la evlenmek oldu. Bu, kötü bir iş açacak başına... Bana vız geliyor, çünkü onun sorunlarından bıktım artık, doğru değil mi? Hem sonra, karışmaya kalktığımda annem beni yatağa yolluyor... O zaman kendi başının çaresine baksın! Ben dışarda yaşıyorum. Daha ilerisi için düşüncelerim var... Ha, biliyor musun, bu sabah seni lokomotifinin üstünde geçerken gördüm; bak, şu çalılıklarda oturuyordum. Ama sen hiç bakmazsın... Düşündüğüm şeyleri sana söy-

leyeceğim, ama şimdi değil, daha sonra, tam anlamıyla iyi dost olalım, o zaman."

Makas elinden kaymıştı ve hâlâ suskun duran Jacques onun iki elini birden kavramıştı. Flore mest olmuş bir halde, ellerini çekmedi. Ama genç adam onları alev alev yanan dudaklarına götürünce, bakirelerin ürkekliğiyle yerinden sıçradı. Erkeğin bu ilk yaklaşımıyla, içindeki kavgacı, başkaldırmış savaşçı uyanmaktaydı.

"Hayır, hayır! Bırak beni, istemiyorum... Rahat dur, konuşalım... Erkekler bundan başka bir şey düşünmezler zaten. Ah! Cabuche'ün evinde öldüğü gün Louisette'in bana anlattıklarını bir söylesem sana... Hem, başkanla ilgili birçok şey biliyordum önceden de, çünkü genç kızlarla geldiğinde birçok kepazeliklerine şahit oldum... Hele biri var ki, hiç kimse kuşkulanmıyor, kendi eliyle evlendirdiği biri..."

Jacques onu dinlemiyor, duymuyordu. Ona hoyratça sarılmış, dudaklarını dudaklarıyla ezmekteydi. Flore hafif bir çığlık attı, daha doğrusu, uzun zamandır sakladığı sevgisinin itirafı sayılabilecek çok derin, çok yumuşak bir iniltiydi bu. Ama bir çarpışma içgüdüsüyle hâlâ mücadele ediyor, hâlâ reddediyordu. Onu hem istiyor, hem de elde edilme ihtiyacı içinde onunla savaşıyordu. Hiç konuşmadan, göğüs göğüse, birbirlerini alt etmek için uğraşmaktaydılar. Bir an için Flore üstün gelir gibi oldu, Jacques çok sinirlenip onun göğsüne yapışmamış olsaydı, onu altına alacaktı belki de. Korsaj çekilip çıkarıldı, süt beyazlığında, sert ve dövüşmekten kabarmış iki meme, hafif karanlığın ortasında dışarı fırladı. Ve Flore sırtüstü düştü, yenik bir halde kendini teslim ediyordu.

O zaman Jacques, sahip olacağına, soluk soluğa durup ona baktı. Bir öfkeye kapılmış gibiydi, bir vahşetin pençesinde, göz-

leriyle etrafında onu öldürebileceği herhangi bir şey, bir taş, bir silah arıyordu. Iplerin arasında parıldayan makası gördü; bir hamlede onu aldı, bu çıplak göğse, uçları pembe iki beyaz memenin ortasına saplayacaktı. Ama büyük bir üşüme duygusu aklını başına getirdi, makası attı, çılgın gibi kaçıp gitti; oysa ki Flore, gözleri kapalı, karşı koyduğu için bu kez de Jacques'ın kendisini istemediğini sanıyordu.

Jacques, hüzünlü gecenin ortasında kaçıyordu. Bir yamaçtaki keçiyolunu koşarak çıktı, ardından dar bir vadiye girdi. Ayaklarının altında yuvarlanan çakıl taşları onu ürküttü, soldaki çalılıkların arasına daldı, yolunu değiştirerek sağa döndü, boş bir düzlüğe vardı. Aniden aşağıya yöneldi, demiryolunun kenarındaki çite çarptı: Bir tren homurtular çıkararak, ateşler saçarak gelmekteydi; panik halinde, ne olduğunu anlayamadı önce. Ha! evet, şu güruh, ardı arkası kesilmeyen insan seliydi geçen, oysa ki kendisi orada can çekişiyordu. Yine yürüdü, tırmandı, tekrar indi. Uçurumlar oluşturan derin hendeklerin dibinde, dev gibi engellerle ufku örten tümseklerin tepesinde hep demiryoluyla karşılaşıyordu şimdi. Küçük tepelerle bölünen bu ıssız bölge, ekilmemiş toprakların iç karartıcı perişanlığı ortasında, deliliğinin hapsolduğu, çıkışı olmayan bir labirent gibiydi. Karşısına tünelin yuvarlak açıklığı, kapkara ağzı çıktığında, çoktandır bayırlarda dolaşmaktaydı. Yukarı doğru çıkan bir tren homurdanarak, düdük öttürerek tünele girip kayboldu, toprak onu içine alıp yok ettikten sonra ardında yeri titreten uzun bir sarsıntı bırakmıştı.

O zaman Jacques, bacakları yorgunluktan bitmiş bir halde hattın kenarına yığıldı ve yüzükoyun, suratını otlara gömerek hıçkıra hıçkıra ağladı Aman yarabbi! İyileşmiş olduğunu zannettiği şu berbat hastalık tekrar baş göstermişti, öyle mi? İşte onu,

şu kızı öldürmek istemişti. Bir kadın öldürmek, bir kadın öldürmek! Bu ses, ta gençliğinden itibaren, arzunun gittikçe artan, çıldırtıcı ateşiyle kulaklarında çınlamaktaydı. Buluğ çağına eren oğlanlar nasıl bir kadına sahip olmayı düşlerlerse, o da bir kadını öldürmek için can atıyordu. Kendini aldatamazdı, o sıcak ve beyaz teni, göğsü görür görmez, etine saplamak için makası yerden almıştı. Ve bu, o direndiği için değildi kesinlikle, hayır! Zevk içindi, çünkü bunu istiyordu, hem de öyle istiyordu ki, otlara yapışmamış olsaydı, koşarak tekrar oraya geri döner ve onu boğazlardı. Onu ha! Gözlerinin önünde büyüyen, kendisine derin bir sevgiyle bağlı olduğunu hissettiği şu vahşi çocuğu ha! Kasılmış parmakları toprağa gömüldü, korkunç bir umutsuzluk hırıltısı yükselen göğsü hıçkırıklarla yırtılıyordu.

Yine de kendini sakinleştirmeye çalışıyor, başına gelenleri anlamak istiyordu. Başkalarıyla kıyasladığında farklı olan neydi kendisinde? Orada, Plassans da, gençken sık sık sormuştu bunu kendi kendine. Gerçi annesi Geraise çok gençken, daha on beş buçuk yaşındayken dünyaya getirmişti onu; ama kendisi ikinci çocuktu, annesi ilk çocuğu Claude'u doğurduğunda on dördüne yeni girmişti henüz; ve ne Claude, ne de kendisinden sonra dünyaya gelen diğer kardeşi Etienne, bu kadar küçük bir anneden ve yine onun gibi çocuk bir babadan, Gervaise'e nice gözyaşlarına malolmuş şu kötü kalpli, yakışıklı Lantier'den bir hastalık almış gibi görünmüyordu. Kardeşlerinin de belki itiraf etmedikleri, kendilerine göre hastalıkları vardı; özellikle büyük olanı ressam olmak uğruna kendini öyle yiyip bitiriyordu ki, dehasının yarı delilik olduğu söyleniyordu. Ailede kimse dengeli değildi, çoğu kaçıktı hatta. Kendisi bazen, bu kalıtımsal hafif deliliği çok iyi hissetmekteydi; bunu hissetmesi sağlığının bozuk olmasından değildi, çünkü geçirdiği krizlerin yarattığı korku ve

utanç eskiden onu sadece zayıflatmıştı; ama ruhunda ani denge kayıpları oluyor, sanki birtakım çatlaklardan, deliklerden, her şeyi bozan bir tür büyük dumanla birlikte benliği kaçıp gidiyordu. O zaman kendisi olmaktan çıkıyor, kaslarına, içindeki kudurmuş hayvana teslim oluyordu. Oysa içki de içmiyordu, bir damla alkolün bile kendisini zıvanadan çıkardığını fark ettiğinden küçük bir kadeh rakıyı dahi reddediyordu. Yavaş yavaş başkalarının, vaktiyle içmiş olan babaların, dedelerin, kanını bozan sarhoşlar neslinin cezasını çektiğini düşünmeye başlamıştı; ağır ağır gelişen bir zehirlenme, bir vahşilik, kadın yiyen kurtlarla birlikte ormanın derinliklerine çekiyordu onu.

Jacques, bir dirseğinin üzerinde doğrulmuş, tünelin kapkara girişine bakarak düşünüyordu; ve yeni bir hıçkırık yükseldi boğazına doğru göğsünden, tekrar yere kapaklandı, acıyla haykırarak başını yerlere sürttü. Bu kız, bu öldürmek istediği kız! Makas kendi etine saplanmışçasına, şiddetli, korkunç bir acıyla tekrar hatırlıyordu yaşanan olayı. Hiçbir gerekçe onu yatıştıramıyordu: Onu öldürmek istemişti, eğer kopçaları çözülmüş, memeleri çıplak bir halde hâlâ önünde olsa, şimdi de öldürürdü. Çok iyi hatırlıyordu, ilk kez bu hastalığın pençesine düştüğünde on altı yaşında ancak vardı, akrabalarından birinin kendisinden iki yaş küçük kızıyla oynuyordu bir akşam; kız yere düşmüş, Jacques onun bacaklarını görmüş ve saldırmıştı. Ertesi yıl, her sabah kapısının önünden geçtiğini gördüğü bir başka kızın, küçük bir sarışının boynuna saplamak için bir bıçak bilediğini hatırlıyordu. Kızcağızın çok tombul, pespembe bir boynu vardı. Bıçağı saplayacağı yeri, kulağın altındaki esmer bir lekeyi çoktan mimlemişti bile. Sonra başkaları, daha da başkaları, ani bir öldürme arzusu duyduklarının hepsi, yolda yanından geçtiği kadınlar, bir rastlantı sonucu karşılaştığı kadınlar, bir kabustay-

mışçasına sırayla geçtiler gözlerinin önünden; hele bir tanesi vardı ki, yeni evliydi, tiyatroda yanında oturuyor ve yüksek sesle gülüyordu, karnını deşmemek için bir sahnenin ortasında kaçıp gitmek zorunda kalmıştı. Bu kadınları tanımadığına göre, onlara duyduğu öfke nereden kaynaklanıyor olabilirdi? Çünkü her seferinde, gözünü kör eden ani bir öfke krizi, tam olarak hatırlayamadığı çok eski günlere ait hakaretlerin intikamını almaya duyulan ve tekrar tekrar dirilen bir susuzluk gibiydi. Yoksa en eski zamanlardan, kadınların erkek soyuna yaptığı kötülükten, mağaralardaki ilk aldatmadan bu yana erkekten erkeğe geçerek büyüyen kinden mi ileri geliyordu? Kriz ânında ayrıca dişiyi elde edip yenmek için savaşma zorunluluğu, başkalarının elinden sonsuza dek çekilip alınan bir av gibi, sapkınca onun ölüsünü sırtına vurma ihtiyacı hissediyordu. Gösterdiği çabadan kafası çatlıyor, kendine verecek cevap bulamıyordu; iradesi dışında ve nedenini anlayamadığı hareketlere sürüklenen bir adamın kaygısıyla, fazla cahil ve kıt akıllı olduğunu düşünüyordu.

Şimşek gibi çakan ışıklarıyla bir tren daha geçti, gürleyen bir yıldırım gibi tünele daldı ve gözden kayboldu; ve Jacques, bu isimsiz, ilgisiz ve aceleci kalabalık kendisini duyabilirmiş gibi, hıçkırıklarını engelleyerek, masum bir tavır takınarak yerinde doğrulmuştu. Yaşadığı bu krizlerden sonra kaç kez, en ufak bir gürültüde suçlu gibi yerinden sıçramıştı! Sadece lokomotifindeyken huzurlu, mutlu, dünyadan kopuk yaşıyordu. Lokomotif, tekerleklerinin sarsıntısı içinde, son hızla onu götürürken, eli hız manivelasında, kendisini tamamen yolu denetlemeye, işaretleri kollamaya vermişken, başka hiçbir şey düşünmez, hep fırtına gibi esen temiz havayı bol bol içine çekerdi. Mutluluktan başka bir şey beklemediği, rahatlatıcı bir sevgili gibiydi lokomotifi, onu çok sevmesinin nedeni de buydu. Sanat ve Meslek Oku-

lu'ndan mezun olduğunda, keskin zekasına rağmen kendisine yalnızlık ve avunma duygusunu tattırdığı için bu makinistlik mesleğini seçmişti; zaten gözü yükseklerde değildi, dört yılın sonunda birinci sınıf makinistliğe yükselmiş ve iki bin sekiz yüz frank kazanmaya başlamıştı; ateşleme ve yağlama primleriyle beraber eline dört bin franktan fazla geçiyordu, bunun ötesinde de beklediği bir şey yoktu. Kumpanya'nın yetiştirmek üzere işe aldığı tesviyecilerin, üçüncü ve ikinci sınıfa mensup arkadaşlarının hemen hemen hepsinin işçi kadınlarla evlendiğini görüyordu; sadece bazen, hareket saatlerinde erzak sepetleri getirdikleri zaman fark edilen silik kadınlardı bunlar; oysa ki hırslı arkadaşları, özellikle de bir okul mezunu olanlar, şapkalı, kentsoylu bir hanım bulma umuduyla evlenmek için depo şefi olmayı bekliyorlardı. O ise kadınlardan kaçıyordu, ne önemi vardı ki kadınların onun için? Asla evlenmeyecekti, dinlenmeden tek başına yol almak ve tekrar tekrar yol almak tek geçeceğiydi onun. Bu yüzden de tüm şefleri, içki içmeyen, serseri lik etmeyen sıradışı bir makinist olarak görürlerdi kendisini; ama eğlenceye düşkün bazı arkadaşları onun bu fazlasıyla iyi tutumuyla dalga geçerlerdi; feri kaçmış gözleri, solgun yüzüyle susup kaldığı kederli anlarındaysa, etrafındakiler onun için gizli gizli endişelenirlerdi. Lokomotifinin kayıtlı olduğu Botignolles deposuna bakan, Cardinet Caddesi'ndeki küçük odasında onca saati, tüm serbest saatlerini, hücresine kapanmış bir keşiş gibi, arzularının başkaldırısını yüzükoyun yatıp uyku ile bastırarak geçirdiğini hatırlıyordu.

Bir çabayla ayağa kalmak istedi Jacques. Bu ılık ve puslu kış gecesinde otların arasında ne işi vardı? Kırlar karanlıklar içindeydi hâlâ, gökyüzü dışında hiçbir yerde ışık yoktu; ince bir pus, ardına saklanan ayın soluk sarı bir ışıkla aydınlattığı gökyü-

zünü buzlu cam görünümünde uçsuz bucaksız bir kubbeye dönüştürmüştü; ve simsiyah ufuk, bir ölüm hareketsizliği içinde uykuya dalmıştı. Eh! Saat dokuza geliyordu muhakkak, en iyisi eve dönüp yatmaktı. Ama, içinde bulunduğu uyuşuklukla, kendini Misard'ların evine dönmüş, tavan arası merdivenini tırmanarak, Flore'un odasından basit bir tahta bölmeyle ayrılan kısımdaki ot yığınına uzanmış hayal etti. Flore orada olacak, kendisi de onun nefes alıp verişini işitecekti; üstelik kapısını hiç kapamadığını bildiğinden yanına bile gidebilirdi. Yeniden büyük bir ürperti yayıldı bedenine; uykunun sıcaklığı ve gevşekliği içindeki bu kızın soyunmuş hali gözünün önüne gelince bir kez daha hıçkırıklara tutuldu, bu hıçkırıkların şiddetiyle yere kapaklandı. Onu öldürmek istemişti, öldürmek istemişti, aman yarabbi! Eğer eve dönerse, biraz sonra yatağında onu öldürebileceğini düşündükçe soluğu kesiliyor, ölecek gibi oluyordu. İstediği kadar silahı olmasın, kendisini engellemek için iki koluyla başını sarmalasın; içindeki erkeğin, iradesi dışında, kız kaçırma içgüdüsünün kamçılaması ve eski hakaretin öcünü alma ihtiyacı ile kapıyı iteceğini ve kızı boğacağını hissediyordu. Hayır, hayır! Oraya dönmektense geceyi kırlarda dolaşarak geçirmesi daha iyi olacaktı. Bir sıçrayışta ayağa fırladı, yine kaçmaya başladı.

Bunun üzerine, yeniden, zincirlerinden boşanmış bir köpek sürüsü havlayarak peşinden kovalıyormuşçasına yarım saat daha karanlık kırlarda koştu durdu. Yamaçlara tırmandı, dar boğazlara indi. Arka arkaya iki dere çıktı karşısına: Onları aştı, kalçalarına kadar ıslandı. Yolunu kesen bir çalılık onu çileden çıkardı. Tek düşüncesi kendinden kaçmak, ta içinde varlığını hissettiği kudurmuş hayvandan kaçmak için dosdoğru ileriye, daha uzağa, hep daha uzağa gitmekti. Ama o kudurmuş hayvan da kendisiyle birlikte gidiyor, aynı hızla koşuyordu. Onu başından

defettiğini düşündüğü yedi aydır herkes gibi yaşar olmuştu; ve şimdi her şey yeniden başlayacaktı, tesadüfen yanından geçtiği ilk kadına saldırmamak için yine kendiyle mücadele etmesi gerekecekti. Yine de büyük sükunet, engin yalnızlık duygusu biraz da olsa onu sakinleştiriyor, tek bir kişiye rastlamaksızın sürekli yürüyebileceği bu ıssız topraklar gibi sessiz ve yalnız bir yaşamın hayalini kurduruyordu ona. Farkına varmadan geri dönmüş olmalıydı, çünkü tünelin üzerinde çalılıklarla kaplı yamaçlarda geniş bir yarım daire çizdikten sonra, öbür taraftan tekrar demiryoluna çıkmıştı. İnsanlarla karşılaşma endişesinin doğurduğu öfkeyle geriledi. Sonra kestirmeden gitmek isteyip bir tepenin ardında yolunu kaybetti, kendisini demiryolu çitinin önünde, tam tünelin çıkışında, biraz önce hıçkıra hıçkıra ağladığı çayırın karşısında buldu. Ve yenik bir halde hareketsiz kalakalmıştı ki, yerin derinliklerinden çıkan bir trenin önce hafif ama saniye saniye artan gürültüsü onu durdurdu. Paris'ten altı otuzda kalkan ve oradan dokuz yirmi beşte geçen Havre ekspresiydi bu: İki günde bir Jacques'ın sürdüğü trendi.

Jacques önce tünelin kapkara ağzının, içinde çalı çırpı demetlerinin tutuştuğu bir fırın ağzı gibi aydınlandığını gördü. Sonra, beraberindeki gürültüyle lokomotif fırladı bu delikten; kocaman yuvarlak gözünün, parıltısı kırları delen ön fenerin ışığıyla, uzaktaki rayları alevden iki hat halinde aydınlatmaktaydı. Ama yıldırım hızıyla geçen bir görüntüydü bu: Vagonlar birbiri ardınca öyle çabuk geçtiler, kapıların son derece aydınlık küçük kare camları sayesinde görülen yolcu dolu kompartımanlar öyle baş döndürücü bir hız içinde sırayla akıp gittiler ki, ardından göz, hayal meyal algıladığı bu şekillerin gerçekliğinden kuşkuya düşebilirdi. Ve Jacques, saniyenin tam dörtte biri kadar olan bu süre içinde, bir bölmenin pırıl pırıl aydınlık camlarından, bir

adamın bir diğerini sıraya yatırmış, boğazına bir bıçak saplamakta olduğunu gayet belirgin olarak görmüştü; o sırada kara bir kütle, belki bir üçüncü kişi, belki devrilen bir bavul, öldürülen adamın çırpınan bacaklarına olanca ağırlığıyla binmişti. Tren geçip gitmişti bile; Croix-de-Maufras tarafında gözden kayboluyor, karanlıkta sadece arka tarafındaki üç ışık, kırmızı üçgen görünüyordu.

Bulunduğu yere çivilenen genç adam, kırların büyük ölüm sessizliği içinde giderek gürültüsü duyulmaz olan treni gözleriyle izlemekteydi. Doğru mu görmüştü? Şimdi tereddüt ediyordu, bir şimşek hızıyla gelen ve giden bu görüntünün gerçek olduğunu söylemeye artık cesareti yoktu. Bu dramın iki oyuncusundan hiçbirinin tek bir özelliği bile canlı değildi hafızasında. O siyah kütle, öldürülen kişinin üstüne düşen bir yolculuk battaniyesi olsa gerekti. Yine de, önce, çözülmüş gür saçların çevrelediği ince, solgun bir profil görür gibi olmuştu. Ama, tıpkı bir rüyadaki gibi her şey birbirine karışıyor, dağılıp gidiyordu. Kısa bir an profil tekrar gözünün önüne geldi; sonra tamamen silindi. Hayalden başka bir şey değildi bu kuşkusuz. Tüm bunlar ona olağanüstü geliyor, bedeninin buz kesmesine yol açıyordu; sonunda geçirdiği korkunç krizden kaynaklanan bir sanrı gördüğüne karar verdi.

Jacques, karmakarışık düşüncelerden kafası ağırlaşmış bir halde, bir saat kadar daha yürüdü. Tükenmişti, sakinleşmeye başlamış, içini saran büyük bir üşüme duygusu ateşini alıp götürmüştü. Önceden düşünmeksizin tekrar Croix-de-Maufras'ya döndü. Kendisini hat bekçisinin evinin önünde bulunca, içeriye girmemeyi, evin cephelerinden birindeki küçük sundurmanın altında yatmayı düşündü. Ama kapının altından bir ışık huzmesi sızıyordu, iradedışı bir hareketle kapıyı itti. Beklenmedik bir

görüntü onu eşikte durdurdu.

Misard, köşedeki tereyağı çömleğini yerinden kaldırmıştı; ve yerde dörtayak üzerinde durmuş, yanında yanar durumda bir fenerle, hafif hafif duvara vuruyor, araştırıyordu. Kapının gürültüsünü duyunca doğruldu. Yine de hiç tedirgin olmuş gibi değildi, doğal bir havada, kısaca şöyle dedi:

"Kibritler yere düşmüştü de."

Ve tereyağı çömleğini eski yerine koyunca, ekledi:

"Fenerimi almaya geldim, çünkü biraz önce eve dönerken yola serilmiş birini gördüm... Sanıyorum ki ölmüş."

Jacques önce, Phasie Hala'nın suçlamaları konusunda duyduğu kuşkuyu aniden kesinliğe dönüştüren bir durumda, Misard'ı onun parasını ararken yakaladığı için heyecanlamış, ardından bir ceset bulunduğu haberiyle o kadar sarsılmıştı ki, orada, şu küçük ıssız evde yaşanan öbür felaketi unutmuştu. Trenin bölmesinde cereyan eden sahne, birini boğazlayan bir adamın o kısacık görüntüsü, aynı şimşeğin çakışı ile tekrar hafızasında canlandı.

"Demiryolunun üzerinde bir adam, öyle mi, nerede peki?" diye sordu, benzi solarak.

Misard, dipteki oltalarına yakalanmış iki yılanbalığını getirdiğini ve en önemlisi, onları saklamak için evine kadar koştuğunu anlatacaktı. Ama bu oğlana güvenip sırrını açma ihtiyacı da nereden çıkmıştı? Sadece belirsiz bir işaret yaparak şöyle cevap verdi:

"Şurada, diyelim ki beş yüz metre ötede... Anlamak için ışık olması lazım."

O sırada Jacques, başının üzerinde boğuk bir darbe sesi duydu. Öyle gergindi ki, yerinden sıçradı.

"Önemli değil," dedi baba, "Flore dolanıyor."

Ve genç adam gerçekten de iki çıplak ayağın döşemede çıkardığı sesi ayırt etti. Flore kendisini beklemiş olmalıydı, yarı aralık kapısından aşağıyı dinliyordu.

"Sizinle geleyim," dedi Jacques. "Öldüğüne emin misiniz?"

"Yok canım! Bana öyle geldi. Fenerle daha iyi görülür."

"Neyse, ne düşünüyorsunuz peki? Bir kaza, öyle değil mi?"

"Olabilir. İkiye biçilmiş adamın biridir, ya da vagondan atlamış bir yolcu."

Jacques titriyordu.

"Çabuk olun! Çabuk olun!"

Hayatında, görmek, öğrenmek arzusuyla hiç bu kadar yanıp tutuşmamıştı. Dışarı çıktıklarında, hiçbir heyecan belirtisi göstermeyen arkadaşı, dairesel ışığı raylar boyunca yavaşça ilerleyen feneri sallaya sallaya yürürken, o bu yavaşlık karşısında sinirleniyor, önden koşturuyordu. Randevuya giden sevdalıların yürüyüşüne hız veren şu içsel ateşe, fiziksel bir arzuya benziyordu bu. Hem kendisini orada bekleyen şeyden korkuyor, hem de organlarındaki tüm kasların gücüyle oraya doğru koşuyordu. Oraya varıp da, iniş hattının yanında uzanmış siyah bir kütleye çarpacak gibi olunca, topuklarından ensesine kadar tüm bedeni sarsılarak bulunduğu yere çakılıp kaldı. Ve açıkça bir şey seçememenin sıkıntısıyla, en az otuz adım geriden sallana sallana gelen ötekine sövüp saymaya başladı.

"Allah kahretsin! Hadi ama! Hâlâ yaşıyorsa kurtarabiliriz onu."

Misard, sarsak bir yürüyüşle, soğukkanlılığı elden bırakmadan ilerledi. Sonra, feneri bedenin üzerinde gezdirince;

"Ah! Evet! İşi bitmiş," dedi.

Kuşkusuz vagonun birinden yuvarlanan adam, raylardan en çok elli santimetre öteye, yüzü yere gelecek şekilde karınüstü

düşmüştü. Kafasında görünen sadece gür beyaz saçlarıydı. Bacakları birbirinden ayrılmıştı. Kollarına gelince, sağ kolu kopmuş gibi kımıltısızca uzanmış, sol koluysa göğsünün altına kıvrılmıştı. Çok iyi giyimliydi, mavi kumaştan bol bir palto, şık potinler, zarif çamaşırlar vardı üzerinde. Bedeninde hiçbir ezilme izi yoktu, ama boğazından çok kan akmış, gömleğinin yakası kan içinde kalmıştı.

"İşini bitirdikleri bir burjuva," dedi sakince Misard, birkaç saniye süren sessiz bir incelemenin ardından.

Sonra, kımıltısızca ağzı bir karış açık duran Jacques'a dönerek:

"El sürmemek lazım, yasak bu... Siz burada başında durup ona göz kulak olun, ben de bir koşu Barentin'e gidip gar şefine haber vereyim."

Fenerini kaldırdı, bir kilometre direğine göz attı.

"Iyi, tam 153 numaralı direkte."

Ve fenerini yerde yatan cesedin yanına bıraktı, ayaklarını sürüye sürüye uzaklaştı.

Yalnız kalan Jacques hiç kımıldamıyordu, yerdeki ölgün ışığın belirgin bir biçimde görülmesine izin vermediği bu hareketsiz, cansız kütleye bakıyordu hep. Ve, adımlarına hız vermiş olan huzursuzluk, kendisini orada tutan korkunç çekim, tüm varlığından fışkıran şu acı verici düşünceye gelip dayanıyordu: Öteki, hayal meyal görebildiği eli bıçaklı adam, cesaret etmişti! Öteki arzusunun son noktasına kadar gitmişti! Öteki öldürmüştü! Ah! korkak olmamak, sonunda arzusuna kavuşmak, bıçağı saplamak! On yıldır kendisini yiyip bitiren arzu buydu işte! Humması arasında, kendine karşı bir horgörü, ötekine karşıysa bir hayranlık duyuyordu; özellikle de yerde yatanı görme ihtiyacı, bir bıçak darbesinin canlı bir insandan dönüştürdüğü bu in-

san paçavrasıyla, bu kırık kuklayla, bu cansız adamla gözünü doyurmanın giderilmez susuzluğu öyle baskındı ki. Kendisinin hayal ettiğini öteki gerçekleştirmişti ve sonuç buydu işte. Eğer kendisi de birini öldürecek olsa, yerde göreceği buydu. Kalbi çatlayacakmış gibi çarpıyordu, bu yürekler acısı ölüm karşısında, dayanılmaz öldürme arzusu, tıpkı bir şehvet hissi gibi artmaktaydı. Bir adım attı, korkuya alışmaya çalışan sinirli bir çocuk gibi daha da yaklaştı. Evet! Cesaret edecekti, kendisi de cesaret edecekti!

Ama arkasından gelen bir gürleme yana sıçramak zorunda bıraktı onu. Bir tren geliyordu, öyle derin düşünceler içindeydi ki, duymamıştı bile. Az kalsın ezilecekti, onu uyaran yalnızca lokomotifin sıcak nefesi, korkunç soluğu olmuştu. Tren, gürültü, duman ve alevden kasırgasıyla geçip gitti. Yine çok kalabalıktı, yolcular akın akın ertesi günkü şenlik için Havre'a gidiyorlardı. Çocuğun biri burnunu cama yapıştırmış, karanlık kıra bakıyordu; insan profilleri görünmekteydi, genç bir kadın camı indirerek, yağ ve şeker bulaşmış bir kağıt attı. Tren, tekerleklerinin sürtünüp geçtiği bu cesede aldırış etmeden, neşe içinde uzaklaşmıştı bile. Ve fenerin belli belirsiz aydınlattığı beden, gecenin hüzünlü sakinliği ortasında, yerde uzanmış yatıyordu hâlâ.

O zaman Jacques, yalnız olmasını fırsat bilerek, yarayı görme arzusuna kapıldı. Bir kaygı, eğer kafaya dokunursa fark edebilecekleri düşüncesi onu engelliyordu. Misard'ın gar şefiyle birlikte kırk beş dakikadan önce dönemeyeceğini hesaplamıştı. Dakikalar geçip gidiyor, Jacques Misard'ı, bunca ağır, bunca sakin şu cılız adamı düşünüyordu; onun da cesareti vardı, o da zehirle, büyük bir sakinlikle öldürüyordu. Demek ki öldürmek çok kolaydı, öyle mi? Herkes öldürüyordu. Yaklaştı. Yarayı görme arzusu öyle güçlü bir dürtüydü ki, adeta teni tutuşuyordu. Nasıl

yapıldığını ve akan şeyi görmek, kırmızı deliği görmek! Kafa özenle eski yerine konulursa kimse bir şey fark etmezdi. Ama tereddüdünün ardında, itiraf edilmeyen başka bir korku daha vardı, kanın kendisinden duyduğu korku. Her zaman ve her şeyde, korku, arzuyla birlikte uyanmıştı onda. On beş dakika daha geçti yalnızlık içinde, aklına koyduğunu yapmak üzereydi ki, yan tarafından gelen hafif bir gürültüyle ürperdi.

Flore'du bu, ayakta duruyor, o da kendisi gibi ölüye bakıyordu. Kazalara meraklıydı: Bir hayvanın ezildiği, bir insanın bir tren tarafından biçildiği duyulur duyulmaz, onun koşup geleceğini kesinlikle bilirdi herkes. Tekrar giyinmişti, ölüyü görmek istiyordu. Kısaca bir göz attıktan sonra tereddüt etmedi, o bile. Eğildi, bir eliyle feneri kaldırarak, ötekiyle başı tutup çevirdi.

"Dikkat et, yasak," diye mırıldandı Jacques.

Ama o omuz silkti. Sarı ışık altında, ölünün yüzü ortaya çıktı; iri burunlu, gençliğinde sarışın olduğunu gösteren, kocaman açılmış mavi gözlü bir ihtiyarın yüzüydü bu. Çenenin altında, boynu bölen derin bir yarık, içinde bıçak döndürülmüş gibi izler taşıyan bir yara, kanayan berbat bir yara vardı. Göğsün sağ tarafı tamamen kan içindeydi. Solda, paltonun yakasındaki ilikte bir komandör[1] rozeti, oraya sıçramış bir kan pıhtısı gibi duruyordu.

Flore hafif bir şaşkınlık çığlığı attı.

"Şu işe bak! İhtiyar!"

Jacques da onun gibi daha iyi görmek için öne eğilmişti, saçları genç kızın saçlarına karışıyordu; boğulur gibi oluyor, görüntüyü doya doya seyrediyordu. Bilinçsizce tekrarladı:

"İhtiyar... İhtiyar..."

"Evet, ihtiyar Grandmorin... Başkan."

1) Şövalyelikte bir aşama. (Ç.N.)

Flore kısa bir an daha, ağzı çarpılmış, gözleri korkuyla büyümüş bu solgun yüzü inceledi. Sonra, ölüm katılığıyla buz kesmeye başlayan kafayı bıraktı ve kafa tekrar yere düştü, yara görünmez oldu.

"Kızlarla fingirdemeye paydos!" dedi alçak sesle. "Mutlaka onlardan biri yüzünden olmuştur bu... Ah! zavallı Louisette'çiğim, ah! Domuz, oh olsun!"

Ve uzun bir sessizlik oldu. Feneri yere koymuş olan Flore, Jacques'ı sakin bakışlarla süzerek bekliyordu; aralarındaki cesetle genç kızdan ayrılmış olan Jacques ise, gördüğü şey karşısında tükenmiş, kendini kaybetmiş gibi hiç kıpırdamadan öylece kalmıştı. Saat on bir civarında olmalıydı. Akşamki olayın verdiği sıkıntıyla Flore ilk konuşan olmaya çekiniyordu. O sırada konuşma sesleri duyuldu, gar şefiyle gelen babasıydı bu; görülmek istemediğinden kararını verdi.

"Gelip yatmayacak mısın?"

Jacques ürperdi, bir anlık iç çatışması onu huzursuz etmiş gibiydi. Sonra bir gayretle, umutsuzca geriye adım atarak:

"Hayır, hayır!" dedi.

Flore hiçbir hareket yapmadı, ama aşağı doğru sarkan güçlü kollarının duruşu büyük bir acının ifadesiydi. Biraz önceki karşı koyuşunu affettirmek ister gibi, uysal bir tavır takındı ve şöyle dedi:

"Demek gelmeyeceksin, seni tekrar göremeyeceğim, öyle mi?"

"Hayır, hayır!"

Sesler yaklaşıyordu ve Flore, Jacques bu cesedi özellikle aralarına sokuyormuş gibi göründüğünden, onun elini sıkmaya çalışmadan, çocukluk arkadaşlıkları sırasında alışkanlık edindikleri vedalaşmaya bile gerek görmeden uzaklaştı, hıçkırıklardan

boğulurcasına kesik kesik soluyarak gözden kayboldu.

Aynı anda gar şefi, yanında Misard ve iki işçiyle oraya geldi. O da kimliği tespit etti: Bu gerçekten de Başkan Grandmorin'di; Doinville'deki kız kardeşi Madam Bonnehon'un evine her gelişinde istasyonda indiğini gördüğünden tanıyordu onu. Ceset düşmüş olduğu yerde kalabilirdi, adamlardan birinin getirdiği bir manto ile örttürdü yalnızca. Bir memur, Rouen savcısını haberdar etmek amacıyla Barentin'den on bir trenine binmişti. Ama savcı sabahın beşi ya da altısından önce gelemezdi, çünkü beraberinde sorgu yargıcını, mahkeme zabıt katibini ve bir doktoru getirmesi gerekiyordu. Bu yüzden, gar şefi ölünün başında nöbet tutacak bir ekip oluşturdu: Bütün gece sırayla bekleyeceklerdi, fenerle birlikte bir adam sürekli orada bulunacaktı.

Jacques, ancak yedi yirmi treniyle Havre'a hareket edeceği Barentin istasyonunun sundurmalarının birinin altında yatmaya karar verinceye kadar, hareketsiz, saplantılı bir halde uzun bir süre daha kaldı orada. Sonra, beklenen sorgu yargıcını düşününce, sanki suçlu kendisiymiş gibi bunaldı. Ekspres geçerken gördüğü şeyi söylemeli miydi? Önce konuşmaya karar verdi, çünkü sonuç olarak korkacak hiçbir şeyi yoktu. Zaten görevi de kuşku çekecek bir görev değildi. Ama sonra, bu neye yarayacak diye sordu kendi kendine: Kesin olan tek bir şey söyleyemeyecek, katille ilgili belirgin hiçbir ayrıntı vermeye cesaret edemeyecekti. Bu olaya karışarak zaman kaybetmek ve heyecan çekmek aptallık olurdu, üstelik kimsenin işine de yaramazdı bu. Hayır, hayır, konuşmayacaktı! Ve sonunda çekip gitti; giderken de, fenerin yuvarlak sarı ışığında, cesedin yerde oluşturduğu siyah tümseği görmek için iki kez dönüp baktı. Çorak tepelerle dolu bu ıssızlığın hüznüne puslu havanın daha da sertleşen soğuğu

karışmaktaydı. Başka trenler de geçmişti, çok uzun bir tren Paris'e doğru gidiyordu. Acımasız mekanik güçleri içinde karşılaşan, uzaktaki hedeflerine, geleceğe doğru yol alan bu trenlerin hiçbiri, başka bir adam tarafından boğazlanan bu adamın bedeninden yarı yarıya ayrılmış kafasını umursamıyor, hepsi yanından sürtünüp geçiyorlardı.

3

Bir pazara rastlayan ertesi gün, Havre'ın bütün çan kuleleri saat beşi çalarken, Roubaud görevini devralmak üzere gar sundurmasının altına indi. Ortalık henüz zifiri karanlıktı; ama denizden esen rüzgar artmış, Sainte-Adresse'ten Tourneville Kalesi'ne kadar uzanan tepeleri kaplayan sisi sürüklüyordu; batı tarafında, açık denizin üstünde, gökyüzünde meydana gelen bir açıklıkta son yıldızlar parıldamaktaydı. Sundurmanın altında, sabah saatlerinin nemli soğuğunda solgunlaşan ışıklarıyla havagazı lambaları yanmaktaydı hâlâ; gece nöbetindeki şef yardımcısının emrinde çalışan işçilerin hazırlamakta oldukları ilk Montivilliers treni oradaydı. Bekleme salonlarının kapıları açılmamıştı, uyku mahmurluğu içindeki garın peronları bomboş uzanmaktaydı.

Bekleme salonlarının üstündeki evinden çıkan Roubaud, veznedarın karısı Madam Lebleu'yü, memurların lojmanlarına açılan merkezi geçidin ortasında hareketsiz beklerken gördü. Haftalardır bu kadın geceleri kalkıyor, gar şefi Mösyö Dabadie ile aralarında bir şeyler döndüğünden kuşkulandığı tahsilat memuresi Matmazel Guichon'u gözetliyordu. Öte yandan, hiçbir zaman en ufak bir şey bile yakalayamamış, ne bir gölge, ne bir nefes hissetmişti. Ve o sabah da çabucak evine dönmüştü; onu

şaşırtan tek olay Roubaud'ların evinde gördüğü şey oldu; kocası kapıyı açıp kapayıncaya kadar geçen üç saniye içinde, her zaman saat dokuza kadar yataktan kalkamayan güzel Séverine'in şimdiden giyinmiş, taranmış, ayakkabılarını giymiş bir halde yemek odasında ayakta durduğunu fark etmişti. Madam Lebleu de, bu olağanüstü durumu anlatmak üzere kocası Lebleu'yü uyandırmıştı. Önceki gün, kaymakam meselesinin sonucunu öğrenmek için yanıp tutuşarak, saat on biri beş geçe gelen Paris ekspresini beklemişlerdi yatmayıp. Ama Roubaud'ların yüzünde her günkü ifadeleri vardı, tutumlarından bir şey anlamaları mümkün olmamıştı; ve geceyarısına kadar boşuna kulak kabartmışlardı: Komşularından hiçbir ses gelmiyordu, gelir gelmez derin bir uykuya dalmış olmalıydılar. Muhakkak ki yolculukları iyi sonuçlanmamıştı, yoksa Séverine böyle bir saatte kalkmazdı. Veznedar Séverine'in nasıl göründüğünü sorunca, karısı tarif etmeye çabalamıştı: Siyah saçlarının altındaki aydınlık iri mavi gözlerine rağmen çok gergin, çok solgundu; hiç hareket etmiyor, bir uyurgezere benziyordu. Yine de gün içinde işin iç yüzü anlaşılırdı nasıl olsa.

Aşağıda Roubaud, gece nöbetini tutmuş arkadaşı Moulin'i buldu. Nöbeti ondan devraldı, bu arada Moulin bir süre daha oyalanıyor, önceki günden bu yana yaşanan ufak tefek olayları ona aktarıyordu: Emanet odasına girmeye çalışan birkaç serseri yakalanmıştı; üç işçi disiplinsizlik suçundan kınama cezası almıştı; Montivilliers treni hazırlanırken bir bağlantı kancası kırılmıştı. Roubaud sakin bir ifadeyle, sessizlik içinde dinliyordu; sadece biraz solgundu, gözlerinin altındaki mor halkalardan da anlaşıldığı gibi yorgunluğun etkisiydi bu kuşkusuz. Arkadaşı artık sustuğu halde, daha başka olaylar da bekliyormuşçasına, Roubaud soran gözlerle bakıyordu ona. Ama hepsi buydu, Rouba-

ud başını eğdi, bir süre yere baktı.

Peron boyunca yürüyen iki adam, kapalı salonun ucuna gelmişlerdi; sağ tarafta bir depo vardı, bir gün önce gelen ve ertesi günkü trene eklenecek olan vagonlar dururdu burada. Roubaud başını kaldırmış, gözleri, bir havagazı lambasının titrek ışığı ile aydınlanan özel bölmeli birinci mevki bir vagona, 293 numaralı vagona takılmıştı, tam o sırada arkadaşı bağırdı:

"Ah! az kalsın unutuyordum..."

Roubaud'nun solgun yüzü kızardı ve elinde olmadan hafifçe bir hareket yaptı.

"Unutuyordum," diye tekrar etti Moulin. "Bu vagonun gitmemesi gerek, sakın bu sabahki altı kırk ekspresine ekletmeyin onu."

Kısa bir sessizlik yaşandı, sonra Roubaud son derece doğal bir sesle sordu:

"Bak hele! Niye peki?"

"Çünkü bu akşamki ekspreste özel bir bölme ayırtıldı. Gün içinde başkasının geleceğinden emin olunmadığı için, bunu tutmak gerek."

Roubaud hâlâ dikkatle onun yüzüne bakıyordu.

"Kuşkusuz," diye cevap verdi.

Ama bir başka düşünce onu yiyip bitiriyordu, bir anda tepesi attı.

"Çok can sıkıcı bu! Bakın şu herifler nasıl temizliyorlar! Bu vagonda bir haftalık toz birikmiş sanki."

"Ah!" dedi Moulin, "trenler saat on birden sonra gelirse, işçiler hiçbir şekilde temizliğe girişmez... İçini kontrol ederlerse ne âlâ. Geçen akşam, sıranın birinde uyuyan bir yolcuyu unutmuşlar, adam ancak ertesi sabah uyandı."

Sonra esnemesini bastırarak, yatmaya çıkacağını söyledi.

Tam giderken ani bir merakla geri döndü.

"Şu sizin kaymakam meselesi halloldu, değil mi?"

"Evet, evet, çok iyi bir yolculuktu, memnunum."

"İyi o zaman... Unutmayın, 293 gitmeyecek."

Roubaud peronda yalnız kalınca, bekleyen Montivilliers trenine doğru ağır adımlarla yürüdü. Bekleme salonlarının kapıları açıldı, yolcular göründüler; köpekleriyle birkaç avcı, pazar gününden yararlanan iki üç dükkan sahibi aile, kısacası pek fazla insan yoktu. Ama günün bu ilk treni hareket ettikten sonra Roubaud boş durmadı, Rouen ve Paris'e gidecek beş kırk beş posta trenini hazırlatmak zorunda kaldı vakit kaybetmeden. Sabahın bu saatinde çalışan sayısı az olduğundan, nöbetçi şef yardımcısının üzerine çok iş binmekteydi. Vagonların depodan alınıp kayargaya konulması ve işçiler tarafından itilerek sundurmanın altına getirilmesinden ibaret manevrayı denetledikten sonra hareket salonuna koşmak, biletlerin satışına ve bagajların kaydedilmesine göz atmak zorunda kaldı Roubaud. Askerlerle bir memur arasında kavga çıkmıştı, araya girmesi gerekti. Buz gibi cereyanların arasında, uykudan gözleri hâlâ şiş, karanlıktaki bu itiş kakıştan keyfi kaçmış halde tir tir titreyen insanların ortasında koşuşturup durdu yarım saat kadar, kendini düşünmeye vakit bulamadı. Sonra posta treni hareket edip de gar düzene girince aceleyle makasçının kulübesine gitti; her şeyin yolunda gittiğinden emin olmak istiyordu, çünkü başka bir tren gelmekteydi, rötar yapan, direkt Paris treni. Roubaud geri dönerek trenin boşalmasına nezaret etti, yolcuların biletlerini iade etmelerini ve sundurmanın altında, demiryolundan basit bir tahta perdeyle ayrılmış bir bölümde bekleyen otel arabalarına doluşmalarını bekledi. Yeniden boşalan ve eski sessizliğine kavuşan garda, ancak o zaman nefes almaya vakit bulabildi.

Saat altı olmuştu. Roubaud ağır adımlarla kapalı salondan geçti; dışarı çıkınca, önünde uzanan boşluğu fırsat bilerek başını kaldırdı, derin bir nefes aldı, nihayet şafak söküyordu. Açık denizden esen rüzgar sisi tamamen süpürmüştü, güzel bir günün aydınlık sabahıydı bu. Kuzeye, Ingouville tarafına doğru baktı; mezarlıktaki ağaçlar morumsu bir çizgi halinde soluk gökyüzünden ayrılmaktaydı. Sonra güneye ve batıya döndü, denizin üzerinde hafifçe hareket eden son bir beyaz bulut kümesi fark etti; doğu tarafı, Seine Nehri ağzının kocaman girintisi ise, güneşin yaklaşan doğuşu ile tutuşmaya başlamıştı bile. Roubaud, serin ve temiz havada alnını serinletmek istercesine, gayri ihtiyari bir hareketle gümüş işlemeli kasketini çıkarmıştı. Bu alıştığı ufuk, solda trenlerin varış yeri sonra lokomotif deposu, sağdaysa trenlerin kalkış yeriyle tüm bu geniş gar alanı, tüm bu şehir onu sakinleştiriyor, sonsuza dek değişmeyen günlük işinin yorgunluğunu üstünden atmasını sağlıyordu sanki. Charles-Laffitte Sokağı'nın duvarı üzerinden fabrika bacalarının dumanları yükseliyor, Vauban havuzu boyunca uzanan antrepolarda dev gibi kömür yığınları göze çarpıyordu. Ve daha şimdiden diğer havuzlardan bir uğultu yükselmeye başlamıştı. Yük trenlerinin düdüğü, denizin rüzgarla gelen sesi ve kokusu Roubaud'nun aklına o günkü şenliği, denize indirilecek ve etrafında insanların birbirlerini ezecekleri şu gemiyi getirdi.

Roubaud kapalı salona geri dönünce, altı kırk ekspresini hazırlamakla meşgul ekibi gördü; adamların 293'ü kayargaya yüklediklerini sandı, serin sabahın verdiği tüm sükunet ani bir öfke patlamasıyla yitip gitti.

"Allah aşkına! Bırakın o vagonu! Gidecek olan o değil! Bu akşamdan önce hareket etmeyecek o!"

Ekip şefi, arkasında duran bir başkasını almak için bu vago-

nu sadece ittiklerini anlatıyordu, ama ölçüsüz öfkesi içinde Roubaud bu açıklamayı duymuyordu bile.

"Beceriksiz herifler, bu vagona dokunmayın denmedi mi size!"

Sonunda meseleyi anladı, ama öfkesi yine de yatışmamıştı; bu sefer de garın darlığını diline dolayarak, bir vagonu bile yerinde döndürmenin mümkün olmadığı konusunda söylenip durmaya başladı. Hattın ilk inşa edilen garlarından biri olan bu gar, köhne deposu, ağaç ve çinkodan sundurması, daracık pencereleri, her tarafı çatlamış çıplak ve perişan binalarıyla gerçekten yetersizdi ve Havre'a yakışmıyordu.

"Utanç verici bir durum, Kumpanya bunu nasıl hâlâ ayakta tutuyor, şaşıyorum."

İşçiler, her zaman son derece disiplinli olan bu adamın böyle uluorta konuşmasına şaşırmış görünüyorlardı. Roubaud durumu fark eder etmez sustu. Ardından sessizce, gergin bir ifadeyle manevraya nezaret etmeyi sürdürdü. Basık alnında hoşnutsuzluğunu açığa vuran bir kırışıklık oluşmuştu, kızıl sakallı yuvarlak ve kırmızı yüzündeyse derin bir iradi gerilim okunmaktaydı.

O andan itibaren, Roubaud tüm soğukkanlılığına kavuştu. Ekspresle bizzat ilgilendi, her ayrıntıyı denetledi. Bağlantılar ona iyi yapılmamış gibi geldiğinden, gözünün önünde sıkıştırılmalarını istedi. Karısının arkadaşı bir ana ile iki kızı, kendilerini yalnız kadınlara mahsus kompartımana yerleştirmesini istediler. Hareket işareti için düdük çalmadan önce, trende hiçbir aksaklığın olmadığına bir kez daha emin oldu; ve bir dakikalık dalgınlıkları nice canlara malolabilen kişilerin o keskin bakışıyla, tren uzaklaşırken ardından uzun uzun baktı. Hemen sonra, gara girmekte olan Rouen trenini karşılamak için demiryolunu aşıp kar-

şı tarafa geçti. O sırada, her gün haber alışverişi yaptığı bir posta memuru oradaydı. Bu alışveriş, çok meşgul olduğu sabah saatlerinde, hiçbir acil işe koşması gerekmediği ve rahat bir nefes alabildiği on beş dakikalık kısa bir molaydı onun için. Ve o sabah da, her zamanki gibi bir sigara sardı ve neşe içinde konuşup durdu. Gün iyice ışımış, sundurmanın altındaki havagazı lambaları söndürülmüştü. Sundurmanın camları o kadar kötü durumdaydı ki, hâlâ kurşuni bir gölge hüküm sürmekteydi altında; ama daha ötede geniş gökyüzü daha şimdiden ışıl ışıldı; ufuksa, bu güzel kış sabahında, tüm ayrıntıları net olarak gözler önüne serecek şekilde tamamen pembeye dönüşmekteydi.

Gar şefi Mösyö Dabadie her sabah saat sekizde aşağıya iner, şef yardımcısı da ona rapor verirdi. Çok esmer, iyi giyimli, yalnız işiyle meşgul büyük bir tüccar görüntüsü veren yakışıklı bir adamdı Mösyö Dabadie. Garın yolcular tarafıyla pek ilgilenmez, havuzların işleriyle, Havre'ın ve tüm dünyanın yüksek ticaret alemiyle sürekli ilişki halindeki büyük çaplı yük taşımacılığıyla uğraşırdı. O gün gecikmişti; Roubaud iki kere bürosunun kapısını yoklamış ama onu bulamamıştı. Masasının üstündeki, postayla gelen evraklara bile dokunulmamıştı. Şef yardımcısının gözü mektupların arasında duran bir telgrafa ilişmişti. O andan itibaren de, büyülenmişçesine kapının önünden ayrılmamış, ikide bir istemeden dönüp dönüp masaya göz atmıştı.

Nihayet, sekizi on geçe Mösyö Dabadie göründü. Oturmuş olan Roubaud, telgrafı açmasına fırsat vermek için sessizliğini bozmuyordu. Ama şefin acele etmeye hiç niyeti yoktu, değer verdiği yardımcısına ilgisini göstermeye çalışıyordu.

"Paris'te her şey yolunda gitti tabii, değil mi?"

"Evet efendim, teşekkür ederim."

Sonunda telgrafı açmıştı; ama okumuyor, hâlâ Roubaud'ya

gülümsüyordu; Raubaud'nun ise, çenesinin seğirmesine yol açan bir tiki engellemek için sarf ettiği büyük çabadan sesi çıkmaz olmuştu.

"Sizin burada kalmanız bizi çok mutlu etti."

"Ben de efendim, ben de sizinle kalmış olmaktan çok mutluyum."

Nihayet Mösyö Dabadie telgrafı okumaya karar verdi, yüzü ince bir ter tabakasıyla kaplanan Roubaud onu süzdü. Ama beklediği heyecan hali yoktu; şef sakince telgrafı okudu ve masasının üstüne attı: Kuşkusuz hizmetle ilgili basit bir ayrıntıydı. Sonra vakit geçirmeden diğer posta evraklarını açmayı sürdürdü; o sırada da, alışılageldiği üzere şef yardımcısı gecenin ve sabahın olaylarına ait sözlü raporunu sunmaktaydı. Yalnız, o sabah biraz kaygılı olan Roubaud, emanet odasında yakalanan serseriler konusunda meslektaşının kendisine söylediklerini hatırlayabilmek için hafızasını zorlamak gereğini duydu. Birkaç kelime daha konuşuldu ve tam şef onu uğurlarken, havuzlar şef yardımcısıyla hafif seyir şef yardımcısı birlikte içeri girdiler, onlar da rapor vereceklerdi. Bir memurun peronda kendilerine verdiği yeni bir telgraf getirmişlerdi.

"Siz gidebilirsiniz," dedi Mösyö Dabadie, Roubaud'nun kapıda durduğunu görerek.

Ama Roubaud, gözleri kocaman açılmış, sabit bakışlarla beklemeyi sürdürüyordu; küçük kağıt parçası masaya bırakılıp, aynı ilgisizlikle geri itildiğinde ancak ayrılabildi oradan. Bir süre sersemlemiş bir halde sundurmanın altında dolaştı. Saat sekiz otuz beşi gösteriyordu, dokuz elli posta treninden önce hareket edecek tren yoktu. Genellikle bu soluklanma süresini garı dolaşarak geçirirdi. Birkaç dakika boyunca ayaklarının kendisini nereye sürüklediğini bilmeksizin yürüdü. Sonra, başını kaldırıp

293 numaralı vagonun önünde bulunduğunu görünce, aniden çark etti ve orada hiç işi olmadığı halde lokomotif deposu tarafına doğru uzaklaştı. Güneş artık ufkun üzerinde yükselmeye başlamıştı, solgun havada bir altın tozu yağmuru vardı. Roubaud için bu güzel sabah artık hiçbir şey ifade etmiyordu; adımlarını sıklaştırmış, çok meşgul biri havasına bürünerek, bekleyişinin kaygısını bastırmaya çalışıyordu.

Ani bir ses onu durdurdu.

"Mösyö Roubaud, günaydın!.. Karımı gördünüz mü?"

Ateşçi Pecqueux'ydü bu; yüzü ateşten ve dumandan yanmış, iri kemikli, zayıf, kırk üç yaşında neşeli bir adamdı. Basık alnı altındaki gri gözleri, çıkık çeneli geniş ağzı, bir hovarda edasıyla sürekli gülerdi.

"A! Siz misiniz?" dedi Roubaud, şaşkınlıkla durarak. "Ah, tabii, lokomotif arızalanmıştı, az kalsın unutuyordum... Akşama ancak hareket edersiniz herhalde. Yirmi dört saatlik bir izin, hiç de fena değil, ha?"

"Öyle, hiç de fena değil!" dedi öteki, bir gece önceki hovardalığın hâlâ üzerinden atamadığı çakırkeyifliğiyle.

Rouen yakınlarında bir köyde doğmuş, Kurnpanya'ya çok genç yaşında tesviyeci olarak girmişti. Sonraları, otuz yaşına geldiğinde, atölyede bunalmış, makinist olmak için ateşçiliğe başlamak istemişti; kendisiyle aynı köyden olan Victoire'la da o sıralarda evlenmişti, ama yıllar geçtiği halde hâlâ ateşçiydi; kötü tutumu, sarhoşluğu ve kadın merakı yüzünden bundan sonra da makinist olacağı yoktu. Başkan Grandmorin'in himayesi olmasa, neşesi ve işçilik tecrübesiyle kusurlarını örtmese, şimdiye kadar yirmi kere kovulmuş olabilirdi. Yalnız, sarhoşken sahiden de korkulacak hale geliyordu, elinden her an bir kaza çıkabilecek gerçek bir hayvana dönüşüyordu.

"Peki ya karım, onu gördünüz mü?" diye sordu yeniden, yüzünde kocaman bir gülümsemeyle.

"Tabii ki gördük," diye cevap verdi şef yardımcısı. "Hatta odanızda yemek bile yedik... Ah! ne yürekli karınız var Pecqueux. Ona karşı vefasızlık göstermekle hata ediyorsunuz."

Pecqueux işi iyice alaya vurdu:

"Pek öyle denemez! Eğlenmemi isteyen kendisi!"

Bu doğruydu. Kendisinden iki yaş büyük olan Victoire çok kilo almıştı ve hareket etmekte zorluk çekiyordu; kocası gidip dışarıda eğlensin diye cebine yüz metelikleri sıkıştırmaktaydı. Tabiatı gereği, onun sadakatsizliğinden, sürekli çapkınlığından fazlaca bir üzüntü duymamıştı; ve Pecqueux'nün artık hayatında, her biri hattın bir ucunda oturan iki karısı vardı: Gecelerini geçirdiği Paris'teki kendi karısı ve iki tren arasındaki bekleme saatlerinde Havre'da birlikte olduğu diğer kadın. Son derece hesaplı, neredeyse cimrice yaşayan Victoire her şeyi biliyor ve bu olaya bir ana gibi yaklaşıyordu; diğer kadının yanında utanç duymasını istemediğini tekrarlayıp duruyordu. Hatta Pecqueux'nün her sefere çıkmasından önce çamaşırlarını gözden geçiriyordu, diğer kadın kendisini kocalarına temiz bakmamakla suçlarsa çok ağrına giderdi.

"Ne olursa olsun," dedi Roubaud, "bu hiç de kibarca değil. Sütannesini çok seven karım sizin kulağınızı çekecek."

Fakat, önünde bulundukları sundurmadan uzun boylu, kuru bir kadının çıktığını görünce sustu. Bu, depo şefinin kız kardeşi, Pecqueux'nün bir yıldır Havre'da birlikte olduğu ikinci karısı Philomène Sauvagnat'ydı. Pecqueux şef yardımcısına seslenmek üzere ilerlemeden önce, ikisi sundurmanın altında konuşuyor olmalıydılar. Otuz iki yaşında olmasına rağmen hâlâ genç gösteren kadın, uzun boylu, köşeli yüzlü, tahta göğüslüydü; te-

ni bitip tükenmez arzularla kavrulmaktaydı; uzun kafasındaki gözleri, kişneyen sıska bir kısrağın gözleri gibi ateş saçıyordu. İçki içtiği söyleniyordu. Garda çalışan bütün erkekler, kardeşiyle birlikte oturduğu lokomotif deposunun yanındaki Philomène'in çok pis tuttuğu küçük evden gelip geçmişlerdi. İnatçı, disiplin konusunda çok katı, şeflerinin büyük takdirini kazanmış olan Auvergne'li bu kardeş, onun yüzünden ciddi sıkıntılar çekmiş, hatta işten çıkarılma ile tehdit edilecek noktaya kadar gelmişti; şimdi kız kardeşine katlanıyorlarsa, kendisi içindi, o bile sırf aile bağı hatırına yanında kalması için diretiyordu Philomène'in. Yine de, bir erkekle yakaladığında onu eşek sudan gelinceye kadar dövmesine ve ölü gibi yere sermesine engel değildi bu. Pecqueux ile Philomène, tencere kapak misali tam birbirlerine uygundular: Philomène, bu dalgacı koca adamın kollarında aradığı tatmini bulmuştu, Pecqueux ise, fazla şişman karısından sonra bu fazla zayıf kadınla mutluydu; şakayla karışık gözünün artık dışarda olmadığını söyleyip duruyordu. Sadece, bunu Victoire'a borçlu olduğunu düşünen Séverine, Philomène'le bozuşmuştu, tabiatından kaynaklanan bir gururla bucak bucak ondan kaçıyor, gördüğünde selam vermiyordu.

"Peki öyleyse," dedi Philomène küstah bir tavırla, "birazdan görüşürüz Pecqueux. Ben gidiyorum, galiba Mösyö Roubaud sana karısı yerine ahlak dersi vermeye niyetleniyor."

Beriki, uysal bir oğlan çocuğu edasıyla gülmeye devam ediyordu.

"Kal canım, şaka yapıyor."

"Hayır, hayır, Madam Lebleu'ye tavuklarımın iki yumurtasını götürmeliyim, ona söz vermiştim."

Veznedarın karısıyla şef yardımcısının karısı arasındaki gizli rekabeti bildiğinden, diğerini çileden çıkarmak için birincisiyle

gayet iyi geçindiğini vurgulamak istercesine bu adı bile bile söylemişti. Ama yine de, ateşçinin kaymakamla ilgili haberleri öğrenmek istediğini duyunca ilgilendi ve yerinden kıpırdamadı.

"Her şey yoluna girdi, memnunsunuz değil mi Mösyö Roubaud?"

"Çok memnunum."

Pecqueux, muzipçe göz kırptı.

"Aman! zaten endişelenmenize hiç gerek yoktu, insanın böyle iyi bir arkası olursa... değil mi? Kimi kastettiğimi biliyorsunuz. Karım da ona büyük minnet duyuyor."

Şef yardımcısı, Başkan Grandmorin'le ilgili bu imayı ani bir çıkışla yarıda kesti:

"Ee, demek bu akşamdan önce yola çıkamıyorsunuz, öyle mi?"

"Evet, Lison tamir edilecek, hareket kolunun ayarı yapılıyor... Ben de hava almaya çıkan makinistimi bekliyorum. Onu tanıyorsunuz değil mi? Jacques Lantier; sizin hemşeriniz."

Dalgın, aklı başka yerde olan Raubaud, bir an cevap vermeden kalakaldı. Sonra uykudan uyanır gibi sıçradı:

"Ne? Şu makinist Jacques Lantier... Tabii ki tanıyorum. Ama günaydın, iyi akşamlar, hepsi bu. Burada tanıştık, çünkü o benden küçük, onu Plassans'da hiç görmemiştim. Geçen sonbahar, karıma küçük bir iyilikte bulundu; Dieppe'deki kuzinlerine bir haber götürdü... Söylendiğine göre becerikli bir oğlanmış."

Rasgele, susmadan konuşuyordu. Birden uzaklaştı.

"Hoşçakalın Pecqueux... Şu tarafa bir göz atmam lazım."

Philoméne de ancak o zaman, kısrağınkine benzer uzun adımlarıyla yürüdü gitti; Pecqueux'yse, kımıldamadan, elleri ceplerinde, bu güzel sabah vaktinin miskinliği içinde keyifli keyifli gülüyordu; şef yardımcısının sundurma civarında şöyle bir

dolaştıktan sonra hemen geri dönmesine şaşırmıştı. Bir göz atması hiç de uzun sürmemişti. Neyin peşindeydi acaba?

Roubaud sundurmaya geri döndüğünde saat dokuzu vurmak üzereydi. En dibe, kargoların yanına kadar gitti, aradığını bulamaz bir halde bakındı; sonra aynı sabırsız adımlarla geri geldi. Farklı hizmet bürolarını birbiri ardına gözleriyle araştırdı. Bu saatte gar sakin ve boştu; Roubaud bu sessizlikle giderek daha da sinirli bir hal alır gibiydi, bir felaketin tehdidi altındaki ve artık ne olacaksa bir an önce olmasını canı gönülden dileyen bir adamın azabı içinde kıvranıp duruyordu. Soğukkanlılığını yitirmek üzereydi, yerinde duramıyordu. Artık gözlerini saatten ayıramaz olmuştu. Dokuz oldu, dokuzu beş geçti... Her zaman, ancak saat onda, dokuz elli treninin hareket etmesinden sonra kahvaltı için evine çıkardı. Ve birdenbire, Sevérine'in de yukarıda kendisini bekliyor olması gerektiği düşüncesiyle, gitmeye karar verdi.

Tam o anda koridorda, Madam Lebleu, kendisine iki yumurta getiren Philoméne'e kapıyı açıyordu. Bir komşu ziyareti olduğu için Philoméne saçına başına pek özen göstermemişti. İki kadın öylece kalakaldılar; Roubaud, onların kendisine yönelen bakışları altında evine girmek zorunda kaldı. Anahtarı vardı, acele etti. Yine de, kapının hızla açılıp kapanması arasında, kadınlar Séverine'in, bomboş eller ve solgun bir yüzle, yemek odasındaki bir sandalyede kımıldamadan oturduğunu gördüler. Madam Lebleu Philoméne'i içeri çekerek, kendisi de kapıyı kapattı ve onu o sabah da aynı durumda gördüğünü söyledi. Kuşkusuz kaymakamla görüşme kötü geçmiş olmalıydı. Ama Philoméne, durumun öyle olmadığını, haberleri vermek için koşa koşa geldiğini açıkladı; sonra şef yardımcısının kendi ağzından duyduklarını aktardı. Bunun üzerine iki kadın türlü türlü tahminler yürütmeye başladılar. Onların her buluşmaları sonu gelmez dedi-

kodularla geçerdi.

"Azarı işittiler kızım, bileğimi keserim... Kesinlikle durumları sallantıda."

"Ah! şunlardan bir kurtulabilseydik!"

Lebleu'ler ve Roubaud'lar arasında gitikçe artan çekememezlik, basit bir lojman sorunundan çıkmıştı. Bekleme salonlarının üstündeki birinci katın tümü memurların lojmanlarına ayrılmıştı; ve gerçek bir otel koridoruna benzeyen, sağında ve solunda kahverengi kapıların sıralandığı orta koridor, katı ikiye bölüyordu. Sarıya boyalı ve üstten aydınlanan bu koridordaki lojmanlardan sadece sağdakilerin pencereleri, yıllanmış karaağaçların dikili olduğu hareket avlusuna bakıyordu; bu ağaçların üstünden Ingouville kıyısının harika manzarası görülmekteydi; oysa sol taraftaki lojmanların kemerli ve basık pencereleri doğrudan doğruya garın sundurmasına açılıyor, sundurmanın eğimi, çinko ve kirli camlarla kaplı çatısı manzarayı engelliyordu. Avludaki sürekli hareketlilik, yemyeşil ağaçlar ve geniş kır manzarası sağdakiler için ne kadar keyif vericiyse, hapishane duygusu yaşatan azıcık ışık ve görünmeyen gökyüzü soldakiler için o kadar ruh karartıcıydı. Ön tarafta, gar şefi, şef yardımcısı Moulin ve Lebleu'ler oturmaktaydı; arkadaysa Roubaud'ların ve tahsilat memuresi Matmazel Guichon'un lojmanları bulunmaktaydı; ayrıca bu kısımda, geçici müfettişler için de üç daire ayrılmıştı. Oysa eskiden beri, iki şef yardımcısının yan yana oturmaları herkesin bildiği bir durumdu. Lebleu'lerin ön tarafta oturmasının nedeni, Roubaud'dan önceki dul ve çocuksuz eski şef yardımcısının, Madam Lebleu'ye hoş görünmek için lojmanını ona devretmesiydi. Ama bu lojman asıl Roubaud'ların hakkı değil miydi? Ön tarafta oturmaya hakları olduğu halde, arka tarafa atılmaları doğru muydu? İki ailenin iyi geçindiği dönemlerde, kendi-

sinden yirmi yaş büyük, sağlığı pek yerinde olmayan ve aşırı kilosu yüzünden sürekli tıkanan komşuyla beraberken, Séverine kendini hep geri planda tutmuştu. Aralarındaki asıl savaş, Philoméne'in iğrenç dedikodularıyla iki kadını birbirine düşürdüğü günden itibaren başlamıştı.

"Bilmiş olun," diye devam etti Philoméne, "Paris'e yaptıkları yolculuğu fırsat bilerek, pekala sizin tayininizi istemiş olabilirler... İşittiğime göre, haklarını talep ettikleri uzun bir mektup yazmışlar müdüre."

Madam Lebleu tıkanacak gibi oluyordu.

"Sefiller!.. Üstelik eminim ki tahsilat memuresini de kendi taraflarına çekmeye uğraşıyorlar; çünkü, neredeyse on beş gündür o da bana zoraki selam veriyor... Bir bu eksikti! Bu yüzden onu da gözler oldum..."

Sesini alçaltarak, Matmazel Guichon'un her gece gar şefiyle buluştuğunu söyledi. Kapıları karşı karşıyaydı. Hâlâ yatılı okulda okuyan kocaman bir kızın babası ve dul olan Mösyö Dabadie getirmişti otuz yaşındaki, solgun, sessiz, ince ve yılan kıvraklığına sahip bu sarışını buraya. Bir zamanlar öğretmenlik yapmış olmalıydı. En dar aralıklardan öyle sessizce süzülüyordu ki, onu yakalamak imkansızdı. Kendi başına hiçbir önemi yoktu. Ama gar şefiyle yatıyorsa, mutlak bir önem kazanıyordu ve sırrını öğrenerek onun elini kolunu bağlamak tam bir zaferdi.

"Sonunda öğreneceğim," diye devam etti Madam Lebleu. "Başımı yemelerine izin verecek değilim... Buradayız ve burada kalacağız. Namuslu insanlar bizden yana, öyle değil mi şekerim?"

Gerçekten de bu iki ev arasındaki savaş tüm garı ilgilendiriyordu. Özellikle de koridorun iki yanındakiler bu konuda çok ateşliydiler. Yalnızca diğer şef yardımcısı Moulin'in olan biten

umrunda değildi; ön tarafta oturmaktan hoşnuttu ve hiç ortalıkta görünmeyen, her yirmi ayda bir kendisine bir çocuk veren, ufak tefek, çekingen ve narin bir kadınla evliydi.

"Yine de," dedi Philoméne, "durumları sallantıda olsa bile, tam bir çöküş sayılmaz bu... Kendinize dikkat edin, her yerde sözü geçen insanlarla tanışıklıkları var çünkü."

Getirdiği iki yumurta hâlâ elindeydi, onları uzattı. Daha o sabahki yumurtalardı, tavukların altından almıştı. Yaşlı kadın nasıl teşekkür edeceğini bilemiyordu.

"Ne kadar naziksiniz! Beni şımartıyorsunuz... Daha sık gelin sohbete. Biliyorsunuz ki kocam hep kasasının başında; bense, bacaklarım yüzünden yerimden kımıldayamadığım için öyle sıkılıyorum ki! Şu sefiller manzaramı da elimden alsalardı, ne olurdu halim?"

Sonra Philoméne'i geçirmek için kapıya kadar onunla yürüdü, kapıyı açarken parmağını dudaklarına götürdü.

"Şişt! dinleyelim!"

İki kadın, koridorda dikilerek, nefeslerini tutup tek bir hareket yapmadan tam beş dakika öyle kaldılar. Roubaud'ların yemek odasına doğru kafalarını uzatıyor, kulak kabartıyorlardı. Ama gelen tek bir ses bile yoktu, adeta bir ölüm sessizliği hüküm sürüyordu orada. Ve nihayet yakalanacaklarından korkarak, tek kelime etmeden, başlarıyla birbirlerini selamlayıp ayrıldılar. Biri ayak parmaklarının ucuna basarak gitti, diğeriyse kapıyı öyle yavaşça kapadı ki, kilit dilinin yuvasına girdiği duyulmadı bile.

Saat dokuzu yirmi geçe, Roubaud tekrar aşağıda, sundurmanın altındaydı. Dokuz elli posta treninin hazırlanmasını denetliyordu; ve kendini tutmaya çalışsa bile, gereksiz hareketler yapıyor, bulunduğu yerde gidip geliyor, durmadan başını çevirip pe-

ronu bir baştan bir başa gözden geçiriyordu. Gelen giden yoktu, yaşadığı gerginlikten elleri titriyordu.

Sonra, arkaya bir göz atarak garı bakışlarıyla bir kere daha tararken, aniden yanı başında, nefes nefese kalmış bir telgraf memurunun sesini işitti:

"Mösyö Roubaud, gar şefiyle hat komiserinin nerede olduklarını biliyor musunuz?.. Kendilerine vermem gereken telgraflar var, tam on dakikadır arayıp duruyorum..."

Roubaud geriye doğru döndüğünde, vücudunun her noktası öyle kasılmıştı ki, yüzünde tek bir kas bile oynamadı. Gözleri, memurun elinde tuttuğu iki telgrafa kilitlenmişti. Bu sefer, memurun telaşından anlıyordu ki, nihayet felaket gelmişti.

"Mösyö Dabadie biraz önce buradan geçti," dedi sakince.

Kendisini hiç bu kadar soğukkanlı, tümüyle savunmaya hazır, zihnini hiç bu kadar berrak hissetmemişti. Artık kendinden emindi.

"İşte!" dedi, "Mösyö Dabadie geliyor."

Gerçekten de gar şefi hafif seyir bölümünden gelmekteydi. Telgrafı okur okumaz haykırdı:

"Hat üzerinde bir cinayet işlenmiş... Telgrafı çeken Rouen müfettişi."

"Nasıl?" diye sordu Roubaud, "bizim personelden birini mi öldürmüşler?"

"Hayır, hayır, özel bir bölmedeki bir yolcuyu... Cesedi, hemen hemen Malaunay Tüneli'nin çıkışına, 153 numaralı işaret levhasının yakınlarına atılmış... Ve kurban da bizim yöneticilerimizden, Başkan Grandmorin."

Bu sefer şef yardımcısı haykırdı:

"Başkan ha! Ah! Zavallı karım perişan olacak."

Bu haykırış o kadar gerçek, o kadar merhamet doluydu ki,

Mösyö Dabadie bir an durdu.

"Doğu ya, siz onu tanıyordunuz, çok namuslu bir adamdı, değil mi?"

Sonra, hat komiserine gönderilmiş diğer telgrafa baktı:

"Bu da muhakkak, bir formalite için sorgu yargıcından geliyordur... Daha saat dokuzu yirmi beş geçiyor, Mösyö Cauche henüz gelmemiştir tabii... Çabuk Napoléon Gezisi'ndeki Commerce kahvesine birini gönderin. Muhakkak oradadır."

Beş dakika sonra, Mösyö Cauche bir işçi eşliğinde çıkageldi. Eski bir subay olan ve şimdiki memuriyetini bir emeklilik gibi gören Mösyö Cauche, saat ondan önce gara ayak basmaz, gelince de bir süre dolanır durur, sonra yine kahveye dönerdi. İki piket partisi arasında tepeden inme gelen bu felaket onu önce şaşırtmıştı; çünkü ilgilendiği işler öyle pek önemli olmazdı genellikle. Ama telgraf gerçekten de Rouen sorgu yargıcından geliyordu; ve eğer cesedin bulunmasından on iki saat sonra geliyorsa, bunun nedeni yargıcın önce Paris'teki gar şefine telgraf çekerek, kurbanın hangi koşullarda yolculuk ettiğini öğrenmek istemesindendi; trenin ve vagonun numaraları konusunda bilgi aldıktan sonra, hat komiserine telgraf çekerek, eğer 293 numaralı vagon hâlâ Havre'da bulunuyorsa, o vagonun söz konusu özel bölmesini gözden geçirmesini istemişti. Boş yere rahatsız edildiğini düşünerek keyfi kaçan Mösyö Cauche'un tavrı bir anda değişti ve işin beklenmedik ciddiyetine uygun çok önemli bir insan görüntüsüne büründü.

"Peki ama," diye haykırdı aniden endişeyle, soruşturmayı elinden kaçırmış olmaktan korkarak, "vagon burada olmasa gerek, bu sabah yola çıkmış olmalıydı."

Sakin haliyle onu rahatlatan Roubaud oldu.

"Hayır, hayır, araya girdiğim için bağışlayın... Bu akşam için

ayrılmış özel bir bölme vardı, vagon hâlâ burada, depoda."

Ve önden yürümeye başladı, komiserle gar şefi onu takip ettiler. Bu arada haber yayılmış olmalıydı, çünkü işçiler gizlice işlerini terk edip, onlar da bu kafileye katılıyordu; ayrıca farklı servis bürolarının kapı önlerinde memurlar duruyor, birer birer onlar da yaklaşıyordu. Çok geçmeden epeyce bir kalabalık birikti.

Vagonun önüne gelince, Mösyö Dabadie yüksek sesle fikrini belirtti:

"Ama dün akşam bölme gözden geçirildi. Eğer bir iz kalmış olsaydı, raporda bildirilirdi."

"Göreceğiz bakalım," dedi Mösyö Cauche.

Kapıyı açtı ve bölmeye girdi. Ve girmesiyle, kendini unutup söverek bağırmaya başlaması bir oldu.

"Aman Allahım! sanki bir domuz boğazlamışlar."

Orada bulunanlar arasında hafif bir dehşet ürpertisi dolaştı, başlar uzandı; ve ilk görmek isteyenlerden biri olan Mösyö Dabadie, basamakta yükseldi; bu sırada Roubaud da, diğerlerinden farklı görünmemek için boynunu uzatıyordu.

Bölmenin içinde hiçbir karışıklık göze çarpmıyordu. Pencereler kapalıydı, her şey yerli yerinde gibiydi. Yalnız, açık kapıdan berbat bir koku taşıyordu dışarıya; ve içerde, minderlerin birinin ortasında pıhtılaşmış siyah bir kan gölcüğü vardı; öyle derin, öyle geniş bir gölcüktü ki, sanki bir kaynaktan çıkarcasına bu gölcükten ayrılan bir dere halıya akmıştı. Minderin kumaşından yer yer kan pıhtıları sarkıyordu. Başka hiçbir şey, bu mide bulandırıcı kanın dışında hiçbir şey yoktu.

Mösyö Dabadie öfkelendi.

"Dün akşam burayı gözden geçiren adamlar nerede? Çağırın bana şunları!"

Adamlar oradaydılar, ilerlediler, özürler geveledi: Gece farkına varmak mümkün müydü? Oysa elleriyle her tarafı yoklamışlardı. Bir akşam önce hiçbir şey hissetmediklerine yemin ediyorlardı.

Bu sırada, vagonda ayakta duran Mösyö Cauche, raporu için notlar alıyordu. Boş saatlerinde peron boyunca sigara tüttürerek dolaşmaktan hoşlandığı Roubaud'yu çağırdı.

"Mösyö Roubaud, çıkın yukarı, bana yardım edersiniz."

Şef yardımcısı halıdaki kana basmamak için üstünden atladığında, ona, "Öbür minderin altına bakın, oraya düşen bir şey olabilir," dedi. Roubaud minderi kaldırdı, temkinli eller ve yalnızca merak okunan gözlerle araştırdı.

"Hiçbir şey yok."

Ama arkalığın kapitone kumaşı üzerindeki bir leke dikkatini çekti; ve komisere bunu işaret etti. Kanlı bir parmağın izi değil miydi bu? Hayır, bunun sıçramış kan olduğuna karar verildi sonunda. Kalabalık cinayetin kokusunu alarak, bu incelemeyi izlemek için yaklaşmış, nazik kişilere özgü bir tiksintiyle basamaktan ileriye gidemeyen gar şefinin arkasında yığılmıştı.

Gar şefi bir fikir yürüttü aniden:

"Mösyö Roubaud, siz de trendeydiniz değil mi? Siz de dün akşam ekspresle döndünüz. Belki siz bize bazı bilgiler verebilirsiniz."

"Sahi ya!" diye bağırdı komiser, "Dikkatinizi çeken bir şey oldu mu?"

Üç dört saniye boyunca Roubaud hiç konuşmadı. O sırada eğilmiş halıyı inceliyordu. Ama hemen doğruldu ve biraz kalınca olan doğal sesiyle cevap verdi.

"Tabii, tabii, size anlatacağım... Karım da benimleydi. Bildiklerim rapora geçirilecekse, aklımda kalanların onunkilerle uyu-

şup uyuşmadığını anlamak için buraya gelmesini tercih ederim."

Bu, Mösyö Cauche'a çok mantıklı göründü, yeni gelen Pecqueux, gidip Madam Roubaud'yu çağırabileceğini belirtti. Geniş adımlarla uzaklaştı; bir süre beklediler. Ateşçiyle koşup gelen Philoméne, onun bu görevi üstlenmesine sinirlenerek, arkasından baktı. Ama zavallı şiş bacaklarının elverdiği ölçüde hızla ve telaş içinde gelen Madam Lebleu'yü görünce, koşup ona yardım etti. İki kadın ellerini gökyüzüne kaldırarak, böylesi iğrenç bir cinayetin ortaya çıkarılması yüzünden heyecanlanmış bir halde çığlıklar atmaya başladılar. Henüz hiçbir şey bilinmemesine rağmen, onların ürküntü dolu hareketleri ve yüzleri çeşitli yorumlara yol açıyordu. Seslerin uğultusunu bastıran Philoméne, kimseden duymamış olduğu halde, Madam Roubaud'nun katili gördüğüne namusu üzerine yemin ediyordu. Pecqueux, Madam Roubaud'yla birlikte görününce bir sessizlik oldu.

"Şuna bakın!" diye homurdandı Madam Lebleu. "Bu prenses havasıyla, bir şef yardımcısı karısına benziyor mu hiç? Bu sabah, daha gün doğmadan, bir ziyarete gidiyormuşçasına taranmış, giyinip kuşanmış, bu kılıkta geziyordu."

Séverine küçük, düzgün adımlarla ilerledi. Gelişini izleyen bakışlar altında, tüm peronu katetmesi gerekiyordu; hiç cesaretini yitirmiyor, kurbanın adını öğrenince hissettiği büyük acısı içinde mendilini gözlerine bastırıyordu yalnızca. Çok şık siyah yün elbisesiyle, hamisinin yasını tutar gibiydi. Gür, siyah saçları güneşte parlıyordu, soğuğa rağmen başını örtecek zaman bile bulamamıştı. Gözyaşları içindeki kaygı dolu, yumuşacık mavi gözleri, ona çok dokunaklı bir hava veriyordu.

"Ağlamakta haklı tabii," dedi Philoméne, alçak sesle. "Mübarek hamileri öldürülünce, defterleri dürüldü sayılır."

Séverine gelip, kalabalığın ortasında, özel bölmenin açık ka-

pısı önünde durunca, Mösyö Cauche ve Roubaud aşağı indiler; ve Roubaud hemen bildiklerini anlatmaya koyuldu.

"Dün sabah, Paris'e varır varmaz Mösyö Grandmorin'i görmeye gittik, değil mi karıcığım? Saat on biri çeyrek geçiyordu herhalde, değil mi?"

Séverine'e sabit gözlerle bakıyordu, karısıysa uysal bir sesle onayladı:

"Evet, on biri çeyrek geçiyordu."

Ama gözleri, kandan simsiyah olmuş mindere takılmıştı, kasıldı ve boğazından derin hıçkırıklar yükseldi. Gar şefi heyecan ve telaş içinde müdahale etti:

"Madam, bu manzaraya dayanamayacaksanız... Acınızı çok iyi anlıyoruz."

"Sadece iki kelime," diye araya girdi komiser. "Sonra madamı evine yollacağız."

Roubaud çabucak devam etti:

"Ondan bundan söz ettikten sonra, Mösyö Grandmorin, ertesi gün Doinville'e, kız kardeşine gitmesi gerektiğini söyledi... Bürosunda otururkenki hali hâlâ gözümün önünde. Ben buradaydım, karım orada... Ertesi gün yola çıkacağını söyledi bize değil mi karıcığım?"

"Evet, ertesi gün."

Hızlı hızlı not almaya devam eden Mösyö Cauche, başını kaldırdı.

"Nasıl, ertesi gün mü? Ama o akşam yola çıkmış."

"Durun canım," dedi şef yardımcısı. "Bizim akşam gideceğimizi öğrenince, eğer karım kendisiyle birlikte Doinville'e gidip, daha önce de olduğu gibi birkaç gün kız kardeşinde kalmaya razı olursa, bizimle aynı eksprese binebileceğini düşündü bir an. Ama burada çok işi olan karım, teklifi reddetti... Reddettin, değil mi?"

"Reddettim, evet."

"Işte böyle, çok nazikti... Benimle de ilgilenmişti, bizi çalışma odasının kapısına kadar geçirdi... Öyle değil mi, karıcığım?"

"Evet, kapıya kadar."

"Akşam yola çıktık... Kompartımanımıza yerleşmeden önce gar şefi Mösyö Vandorpe'la lafladık. Onun için hiçbir şey görmedim. Çok canım sıkılmıştı, çünkü kompartımanda yalnız olacağımızı sanıyordum, oysa bir köşede daha önceden fark etmediğim bir hanım vardı; üstüne üstlük son dakikada iki kişi, bir evli çift daha binmez mi! Rouen'a kadar yine olağanüstü hiçbir şey fark etmedim... Bu yüzden, Rouen'da bacaklarımızın uyuşukluğunu gidermek için aşağı indiğimizde, bizimkinden üç dört vagon ötede, özel bir bölmenin kapısı önünde Mösyö Grandmorin'in ayakta durduğunu görünce öyle şaşırdık ki! 'Nasıl, Başkan Bey, yola çıktınız, öyle mi? Şu işe bakın! Sizinle yolculuk ediyor olduğumuz hiç aklımızdan geçmezdi!' dedim. Bize, bir telgraf aldığını söyledi... Düdük çaldı, çabucak kompartımanımıza girdik; bu arada kompartımanda kimseyi bulamadığımızı da eklemeliyim; yol arkadaşlarımız Rouen'da inmişlerdi, buna da pek üzülmedik doğrusu... Işte böyle! hepsi bu, öyle değil mi karıcığım?"

"Evet, hepsi bu."

Bu hikaye, çok basit olduğu halde, dinleyenleri fazlaca etkilemişti. Hepsi, ağızları bir karış açık, olayı anlamaya çalışıyordu. Yazmayı bırakan komiser, şöyle bir soruyla genel şaşkınlığa tercüman oldu:

"Mösyö Grandmorin'in özel bölmesinde başka birinin daha olmadığından emin misiniz?"

"Tabii, buna kesinlikle eminim."

Tüm bedenlerden bir ürperti geçti. Ortadaki bu esrarlı du-

rum, korkunun soluğunu hissettiyor, herkesin ensesini hafif bir soğuk yalayıp geçiyordu. Mademki yolcu yalnızdı, tren yeni bir istasyonda durmadan önce, oradan üç fersah ötede kim tarafından öldürülmüş ve trenden atılmış olabilirdi?

Sessizliğin ortasında, Philoméne'in uğursuz sesi işitildi:

"Bu yine de çok tuhaf."

Dikkatli gözlerle süzüldüğünü hisseden Roubaud, kendisinin de bunu tuhaf bulduğunu belli etmek istercesine bir çene hareketi yaparak ona baktı. Philoméne'in yanında, Pecqueux'yle Madam Lebleu'nün durduğunu fark etti; onlar da kafalarını sallıyorlardı. Bütün gözler kendisine dönmüştü, herkes başka bir şeyin beklentisi içindeydi; olayı aydınlatacak, unutulmuş bir ayrıntıyı yakalamayı umuyorlardı onun tavırlarından. Bu son derece meraklı bakışlarda hiçbir suçlama yoktu; yine de Roubaud, belli belirsiz bir kuşkunun filizlendiğini, bu kuşkunun en ufak hareketle bile zaman zaman kesin bir inanca dönüştüğünü görür gibi oluyordu.

"Tuhaf," diye mırıldandı Mösyö Cauche.

"Son derece tuhaf," diye tekrarladı Mösyö Dabadie.

O zaman Roubaud kararını verdi:

"Çok emin olduğum bir şey daha var; o da, Rouen'dan Barentin'e bir solukta giden ekspresin nizami hızını hep korumuş olması, dolayısıyla anormal bir durum fark edemedim... Bunu söylüyorum, çünkü yalnız kaldığımızı görünce, bir sigara içmek için camı indirmiştim; dışarıya göz atıyordum durmadan, trenden gelen tüm seslerin tamamen farkındaydım... Hatta Barentin'de, benden sonraki gar şefi Mösyö Bessière'in peronda durduğunu görünce, ona seslendim; basamağa çıkıp elimi sıktığı sırada birkaç laf ettik... Öyle değil mi karıcığım? Sorulursa, Mösyö Bessière onaylayacaktır."

Hâlâ hareketsiz, zarif yüzü acı dolu ve solgun olan Séverine, bir kez daha kocasının anlattıklarını onayladı.

"Evet, öyle."

Roubaud'lar Rouen'da kompartımanlarına tekrar girdiklerine, Barentin'de bir dostlarıyla selamlaştıklarına göre, herhangi bir suçlama söz konusu olamazdı. Şef yardımcısının insanların gözlerinde gördüğünü sandığı kuşku silinip gitmişti; herkesin şaşkınlığı artıyordu. Mesele giderek daha da esrarlı bir hal almaktaydı.

"Ama," dedi komiser, "siz Mösyö Grandmorin'den ayrıldıktan sonra, herhangi birinin Rouen'da onun bölmesine girmesinin mümkün olmadığından emin misiniz?"

Besbelli ki Roubaud bu soruyu beklemiyordu, çünkü ilk kez bocaladı; kuşkusuz önceden hazırlanmış bir cevabı yoktu bu soruya. Tereddüt içinde karısına baktı.

"Hayır, sanmıyorum... Kapılar kapanıyor, düdük çalıyordu; biz bile kompartımanımıza dönmeye ancak vakit bulabildik... Hem sonra, bölme özeldi, kimse binemezdi, bana öyle geliyor ki..."

Ama karısının mavi gözleri gittikçe büyüyor, öyle kocaman açılıyordu ki, kesin konuşmaktan ürktü.

"Yine de, bilemem... Evet, belki biri girmeyi başarmıştır... Gerçek bir kargaşa yaşanıyordu..."

Konuşmaya devam ettikçe sesi daha netleşiyor, tüm hikaye ortaya çıkıyor, belli bir yön kazanıyordu.

"Tahmin edeceğiniz gibi, Havre şenlikleri yüzünden korkunç bir kalabalık vardı... İkinci, hatta üçüncü mevki yolcularına karşı kompartımanımızı korumak zorunda kaldık biz de... Üstüne üstlük, gar pek iyi aydınlatılmamıştı, hiçbir şey görünmüyordu; o hay huy içinde insanlar itişip kakışıyor, bağırıp çağırıyordu...

Doğrusu, evet, kendine yer bulma çabasındaki biri, hatta kargaşadan da faydalanarak, son saniyede zorla bölmeye girmiş olabilir."

Sonra sözlerine ara vererek karısına döndü:

"Değil mi karıcığım, böyle olmuş olmalı."

Séverine, bitkin bir halde, mendilini ağlamaktan şişmiş gözlerine bastırarak, tekrar etti:

"Muhakkak, öyle olmuş olmalı."

O andan itibaren sürülecek iz belli olmuştu; ve hat komiseriyle gar şefi tek kelime etmeden, hemfikir olduklarını gösteren bir ifadeyle bakıştılar. Soruşturmanın bittiğini hisseden ve fikir yürütme ihtiyacı içinde kıvranan kalabalıkta büyük bir kaynaşma oldu: Hiç vakit geçirmeden yorumlar yapılmaya başlandı, herkes bir hikaye uyduruyordu. Bir süredir gar hizmeti askıya alınmıştı sanki, bu felaketin cezbettiği tüm personel oradaydı; ve dokuz otuz sekiz treninin sundurmanın altına girdiğini görmek herkeste bir şaşkınlık yarattı. Koşturuldu, kapılar açıldı, yolcu kalabalığı boşaldı. Meraklıların neredeyse tümü komiserin etrafında toplanmıştı; komiser ise, disiplinli bir adamın titizliğiyle, kan içindeki bölmeyi son bir kez gözden geçirmekteydi.

Madam Lebleu ve Philoméne'in arasında el kol hareketleri yapan Pecqueux, o sırada trenden inmiş olan ve kımıldamadan uzaktaki kalabalığa bakan makinisti Jacques Lantier'yi gördü. Elini hızlı hızlı sallayarak onu çağırdı. Jacques yerinden kımıldamıyordu. Nihayet kararını verdi, ağır adımlarla ilerledi.

"Nedir bu?" diye sordu ateşçisine.

Olan biteni çok iyi biliyordu, cinayet haberini ve yürütülen tahminleri üstünkörü dinledi. Onu asıl şaşırtan, garip bir biçimde etkileyen, bu soruşturmanın ortasına düşmek, karanlıklar içinde son hızla giderken hayal meyal gördüğü bu özel bölmeyi

tekrar karşısında bulmaktı. Başını uzattı, minderin üzerindeki pıhtılaşmış kan birikintisine baktı; cinayet sahnesi tekrar gözünün önünde canlandı; özellikle tren yoluna serilmiş yatan boğazı kesik ceset gözünün önünden gitmiyordu. Sonra bakışlarını çevirince, Roubaud'ları fark etti; o sırada Pecqueux, onların olaya nasıl karıştıklarını, kurbanla aynı trene Paris'ten bindiklerini, Rouen'daki son konuşmalarını anlatıp duruyordu. Jacques Lantier, ekspreste çalıştığından beri zaman zaman adamla tokalaşacak kadar onu tanıyordu; kadınıysa uzaktan uzağa görmüşlüğü vardı, hastalıklı korkusu nedeniyle, diğer kadınlara olduğu gibi ona da mesafeli durmuştu. Ama, o dakikada, böyle ağlamaklı hali ve solgun yüzüyle gür siyah saçlarının altındaki ürkek mavi gözlerinin yumuşaklığı onu çok etkiledi. Gözünü kadından ayırmıyordu; bir ara daldı; şaşkın şaşkın, Roubaud'larla kendisinin neden orada olduklarını, onlar bir gün önce Paris'ten döndükleri, kendisiyse daha şimdi Barentin'den geldiği halde, olayların onları nasıl olup da cinayetin işlendiği bu vagonun önünde bir araya getirdiğini düşündü.

"Biliyorum, biliyorum," dedi yüksek sesle, ateşçinin sözünü keserek. "Bu gece tam oradaydım, tünelin çıkışında; ve tren geçerken bir şeyler görür gibi oldum."

Bu sözler büyük bir heyecan yarattı, herkes onun etrafını aldı. Söylemiş oldukları karşısında ürperen, şaşkınlığa düşen, altüst olan ilk kişi kendisiydi. Susma konusunda o kadar kararlı olduğu halde neden konuşmuştu? Sessiz kalmasını gerektiren onca geçerli sebebi varken! O kadına bakarken, sözler dudaklarından bilinçsizce dökülmüştü. Séverine mendilini aniden yüzünden çekmiş, gözyaşları içinde daha da büyüyen gözlerini kendisine dikmişti.

Komiser heyecanla yaklaştı.

"Ne diyorsunuz? Ne gördünüz?"

Ve Jacques, Séverine'in sabit bakışları altında, ne gördüğünü söyledi: Gece son hızla geçen treni, aydınlatılmış bölmeyi, biri devrilmiş, diğeri elinde bıçakla saldıran iki adamın çabucak kaybolan profillerini... Roubaud, karısının yanında durmuş, irileşmiş keskin gözlerini Jacques'a dikmiş, dinliyordu.

"Peki," diye sordu komiser, "katili görseniz tanır mıydınız?"

"Yo, hayır, sanmıyorum."

"Üstünde bir palto mu, bir iş gömleği mi vardı?"

"Kesin bir şey söyleyemem. Düşünün, söz konusu olan seksen kilometre hızla yol alan bir tren."

Séverine, iradesi dışında Roubaud ile bakıştı; Roubaud ise şunu söyleme gücünü buldu kendinde:

"Gerçekten de, insanın çok keskin gözleri olmalı."

"Neyse," dedi Mösyö Cauche, "işte önemli bir ifade. Sorgu yargıcı her şeyi daha net görmeniz için yardımcı olacaktır size... Mösyö Lantier ve Mösyö Roubaud, tanıklık için bana isimlerinizi tam olarak verin lütfen."

Her şey sona ermişti, meraklı kalabalığı yavaş yavaş dağıldı, gar hizmeti eski düzenine kavuştu. Özellikle Roubaud, yolcuların binmeye başladığı dokuz elli posta treniyle ilgilenmek üzere koşmak zorunda kaldı. Jacques'ın elini her zamankinden daha güçlü sıkmıştı; aralarında fısıldaşarak yürüyen Madam Lebleu, Pecqueux ve Philoméne'in arkasında Séverine'le yalnız kalan Jacques ise, sundurmanın altındaki memur katı merdivenlerine kadar genç kadına refakat etme zorunluluğu hissetmişti; ona söyleyecek bir şey bulamıyor, yine de aralarında bir bağ kurulmuşçasına yanından ayrılmıyordu. Artık gün daha da aydınlanmıştı, parlak güneş, masmavi gökyüzünün berraklığı içinde, sabah sisini dağıtarak yükselmekteydi; denizden esen rüzgarsa,

yükselen suların tuzlu serinliğini taşıyordu. Jacques nihayet Séverine'den ayrılırken, ürküntü dolu ve yalvaran bakışlarının kendisini daha önce etkilediği iri gözleriyle bir daha karşılaştı.

Aynı anda, hafif bir düdük sesi duyuldu. Roubaud hareket işareti vermekteydi. Lokomotif uzun bir düdük sesiyle karşılık verdi ve dokuz elli treni sarsılarak yola koyuldu, giderek hızını artırdı, güneşin altın rengi ışıkları arasında uzakta gözden kayboldu.

4

Mart ayının ikinci haftası içindeki o gün, sorgu yargıcı Mösyö Denizet, Rouen Adliye Sarayı'ndaki odasına Grandmorin olayıyla ilgili bazı önemli tanıkları davet etmişti.

Üç haftadan beridir bu olay büyük bir gürültü çıkarmaktaydı. Rouen'ı altüst etmişti, Paris'i heyecanlandırıyordu; ve muhalefet gazeteleri, İmparatorluğa karşı yürüttükleri zorlu mücadelede, bu olayı fırsat bilmişlerdi. Tüm siyasetin ilgi odağı olan genel seçimlerin yaklaşması, savaşı daha da kızıştırmaktaydı. Meclis'te çok tartışmalı oturumlar yaşanmıştı: Birinde, doğrudan İmparator'a bağlı iki mebusun yetkilerinin geçerliliği konusunda sert bir tartışma olmuş; bir diğerindeyse, Seine Valisi'nin mali yönetimine çullanılarak, Belediye Meclisi seçimi talep edilmişti. Ve Grandmorin olayı, heyecanın sürdürülmesi için tam zamanında ortaya çıkmıştı; en olmayacak hikayeler uyduruluyor, gazeteler her sabah, hükümete hakarete varan yeni varsayımlar ileri sürüyordu. Bir yandan, Tuileries'ye girip çıkan, eski bir yüksek devlet görevlisi, Légion d'honneur nişanı ve milyonlarca liralık bir servete sahip olan kurbanın çirkin bir sefahat hayatı sürdüğü ima ediliyor; diğer yandansa, soruşturma hâlâ tamamlanmadığı için emniyet ve adli makamlar hatırsayarlıkla suçlanıyor, bir türlü bulunamayan bu efsanevi katil üzerine espriler

üretiliyordu. Bu saldırılarda gerçeklik payı oldukça büyük olmasına rağmen, sertlikleri, tahammül edilmelerini zorlaştırıyordu.

Mösyö Denizet de üzerindeki sorumluluğu tüm ağırlığıyla hissetmekteydi. Üstelik hırslı bir insandı ve sahip olduğuna inandığı kavrayış ve cesaret gibi üstün niteliklerini açığa vuracak böylesi önemli bir işi uzun zamandır dört gözle bekliyordu. Normandiyalı büyük bir hayvan yetiştiricisinin oğluydu; hukuk öğrenimini Caen'de yapmış, mesleğini uygulamaya çok geç başlayabilmişti. Kırsal kesimden geliyor olması, bunun üstüne bir de babasının iflası, meslekte ilerlemesini zorlaştırmıştı. Bernay, Dieppe ve Havre'de savcı yardımcılığı yapmış, Pont-Audemer'de imparatorluk savcısı olabilmek için on sene beklemesi gerekmişti. Ardından, Rouen'a savcı yardımcısı olarak gönderilmişti; elli yaşını geride bırakmış olan Mösyö Denizet, on sekiz aydır burada sorgu yargıcıydı. Servetten mahrum bir halde, cılız maaşının karşılayamadığı ihtiyaçlar içinde kıvranarak, sadece vasat kişilerin kabul ettikleri, zekilerinse kendilerini satma fırsatını kollayarak birbirlerini yedikleri düşük ücretli bu meslekte geçiriyordu hayatını, bir emir kulu olarak. Son derece keskin ve ince bir zekaya sahipti, üstelik namuslu ve mesleğine âşık bir insandı; yargıçlık odasında kendisini başkalarının özgürlüğünün mutlak efendisi kılan sınırsız gücü başını döndürüyordu. Tutkusunu dizginleyen tek şey çıkarıydı; bir nişan almak ve Paris'e tayin edilmek için öyle dayanılmaz bir arzu duyuyordu ki, soruşturmanın ilk gününde gerçeğe duyduğu aşkla kendini kapıp koyverdikten sonra, şimdi adımlarını son derece temkinli atmaktaydı; çünkü her an geleceğini karartabilecek pusularla karşılaşması mümkündü.

Şunu da belirtmek gerekir ki, Mösyö Denizet'nin kulağı bükülmüştü; çünkü soruşturmasının en başında, bir dostu Paris'e,

Adalet Bakanlığı'na gitmesini salık vermişti. Orada, genel sekreter Mösyö Camy-Lamotte ile uzun bir süre görüşmüştü. Önemli biri olan bu kişi, Tuileries ile sürekli ilişki halindeydi ve personele ait işlerde çok sözü geçerdi, tayinler onun yetkisi altındaydı. Mösyö Denizet gibi o da savcı yardımcılığıyla işe başlamış, ama ilişkileri ve karısı sayesinde milletvekili olmuş ve Légion d'honneur nişanının "grand officier" rütbesini almış, yakışıklı bir adamdı. Eski bir yüksek görevlinin kurbanı olduğu bu karanlık cinayet konusunda kaygılanan Rouen imparatorluk savcısı bakana danışma tedbirliliğini gösterince, bakan da işi genel sekreterine aktarmış, böylece doğal olarak dava onun önüne gelmişti. Ve bu noktada bir kesişme olmuştu: Mösyö Camy-Lamotte, birkaç yaş daha genç olmakla birlikte, Başkan Grandmorin'in eski bir okul arkadaşıydı; onunla öyle sıkı bir dostlukları olmuştu ki, kötü alışkanlıklarına varıncaya kadar çok iyi tanıyordu onu. Bu yüzden, dostunun korkunç ölümünden derin bir üzüntüyle söz etmekteydi ve Mösyö Denizet'ye de, suçluyu yakalamak için duyduğu güçlü arzuyu dile getirmişti yalnızca. Ama, Tuileries'nin tüm bu abartılı dedikodular karşısında üzüntü duyduğunu saklamıyor, Mösyö Denizet'den son derece incelikli davranmasını rica ediyordu. Kısacası yargıç, acele etmez ve önceden onay almadan tehlikeye atılmazsa iyi edeceğini anlamıştı. Hatta, olayı araştırma konusunda kendisi de istekli olan genel sekreterin bazı memurları görevlendirdiği inancıyla dönmüştü Rouen'a. Eğer gerekirse daha iyi gizlemek için, gerçeği öğrenmek istiyorlardı.

Bu arada günler akıp gitmekteydi; Mösyö Denizet, sabırlı olmak için gösterdiği gayrete rağmen basının alayları karşısında öfkeleniyordu. Sonra polis, iyi bir köpek gibi havayı koklayarak tekrar ortaya çıkıyordu. Mösyö Denizet, doğru izi bulma, kendi-

sine emir verilirse bu izi terk etme pahasına da olsa onun kokusunu alan ilk kişi olma arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Ve bakanlıktan bir türlü gelmek bilmeyen bir mektup, bir tavsiye, basit bir işaret beklerken, canla başla tekrar soruşturmasına koyulmuştu. Şimdiden iki üç kişi tutuklanmış ama serbest bırakılmak zorunda kalınmıştı. Ama Başkan Grandmorin'in vasiyetnamesinin açılması, ilk anlardan itibaren içinde yeşerdiğini hissettiği bir şüpheyi uyandırdı aniden: Roubaud'ların suçlu olabileceği şüphesini. Tuhaf vasiyetlerle dolu bu vasiyetnamede, Séverine'i Croix-de-Maufras denilen yerdeki evin mirasçısı kılan bir kayıt da vardı. O zamana kadar sonuçsuzca aranan cinayet sebebi böylece bulunmuş oluyordu: Roubaud'lar vasiyetnameyi bildikleri için, mirasa bir an önce konmak amacıyla velinimetlerini öldürmüş olabilirlerdi. Mösyö Camy-Lamotte, vaktiyle başkanın evinde, genç kızlığında tanıdığı Madam Roubaud'dan tuhaf bir şekilde söz etmişti; dolayısıyla onların suçlu olabileceği fikri daha da yer ediyordu Mösyö Denizet'nin kafasında. Ama öyle akıl almaz şeyler, öyle maddi ve manevi imkansızlıklar söz konusuydu ki! Araştırmalarını bu yönde sürdürdüğünden beridir, her adımda, kendi geleneksel adli soruşturma anlayışını tersyüz edecek olaylar çıkıyordu karşısına. Hiçbir şey aydınlanmıyordu; her şeyi gün ışığına çıkaracak ana kıvılcım, esas neden eksikti.

Mösyö Denizet'nin gözden kaçırmamış olduğu başka bir iz daha vardı; kalkış sırasındaki itiş kakışı fırsat bilerek özel bölmeye girmiş olması mümkün görünen adamın izini bizzat Roubaud göstermişti. Bütün muhalefet gazetelerinin bıyık altından güldükleri şu ünlü, efsanevi, ele geçmez katildi bu. Soruşturma önce bu adamın eşgali üzerinde yoğunlaşmış, yola çıktığı Rouen'da, inmiş olması gerektiği Barentin'de hakkında araştırma yapılmıştı; ama kesin hiçbir sonuca ulaşmak mümkün olmamış-

tı; hatta bazı tanıklar özel bölmeye girmenin imkansız olduğunu söylüyorlar, bazılarıysa son derece çelişkili bilgiler veriyorlardı. Sürülen iz, adamakıllı hiçbir sonuca ulaştıracak gibi görünmüyordu ki, yargıç hat bekçisi Misard'ı sorguya çekerken, istemeden Cabuche'le Louisette'in, başkan tarafından tecavüze uğradıktan sonra sığındığı sevgilisinin evinde öldüğü söylenen şu zavallı kızcağızın acıklı hikayesini öğrendi. Bu onun için ani bir ayılma oldu; suç iddianamesi kafasında şekillenmişti bile. Taşocağı işçisinin kurbanın yüzüne karşı ölüm tehditleri savurması, kötü bir geçmiş, olay sırasında bulunduğunu beceriksizce iddia ettiği yer konusunda kanıt gösterememesi, hepsi vardı bu iddianamede. Önceki gün, güçlü bir esinlenme ânında, Mösyö Denizet Cobuche'ün ormanın derinliklerindeki evine gizlice baskın düzenlemiş, Cobuche'ü tutuklamıştı; ini andıran bu ücra evde kan lekeli bir pantolon bulunmuştu. Ve hâlâ aklından uzaklaştıramadığı inançla mücadele ederek, Roubaud'lar varsayımını göz ardı etmeyeceğine dair kendisine söz vererek, bir yandan da gerçek katilin ortaya çıkarılmasını sağlayacak hassas koku alma yeteneğinin bir tek kendisinde bulunduğu düşüncesiyle etekleri zil çalıyordu. Cinayetin ertesi günü zaten dinlenmiş olan birçok tanığı bürosuna çağırması, yargısını kesinleştirmek amacı taşımaktaydı.

Sorgu yargıcının odası, Jeanne-d'Arc Sokağı tarafında, şimdilerde Adliye Sarayı haline dönüştürülmüş Normandiya düklerinin eski sarayına bitişik ve bu sarayın şerefine gölge düşüren köhne bir binada yer alıyordu. Zemin katta bulunan bu kasvetli büyük odaya öyle az ışık giriyordu ki, kışın saat üçten itibaren lamba yakmak gerekiyordu. Duvarları, yeşil rengi uçmuş eski bir duvar kağıdıyla kaplıydı; tüm mobilyasıysa, iki koltuk, dört sandalye, yargıcın çalışma masası ve zabıt katibinin küçük ma-

sasından ibaretti. Yanmayan şöminenin üzerinde, iki bronz kupanın ortasında, siyah mermerden bir sarkaçlı saat vardı. Çalışma masasının ardında, ikinci bir odaya açılan bir kapı göze çarpıyordu; yargıç bu odayı, zaman zaman, emrinde bulundurmak istediği kişileri saklamak için kullanıyordu. Giriş kapısı ise doğrudan, tanıkların beklediği ve sıralarla donatılmış geniş koridora açılmaktaydı.

Celp kağıdına göre saat ikide orada bulunmaları gerektiği halde, Roubaud'lar bir buçuktan beri beklemekteydiler. Havre'dan geliyorlardı, Grande-Rue'deki küçük bir lokantada yemek yiyecek vakti zar zor bulmuşlardı. İkisi de siyahlar içindeydi; Roubaud redingotunu, Séverine ise bir hanımefendi gibi ipek elbisesini giymişti. Akrabalarından birini kaybetmiş evli bir çift gibi bezgin ve kederli bir ciddiyet içindeydiler. Séverine bir sıraya oturmuş, tek kelime etmeden hareketsiz bekliyordu, Roubaud ise ellerini arkasında birleştirmiş, ağır adımlarla Séverine'in önünde gidip geliyordu. Her dönüşünde gözleri karşılaşıyor ve gizledikleri kaygı bir gölge gibi durgun yüzlerinden gelip geçiyordu. Croix-de-Maufras'daki evin kendilerine kalmış olması onları sevince boğduysa da, endişelerini de artırmıştı; çünkü başkanın ailesi, özellikle de toplam mirasın yarısını bulan büyük miktardaki tuhaf bağışlarla çileden çıkan kızı, vasiyetname aleyhine dava açmaktan söz ediyordu. Kocası tarafından doldurulan Madam Lachesnaye ise eski dostu Séverine'e karşı özellikle sert davranıyor, hakkında ciddi şüpheler besliyordu. Öte yandan Roubaud, daha önce hiç akıl etmediği bir delilin ortaya çıkabileceği korkusuyla sürekli bir huzursuzluk içindeydi: Grandmorin'i yola çıkmaya ikna etmek için karısına yazdırdığı mektup, eğer başkan yırtıp atmadıysa her an bulunabilir ve yazı tanınabilirdi. Neyse ki günler geçip gitmekteydi, henüz ortaya çıkan

hiçbir şey yoktu, mektup yırtılmış olmalıydı. Yine de sorgu yargıcının odasına her çağrılışlarında, mirasçı ve tanık olarak durumlarında hiçbir terslik olmamasına rağmen soğuk terler dökmekten geri kalmıyorlardı.

Saat iki olmuştu, Jacques göründü. Paris'ten geliyordu. Roubaud hemen ona doğru ilerleyerek son derece içten bir ifadeyle elini uzattı.

"Ah! Sizi de mi rahatsız ettiler? Bitmek bilmez bu elim mesele oldukça sıkıcı değil mi?"

Hâlâ kıpırdamadan oturan Séverine'i görünce Jacques kalakaldı. Üç haftadan beri, iki günde bir Havre'a her gidişinde, şef yardımcısı onu iltifatlara boğmaktaydı. Hatta bir keresinde, yemek davetini kabul etmek zorunda kalmıştı. Ve genç kadının yanında, giderek artan bir huzursuzluk içinde, her zamanki üpertisinin geri geldiğini hissetmişti Jacques. Yoksa bu kadına karşı da mı arzu duyacaktı? Korsajının aralığından sadece boynunun beyaz çizgisini görmekle bile kalbi çarpmaya başlıyor, elleri alev alev yanıyordu. Bu yüzden, ondan kaçmaya kesinlikle kararlıydı bundan böyle.

"Paris'te bu olay hakkında neler söyleniyor?" diye söze devam etti Roubaud. "Yeni bir şey yok, değil mi? Görüyorsunuz, hiçbir şey bilinmiyor, asla da bilinmeyecek... Gelin de karıma merhaba deyin."

Jacques'ı sürükledi, Jacques yaklaşmak, sıkılgan ve ürkek bir çocuk edasıyla gülümseyen Séverine'i selamlamak zorunda kaldı. Düşüncelerinin de ötesini, kendisinin bile kurcalamaya cesaret edemediği karmakarışık duygularını okumaya çalışırcasına gözlerini ondan ayırmayan karı kocanın bakışları altında, havadan sudan konulardan söz edebilmek için kendini zorluyordu. Neden bu denli soğuk davranıyordu? Neden onlardan kaçmaya

çalışır gibiydi? Anıları mı uyanıyordu yoksa? Acaba onları kendisiyle yüzleştirmek için mi çağırmışlardı? Çekindikleri bu tek tanığı fethetmek, çok sıkı kardeşlik bağlarıyla kendilerine bağlamak isterlerdi elbette, böylece onlar aleyhine konuşma cesaretini asla bulamayacaktı kendinde.

İçi içini yiyen şef yardımcısı tekrar konuya döndü.

"Peki, bizi neden çağırdıkları hakkında fikriniz var mı? Belki de yeni gelişmeler var, ne dersiniz?"

Jacques kayıtsızca bir hareket yaptı.

"Biraz önce, tam ben indiğim sırada garda bir söylenti dolaşıyordu. Bir tutuklamadan söz ediyorlardı."

Roubaud'lar çok huzursuz, çok afallamış bir haldeydiler. Bir tutuklama, ha? Kimse onlara bununla ilgili tek söz etmemişti. Tutuklama yapılmış mı, yoksa yapılacak mıydı? Jacques'ı sorularıyla bunaltıyorlardı, ama Jacques'ın bundan fazla bir şey bildiği yoktu.

O sırada, koridordaki bir ayak sesi Séverine'in dikkatini çekti.

"İşte Berthe'le kocası," diye mırıldandı.

Gelenler gerçekten de Lachesnaye'lerdi. Roubaud'ların önünden son derece sert bir ifadeyle geçtiler, genç kadın eski arkadaşına bir kerecik bile bakmamıştı. Bir mübaşir vakit geçirmeden sorgu yargıcının odasına soktu onları.

"Pekala! Sabırlı olmamız gerek," dedi Roubaud. "En aşağı iki saat daha buradayız... Oturun öyleyse!"

Kendisi de Séverine'in soluna oturmuş, Jacques'ı, onun öbür yanına oturması için eliyle çağırıyordu. Jacques kısa bir süre daha ayakta kaldı. Sonra, Séverine'in yumuşak ve ürkek bakışlarını üzerinde hissedince, gidip sıraya oturdu. Genç kadın ikisinin arasında çok kırılgan duruyordu, varlığı Jacques'ta uysal bir şefkat duygusu uyandırmaktaydı; ve uzun bekleyişleri sırasında bu

kadından yayılan ılıklık, yavaş yavaş tüm bedenini gevşetiyordu.

Mösyö Denizet'nin odasında sorgular başlamak üzereydi. Daha şimdiden soruşturma koca bir dosya oluşturmuş, tomar tomar kağıtlara mavi gömlekler geçirilmişti. Paris'ten yola çıkışından itibaren kurbanın izi sürülmeye gayret edilmişti. Gar şefi Mösyö Vandorpe verdiği ifadede altı otuz ekspresinin hareketini, son anda eklenen 293 numaralı vagonu, Başkan Grandmorin'in gelmesinden az önce kendi vagonuna giren Roubaud'yla aralarında geçen konuşmayı ve nihayet başkanın, muhakkak ki yalnız olduğu özel bölmesine yerleşmesini sırayla anlatmıştı. Ardından tren kondüktörü Henri Dauvergne, Rouen'daki on dakikalık mola sırasında olup bitenle ilgili sorguya çekilmiş, ama kesin bir şey söyleyememişti. Roubaud'ları özel bölmenin önünde konuşurken görmüştü, kompartımanlarına döndüklerini sanıyordu, bir görevli kompartımanın kapısını kapamış olmalıydı; ama garın o anki hayhuyu ve loşluğu içinde bu nokta karanlıkta kalıyordu. Birinin, şu ünlü ele geçmez katilin hareket ânında özel bölmeye girebilmesi konusuna gelince, bunun pek gerçekçi olmamakla birlikte mümkün olabileceğini kabul ediyordu; çünkü hatırladığı kadarıyla daha önce de iki kere benzer olaylar olmuştu. Aynı noktalar üzerinde sorguya çekilen Rouen personelinden memurlar, olayı biraz aydınlatmak şöyle dursun, çelişkili cevaplarıyla işi daha da çıkmaza sokmuşlardı. Yine de kesin olan bir şey vardı ki, o da Roubaud'nun, basamağa çıkan Barentin gar şefiyle vagonun içinde durarak tokalaşmış olmasıydı: Bu gar şefi Mösyö Bessière bu durumu kesinlikle onaylamış ve meslektaşının, yarı uzanmış, sakince uyur görünen karısıyla yalnız olduğunu da eklemişti. Öte yandan, Paris'ten Roubaud'larla aynı kompartımanda hareket eden yolcuların araştırılmasına kadar vardırılmıştı iş. Trene gecikerek son anda binen ve Petit-Co-

uronne'lu burjuvalar olan şişman bayanla şişman bay, hemen uyuyakaldıkları için hiçbir şey söyleyemeyeceklerini belirtmişlerdi; köşesinde sessiz sedasız oturan karalar içindeki kadına gelince, bir gölge gibi kaybolup gitmiş, kendisini bulmak mümkün olmamıştı. Nihayet, katilin Barentin'de inmiş olması gerektiğinden, o akşam orada inen yolcuların kimlik tespitleri için pek de önemli olmayan bazı tanıklar dinlenmişti: Biletler sayılmış, tüm yolcular tespit edilebilmişti; yalnız bir tanesi, başına mavi bir mendil bağlamış iriyarı bir adam ortada yoktu; bazıları üzerinde bir palto, bazılarıysa bir iş gömleği olduğunu ileri sürüyorlardı. Sadece ortadan kaybolan, bir düş gibi uçup giden bu adamla ilgili olarak dosyada üç yüz on tane ifade vardı, ama öyle bir karmaşa söz konusuydu ki, her bir tanığın ifadesi bir diğerini yalanlıyordu.

Dosya bazı adli belgelerle daha da içinden çıkılmaz bir hal alıyordu: İmparatorluk savcısı ve sorgu yargıcının cinayet mahalline götürdükleri zabıt katibi tarafından kaleme alınan ve kurbanın serilip kaldığı demiryolu noktasının, cesedin konumunun, üzerindeki giysinin, cebinden çıkan, kimliğini tespite yarayan eşyaların ayrıntılı bir tanımının yapıldığı koca bir tutanak; yine olay mahalline götürülen doktorun, boğazdaki yarayı, kuşkusuz bir bıçak olması gereken kesici bir aletin yol açtığı korkunç bir yarık halindeki o tek yarayı bilimsel terimlerle uzun uzun anlattığı tutanak; cesedin Rouen hastanesine nakliyle, orada tutulduğu süreyle, hızla gerçekleşen çürüme yüzünden cesedin bir an önce ailesine teslim edilmesi zorunluluğunun baş göstermesiyle ilgili diğer tunanak ve belgeler işi iyice zora koşuyordu. Ama bu yeni kağıt yığınında yalnızca iki üç önemli nokta vardı. Öncelikle, cesedin ceplerinden ne saat, ne de Başkan Grandmorin'in kız kardeşi Madam Bonnehon'a borçlu olduğu

ve Madam Bonnehon'un beklediği bin franklık on banknotun bulunması gereken küçük cüzdan çıkmıştı. Buna bakılırsa, cinayetin hırsızlık nedeniyle işlendiği düşünülebilirdi, ancak cesedin parmağında duran iri pırlantalı yüzük bu varsayımı çürütür nitelikteydi. Bu durum bir dizi yorumu da beraberinde getirmekteydi. Ne yazık ki banknotların seri numaraları bilinmiyordu; ama saat biliniyordu: Kapağının üzerine başkanın adının iç içe geçmiş ilk harfleri, içine de imalat numarası 2516 kazınmış, kurma sapı olan çok sağlam bir saatti bu. Nihayet, katilin silah olarak kullandığı bıçağı bulmak için demiryolu boyunca, çevredeki çalılıklar arasında, atılmış olması ihtimali bulunan her yerde ciddi araştırmalar yapılmış, ama bu arama çalışmalarından hiçbir sonuç alınamamıştı; bıçağı, banknotlar ve saatle birlikte bir deliğe saklamış olmalıydı katil. Barentin istasyonunun yüz metre kadar berisinde, başa iş açacak bir eşyaymışçasına bırakılan, kurbanın yolculuk battaniyesi bulunmuştu yalnızca; bu battaniye de deliller arasında yerini almıştı.

Lachesnaye'ler içeri girdiği sırada Mösyö Denizet, masasının önünde ayakta durmuş, zabıt katibinin dosyadan çıkardığı ilk sorgu tutanaklarından birini okumaktaydı. Kısa boylu, sağlam yapılı, yüzü tamamen tıraşlı, saçları şimdiden kırlaşmış bir adamdı. Dolgun yanakları, köşeli çenesi, yayvan burnu donuk bir hareketsizliğe sahipti; açık renk gözlerinin üstünde yarı kapalı duran ağırlaşmış gözkapakları bu hareketsizliği daha da pekiştirmekteydi. Ama sahip olduğunu düşündüğü kavrayışlılığı ve keskin zekası ağzında ifadesini bulmuştu; bu ağız, dış dünyada duygusal bir rol oynayan, son derece hareketli, sahibinin iyice kurnazlaştığı anlarda incelen şu komedyen ağızlarından biriydi. Kurnazlık çoğu zaman Mösyö Denizet'ye zarar verirdi; çok öngörülüydü, meslek idealiyle, basit ve kesin gerçeği fazlasıyla

kurcalardı, altıncı hisse sahip, manevi yönü gelişkin biri olarak, görevini ruh anatomisti gibi sürdürürdü. Zaten hiç de budala bir adam değildi.

Madam Lachesnaye'i görür görmez kibarlaştı, çünkü aynı zamanda Rouen ve civar sosyetesinde kibar bir yargıç olarak kabul görmüştü.

"Madam, lütfen oturunuz," dedi.

Sonra genç kadına kendisi bir sandalye uzattı; Madam Lachesnaye, yas kılığı içinde, tatsız, çirkin ve cılız bir sarışındı. Karısı gibi sarışın ve cılız olan Lachesnaye'e karşı ise, biraz kibirli ama yine de nazik bir tavır sergiledi. Çünkü kayınpederinin nüfuzu ve yine adliyeci olan kendi babasının, zamanında karma komisyonlarda verdiği hizmetler sayesinde, daha otuz altı yaşındayken devlet şurası üyesi olarak nişan alan bu ufak tefek adam, onun gözünde iltimaslı, zengin yüksek görevlileri, akrabalık ilişkileri ve servetleri yardımıyla çabucak ilerleyeceklerinden hiç kuşku duyulmayan şu vasat kişileri temsil ediyordu; oysa kendisi fakir ve himayesiz biri olarak, hep boyun eğmek, önüne çıkan engellerle sürekli mücadele etmek zorunda kalıyordu. Bu yüzden, kendi odasında, bu adama üstünlüğünü, herkesin özgürlüğü üzerindeki mutlak gücünü göstermek, tek bir sözüyle bir tanığı sanık durumuna sokabileceğini ve canı isterse onu hemen tutuklatabileceğini hissettirmek hoşuna gidiyordu.

"Madam," diye devam etti, "sizi bu üzücü hikayeyle yine rahatsız ettiğim için bağışlayın beni. Biliyorum ki, gerçeğin açığa çıkmasını, suçlunun cezasını çekmesini siz de benim kadar çok istiyorsunuz."

Uzun boylu, sarı benizli, yüzü iri kemikli bir delikanlı olan zabıt katibine bir işaret yaptı ve sorgu başladı.

Ama, oturmasının teklif edilmediğini görerek kendisi oturan

Mösyö Lachesnaye, karısına yöneltilen ilk sorulara onun yerine cevap vermeye çabaladı. Kayınpederinin vasiyetnamesi karşısında duyduğu tüm üzüntüyü dışa vurdu. Bunca önemli bir bağış miktarı, üç milyon yedi yüz bin franklık servetin neredeyse yarısını bulan böyle büyük bir bağış miktarı, akıl alacak şey miydi? Üstelik bu bağışlar, çoğunu tanımadıkları insanlara, her tabakadan kadınlara yapılmışsa! Bunlar arasında, Rocher Sokağı'ndaki bir kapının altında menekşe satan bir kız bile vardı. Kabul edilecek şey değildi bu, ahlaka aykırı bu vasiyetnameyi geçersiz kılmanın bir yolu olup olmayacağını görmek için cinayet soruşturmasının tamamlanmasını bekliyordu.

O, dişlerini sıkarak, hırslarının esiri, cimri, budala bir taşralı olduğunu açığa vuran sızlanmalarına devam ederken, Mösyö Denizet yarı kapalı, açık renkli, iri gözleriyle ona bakıyor, ince dudakları, iki milyonla tatmin olmayan ve günün birinde bu para sayesinde en üst mevkiye ulaşacağından emin olduğu bu güçsüz adama karşı duyduğu kıskançlıkla karışık küçümsemeyi yansıtıyordu.

"Bence, hata edersiniz mösyö," dedi sonunda. "Vasiyetname ancak, bağışlar toplam servetin yarısından fazla olursa feshettirilebilir, ki böyle bir durum söz konusu değil."

Sonra, zabıt katibine dönerek:

"Laurent, umarım bunları yazmamışsınızdır," dedi.

Zabıt katibi hafifçe gülümseyerek, kavrayışlı bir adam edasıyla onu rahatlattı.

"Peki ama," dedi Mösyö Lachesnaye daha sert bir tarzda, "Croix-de-Maufras'yı şu Roubaud'lara bırakacağımı kimse düşünmüyordur umarım. Bir hizmetçinin kızına böyle bir hediye! Hem niçin, ne sıfatla? Sonra, onların cinayete bulaştıkları kanıtlanırsa..."

Mösyö Denizet konuya döndü.

"Gerçekten buna inanıyor musunuz?"

"Elbette! Vasiyetnameyi önceden biliyorduysalar, zavallı babacığımızın ölümünden çıkarları olduğu kanıtlanmış demektir... Üstelik, dikkatinizi çekerim, kendisiyle görüşen son kişiler de onlar... Kısacası, tüm bunlar çok şüpheli görünüyor."

Yeni varsayımı altüst olan yargıç, sabırsız bir şekilde Berthe'e döndü.

"Ya siz madam, eski arkadaşınızın böyle bir cinayet işleyebileceğini düşünüyor musunuz?"

Berthe cevap vermeden önce kocasına baktı. Birkaç aylık evlilikleri boyunca birbirlerini olumsuz yönde etkilemişlerdi, kötü niyetli ve duygusuz yaradılışları daha da pekişmişti. Birbirlerini bozuyorlardı; karısını Séverine'e karşı kışkırtan Mösyö Lachesnaye'di, öyle ki evi tekrar ele geçirmek için mümkün olsa Séverine'i hemen tutuklatırdı Berthe.

"Vallahi mösyö," dedi sonunda, "sözünü ettiğiniz kadının küçükken çok kötü eğilimleri vardı."

"Nasıl yani? Onu Doinville'deyken ahlaksızca davranışlarda bulunmakla mı suçluyorsunuz?"

"Yo, hayır mösyö, öyle olsaydı babam onu evde alıkoymazdı."

Bu çığlıkta, kendisinde asla bir kusur bulmayan, Rouen'in tartışmasız en erdemli kadınlarından biri olarak tanınmakla övünen, her yerde kabul gören, iffetli burjuva kadınının isyanı vardı.

"Yalnız," diye devam etti, "insanda hafiflik ve başıboşluk alışkanlık haline gelmişse... Kısacası mösyö, eskiden mümkün olmasına inanamayacağım şeyler bugün bana kesinlikle doğru görünüyor."

Mösyö Denizet tekrar bir sabırsızlık hareketi yaptı. O hiç de bu iz üzerinde değildi ve bu iz üzerinde takılıp kalan kim olursa olsun onun düşmanı haline geliyor, zekasının güvenilirliğine saldırılıyormuş gibi hissetmesine neden oluyordu.

"Evet ama, mantıklı olmak gerek," diye bağırdı. "Roubaud'lar gibi insanlar, daha çabuk mirasa konmak için babanız gibi bir adamı öldürmezler; ya da en azından, acelelerini gösteren belirtiler olması gerekirdi, mala sahip olma, onu ele geçirme hırslarını bir şekilde açığa vuran izler görürdüm. Hayır, gerekçe yeterli değil, başka bir gerekçe bulmak gerek; oysa yok, siz bile başka gerekçe öne süremiyorsunuz... Hem sonra, olayları yeniden gözden geçirin, maddi olanaksızlıklar görmüyor musunuz? Roubaud'ları özel bölmeye girerken gören kimse olmamış, hatta bir memur onları kompartımanlarına girerken gördüğünü sanıyor. Ve Barentin'de kesinlikle kendi kompartımanlarında oldukları-na göre, birkaç dakikalık yolculuk sırasında, hem de tren son hızla giderken, kendi vagonlarıyla üç vagon ilerideki başkanın vagonu arasında gidip geldiklerini kabul etmek gerekir. Bu gerçeğe yakın geliyor mu size? Makinistleri, kondüktörleri sorguya çektim. Hepsi, yalnızca büyük bir alışkanlığın böyle bir iş için yeterli soğukkanlılık ve gücü sağlayacağında hemfikirler... Kadının bu özellikleri göstermesi mümkün değil, koca ise, o olmadan kendini tehlikeye atmış olurdu; ve ne uğruna, kendilerini büyük bir sıkıntıdan kurtaran bir velinimeti öldürmek uğruna!.. Hayır, hayır, olacak iş değil! Varsayım mantıksız, başka şeyler aramak gerek... Evet, Rouen'da trene binip ilk istasyonda inen, yakın zaman önce kurbana ölüm tehdidinde bulunmuş bir adam gibi mesela..."

Duyduğu heyecanla, yeni yöntemine başvurmak ve gereğinden fazla konuşmak üzereydi ki kapı aralandı ve mübaşirin ba-

şı göründü. Ama mübaşir daha bir kelime söylemeden, eldivenli bir el kapıyı ardına kadar açtı; çok şık bir yas elbisesi içinde, elli yaşını geçmesine karşın hâlâ güzel olan sarışın bir kadın girdi içeriye; yaşlanmış bir ilahenin gösterişli ve etkili güzelliğine sahipti.

"Benim, sevgili yargıcım. Geciktim ama beni bağışlarsınız, değil mi? Yolların hali berbat, Doinville'den Rouen'a kadar olan üç fersahlık mesafe, bugün en az altı fersah gibiydi."

Mösyö Denizet kibarca ayağa kalkmıştı.

"Geçen pazardan bu yana sağlığınız yerindedir inşallah, madam."

"Çok iyiyim... Ya siz, sevgili yargıcım, arabacımın neden olduğu korkuyu atlatabildiniz mi? Sizi geri götürürken, şatodan olsa olsa iki kilometre ötede, az kalsın arabayı deviriyormuş bana anlattığına göre."

"Aman, canım, basit bir sarsıntıydı sadece, unutmuştum bile... Oturun lütfen; biraz önce Madam Lachesnaye'e de söylediğim gibi, bu korkunç olayla ilgili acınızı tazelediğim için beni bağışlayın."

"Ne yapalım ki öyle gerekiyor... Merhaba Berthe! Merhaba Lachesnaye!"

Bu, kurbanın kız kardeşi Madam Bonnehon'du. Yeğenini öpmüş, kocasının da elini sıkmıştı. Zaten çok zengin olduğu halde kendisine büyük bir servet bırakan sanayici kocası öldüğünde otuz yaşındaydı; kardeşiyle miras paylaşımında kendisine düşen Doinville malikanesinde güzel, dolu dolu bir yaşam sürmüş, söylendiğine göre aşk maceraları da olmuştu. Ama o kadar dürüst ve açık sözlü bir tarzı vardı ki, Rouen sosyetesinde son sözü söyleyen hep o olmuştu. Yirmi beş yıldır adliye çevresiyle yakın ilişkileri vardı; şatoda verdiği davetlere çağırdığı bu yüksek

görevlileri arabalarıyla Rouen'dan aldırıp, yine oraya geri bıraktırıyordu. Tesadüf eseri, ya da bu alana özel ilgisi olduğundan, onlar arasında âşık oldukları da olmuştu. Bugün hâlâ durulmuş değildi, devlet şurası üyelerinden Mösyö Chaumette'in oğlu olan genç bir savcı yardımcısına karşı bir ana şefkati beslediği söyleniyordu: Oğlanın ilerlemesi için uğraşıyor, babasını davetlere çağırarak, iltifatlara boğuyordu. Eskiden tanıdığı ve sıcak dostluğunu devam ettirdiği biri daha vardı: O da devlet şurası üyesi olan Mösyö Desbazeilles'di. Rouen mahkemesinin edebi gurur kaynağı, güzel soneleri dillerde gezen, bekar bir adamdı. Yıllarca, Doinville'deki şatoda bir odası olmuştu. Şimdilerde, altmış yaşını çoktan geride bırakmış, romatizmaları ancak hatıralara izin veren eski bir arkadaş olarak akşam yemeklerine geliyordu. Madam Bonnehon, yaşlılığın tehdidi altında olmasına rağmen, iyi niyeti sayesinde nüfuzunu korumaktaydı; kimsenin de bu nüfuzu elinden almayı düşündüğü yoktu; yalnız bir önceki kış, yine bir devlet şurası üyesinin karısı olan Madam Leboucq'un evinde bir rekabet havası sezmişti. Otuz dört yaşında, uzun boylu ve gerçekten hoş bir esmer olan bu hanımın evine, adliye ileri gelenleri sıkça gidip gelmeye başlamıştı. Bu durum, Madam Bonnehon'un alışılmış neşesine bir ölçüde hüzün katmaktaydı.

"Öyleyse madam, eğer izin verirseniz," dedi Mösyö Denizet, "size birkaç soru sorayım."

Lachesnaye'lerin sorgusu bitmişti, ama yargıç onları göndermiyordu: Çok kasvetli, çok soğuk olan odası, giderek bir yüksek sosyete salonuna benzemekteydi. Ağırkanlı zabıt katibi yeniden yazmaya hazırlandı.

"Bir tanık, kardeşinizin, onu hemen Doinville'e çağıran bir telgraf aldığından söz etti... Böyle bir telgrafın izine bile rastlamadık. Bu telgrafı siz yazmış olabilir misiniz madam?"

Madam Bonnehon gülümseyerek, son derece keyifli ve dostça bir edayla cevap verdi:

"Kardeşime yazmadım, onu bekliyordum, belli bir tarih konuşulmamıştı ama gelmek zorunda olduğunu biliyordum. Genellikle hiç haber vermeden aniden gelirdi, hem de bir gece treniyle. Bahçede, ıssız bir sokağa açılan ayrı bir evde kaldığı için, geldiğini duymazdık bile. Barentin'den bir arabaya binerdi, ertesi günden önce yüzünü göremezdik. Hatta bazen, uzun zaman önce evine geri dönmüş bir komşunun ziyarete gelişi gibi, günün çok geç saatlerinde ortaya çıkardı... Bu sefer onu beklememin nedeni, aramızdaki bir hesabı kapatmak üzere bana on bin frank getirecek olmasıydı. Bu on bin frank muhakkak ki üzerindeydi. Bu yüzden ben hep hırsızlık yüzünden öldürüldüğünü düşündüm."

Yargıç kısa bir sessizlik payı bıraktı; sonra gözlerinin içine bakarak ona sordu:

"Madam Roubaud ve kocası hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Madam Bonnehon belirgin bir itiraz hareketi yaptı.

"Yo, hayır, sevgili Mösyö Denizet, sakın bu namuslu insanların üzerine gitme hatasına düşmeyin... Séverine çok iyi, çok yumuşak, hatta çok uysal küçük bir kızdı; üstüne üstlük güzeldi de, bu da bir kusur sayılmaz herhalde. Madem benim düşünceme önem veriyorsunuz, o zaman söyleyeyim: Bence o da, kocası da kötülük yapacak insanlar değiller."

Mösyö Denizet onu başıyla onaylıyor, Madam Lachesnaye'den tarafa bir göz atarak, zaferinin tadını çıkarıyordu. Kırılan Madam Lachesnaye araya girdi:

"Halacığım, sizi çok uysal görüyorum."

Bunun üzerine Madam Bonnehon, her zamanki açık sözlülüğüyle içini döktü:

"Boş ver Berthe, bu konuda seninle hiç anlaşamayacağız... Séverine neşeliydi, gülmeyi severdi ve iyi de yapıyordu... Senin de, kocanın da ne düşündüğünüzü çok iyi biliyorum. Ama, babanın Séverine'ciğe Croix-de-Maufras'yı bırakmış olmasına bu kadar şaşırdığınıza göre, menfaat duygunuz aklınızı başınızdan almış olmalı... Séverine'i baban büyüttü, çeyizini o yaptı, vasiyetnamesinde ona yer vermesi çok doğal. Onu bir anlamda kızı gibi görüyordu, bunu unutma!.. Ah, canım, paranın mutlulukta yeri o kadar az ki."

Gerçekten de, kendisi öteden beri zengin olduğundan, paraya karşı tam bir kayıtsızlık içindeydi. Hatta, çok beğenilen güzel bir kadın inceliğiyle, yaşamın tek amacının güzellik ve aşk olduğunu düşünüyordu.

"Telgraftan söz eden Roubaud'ydu," diye dikkat çekti Mösyö Lachesnaye, soğuk bir tavırla. "Eğer bir telgraf söz konusu olmasaydı, başkan bir telgraf aldığını ona söylemezdi. Roubaud neden yalan söyledi?"

"Ama," diye haykırdı Mösyö Denizet öfkeyle, "başkan ani yola çıkışını Roubaud'lara açıklamak için bu telgraf hikayesini pekala kendisi uydurmuş olabilir. Onların kendi ifadelerine bakılırsa, başkan ertesi gün hareket edecekmiş; ve onlarla aynı trende bulunduğuna göre, gerçek nedeni öğrenmelerini istemiyorduysa bir gerekçeye ihtiyaç duymuş olması çok doğal; üstelik gerçek nedeni hiçbirimiz bilmiyoruz. Hoş bunun önemi yok, bizi hiçbir sonuca ulaştırmaz."

Yeni bir sessizlik yaşandı. Yargıç söze tekrar başladığında çok sakindi, gayet temkinli görünüyordu.

"Şimdi, madam, özellikle nazik bir konuya temas ediyorum, lütfen sorularımın niteliğini bağışlayınız. Kardeşinizin anısına kimse benden daha çok saygı duyamaz... Birtakım dedikodular

vardı, öyle değil mi? Metresleri olduğu ileri sürülüyordu."

Madam Bonnehon, sonsuz hoşgörüsüyle tekrar gülümsedi:

"Aman, sevgili dostum, onun yaşında bir insan!.. Kardeşim çok erken dul kaldı, onun iyi bulduğu bir şeyi kötü bulma hakkını hiç görmedim kendimde. Dolayısıyla istediği gibi yaşadı, ben hayatına hiç karışmadım. Bildiğim tek şey, mevkisini koruduğu ve sonuna kadar kibar bir insan olarak kaldığıdır."

Kendi yanında babasının metreslerinden konuşulmasından rahatsız olan Berthe, gözlerini yere indirmişti; onun kadar huzursuz olan kocası da pencerenin önüne gitmiş, sırtı dönük bir durumda, ayakta dikilmekteydi.

"Eğer ısrarlı görünüyorsam, mazur görün," dedi Mösyö Denizet. "Sizin evde genç bir oda hizmetçisiyle bir olay olmamış mıydı?"

"Ah, evet, Louisette... Ama sevgili mösyö, bu kız on dört yaşında, sabıkalı biriyle ilişkisi olan küçük bir şırfıntıydı. Ölümünü kardeşime karşı kullanmak istediler. Aşağılık bir davranıştı bu, size anlatayım bakın."

Kuşkusuz iyi niyetle konuşuyordu. Başkanın yaşam tarzını iyi bildiği ve feci ölümü kendisini hiç şaşırtmadığı halde, ailenin yüksek konumunu savunma ihtiyacı içindeydi. Zaten, Louisette'in bu acıklı hikayesinde, başkanın küçük kızı arzulayabileceğine inanıyorduysa da, kızın vaktinden evvel kötü yola düşmüş olduğundan da kuşkusu yoktu.

"Küçük bir çocuk düşünün; o kadar ufak, o kadar narin, sarışın ve bir melek gibi pembe ve bir o kadar da uysal; öyle bir uysallık ki bu, Tanrı'nın erdemli bir kulu sanırsınız... Daha on dört yaşını bile bitirmemişken, meyhanenin birinde bir adam öldürmekten beş yıl hapis yatmış olan Cabuche adında kaba saba bir taşocakçıyla ilişki kurdu. Bu oğlan Bécourt Ormanı'nın bir

ucunda, tam bir vahşi gibi yaşıyordu; kederinden ölen babası, ona ağaç kütükleriyle topraktan yapılma bir virane bırakmıştı. Cabuche, oradaki terk edilmiş taşocaklarının bir parçasını işletmekte ayak diretiyordu; sanırım Rouen'in inşasında kullanılan taşların yarısı buradan elde edilmiştir. İşte küçük kız, kurt kılıklı yabanisiyle buluşmak için bu ine giderdi; oysa herkesin, bir vebalı gibi tek başına yaşayan bu adamdan ödü kopardı. Sık sık bir arada görülürlerdi, kızın ufak tefekliğinin yanında, öteki iriyarı ve hayvaniydi; el ele tutuşup ormanda dolaşırlardı. Kısacası, inanması zor bir rezillik... Doğal olarak, bunları ben sonradan öğrendim. Louisette'i, adeta acıyarak, bir hayır işlemiş olmak için evime almıştım. Ailesi, fakir olduklarını bildiğim şu Misard'lar, çocuğu eşek sudan gelinceye kadar dövdükleri halde, kapıyı açık bulur bulmaz Cabuche'ünün yanına koşmasına engel olamadıklarını benden gizlemişlerdi... İşte olay o zaman oldu. Kardeşimin Doinville'de kendine ait hizmetçisi yoktu. Onun biraz uzaktaki küçük evinin işlerini Louisette'le bir başka kadın görmekteydi. Louisette oraya tek başına gittiği bir sabah ortadan kayboldu. Bence, kaçmayı çoktandır kuruyordu, belki de sevgilisi onu bekliyordu ve alıp götürmüştü... Ama işin asıl korkunç tarafı, beş gün sonra Louisette'in ölüm haberinin duyulması; üstelik kardeşimin ona canavarca tecavüz etmeye kalkıştığı ve deliye dönen çocuğun Cabuche'ün evine giderek, orada beyin hummasından öldüğü söylentilerinin yayılması oldu. Neler olmuştu? Öyle çok yorum yapıldı ki, buna cevap vermek zor. Bana kalırsa, bir doktor teşhis koyduğu için, berbat bir hummadan hayatını kaybettiği kesin olan Louisette, açık havada geçirdiği geceler, bataklıklarda sürtmeler sonucu bir ihtiyatsızlığa kurban gitti... Kardeşimin bu çocuğa tecavüz etmeye kalkacağına inanmazsınız değil mi sevgili mösyö? İğrenç bir şey bu, imkansız."

Bütün hikaye boyunca, Mösyö Denizet, ne onaylamış ne itiraz etmiş, ama can kulağıyla dinlemişti. Madam Bonnehon sonunu getirmekte hafif bir sıkıntı yaşadı, sonra kararını vererek şöyle dedi:

"Tanrım sen bilirsin! Kardeşim onunla şakalaşmak istememiştir de diyemem. Gençleri severdi, sert görüntüsünün altında çok neşeli biriydi. Diyelim ki onu öptü..."

Bu kelime üzerine, Lachesnaye'lerin edep duyguları ayaklandı:

"Aman halacığım, halacığım!"

Ama beriki omuz silkti: Adalete neden yalan söylesindi ki?

"Onu öpmüş, gıdıklamış olabilir. Bu bir suç değil ya... Buna aklım yatıyor, çünkü yalanı uyduran taşçı değil. Yalanı söyleyen Louisette olmalı, belki de âşığı kendisini alıkoysun diye olayları büyüten şu ahlaksız; öyle ki, size daha önce de söylediğim gibi kaba saba biri olan adam, gerçekten de sevgilisinin öldürüldüğüne inanmıştı... Öfkeden deliye dönmüştü, her meyhanede başkanı eline geçirirse onu bir domuz gibi boğazlayacağını anlatıp duruyordu."

O âna kadar sessizliğini koruyan yargıç birden kadının sözünü kesti:

"Bunu söylediğini tanıklar onaylar mı?"

"Ah sevgili mösyö, bu konuda istediğiniz kadar tanık bulabilirsiniz... Kısacası, çok acı verici bir olay, öyle çok sıkıntı çektik ki! Neyse ki kardeşimin konumu, kendisini her türlü kuşkudan kurtarıyordu."

Madam Bonnehon, Mösyö Denizet'nin hangi yeni iz peşinde olduğunu anlamıştı; bundan dolayı da oldukça endişeliydi. Yargıca soru sorarak işi daha da ileriye götürmemeyi tercih etti. Yargıç ayağa kalkmıştı, acılı ailenin dostluğunu daha fazla kötüye kullanmak istemediğini söyledi. Yargıcın emri üzerine zabıt ka-

tibi tanıklara ifadelerini imzalatmadan önce bir kez okudu. Bu ifadeler öyle iyi kaleme alınmışlar, gereksiz ve tehlikeli kelimelerden o kadar iyi arındırılmışlardı ki, Madam Bonnehon, elinde kalem, daha önce hiç bakmadığı bu solgun, kemikli yüzlü Laurent'a hayretle karışık iyi duygularla bir göz atmaktan kendini alamadı.

Sonra yeğenleriyle birlikte kendisini kapıya kadar geçiren yargıcın elini sıktı.

"Yakında görüşürüz, değil mi? Biliyorsunuz ki Doinville size her zaman açık... Ve teşekkür ederim, son vefalı dostlarımdan birisiniz siz."

Gülümsemesi bir hüzünle perdelenmişti; yeğeniyse, gayet soğuk ve hafif bir selam vererek odadan ilk çıkan olmuştu.

Mösyö Denizet yalnız kalınca derin bir nefes aldı. Ayakta durmuş, düşünüyordu. Gözünde olay açıklık kazanmaktaydı; şöhreti bilinen Grandmorin tarafından bir şiddet kullanılmış olmalıydı muhakkak. Bu da soruşturmayı nazik bir duruma sokuyordu, bakanlıktan beklediği görüşler gelinceye kadar temkini elden bırakmamaya karar verdi. Ama yine de kendiyle gurur duymuyor değildi. Nihayet suçluyu ele geçirmişti:

Masasının başına geçince, zili çalıp mübaşiri çağırdı:

"Mösyö Jacques Lantier'yi getirin."

Hâlâ koridordaki sıranın üzerinde oturan Roubaud'lar, ara sıra sinirsel bir tikin etkisiyle oynayan, hareketsizlikten uyuşmuş, ifadesiz bir yüzle beklemekteydiler. Jacques'ı çağıran mübaşirin sesi, hafif bir ürpertiyle ayılmalarına yol açtı sanki. Büyüyen gözleriyle izledikleri Jacques'ın, yargıcın odasına girip gözden kaybolduğunu gördüler. Ardından, yine sapsarı bir benizle, sessizce beklemeye devam ettiler.

Üç haftadan beri, tüm bu olaylar yüzünden Jacques, sonun-

da her şey kendi aleyhine dönebilirmiş gibi, büyük bir huzursuzluk içindeydi. Mantıksızdı bu, kendisini suçlaması için hiçbir neden yoktu ortada, hatta sessiz kalmış olduğu için bile; yine de, yargıcın odasına girerken, suçunun açığa çıkacağından korkan bir suçlu gibi hafifçe ürperiyordu; sorular karşısında savunmaya geçiyor, gereğinden fazla konuşma korkusuyla kendini sürekli denetliyordu. Kendisi de birini öldürebilirdi: Gözlerinden okunmuyor muydu bu? Adliyeye çağrılmalar kadar onu rahatsız eden bir şey olamazdı; bir tür öfke duyuyor, hiç ilgisinin bulunmadığı olaylarla daha fazla rahatsız edilmemek ve bir an önce kurtulmak istediğini söylüyordu.

Zaten o gün, Mösyö Denizet sadece katilin eşgali üzerinde durdu. Jacques, katili şöyle bir görmüş son kişi olduğundan, kesin bilgiler verebilecek tek kişiydi. Ama ilk ifadesinden şaşmıyordu; cinayet sahnesini olsa olsa bir saniye kadar görebildiğini, bu görüntünün son derece hızlı olması nedeniyle de, hafızasında şekilsiz, soyut bir anıdan başka bir şey kalmadığını tekrarlayıp duruyordu. Birini boğazlayan bir adam görmüştü, hepsi o. Yargıç yarım saat boyunca, ısrarlı bir yavaşlıkla onu bezdirdi, aynı soruyu akla gelebilecek her biçimde defalarca sordu: Katil uzun boylu muydu, kısa boylu mu? Sakalı var mıydı, saçları uzun muydu, kısa mı? Üzerinde nasıl bir kıyafet vardı? Hangi toplumsal sınıftan olabilirdi? Ve allak bullak olan Jacques, her seferinde belirsiz cevaplar veriyordu ancak.

"Neyse," diye sordu aniden Mösyö Denizet, gözlerinin içine bakarak, "katil size gösterilse tanır mıydınız?"

Jacques, beyninin içini araştıran bu bakış karşısında bunalarak, gözlerini hafifçe kırpıştırdı. Bilincini yakalayarak cevap verdi:

"Tanımak... evet... belki."

Ama bilinçdışı bir suç ortaklığının getirdiği tuhaf korkuyla,

tekrar kaçamaklı tarzına büründü.

"Ama yine de sanmıyorum, kesin bir şey söylemeye asla cesaret edemem. Düşünün bir! Saatte seksen kilometrelik bir hız!"

Yargıç bezgin bir hareketle, onu el altında bulundurmak üzere yan odaya geçirecekken fikrini değiştirdi.

"Durun, oturun," dedi.

Ve tekrar mübaşiri çağırdı:

"Mösyö ve Madam Roubaud'yu alın içeriye."

Kapıdan girmek üzereyken Jacques'ı görünce, her ikisinin de gözlerinden endişe titreşimleri geçti. Konuşmuş olabilir miydi? Onu kendileriyle yüzleştirmek için mi orada alıkoymuşlardı? Jacques'ın varlığı tüm güven duygularını silip süpürüyordu; bu yüzden sorulara cevap vermeye başladıklarında sesleri boğuktu. Ama yargıç sadece ilk sorgulamaları sırasındaki soruları tekrarlamıştı, aynı cümleleri, neredeyse harfi harfine tekrarlamak düşmüştü onlara da; yargıç onları dinlerken başını eğmiş, yüzlerine bile bakmamıştı.

Sonra birdenbire Séverine'e döndü:

"Madam, tutanakta da belirtildiği gibi, tren yola koyulacağı sırada, Rouen'da özel bölmeye bir adamın binmiş olduğunu söylemişsiniz hat komiserine."

Séverine adeta tutuldu. Neden bunu hatırlatıyordu ki? Bir tuzak olabilir miydi? İfadelerini karşılaştırarak, kendisiyle çelişkiye düşmesini mi bekliyordu yoksa? Bu yüzden, kocasına bakarak ondan yardım dinledi, Roubaud temkinli bir biçimde araya girdi:

"Sanmıyorum ki mösyö, karım bu kadar kesin konuşmuş olsun."

"Özür dilerim... Siz böyle bir şeyin olabileceğini ileri sürünce, madam da, 'muhakkak öyle olmuş olmalı' dedi. Pekala ma-

dam, böyle konuşmak için özel nedenleriniz olup olmadığını bilmek istiyorum."

Séverine, eğer dikkatli olmazsa, cevaptan cevaba geçerek yargıcın kendisini itirafa sürükleyeceğine inanmış, iyice altüst olmuştu. Yine de sessiz kalamıyordu.

"Ah, hayır mösyö, hiçbir neden yok... Basit bir mantık yürütme sonucu böyle demek zorunda kaldım, çünkü olayları başka türlü açıklamak zor görünüyor."

"Öyleyse adamı görmediniz, bize onunla ilgili hiçbir bilgi veremeyeceksiniz, öyle mi?"

"Hayır, hayır mösyö, hiçbir bilgi veremem."

Mösyö Denizet, soruşturmanın bu noktasından vazgeçer gibi göründüyse de, Roubaud'yu sorgularken yine aynı konuya dönmekte gecikmedi.

"Peki ya siz, adam gerçekten trene bindiyse, nasıl olur da onu görmezsiniz, çünkü kendi ifadenizden de anlaşıldığına göre, kalkış düdüğü çaldığı sırada kurbanla hâlâ konuşuyormuşsunuz."

Bu ısrarlı tutum, gar şef yardımcısını dehşete düşürmüştü; uydurduğu adamdan vazgeçmesi mi, yoksa onun varlığında ayak diremesi mi gerektiğini bilemiyor, kaygı içinde karar vermeye çalışıyordu. Kendisine karşı kanıtlar varsa, meçhul katil varsayımı hiç de savunulacak bir şey değildi; üstelik durumunu daha da zora sokabilirdi. Anlamaya çalışıyordu; karışık açıklamalar yapıyor, lafı uzatıyordu.

"Anılarınızın bu kadar bulanık olması," dedi Mösyö Denizet, "gerçekten de üzücü, çünkü çeşitli insanlar üzerinde yoğunlaşan kuşkuların ortadan kalkması için bize yardımcı olabilirdiniz."

Bu sözler, o kadar doğrudan kendisine yönelik gibi göründü ki, suçsuzluğunu ortaya koymak için dayanılmaz bir ihtiyaç duydu Roubaud. Kendini açığa çıkmış olarak düşündü ve he-

men kararını verdi.

"Bu durumda, ciddi bir vicdan muhasebesi söz konusu! İnsan tereddüt ediyor, anlıyorsunuz değil mi, bundan daha doğal bir şey olamaz. Eğer o adamı gördüğümü size itiraf etsem..."

Yargıç, bu itiraf girişini kendi ustalığına borçlu olduğunu düşünerek, zafer kazanmışlara özgü bir hareket yaptı. Bazı tanıkların bildiklerini itiraf etmekte yaşadıkları tuhaf sıkıntıyı tecrübeleriyle bildiğini söylüyor; kendilerine rağmen, dillerinin altındaki baklayı çıkarttırmakla övünüyordu.

"Söyleyin hadi... Nasıl biri? Kısa, uzun, aşağı yukarı sizin boyunuzda?..."

"Hayır, hayır, benden çok daha uzun... En azından ben öyle sanıyorum, çünkü basit bir his bu sadece; vagonuma dönmek için koşarken sürtündüğüme neredeyse emin olduğum biri bu."

"Durun," dedi Mösyö Denizet.

Ve Jacques'a doğru dönerek, ona sordu:

"Hayal meyal gördüğünüz eli bıçaklı adam Mösyö Roubaud'dan daha uzun boylu muydu?"

Beş trenini kaçıracağından korkmaya başladığı için sabırsızlanan makinist gözlerini kaldırdı, Roubaud'yu inceledi; sanki daha önce ona hiç bakmamış gibiydi, onu başka yerde, belki de düşünde gördüğü tuhaf bir profile sahip, kısa, yapılı bir adam olarak görünce hayretler içinde kalmıştı.

"Hayır," diye mırıldandı, "daha uzun değildi, neredeyse aynı boydaydı."

Ama gar şefi yardımcısı şiddetle itiraz ediyordu.

"Yoo!... Çok daha uzundu, en azından benden bir baş kadar daha uzundu."

Jacques, gözlerini kocaman açmış, ona bakıyordu; ve bu gözlerde Roubaud, gittikçe artan bir şaşkınlık okuyor, kendi ben-

zerliğinden kurtulmak istercesine çırpınıyordu; karısıysa adeta buz kesmiş, genç adamın yüz ifadesinden belli olan sessiz hafıza zorlamasını izliyordu. Jacques, Roubaud ve katil arasındaki bazı benzerlikler karşısında açıkça şaşkınlığa düşmüştü önce; ardından, etrafta dolaşan dedikodularda olduğu gibi, katilin Roubaud olduğuna ani bir inanç duyuvermişti; şimdiyse, nasıl davranacağını, kendisinin ne yapması gerektiğini bilemeden, bu keşfin verdiği büyük heyecanla bocalıyordu sanki. Ağzını açacak olursa karı kocanın işi bitik demekti. Roubaud'nun gözleri kendi gözlerini bulmuştu, her ikisi de birbirlerinin ruhlarını okuyordu sanki. Bir sessizlik oldu.

"Öyleyse, hemfikir değilsiniz," dedi Mösyö Denizet. "Siz onu daha kısa boylu gördüğünüze göre, kurbanıyla boğuşurken eğilmiş olmalı."

O da iki adama bakıyordu. Bu yüzleştirmeden bir fayda sağlamayı düşünmemişti; ama mesleki içgüdüsüyle, o anda, gerçeğin havada asılı olduğunu hissetti. Hatta Cobuche'le ilgili ipucuna olan güveni sarsıldı. Lachesnaye'ler haklı olabilir miydi? Ne kadar gerçeğe aykırı gibi görünse de, suçlular, bu dürüst memurla, bunca uysal genç karısı mıydı yoksa?

"Adam sizin gibi sakallı mıydı?" diye sordu Roubaud'ya.

Roubaud, sesi titremeden cevap verecek gücü buldu kendinde:

"Sakallı mı, hayır, hayır! Hiç sakalı yoktu, öyle sanıyorum."

Jacques aynı sorunun kendisine de sorulacağını anladı. Ne cevap vermeliydi? Adamın sakallı olduğuna yemin edebilirdi oysa. Bu insanlar kendisini hiç ilgilendirmediğine göre, neden gerçeği söylemesindi? Ama gözlerini Roubaud'dan öte yana çevirince, karısının bakışlarıyla karşılaştı; ve bu gözlerde öyle ateşli bir yakarı, tüm varlığını öyle bir sunuş vardı ki, altüst oldu. Eski ür-

pertisi onu tekrar ele geçiriyordu: Onu seviyor muydu yoksa? Canavarca bir yok etme arzusu duymadan, aşkla sevebileceği kadın bu olabilir miydi? Ve o anda, bocalamasının tuhaf bir sonucu olarak, hafızasının bulanıklaştığını hissetti, Roubaud'da katili göremez olmuştu artık. Hayal belirsizleşiyor, içine bir kuşku yerleşiyordu; eğer konuşmuş olsaydı, şimdi korkunç bir pişmanlık duyacaktı.

Mösyö Denizet soruyu sordu:

"Adamın, Mösyö Roubaud gibi sakalı var mıydı?"

Ve Jacques içten bir ifadeyle cevap verdi:

"Doğrusu, bir şey diyemeyeceğim mösyö. Her şey çok hızlı olup bitti. Hiçbir şey bilmiyorum, kesin konuşmak istemem."

Ama Mösyö Denizet ısrar ediyordu, çünkü şef yardımcısının üzerindeki kuşkuyu bir sonuca bağlamaya niyetliydi. Roubaud'yu ve makinisti sıkıştırdı; Roubaud'dan katilin tam eşkalini öğrenmeyi başardı: Uzun boylu, yapılı, sakalsız, üzerinde iş gömleği olan, görüntüsü tamamen onun zıddı bir adamdı; Jacques'tan ise, ötekinin ifadelerini güçlendirecek tek heceli kaçamak cevaplar dışında bir şey elde edemiyordu. Ve yargıç ilk kanısına geri döndü: Doğru iz üzerindeydi, tanığın katille ilgili tarifi öyle kusursuzdu ki, her yeni ayrıntı inancını daha da pekiştiriyordu. Suçlayıcı ifadeleri sayesinde suçlunun yakayı ele vermesini sağlayacak olan, haksız yere kuşku duyulan bu karı kocaydı.

"Şuraya girin," dedi Roubaud'lara ve Jacques'a, ifadelerini imzaladıktan sonra onları yan odaya geçirerek. "Sizi çağırmamı bekleyin," diye ekledi.

Hiç vakit kaybetmeden tutuklunun getirilmesini emretti; öyle keyifliydi ki, zabıt katibine, "Laurent, adamı yakaladık," diyecek kadar ileri götürdü neşesini.

Kapı açılmış, yanlarında yirmi beş-otuz yaşlarında uzun boylu bir delikanlıyla iki jandarma görünmüştü. Jandarmalar yargıcın bir işaretiyle çekildiler, Cabuche, kapana kıstırılmış hayvanların vahşi huzursuzluğuyla, sersemlemiş bir halde, odanın ortasında tek başına kaldı. Kalın boyunlu, kocaman elli, sarışın, bembeyaz tenli bir gençti; ipek gibi yumuşak, kıvırcık, altın sarısı renginde ve ayva tüyü görünümünde seyrek sakalları vardı. Geniş yüzü ve dar alnı, ani heyecanlarla hareket eden gelişmemiş bir varlığın şiddet güdüsünün ifadesiydi; ama geniş ağzı ve kocaman bir köpeğinkine benzer yayvan burnu uysal bir boyun eğme ihtiyacını açığa vuruyordu sanki. Sabahın köründe ininden hoyratça alınmış, ormanından zorla koparılmıştı, anlamadığı suçlamalara maruz kaldığı için öfke içindeydi; yaşadığı korku hali ve yırtık iş gömleğiyle daha şimdiden şüpheli bir sanığa benzemiş, hapishane ortamının en dürüst insana bile verdiği o sinsi haydut görüntüsüne bürünmüştü. Gece oluyordu, oda karanlıktı; Cabuche gölgelere gömülmüştü, o sırada mübaşirin getirdiği çıplak karpuzdan ibaret koca lamba, parlak ışığıyla yüzünü aydınlattı. Açığa çıkan Cabuche, kımıldamadan durdu.

Mösyö Denizet, ağır gözkapaklı, iri, açık renk gözlerini üzerine dikmekte gecikmedi. Hiç konuşmuyordu; vahşi mücadele, hilelerle, tuzaklarla, manevi işkencelerle dolu mücadele öncesi sessiz bir ön hazırlık, ilk güç denemesiydi bu. Suçluydu bu adam, ona karşı her davranış yasal sayılırdı, onunsa tek hakkı suçunu itiraf etmekti.

Soruşturma son derece ağırdan alınarak başladı.

"Hangi suçla suçlandığınızı biliyor musunuz?"

Cabuche, sesi güçsüz bir öfkeyle boğularak homurdandı:

"Kimse bana bir şey söylemedi, ama tahmin edebiliyorum. Bu konuda yeterince konuşuldu."

"Mösyö Grandmorin'i tanıyor musunuz?"

"Evet, evet, fazlasıyla tanıyorum."

"Louisette adlı bir kız, sizin sevgiliniz, oda hizmetçisi olarak Madam Bonnehon'un evine girmişti."

Taşçı öfkeyle irkildi. Gözünü kan bürümüştü.

"Allah kahretsin! Bunu söyleyenler rezil yalancılar. Louisette benim sevgilim değildi."

Yargıç meraklı gözlerle onun öfkelenişini izledi. Ve sorgulamanın yönünü değiştirmeye karar verdi:

"Çok sinirlisiniz, bir kavgada bir adamı öldürmekten beş yıl hapse mahkum olmuşsunuz."

Cabuche başını eğdi. Bu mahkumiyetten utanç duyuyordu.

"İlk saldıran o olmuştu... Yalnız dört yıl yattım, bir yılımı affettiler."

"Yani," dedi Mösyö Denizet, "Louisette'in sevgiliniz olmadığını ileri sürüyorsunuz, öyle mi?"

Cabuche yine yumruklarını sıktı. Sonra alçak sesle, kesik kesik anlatmaya koyuldu:

"Anlayın lütfen, hapisten çıktığımda o daha bir çocuktu, on dört yaşında bile yoktu... O zamanlar herkes benden kaçıyordu, beni taşlamaya kadar vardıracaklardı işi neredeyse. Oysa, her zaman ormanda rastladığım Louisette, bana yaklaşır, benimle konuşurdu, öyle nazikti ki... Böylece arkadaş olduk. Dolaşırken el ele tutuşurduk. O zamanlar öyle güzel, öyle güzeldi ki!.. Tabii büyüyordu, onu düşünmeye başlamıştım; aksini söyleyemem, onu o kadar seviyordum ki, deli gibiydim. O da beni çok seviyordu, söylediğiniz şey olmak üzereydi ki, onu benden ayırarak, Doinville'deki o hanımın yanına yerleştirdiler. Sonra, bir akşam taşocağından döndüğümde, onu yarı deli bir halde kapımın önünde buldum; öyle perişan bir haldeydi ki, ateşler içinde ya-

nıyordu. Ailesinin evine gitmeye cesaret edememiş, benim evime ölmeye gelmişti... ah! Allah'ın belası, domuz! Onu o anda boğazlamalıydım."

Yargıç, bu adamın içten vurgusu karşısında şaşkınlığa düşüyor, ince dudaklarını ısırıp duruyordu. Kesinlikle dikkatli olmalıydı, umduğundan daha çetin bir cevize çatmıştı.

"Evet, sizin ve bu kızın uydurmuş olduğu korkunç hikayeyi biliyorum. Yalnız şunu unutmayın ki, Mösyö Grandmorin'in tüm yaşamı, sizin suçlamalarınızı geçersiz kılacak nitelikte."

Gözleri kocaman açılan, elleri titremeye başlayan taşçı, çılgına dönmüş bir halde kekeliyordu:

"Nasıl? Ne uydurmuşuz biz?.. Yalan söyleyen başkaları, yalancılıkla suçlanan biziz ha!"

"Aman canım, masum rolü oynamayın... Sevgilinizin annesiyle evli olan Misard'ı sorguya çektim bile. Gerekirse sizi yüzleştireceğim. Anlattığınız hikaye hakkında ne düşündüğünü görürsünüz... Hem verdiğiniz cevaplara da çok dikkat edin. Tanıklarımız var, her şeyi biliyoruz, gerçeği itiraf etseniz iyi edersiniz."

Mösyö Denizet'nin, hiçbir şey bilmediği ve elinde tanıklar olmadığı zamanlarda bile kullandığı her zamanki sindirme taktiğiydi bu.

"Mesela, herkesin içinde bağırarak Mösyö Grandmorin'i boğazlayacağınızı söylediğinizi inkar edebilir misiniz?"

"Evet, bunu söyledim. Üstelik tüm kalbimle söylüyordum, çünkü o adamın hakkından gelmek için dayanılmaz bir istek duymaktaydım."

Tam bir inkara kendini hazırlamış olan Mösyö Denizet şaşkınlıkla kalakaldı. Nasıl! Sanık, savurduğu tehditleri itiraf ediyordu. Hangi kurnazlık yatıyordu bunun altında? Hızlı hareket etmekten çekinerek bir an düşündü, sonra Cabuche'ün yüzüne

bakıp, şu ani soruyu sordu:

"14 Şubat'ı 15 Şubat'a bağlayan gece ne yaptınız?"

"Karanlık bastırınca, saat altıya doğru yattım. Biraz keyifsizdim; hatta kuzenim Louis benim yerime Doinville'e bir araba taş götürerek bana yardımcı oldu."

"Evet, kuzeninizin araba ile demiryolu geçidinden geçtiğini görmüşler. Ama sorguya çekilen kuzeniniz tek bir şey söyleyebildi: Öğleye doğru ayrıldığınızı ve sizi bir daha görmediğini... Saat altıda yattığınızı kanıtlayın bana."

"Yapmayın, saçmalık bu, böyle bir şeyi kanıtlamam imkansız. Ormanın bir ucundaki bir evde yalnız yaşıyorum... Oradaydım diyorum size, hepsi bu."

Bunun üzerine Mösyö Denizet, büyük iddia darbesini indirme vaktinin geldiğine karar verdi. Yüzü iradi bir kasılmayla hareketsizleşirken, dudakları sahte bir ifadeye büründü:

"14 Şubat akşamı ne yaptığınızı ben size söyleyeyim... Saat üçte, sorgu yargıçlığının henüz tespit edemediği bir amaçla, Barentin'den Rouen trenine bindiniz. Saat dokuzu üç geçe Rouen'a varacak olan Paris treniyle geri dönecektiniz; peronda kalabalığın ortasında beklerken, özel bölmesindeki Mösyö Grandmorin'i gördünüz. Dikkat edin, pusu kurmamış olduğunuzu, cinayet fikrinin o anda aklınıza geldiğini tamamen kabul ediyorum... Itiş kakış sayesinde özel bölmeye girdiniz, trenin Malaunay Tüneli'ne girmesini beklediniz; ama zamanlama hatası yaptınız, çünkü siz darbeyi indirirken tren tünelden çıkıyordu... Ve cesedi attınız, yolculuk battaniyesinden de kurtulduktan sonra, Barentin'de indiniz... İşte yaptığınız şey."

Yargıç, Cabuche'ün pembe yüzünde meydana gelebilecek en ufak dalgalanmayı gözlemekteydi; önce büyük bir dikkatle dinleyen delikanlının, sonunda kahkahalarla gülmeye başlaması

karşısında sinirlendi.

"Neler anlatıyorsunuz böyle?.." dedi Cabuche, "Bu işi yapmış olsaydım söylerdim."

Sonra sakince ekledi:

"Yapmadım, ama yapmalıydım. Allah kahretsin! Evet, yapmadığım için pişmanım."

Mösyö Denizet onun ağzından başka laf alamadı. Boşuna bir çabayla sorularını tekrarladı, farklı taktikler kullanarak belki on kere aynı noktalara geri döndü. Hayır! Hep hayır! Katilin kendisi olmadığını söylüyordu Cabuche. Omuz silkiyor, bunun saçmalık olduğunu ifade ediyordu. Onu tutuklarken kulübesi araştırılmış, ne silah, ne on adet banknot, ne de saat bulunmuştu; ama birkaç kan damlasıyla lekelenmiş bir pantolon ele geçirilmişti ki suçlama için yeterli bir kanıttı bu. Cabuche yeniden gülmeye başlamıştı: İyi bir hikaye daha diyordu, yakaladığı bir tavşanın bacaklarına sıçrayan kanıydı bu! Ve şimdi, cinayet saplantısı içinde, mesleki kurnazlıklara başvurarak, olayları karmaşık hale sokarak, basit gerçekten uzaklaşarak bocalamaya başlayan yargıcın kendisiydi. Kurnazlıkla başa çıkmaktan aciz, sürekli hayır dedikçe alt edilmez bir güce kavuşan bu gelişmemiş adam, onu yavaş yavaş çileden çıkarmaktaydı; çünkü onu sadece suçlu olarak görebiliyor, her yeni inkarı yabanilik ve yalanda inat etmek gibi algılayarak daha da öfkeleniyordu. Bu adamı kesinlikle itiraf etmeye zorlayacaktı.

"Demek inkar ediyorsunuz, öyle mi?"

"Tabii, çünkü katil ben değilim... Eğer ben olsaydım, bundan gurur duyar, hemen söylerdim."

Mösyö Denizet ani bir hareketle ayağa kalktı, bitişikteki küçük odanın kapısını açmaya gtiti. Ve Jacques'ı tekrar çağırarak, şöyle sordu:

"Bu adamı tanıyor musunuz?"

"Tanıyorum," dedi makinist şaşırarak. "Eskiden Misard'larda görmüştüm."

"Hayır, hayır... Vagonda gördüğünüz adam, yani katil bu muydu?"

Jacques bir anda tekrar temkinli haline döndü. Zaten onu katile benzetemiyordu. Diğeri ona daha kısa, daha esmer gibi görünmüştü. Tam düşündüklerini söyleyecekti ki, yine fazla ileri gitmiş olacağı aklına geldi. Kaçamak bir cevap vermeyi tercih etti:

"Bilmiyorum, bir şey diyemem... Emin olun ki mösyö, bir şey diyemem."

Mösyö Denizet vakit geçirmeden Roubaud'ları çağırdı bu sefer. Soruyu onlara sordu:

"Bu adamı tanıyor musunuz?"

Cabuche hâlâ gülümsüyordu. Şaşırmadı; Croix-de-Maufras'da oturduğu zamanlardan, genç kızlığından tanıdığı Séverine'e başıyla küçük bir selam verdi. Ama Séverine ve kocası, onu orada görünce telaşa kapıldılar. Meseleyi anlamışlardı: Jacques'ın kendilerine sözünü ettiği tutuklanan kişi, yeniden sorguya çekilmelerine neden olan sanık bu adamdı.

Ve Roubaud, kendisinin zıddı olmak üzere eşkalini uydurduğu hayali katille bu delikanlı arasındaki benzerlik karşısında şaşkına dönmüş, adeta dehşete kapılmıştı. Bu gerçekten beklenmedik bir şeydi, öyle altüst olmuştu ki, cevap vermekte tereddüt ediyordu.

"Söylesenize, tanıyor musunuz?"

"Vallahi sayın yargıç, tekrar söylüyorum, basit bir histi bu, bir adam bana sürtünüp geçti... Kuşkusuz bu da onun gibi uzun boylu, sarışın ve sakalsız..."

"Yani tanıyor musunuz?"

Şef yardımcısının göğsü sıkışıyor, yaşadığı gizli iç mücadele yüzünden titriyordu. Kendini koruma içgüdüsü baskın çıktı.

"Kesin bir şey söyleyemem. Ama benziyor, çok benziyor, burası kesin işte."

Bu sefer Cabuche sövmeye başladı. Bu hikayelerle canını sıkıyorlardı. Katil kendisi olmadığına göre, gitmek istiyordu. Ve beynine hücum eden kanın etkisiyle yumruklar savurdu, öyle korkunç bir hal aldı ki, çağrılan jandarmalar onu götürdüler. Ama bu şiddet karşısında, saldırıya uğramış hayvanın bu direnişi karşısında, Mösyö Denizet kendini zafer kazanmış gibi hissediyordu. Artık kesin bir kanıya varmıştı, bunu açıklamakta sakınca görmedi:

"Gözlerini fark ettiniz mi? Ben bunları gözlerinden anlarım... Artık defteri dürüldü sayılır, yakayı ele verdi."

Roubaud'lar hiç kımıldamadan bakıştılar. Nasıl yani? Adalet suçluyu ele geçirdiğine göre kurtulmuşlar mıydı, her şey sona ermiş miydi? Olayların kendilerini oynamaya zorladığı rolden ötürü vicdan azabı içinde, yarı sersem kalakalmışlardı. Ama giderek içlerini bir sevinç duygusu kaplamaya başlamıştı, tedirginlikleri yavaş yavaş yok oluyordu; rahatlamış bir halde Jacques'a gülümsüyor, yargıcın her üçünü de serbest bırakmasını bekliyorlardı; açık havaya çıkmak için can atmaktaydılar. Tam o sırada mübaşir yargıca bir mektup getirdi.

Mösyö Denizet, üç tanığı unutmuş, mektubu dikkatle okumak için masasının başına geçmişti. Mektup bakanlıktan geliyor, yeni bir soruşturmayı ilerletmeden önce sabırla beklemesi gerektiği görüşünü içeriyordu. Okuduğu şeyler keyfini kaçırmış olacak ki, yüzü giderek donuklaştı ve eski iç karartıcı durgunluğuna büründü. Bir ara başını kaldırdı, okuduğu cümlelerden bi-

ri onları hatırlatmış gibi, Roubaud'lara kaçamak bir bakış fırlattı. Berikilerin kısa süren neşeleri son bulmuş, eski keyifsiz hallerine bürünmüşlerdi; kendilerini yeniden kapana kısılmış hissediyorlardı. Yargıç neden onlara bakmış olabilirdi ki? Yoksa o üç satırlık yazı, korkusu yüreklerinde yer eden şu acemilik örneği mektup, Paris'te ele mi geçmişti? Séverine, sık sık başkanın evinde gördüğü için Mösyö Camy-Lomotte'u iyi tanıyor ve ölünün evrakını düzenlemekle görevli olduğunu da biliyordu. Roubaud içini yakan bir pişmanlık duyuyordu, neden karısını Paris'e göndermeyi akıl edememişti ki? Séverine yararlı ziyaretlerde bulunur, dedikodulardan bıkan Kumpanya kendisini işten çıkarmaya kalkarsa, en azından genel sekreterin himayesini sağlardı. İkisi de gözlerini yargıçtan ayırmıyor; o gün elde ettiği başarıyı gölgeleyen mektup yüzünden suratının asıldığını, açıkça altüst olduğunu gördükçe, endişelerinin arttığını hissediyorlardı.

Nihayet Mösyö Denizet mektubu bıraktı, bir süre gözlerini Roubaud'lara ve Jacques'a dikerek, dalgın dalgın durdu. Ardından, boyun eğmiş bir halde, yüksek sesle kendi kendine konuştu:

"Pekala! Bakarız, her şeyi tekrar ele alırız... Siz gidebilirsiniz."

Ama tam üçü birlikte çıkarlarken, önceden kararlaştırılmadan hiçbir girişimde bulunmaması tavsiye edilmiş olmasına rağmen, yargıç yeni yöntemini boşa çıkaran can alıcı noktayı aydınlatmak, öğrenmek ihtiyacına karşı koyamadı.

"Hayır, siz biraz daha kalın, bir sorum daha var."

Roubaud'lar koridorda durdular. Kapılar açıktı ama çekip gidemiyorlardı: Bir şey onları orada tutmaktaydı; yargıcın odasında neler olup bittiğini bilememenin yarattığı kaygı, Jacques'a sorulan sorunun ne olduğunu öğrenmedikçe gitmelerini engelleyen bedensel kilitlenmeydi bu. Dönüp geldiler, bacaklarının ba-

ğı çözülmüş halde, yerlerinde saydılar. Ve daha önce üzerinde saatlerce bekledikleri sırada yan yana oturmuş buldular kendilerini; sessizce yığılıp kaldılar.

Makinist görünür görünmez, Roubaud zorlukla ayağa kalktı.

"Sizi bekliyorduk, gara birlikte döneriz... Neler oldu?"

Ama Jacques, kendi üzerine dikilen Séverine'in bakışlarından kaçınmak istercesine, sıkıntıyla başını çeviriyordu.

"Ne yapacağını bilmiyor, bocalıyor," dedi sonunda. "Şimdi de bana, cinayeti işleyenlerin iki kişi olup olmadığını sordu. Havre'da, ihtiyarın bacaklarına ağırlık bindiren siyah bir kütleden söz ettiğim için, bu konuda ağzımı aradı... Kendisi bunun battaniye olduğunu sanıyordu bence. Battaniyeyi getirtti, düşüncemi sordu... Of Allahım, evet, belki de battaniyeydi."

Roubaud'lar ürperiyorlardı. Onların izi üzerindeydiler, bu delikanlının tek bir kelimesiyle mahvolabilirlerdi. Mutlaka biliyordu, sonunda konuşacaktı. Kadın iki erkeğin arasında olmak üzere, üçü birlikte sessizce Adliye Sarayı'nı terk ettiler; sokağa çıktıklarında, şef yardımcısı şöyle dedi:

"Söz açılmışken arkadaşım, karım birtakım işler için bir günlüğüne Paris'e gidecek. Eğer birisine ihtiyacı olursa, ona rehberlik etmeniz büyük bir nezaket olur."

5

Saat tam on biri çeyrek geçe, Europe Köprüsü nöbetçisi, usule uygun olarak iki boru sesiyle, Batignolles Tüneli'nden çıkmakta olan Havre ekspresinin gelişini haber verdi; çok geçmeden tren yolu makasları sarsıldı; tren, frenleri gıcırdayarak, dumanlar tüttürerek, Rouen'dan beri dinmek bilmeyen sağanak yağmur altında sırılsıklam olmuş bir halde, kısa bir düdük sesiyle gara girdi.

İşçiler daha kapıların kollarını çevirmemişlerdi ki, kapılardan biri açıldı ve Séverine, tren tam olarak durmadan, çevik bir hareketle perona atladı. Vagonu trenin sonundaydı, bir çocuk ve eşya karmaşası içinde kompartımanlardan inen telaşlı yolcu kalabalığını yararak lokomotife ulaşabilmek için acele etmesi gerekti. Jacques oradaydı, sahanlıkta durmuş, depoya gitmek için bekliyordu; Pecqueux ise elinde bir bez, bakır aksamı siliyordu.

"Tamam değil mi," dedi Séverine, ayaklarının ucunda yükselerek. "Saat üçte Cardinet Sokağı'nda olacağım, şefinizle beni tanıştırın ki, ona teşekkür edebileyim."

Bu Roubaud'nun bulduğu bir bahaneydi; sözümona bir hizmetinden ötürü, Batignolles depo şefine teşekkür edecekti Séverine. Böylece, makinistin dostluğuna emanet edilmiş olacak, ilişkileri daha da sıkılaştıracak ve onu etkileyebilecekti.

Ama Jacques, kömür tozundan simsiyah, yağmurdan sırılsık-

lam, yağmura ve rüzgara karşı verdiği mücadeleden bitkin düşmüş bir halde, cevap vermeden, gözlerinde sert bir ifadeyle ona bakmaktaydı. Havre'dan yola çıkarken Séverine'in kocasını reddedememişti; ve genç kadınla yalnız kalacağı düşüncesiyle altüst oluyordu, çünkü onu arzuladığını iyiden iyiye hissetmekteydi artık.

"Öyle değil mi," dedi Séverine, onu bu kadar kir pas içinde ve zorlukla tanınabilir bir halde görmekten duyduğu şaşkınlık ve biraz da tiksintiye rağmen okşayıcı ve yumuşacık bir bakışla gülümseyerek, "size güvenebilirim, değil mi?"

Eldivenli elini demir kulplardan birine dayayarak tekrar parmak uçlarında yükselince, Pecqueux kibarca onu uyarmak zorunda kaldı:

"Dikkat edin, üstünüzü kirleteceksiniz."

Bunun üzerine Jacques cevap vermeye mecbur hissetti kendini. Somurtkan bir ifadeyle şöyle dedi:

"Evet, Cardinet Sokağı... Yeter ki bu lanet olası yağmur beni eritmesin. Ne berbat hava!"

Onun perişan hali Séverine'e dokunmuştu, sanki Jacques sadece kendisi için sıkıntıya katlanmış gibi ekledi:

"Fena yakalanmışsınız, oysa ben ne kadar da rahattım!.. Biliyor musunuz, aklım sizdeydi, bu sağanak yağmura çok üzüldüm... Bu sabah beni siz getirdiniz ve akşam da ekspresle yine siz götüreceksiniz diye öyle seviniyordum ki!"

Ama bu nazik, sevecen teklifsizlik, Jacques'ı daha da altüst ediyordu sanki. Biri "geriye" diye bağırınca adeta rahatladı. Hemen düdük kolunu çekti, ateşçi de bir işaretle genç kadını uzaklaştırdı.

"Saat üçte."

"Evet, üçte."

Lokomotif tekrar hareket ederken, Séverine en son kişi olarak peronu terk etti. Dışarda, Amsterdam Sokağı'nda şemsiyesini açmaya niyetlenirken, yağmurun kesildiğini görüp sevindi. Havre Meydanı'na kadar indi, bir an düşündü, sonra bir an önce yemek yemenin uygun olacağına karar verdi. Saat on biri yirmiş beş geçiyordu, Saint-Lazare Sokağı'nın köşesindeki ucuz bir lokantaya girdi, yağda yumurta ve bir pirzola ısmarladı. Yavaş yavaş yemeğini yerken, haftalardır aklını kurcalayan düşüncelere gömüldü; yüzü solgun ve asıktı, o cazip ve uysal gülümsemesinden eser yoktu.

Bir gün önce, yani Rouen'daki sorgularından iki gün sonra, beklemenin tehlikeli olacağını düşünen Roubaud, onun Mösyö Camy-Lamotte'u ziyaret etmesi gerektiğini düşünmüştü; ziyaret bakanlıkta değil, Mösyö Camy-Lamotte'un Rocher Sokağı'ndaki konağında gerçekleşecekti; bu konak Grandmorin konağına bitişikti. Séverine, onu saat birde orada bulacağını bildiğinden, acele etmiyor, sonradan şaşırmamak için söyleyeceklerini kafasında tasarlıyor, onun vereceği cevapları kestirmeye çalışıyordu. Bir gün önce, yeni bir endişe nedeni yolculuğunu çabuklaştırmıştı: Garda dolaşan dedikodulardan, Madam Lebleu ile Philoméne'in sağda solda, Kumpanya'nın, tehlikeli bir adam olarak gördüğü Roubaud'yu işten çıkaracağını anlattıklarını öğrenmişlerdi. İşin asıl kötü tarafı, Mösyö Dabadie'nin, doğrudan kendisine sorulan bu soruya hayır cevabı vermemiş olmasıydı ki, bu da haberin önemini artırıyordu. Artık Séverine'in Paris'e koşup haklarını savunması, özellikle de eskiden başkanın korumasını istemeleri gibi, şimdi de bu güçlü adamın korumasını talep etmesi acil hale gelmişti. Ama en azından ziyarete geçerli bir neden oluşturacak bu talebin ardında, daha kaçınılmaz bir gerekçe, suçluyu, sonucu bilmemektense kendini ele vermeye sürük-

leyen, yakıcı ve doyurulmaz bir öğrenme ihtiyacı yatıyordu. Jacques onlara ikinci bir katilin varlığından şüphe edilir gibi olduğunu söylediğinden beri, foyalarının ortaya çıktığını düşünüyor ve belirsizlik içinde kahroluyorlardı. Tahminler yürütürken tükeniyorlar, mektubun ele geçtiğini, olayların açıklık kazandığını sanıyorlardı; her an aramalar yapılmasını, tutuklanmayı bekliyorlardı. Çektikleri işkence giderek öyle büyüyor, çevrelerinde yaşanan en küçük olay bile öyle kaygı uyandırıcı, tehditkar bir hal alıyordu ki, sürekli tehlike içinde bulunmaktansa felaketi tercih eder hale geldiler. Bir kesinliğe kavuşmak ve artık acı çekmemek istiyorlardı.

Séverine pirzolasını bitirdi; öyle derin düşüncelere dalmıştı ki adeta sıçrayarak ayıldı, nerede olduğunu görünce şaşırmaktan kendini alamamıştı. Her şeyin tadı acı geliyor, lokmalar boğazından geçmiyordu; kahve bile çekmiyordu canı. Ama ağır ağır yemiş olsa da, lokantadan çıktığında saat ancak on ikiyi çeyrek geçmekteydi. Öldürmesi gereken kırk beş dakikası daha vardı. Paris'i o kadar sevdiği, seyrek de olsa geldiği her seferde özgürce sokaklarını arşınlamaktan o kadar hoşlandığı halde, bu kez kendini kaybolmuş hissediyor, korku içinde bir an önce her şeyin bitmesi için, gizlenmek için sabırsızlanıyordu. Kaldırımlar kurumaya başlamıştı bile, ılık bir rüzgar bulutları sürüklüyordu. Tronchet Sokağı boyunca ilerleyen Séverine, Madeleine çiçek pazarında buldu kendini: Kış sonunun solgun günlerinde çuhaçiçekleri ve açelyalarla renklenen şu mart ayı pazarlarından biriydi bu. Yarım saat kadar, belirsiz hayallere dalarak, silahını elinden alması gereken bir düşmanı düşünür gibi Jacques'ı düşünerek, bu vakitsiz baharın ortasında yürüdü. Sanki Rocher Sokağı ziyareti gerçekleşmiş, o taraftaki her şey yoluna girmiş, kendisine kala kala şu delikanlının sessizliğini sağlamak kalmıştı; bu

karışık bir işti, düşündükçe içinden çıkamıyor, aklından romanvari planlar geçiyordu. Ama yorucu, korkutucu bir yanı yoktu bu işin, oyalayıcı bir yumuşaklığı vardı aksine. Sonra, aniden büfenin birindeki saat ilişti gözüne: Biri on geçiyordu. Ziyaretine gecikmişti, gerçeğin acımasız kaygılarına geri dönüyordu; aceleyle Rocher Sokağı'na doğru tırmanmaya başladı.

Mösyö Camy-Lamotte'un konağı bu sokakla Naples Sokağı'nın birleştiği köşedeydi; Séverine, ıssız, bomboş, panjurları kapalı duran Grandmorin konağının önünden geçmek zorunda kaldı. Gözlerini kaldırıp, adımlarını sıklaştırdı. Buraya yaptığı son ziyaret gelmişti aklına; bu kocaman ev, korkunç görüntüsüyle dikilmekteydi. Biraz ilerleyince, avaz avaz haykıran bir kalabalığın peşine takıldığı biri gibi, içgüdüsel bir hareketle dönüp geriye baktığında, karşı kaldırımda kendisiyle aynı yönde ilerleyen sorgu yargıcı Mösyö Denizet'yi gördü. Tutulup kaldı. Eve göz attığını fark etmiş miydi acaba? Ama Mösyö Denizet sakin sakin yürüyordu, Séverine onun kendi önüne geçmesine izin verdi, arkasından yürürken büyük bir endişe içindeydi. Mösyö Denizet'nin, Naples Sokağı'nın köşesinde Mösyö Camy-Lamotte'un konağının zilini çaldığını görünce, kalbi bir kez daha ağzına geldi.

Dehşete kapılmıştı. Artık eve girmeye asla cesaret edemezdi. Geri döndü, Edimbourg Sokağı'ndan geçti, Europe Köprüsü'ne kadar indi. Ancak orada güvencede hissedebildi kendini. Ne yapacağını, nereye gideceğini bilemez bir halde, çılgın gibi, parmaklıklardan birine dayanıp kaldı; madeni iskeletin ardından aşağıdaki geniş gar alanını, sürekli hareket halindeki trenleri seyretmeye koyuldu. Ürküntü dolu gözlerle trenleri izlerken, bir yandan da yargıcın oraya mutlaka meseleyi görüşmeye geldiğini ve iki adamın kendisinden söz ettiğini, tam o anda kaderinin be-

lirlenmekte olduğunu düşünüyordu. Bunun üzerine büyük bir umutsuzluğa kapıldı; Rocher Sokağı'na dönmektense, kendisini hemen bir trenin altına atma arzusuyla kıvrandı. Üstelik ana hatlar sundurmasının altından bir tren çıkmaktaydı o anda; Séverine onun gelişini ve yüzüne kadar ulaşan ılık beyaz buharlar bırakarak, altından geçişini izledi. Sonra yolculuğunun budalaca boşunalığını, eğer bir sonuç elde etme gücü göstermezse geri dönerken de yakasını bırakmayacak olan korkunç kaygıyı öyle derinden hissetti ki, cesaretini toplayabilmesi için beş dakika geçmesi gerekti. Lokomotifler düdük öttürmekte, Séverine bir banliyö treninin vagonlarını ayıran küçük bir tanesini gözleriyle izlemekteydi; bakışları sol tarafa doğru kayınca, marşandiz avlusunun üzerinde, Amsterdam Çıkmazı'ndaki evin en üst katında, Victoire Ana'nın penceresini fark etti; felaketlerine yol açan berbat sahne öncesi, kocasıyla birlikte o pencerenin pervazına dayandıkları geldi gözünün önüne. Son derece keskin bir acıyla içinde bulunduğu durumun tehlikesini hatırladı ve birdenbire, bu işe bir son vermek için her şeyi göze almaya hazır hissetti kendini. Boru sesleri, uzadıkça uzayan tren homurtuları kulaklarını sağır ediyor, aydınlık Paris semalarında uçuşan kalın dumanlar ufku örtüyordu. Séverine yeniden Rocher Sokağı'nın yolunu tuttu; intihara kalkışan biri gibi gidiyor, orada kimseyi bulamama korkusuyla adımlarını sıklaştırıyordu.

Séverine kapının zilini çalınca, yeni bir dehşet duygusuyla buz kesti. Fakat bir uşak, adını öğrendikten sonra,onu bekleme odasına almış, oturtmuştu bile. Genç kadın, hafifçe aralık kapılardan, iki kişi arasında geçen hararetli konuşmayı net bir şekilde işitti. Tekrar derin, tam bir sessizlik olmuştu. Artık sadece şakaklarının atışını duyuyordu, yargıcın görüşmesinin hâlâ sürdüğünü, kendisini uzun süre bekleteceklerini düşünüyor ve bu

bekleyişi dayanılmaz buluyordu. Sonra birdenbire beklemediği bir şey oldu: Uşak onu çağırıyor ve odaya sokuyordu. Muhakkak ki yargıç henüz çıkmamıştı. Séverine onun orada, bir kapının arkasına gizlenmiş olduğunu düşünüyordu.

Burası, siyah mobilyalarla döşenmiş, kalın bir halısı ve ağır kapı perdeleri olan büyük bir çalışma odasıydı; öyle ciddi, öyle kapalıydı ki, dışarıdan tek bir gürültü gelmiyordu. Yine de, bronz bir çiçekliğin içinde soluk renkli güller vardı. Bu da, bu ciddiyetin arkasında gizli kalmış bir zarafete, ince bir yaşam zevkine işaret etmekteydi. Ev sahibi, üzerine çok iyi oturan redingotuyla düzgün bir biçimde ayakta duruyordu; kırlaşmış favorilerinin biraz genişlik duygusu kattığı ince yüzüyle, eski yakışıklılığını hâlâ koruyan zarafetiyle, resmi kıyafetinin iradi katılığı altındaki gülümser ifadesinin seçkinliğiyle, onun da ciddi bir görüntüsü vardı. Odanın loşluğu içinde oldukça heybetli duruyordu.

Odaya girince, dört duvar arasında sıkışıp kalmış olan ılık hava Séverine'i bunalttı; tek görebildiği, yaklaşmasını izleyen Mösyö Camy-Lamotte oldu. Adam, ona yer göstermek için en ufak bir harekette bulunmadı, ağzını ilk açan olmaya hiç niyeti yoktu, Séverine'in ziyaret nedenini açıklamasını bekliyordu. Böylece sessizlik uzadı; ve Séverine, şiddetli bir tepkinin sonucu olarak, içinde bulunduğu tehlikeye rağmen, aniden iradesine hâkim, son derece sakin, son derece temkinli oluverdi.

"Mösyö," dedi, "iyiliğinize sığınmak cesaretini gösterdiğim için beni bağışlarsınız umarım. Yeri doldurulamaz kaybımı biliyorsunuz ve şimdi içinde bulunduğum terk edilmişlikle, bizi savunabileceğinizi, dostunuz olan ve benim de özlemle aradığım velinimetimin himayesini biraz da sizin sürdürebileceğinizi düşünme cüretinde bulundum."

"Bunun üzerine Mösyö Camy-Lamotte, bir işaretle onu oturtmak zorunda kaldı; çünkü bu sözler, abartılı hiçbir alçakgönüllülük ve keder ifadesi taşımaksızın, yaradılıştan gelen kadın riyakarlığıyla, kusursuz bir biçimde dile getirilmişti. Ama hâlâ konuşmuyordu, kendisi de oturmuş, beklemeye devam ediyordu. Séverine, konuyu daha da belirginleştirmesi gerektiğini görerek, devam etti:

"Sizi Doinville'de görme şerefine erişmiş olduğumu size hatırlatarak, anılarınızı canlandırmakta bir sakınca görmüyorum. Ah! Benim için ne mutlu günlerdi onlar!.. Bugünse kara günler geldi çattı ve benimse sizden başka kimsem yok mösyö, kaybettiğimiz insan adına size yalvarıyorum. Siz ki onu severdiniz, onun başlattığı iyiliği tamamına erdirin, benim için onun yerini doldurun."

Camy-Lamotte onu dinliyor, ona bakıyordu; Séverine o kadar doğal, üzüntü ve yakarısında o kadar içten görünüyordu ki, kuşkuları dağılmaktaydı. Grandmorin'in evrakı arasında bulduğu imzasız iki satırlık şu pusulanın, başkana bağlılığını bildiği bu kadından başkasına ait olamayacağını tahmin etmiş; ve biraz önce ziyaretinin kendisine bildirilmesi bile, bu düşüncesinin pekişmesine yetmişti. Yargıçla görüşmesine ara vermesi de sırf bu düşünceye kesinlik kazandırmak içindi. Ama, onu bu kadar sakin, bu kadar uysal görüp de suçlu olduğuna inanmak mümkün müydü?

Tam bir bilgi edinmek istedi. Ciddi havasını koruyarak şöyle dedi:

"Açıkça anlatın madam... Sizi çok iyi hatırlıyorum, bir engel çıkmadıkça size yararlı olmak beni çok memnun eder."

Bunun üzerine Séverine, kocasının işten çıkarılma tehdidi altında olduğunu açıkça anlattı. Yeteneğinden ve o zamana kadar gördüğü üst düzey himayeden ötürü çok kıskanılıyordu. Şimdi

onu savunmasız gördükleri için onu alt etmeyi umuyorlar ve bu yolda çabalarını artırıyorlardı. Séverine hiç isim vermiyordu; tehlike kapıda olmasına rağmen ölçülü sözcükler kullanmaktaydı. Paris'e gelme kararı verdiğine göre, hemen harekete geçmesi gerektiğine inanmış olmalıydı. Belki ertesi gün iş işten geçmiş olacaktı: Bir an önce yardım edilmesini istiyordu. Séverine tüm bunları öyle mantıklı olaylar, öyle iyi gerekçelerle birlikte anlatıyordu ki, başka bir amaçla kalkıp gelmiş olması imkansız görünüyordu.

Mösyö Camy-Lamotte, onun en ufacık dudak hareketlerini bile gözden kaçırmamaya çalışıyordu; ilk vuruşunu yaptı:

"Peki ama, Kumpanya kocanıza niçin işten el çektirsin ki? Ona yönelteceği ciddi bir suçlama yok ortada."

Séverine de ondan gözünü ayırmıyor, yüzündeki her kırışıklığı dikkatle izleyerek, mektubu bulup bulmadığını soruyordu kendi kendine; ve sorunun masumiyetine rağmen, mektubun orada, bu odanın bir dolabında olduğu inancı pekişti içinde: Biliyordu, çünkü ona tuzak kuruyor, işten el çektirmenin gerçek nedenlerini söylemeye cesaret edip etmeyeceğini görmek istiyordu. Zaten, ses tonundaki vurgu çok belirgindi ve Séverine, o donuk, yorgun erkek gözlerinin ta ruhunun derinliklerine kadar daldığını hissetmişti.

Cesaretle, tehlikeye karşı yürüdü:

"Ah mösyö, çok korkunç ama, şu uğursuz vasiyetname yüzünden velinimetimizi öldürdüğümüzden kuşkulandılar. Masumiyetimizi ispatlamakta zorluk çekmedik. Yine de, böyle iğrenç suçlamaların hep bir izi kalır ve Kumpanya da muhakkak bir skandaldan çekiniyor."

Camy-Lamotte bu açık sözlülük, özellikle de vurgudaki içtenlik karşısında bir kez daha şaşırdı. Üstelik, ilk görüşte vasat bul-

duğu yüzü giderek son derece cazip görünüyordu gözüne; simsiyah saçlarının çevrelediği bu yüzdeki mavi gözler lütufkar bir uysallık ifadesi taşımaktaydı. Kıskançlık dolu bir hayranlıkla dostu Grandmorin'i düşünüyordu Mösyö Camy-Lamotte: Kendisinden on yaş büyük olan şu kerata, ölünceye kadar böyle yaratıkları nasıl elde edebilmişti? Oysa kendisi, iliklerinde son kalanları da kaybetmemek için, çoktan bu oyuncaklara veda etmek zorunda kalmıştı. Séverine gerçekten çok cazip, çok inceydi; Camy-Lamotte, böyle acı bir olayın sorumluluğunu taşıyan bir devlet memurunun son derece soğuk tutumu altında, artık bu işlerle ilgisi kalmamış bir amatörün gülümsemesini açığa vuruyordu.

Ama Séverine, gücünü hisseden kadın cesaretiyle şöyle demek hatasında bulundu:

"Bizim gibi insanlar para için adam öldürmezler. Başka bir neden olması gerekiyordu, ki öyle bir neden de yoktu."

Camy-Lamotte onun yüzüne baktı, dudağının kenarlarının titrediğini gördü. Katil oydu. O andan itibaren inancı kesinlik kazandı. Séverine de, adamın gülümsemesinin silinişinden, çenesinin sinirli kasılışından kendini ele verdiğini hemen anladı. Sanki tüm canı çekiliyormuşçasına bir bitkinlik hissetti. Yine de, sandalyesinde dimdik oturuyor, eski tonunu koruyan kendi sesini işitiyor, söylenmesi gereken sözcükler sıralıyordu. Konuşma devam etmekteydi, ama artık birbirlerine öğretebilecekleri hiçbir şey yoktu; bir şey ifade etmeyen önemsiz birkaç cümle dışında ikisi de bir şey söylemiyordu. Mektup Camy-Lamotte'un elindeydi ve onu yazan Séverine'di. Sessizliklerinden bile bu anlaşılmaktaydı.

"Madam," dedi sonunda Camy-Lamotte, "durumunuz gerçekten ilgiyi hak ediyorsa, Kumpanya'ya müdahale etmeyi kabul ederim. Zaten bu akşam başka bir mesele için işletme şefini bek-

liyorum... Yalnız, bazı bilgilere ihtiyacım olacak. Lütfen kocanızın adını, yaşını, hizmet durumunu, kısacası konumunuzla ilgili bilmem gereken ne varsa yazın."

Ve Séverine'in önüne bir sehpa sürdü; onu fazla ürkütmemek için yüzüne bakmıyordu artık. Séverine ürpermişti: Camy-Lamotte, mektupla karşılaştırmak için yazısını görmek istiyordu. Bir an, yazmamaya kararlı olarak, umutsuzca bir bahane aradı. Sonra düşündü: Neye yarardı ki? Zaten biliyordu. Nasıl olsa birkaç satırlık el yazısını her zaman ele geçirebilirlerdi. Görünüşte hiçbir rahatsızlık yaşamadan, son derece doğal bir havada, istenileni yazdı; o sırada arkasında ayakta duran Camy-Lamotte ise, daha dik, pusuladakinden daha az titrek olan yazıyı kesinlikle tanıdı. Bu ufacık, narin kadını çok cesur buluyordu; şimdi, görmüş geçirmişliğin verdiği bir aldırmazlıkla, güzellik karşısında hâlâ etkilenen bir erkek gülümsemesi yerleşmişti yüzüne; Séverine, arkası dönük olduğu için onun tekrar gülümsemeye başladığını göremiyordu. Aslında hiçbir şey doğru davranma zahmetine katlanmaya değmiyordu. O sadece, hizmet ettiği rejimin görüntüsünü korumaktaydı.

"Pekala madam, onu bana verin, gerekli bilgileri edinip, elimden gelenin en iyisini yapacağım."

"Size çok minnettarım mösyö... Öyleyse, kocamın yerinde kalmasını sağlayacaksınız, bu işe halledilmiş gözüyle bakabilir miyim?"

"Yo, hayır! Hiçbir şey için söz veremem... Olayı incelemem, düşünmem lazım."

Gerçekten de tereddüt içindeydi, karı kocayla ilgili ne karar vereceğini bilmiyordu. Séverine ise, kaderinin onun elinde olduğunu hissetmeye başladığından beri tek bir kaygı duyuyordu: Bu tereddütten, Camy-Lamotte'un kararını etkileyecek nedenle-

ri kestiremeden, onun sayesinde kurtulacak ya da mahvolacak olmalarından.

"Ah mösyö, çektiğimiz acıyı düşünün! Kesin bir şey söylemeden beni yollamayacaksınız, değil mi?"

"Yapabileceğim bir şey yok madam, beklemek zorundasınız."

Séverine'i kapıya doğru itiyordu. Séverine, umutsuz, altüst olmuş bir haldeydi; kendileri hakkındaki kararını açıkça söylemesi için onu zorlama ihtiyacı içinde neredeyse her şeyi haykırarak itiraf edecekti. Bir fırsat yakalama umuduyla bir dakika daha kalabilmek için çırpındı:

"Az daha unutuyordum, şu acıklı vasiyetnameyle ilgili sizden bir fikir isteyecektim... Mirası ret mi etmeliyiz sizce?"

"Yasa sizin lehinize," diye cevapladı temkinli bir biçimde Camy-Lamotte, "bu, değerlendirmeye ve koşullara bağlı."

Séverine eşikteydi, son bir çaba daha gösterdi:

"Yalvarırım mösyö, beni böyle göndermeyin, umut besleyebilir miyim, söyleyin bana."

Bir teslimiyet ifadesiyle, adamın elini yakalamıştı. Camy-Lamotte elini kurtardı. Ama Séverine'in güzel gözleri öyle ateşli bir yakarıyla bakıyordu ki, etkilenmemesi imkansızdı.

"Pekala, saat beşte tekrar gelin. Belki o zaman size bir şeyler söyleyebilirim."

Séverine çıktı; konaktan ayrılırken, geldiği zamana göre daha kaygılıydı. Durum açıklık kazanmıştı ve kaderi, belki de hemen gerçekleşecek bir tutuklanma tehdidi altında askıda duruyordu. Saat beşe kadar nasıl dayanacaktı? Unuttuğu Jacques'ı hatırladı birdenbire: Eğer tutuklanacak olursa, kendi mahvına yol açabileceklerden birisi de oydu. Saat daha iki buçuk olduğu halde, hızla Rocher Sokağı'nı katederek, Cardinet Sokağı'na doğru yöneldi.

Yalnız kalan Mösyö Camy-Lamotte, masasının önünde durmuştu. Adalet Bakanlığı Genel Sekreteri olma sıfatıyla Tuileries'ye neredeyse her gün çağrılan, bakan kadar sözü geçen, hatta daha gizli görevler üstlenen bir adam olduğu için, bu Grandmorin olayının yüksek makamları ne kadar huzursuz edip endişelendirdiğini biliyordu. Muhalefet gazeteleri gürültülü bir kampanya yürütmeye devam ediyorlardı; bazıları polisi, siyasi denetimle fazlaca uğraşmaktan katilleri yakalamaya vakit ayıramamakla suçluyor; bazılarıysa, başkanın hayatını kurcalayarak, en bayağı sefahatin hüküm sürdüğü saraya mensup olduğunu ima ediyorlardı. Bu kampanya, seçimler yaklaştıkça giderek yıkıcı bir hal almaktaydı. Bu yüzden, nasıl olursa olsun, bu işi bir an önce bitirmesi isteniyordu genel sekreterden. Bakan bu nazik işi kendi üstüne yıktığı için, Camy-Lamotte bu konuda tek sorumlu ve tek yetkili kişiydi. Karar vermeden önce bir inceleme yapması gerekiyordu, çünkü beceriksizlik gösterirse, herkes adına okkanın altına gidecek olanın kendisi olacağından hiç kuşkusu yoktu.

Mösyö Camy-Lamotte, düşünceli düşünceli, Mösyö Denizet'nin beklediği bitişik odanın kapısını açmaya gitti. Konuşulanları dinlemiş olan sorgu yargıcı içeri girer girmez haykırdı:

"Size söylemiştim, bu insanlardan kuşkulanmakla hata edildi... Bu kadının, belli ki kocasının işini kurtarmaktan başka bir düşüncesi yok. Kuşkulu tek bir söz bile etmedi."

Genel sekreter hemen cevap vermedi. Dalgındı; gözlerini yargıcın, dikkatini çeken ince dudaklı kaba yüzüne dikmişti. Memur kadrosunu elinde tutan gizli şef sıfatıyla, adliye görevlilerini düşünmekteydi; bu insanların, yoksullukları içinde bu kadar onurlu, mesleki gevşekliklerine rağmen bu kadar zeki olabilmelerine şaşırıyordu. Ama, ağır gözkapakları gözlerini örten bu

adam, kendisini ne kadar kurnaz zannederse zannetsin, gerçeği yakaladığını sandığı anda, inatçı bir tutkuyla işin peşini bırakmıyordu.

"Öyleyse," dedi Mösyö Camy-Lamotte, "şu Cabuche'ün suçlu olduğu konusunda ısrarlısınız!"

Mösyö Denizet hayretle irkildi:

"Elbette!.. Her şey onun aleyhinde. Size kanıtları tek tek saydım, hepsi alışılmış kalıplara uygun, tek bir eksik yok... Üstelik sizin de kulağımı bükmenizle, özel bölmede bir kadın, bir suç ortağı olup olmadığını iyice araştırdım. Cinayet sahnesini hayal meyal gören bir adamın, bir makinistin ifadesi bu düşünceyle uyuşuyor gibiydi; ama zekice sorguya çektiğim bu adam ilk ifadesinde ısrar etmedi, hatta yolculuk battaniyesini tanıdı ve sözünü ettiği siyah kütlenin o olduğunu söyledi... Yani, suçlu kesinlikle Cabuche'tür, öyle ki o suçlu değilse, suçlanacak başka hiç kimse yok."

Genel sekreter, elinde bulunan yazılı kanıtı göstermek için o âna kadar beklemişti; ve artık inancı tam olduğundan, gerçeğin ortaya çıkması için o kadar da acele etmiyordu. Gerçek ipucu daha büyük sıkıntılar yaratacaksa, sorgu yargıçlığının yanlış ipucunu yok etmek neye yarardı ki? Önce tüm bunları gözden geçirmesi gerekliydi.

"Doğru yolda olduğunuza inanmayı çok isterim," dedi, yorgun erkek gülümsemesiyle. "Sizi çağırışım, sadece bazı önemli noktaları birlikte gözden geçirmek içindi. Bu, istisna bir olay, işte tamamen siyasi bir mesele haline geldi bile, bunun farkındasınız değil mi? Bu yüzden belki de siyaset adamları gibi hareket etmek zorunda kalacağız... Açık yüreklilikle söyleyin şimdi, sorgulamalarınızdan edindiğiniz kanıya göre, Cabuche'ün sevgilisi olan şu kız gerçekten tacize uğramıştı değil mi?"

Yargıç, kurnaz adam edasını takındı, gözleri gözkapaklarının ardında neredeyse görünmez olmuştu.

"Öyle gibi! Bence başkan onu berbat bir duruma sokmuş, dava sırasında muhakkak ki ortaya çıkacak... Üstelik savunmayı muhalefet cephesinden bir avukat üstlenirse, üzücü hikayelerin ortaya serilmesi beklenebilir, çünkü bizim orada bu hikayelerden bol bir şey yok."

Mösyö Denizet, tam basireti ve mutlak gücüyle caka satmadığı ve mesleğinin alışkanlıklarına boyun eğmediği zamanlarda hiç de o kadar aptal değildi. Kendisinin Adalet Bakanlığı'na değil de genel sekreterin özel konutuna çağrılmasındaki nedeni anlamıştı.

"Kısacası," dedi, berikinin sesini çıkarmadığını görünce, "oldukça pis bir işle uğraşacağız."

Mösyö Camy-Lamotte başını sallamakla yetindi. Öteki davanın, yani Roubaud'ların davasının sonuçlarını hesaplamakla meşguldü. Kocası ağır ceza mahkemesine çıkarsa, her şeyi, karısının da genç kızlığında tacize uğradığını, sonra bu ilişkinin devam ettiğini ve kendisini cinayete sürükleyen kıskançlık öfkesini muhakkak ki anlatırdı; üstelik söz konusu olan bir hizmetçi kız ve bir sabıkalı değildi, bu güzel kadınla evli bu memur, burjuvazi ve demiryolları dünyasının bir yönünü tartışma konusu haline getirecekti. Sonra, işin içinde başkan gibi bir adam varsa, nasıl bir sona ulaşılacağı belli olur muydu? Belki de öngörülmedik rezaletler dökülecekti ortaya. Hayır, Roubaud'ların, gerçek suçluların meselesi kesinlikle daha kirli sonuçlar getirirdi. Kararını vermişti, bu mesele devre dışı tutulmalıydı muhakkak. Bir suçlu bulmak gerektiğine göre, masum Cabuche'ün üzerinde durmak daha doğru olacaktı.

"Sizinle aynı fikirdeyim," dedi nihayet Mösyö Denizet'ye.

"Gerçekten de taşocakçı haklı bir öç peşinde olmuşsa, aleyhinde güçlü tahminler var... Ama tüm bunlar ne kadar üzücü yarabbim, ne çok çirkefe bulaşmak gerekecek!.. Biliyorum, adalet sonuçlara kayıtsız kalmalı ve kendini çıkarların üzerinde tutarak..."

Cümlesini bitirmedi, sadece bir el hareketiyle sözüne son verdi; o sırada yargıç susuyor ve geleceğini hissettiği emirleri tasalı bir havada bekliyordu. Kendi gerçeğini, kendi zekasının ürünü olan bu keşfi kabul ettikleri andan itibaren, adalet kavramını siyasi gerekliliklere feda etmeye hazırdı. Ama sekreter, bu tür uzlaşmalar konusunda her zaman usta olmasına rağmen, biraz aceleci davrandı; itaat edilen bir amir olarak fazla çabuk konuştu:

"Kısacası, kovuşturmazlık kararı isteniyor... İşleri, mesele kapanacak şekilde düzenleyin."

"Özür dilerim mösyö," dedi Mösyö Denizet, "artık mesele benim elimde değil, tamamen vicdanımın elinde."

Mösyö Camy-Lamotte hemen gülümsedi, dünyayla alay eden şu gözü açılmış ve kibar kişi tavrını takınarak, eski dürüst haline geri döndü:

"Kuşkusuz," dedi. "Ben de zaten vicdanınıza hitap ediyorum. Onun sizi yönlendireceği kararı almakta özgürsünüz, sağduyulu öğretileri ve kamu ahlakını esas kabul ederek, lehte ve aleyhteki tüm noktaları adilce tartacağınıza kuşkum yok... Benden iyi bilirsiniz ki, beterinden kaçınmak için ara sıra kötü bir şeyi kabul etmek kahramanca olabilir. Neyse, sizin iyi vatandaşlığınıza, onurlu kişiliğinize başvuruyoruz. Kimsenin aklından bağımsızlığınızı engellemek geçmez, bu yüzden tekrar ediyorum, bu meselede mutlak yetkilisiniz, zaten yasa da böyle olmasını ister."

Yargıç, bu sınırsız yetkiyi, özellikle de onu kötüye kullanmak

üzere olduğu zamanlar kıskançlıkla sahiplendiği için, bu cümlelerin her birine memnuniyet ifade eden bir baş sallamasıyla karşılık vermekteydi.

"Zaten," diye devam etti diğeri, alaya dönüşen abartılı iltifatlarını sürdürerek, "kime hitap ettiğimizi biliyoruz... Çabalarınızı uzun süredir izliyoruz ve size şunu söyleyebilirim ki, kadroda açık bir yer olsaydı, sizi şimdiden Paris'e çağırırdık."

Mösyö Denizet'nin içi hop etti. Bu da nesiydi böyle? İstenen hizmeti verirse, onun en büyük tutkusunu, Paris'te bir mevki sahibi olma düşünü gerçekleştirmeyecekler miydi? Ama, aklından geçenleri anlayan Mösyö Camy-Lamotte şu sözleri ekledi:

"Yeriniz hazır, sadece bir zaman sorunu bu... Yalnız, boşboğazlık etmeye başladığıma göre, önümüzdeki Ağustos'un 15'inde nişan alacağınızı size söyleyebilirim, ayrıca bundan mutluluk da duyuyorum."

Yargıç bir an düşündü. Terfi etmeyi tercih ederdi, çünkü bu işin ucunda, ayda yaklaşık yüz altmış altı franklık bir maaş artışı vardı; ve içinde bulunduğu örtülü sefalet ortamında bu, daha iyi bir yaşam ve yenilenecek bir gardırop demekti; üstelik hizmetçisi Mélanie daha iyi beslenecek, böylece hırçınlığı azalacaktı. Yine de haç nişanı almak önemli bir şeydi. Hem sonra, kendine bir sözü de vardı. Bu onurlu ve orta halli adliye memurluğu geleneğiyle beslendiği için kendini satmayacak olan bu adam, basit bir umut, belirsiz de olsa yönetimin kendini kayırma vaadi karşısında hemen yumuşayıveriyordu. Adliye memurluğunun başka mesleklerden farkı yoktu; Denizet, aç bir lütuf dileyen olarak, iktidarın emirleri karşısında hep boyun eğmeye hazır, terfi prangasını sürüyüp duruyordu.

"Çok etkilendim," diye mırıldandı, "lütfen bunu sayın bakana iletin."

Artık ekleyebilecekleri her sözün ikisini de sıkacağını hissederek ayağa kalktı. Gözlerinin feri kaçmış, yüzü ölü gibiydi.

"Öyleyse," dedi son söz olarak, "tedirgin olduğunuz konuları hesaba katarak soruşturmamı tamamlayacağım. Eğer Cabuche aleyhine kesin kanıtlar bulamazsak, bir dava açarak boş yere bir rezalete meydan verme tehlikesini göze almamamız daha iyi... Kendisini serbest bırakır, gözetim altında tutmaya devam ederiz."

Kapının eşiğinde duran genel sekreter, iyice nazik bir tutumla son söz olarak şöyle dedi:

"Mösyö Denizet, sizin olağanüstü sezgi gücünüze ve soylu dürüstlüğünüze güvenimiz tam."

Mösyö Camy-Lamotte yalnız kalınca, artık gereksiz de olsa, Séverine'in yazdığı kağıtla, Başkan Grandmorin'in evrakı arasında bulduğu imzasız pusulayı karşılaştırma isteğine engel olamadı. Benzerlik tamdı. Mektubu katladı, özenle yerine yerleştirdi; . orgu yargıcına bununla ilgili tek söz etmemesinin nedeni, böyle bir silahı elde bulundurmanın yararına inandığındandı. Ve sinirli ayak direyişinde o kadar narin ve bir o kadar da güçlü görünen bu ufak tefek kadının profili gözünün önüne gelince, her zamanki hoşgörülü ve alaycı tavrıyla omuz silkti. Ah bu mahluklar yok muydu? İstedikleri zaman her şeyi elde edebilirlerdi. Séverine, saat üçe yirmi kala Cardinet Sokağı'nda buldu kendini; Jacques'a verdiği randevu saatine daha zaman vardı. Jacques, bu sokakta, yüksek bir binanın en üst katında küçük bir odada oturuyor, bir tek akşamları yatmak için evine gidiyordu; üstelik haftada iki kez evinde yatmıyor, akşam ekspresiyle sabah ekspresi arasında geceyi Havre'da geçiriyordu. Ama o gün, sırılsıklam ve yorgunluktan tükenmiş bir halde evine dönüp, kendisini yatağına atmıştı. Öyle bitkindi ki, eğer bitişikteki karı koca kavga-

sı, kocasından dayak yiyen kadının haykırışları onu uyandırmasaydı, Séverine onu boşuna beklemiş olacaktı. Çatı katındaki penceresinden bakınca, kaldırımda onu görmüş, son derece keyifsiz bir halde tıraş olup giyinmişti.

"Nihayet geldiniz," diye bağırdı Séverine, onun araba kapısından çıktığını görünce. "Yanlış anlamış olmaktan korkuyordum... Saussure Sokağı'nın köşesinde demiştiniz ama..."

Ve Jacques'ın cevabını beklemeden, gözlerini eve doğru çevirirek:

"Demek orada oturuyorsunuz, öyle mi?" diye ekledi.

Jacques ona bunu belirtmeden, evinin önünde randevu vermişti, çünkü gidecekleri depo neredeyse evin tam karşısındaydı. Ama Séverine'in sorusu onu huzursuz etti, yakın arkadaşlığı odasını görmek isteyecek kadar ilerleteceğini sandı. Oda o kadar sade bir biçimde döşenmiş ve o kadar karışıktı ki, bundan utanıyordu.

"Yo, oturuyorum sayılmaz, tünüyorum," diye cevap verdi. "Acele edelim, korkarım şef çıkmıştır bile."

Gerçekten de, gar alanı içinde, deponun arkasında yer alan küçük eve vardıklarında şefi bulamadılar; sundurmadan sundurmaya boşuna dolaştılar: Her uğradıkları yerde, şefi bulacaklarından emin olmak istiyorlarsa, saat dört buçuk civarında tamirat atölyelerine gelmeleri söylendi.

"Iyi, o zaman geliriz," dedi Séverine.

Sonra tekrar dışarı çıkıp, Jacques'la baş başa kalınca şöyle sordu:

"Eğer işiniz yoksa, sizinle beklememin bir sakıncası olmaz değil mi?"

Jacques reddedemezdi; hem zaten, genç kadın kendisine için için kaygı verse de, gitgide artan ve öylesine güçlü bir büyü et-

kisi yaratıyordu ki üzerinde, asık suratını korumaya kararlı olduğu halde, onun tatlı bakışları karşısında bu kararında direnmesi imkansız hale geliyordu. Yumuşak ve korku dolu uzun yüzüyle bu genç kadın, insanın dövmeye bile cesaret edemeyeceği sadık bir köpek gibi severdi muhakkak.

"Elbette, sizi bırakacak değilim," diye cevap verdi, daha az kaba bir tonda, "yalnız, bir saatten fazla vaktimiz var... Bir kahveye girmek ister miydiniz?"

Séverine, nihayet Jacques'ın içtenliğini hissederek, memnuniyetle ona gülümsüyordu. Telaşla bağırdı:

"Yo, hayır, hayır!.. Kapanıp kalmak istemiyorum. Sizin kolunuza girerek, sokakları arşınlayıp istediğiniz yere gitmeyi tercih ederim."

Kendiliğinden, kibarca Jacques'ın koluna girdi. Şimdi Jacques yolculuğun kirinden pasından arınmış olduğundan, hali vakti yerinde memur kılığı ve burjuva havasıyla Séverine'in gözüne seçkin biri gibi görünüyordu; bir tür özgürlük gururu ve açık havaya, her gün göğüs gerilen tehlikeye alışkanlık, bu havayı daha da peşiktirmekteydi. Onun yakışıklı olduğunu bu zamana kadar hiç böyle fark etmemişti; yuvarlak ve düzgün bir yüzü, beyaz teni üzerinde kapkara bıyıkları vardı; yalnız kendisine bakmaktan kaçınan, altın sarısı benekli gözleri, onu hâlâ kuşkulandırmaya devam ediyordu. Jacques'ın kendisiyle göz göze gelmekten çekinmesi, bir ilişkiye girmek istememesinden, ona karşı bile olsa, canının çektiği gibi davranmayı arzulamasından kaynaklanıyor olabilir miydi? O andan itibaren, içinde bulunduğu belirsizlikte, kaderinin çizildiği Rocher Sokağı'ndaki şu çalışma odasının aklına her gelişinde ürpertiler geçirerek, tek bir şeyi amaç edindi: Koluna girdiği erkeği kendine, tamamen kendine ait hissetmek; başını kaldırdığı zaman gözlerini kendi gözlerinin derinliklerine

hapsedebilmek. O zaman Jacques kendisinin olacaktı. Onu hiç sevmiyordu, bunu düşünmüyordu bile. Tek düşündüğü, Jacques'tan artık korkmamak için onu kendine bağlamaktı.

Birkaç dakika boyunca, bu kalabalık mahalleden gelip geçenlerin oluşturduğu sürekli insan seli arasında, hiç konuşmadan yürüdüler. Zaman zaman kaldırımdan inmek zorunda kalıyorlar, arabaların arasında, taşıt yolunda ilerliyorlardı. Sonra, yılın o mevsiminde neredeyse ıssız olan Batignolles Parkı'nda buldular kendilerini. Oysa gökyüzü, sabahki sağanak yağmurla yıkanmış, çok tatlı bir mavilikteydi; ve mart ayının ılık güneşi altında leylaklar tomurcuklanıyordu.

"Girelim mi?" diye sordu Séverine. "Bu insan kalabalığı beni serseme çeviriyor."

Kalabalıktan uzaklaşarak, bilinçsizce de olsa Séverine'i daha çok kendisine ait kılma ihtiyacı hisseden Jacques zaten oraya doğru yönelmişti.

"Ha burası, ha başka yer," dedi. "Girelim."

Çimenlikler boyunca, yapraksız ağaçların arasında ağır ağır yürümeye devam ettiler. Birkaç kadın kundaktaki çocuklarını gezdiriyor, bazı insanlar ise yolu kısaltmak amacıyla hızlı adımlarla bahçeden geçiyorlardı. Jacques ve Séverine dereyi aştılar, kayalıkların arasından geçen yolu tırmandılar; sonra amaçsızca geri döndüklerinde, dayanıklı yaprakları koyu yeşil bir renkle güneşte parlayan çam kümelerinin arasından geçtiler. Orada, o ıssız köşede, gözlerden gizlenmiş bir bank görünce, bu kez birbirlerine bile danışmadan, bir anlaşma sonucu gelmişçesine, oturdular.

"Yine de hava güzel bugün," dedi Séverine, bir sessizliğin ardından.

"Evet," diye cevap verdi Jacques, "güneş tekrar çıktı."

Ama düşündükleri şey kesinlikle bu değildi. Kadınlardan kaçan Jacques, kendisini bu kadına yaklaştıran olayları düşünmüştü. Séverine yanı başındaydı, kendisine değiyor, varlığını işgal edecekmiş kaygısı yaratıyor ve Jacques bu durum karşısında sürekli bir şaşkınlık hissediyordu. Rouen'daki son sorgulamadan beridir, Croix-de-Maufras cinayetinde bu kadının suç ortağı olduğundan hiç kuşkusu yoktu. Nasıl? Hangi olaylar sonucunda? Hangi tutku ya da hangi çıkar yüzünden? Kendisine bu soruları sormuş, ama açık bir cevap bulamamıştı. Yine de sonunda kendince bir hikaye kurgulamıştı: Çıkarını düşünen kaba kocası mirası bir an önce ele geçirmek istemişti; belki vasiyetnamenin kendi aleyhlerine olacak şekilde değiştirilmesinden korkmuş, belki de kanlı bir bağla karısını kendine bağlamayı hesaplamıştı. Karanlık kalan yanları kendisini çeken ve bu yanları aydınlatmaya çalışmayan Jacques, bu hikayeye oldukça inanmış durumdaydı. Görevinin, bildiği her şeyi adalete söylemek olduğu düşüncesi zihnini kurcalayıp durmuştu ayrıca. Hatta bu bankın üzerinde, kalçasının ılıklığını kendi kalçasında hissedecek yakınlıkta onunla yan yana oturduğundan beridir, bu düşünce aklını kurcalamaktaydı.

"Mart ayında," diye söze devam etti, "yaz mevsimindeki gibi dışarıda oturabilmek şaşırtıcı."

"Ya," dedi Séverine, "güneş yükselir yükselmez ısısını hissettiriyor."

Öte yandan Séverine de, suçlu olduklarını tahmin edemediyse, bu delikanlının gerçekten budala olması gerektiğini düşünüyordu. Başına fazlasıyla tebelleş olmuşlardı, şu anda bile ona aşırı derecede sokulmaktaydı. Boş sözlerle bozulan sessizlik içinde, Jacques'ın aklından geçenleri okumaya çalışıyordu. Göz göze geldiklerinde, Séverine bu gözlerde, Jacques'ın kara bir kütle gi-

bi tüm ağırlığıyla kurbanın bacaklarına çökenin kendisi olup olmadığını kendi kendine sorduğunu gördü. Onu çözülmez bir bağla bağlamak için ne yapmalı, ne söylemeliydi?

"Bu sabah," diye ekledi, "Havre'da hava çok soğuktu."

"Yakalandığımız sağanak da cabası," dedi Jacques.

Tam o sırada, Séverine'in aklına ani bir fikir geldi. Bu fikrin üzerinde ne kafa yordu, ne tartıştı: Aklının ve kalbinin derinliklerinden gelen içgüdüsel bir dürtüydü sanki. Eğer kafa yorsaydı, hiçbir şey söylemezdi. Ama bunun iyi bir fikir olduğunu ve dile getirerek onu elde edeceğini hissediyordu.

Yavaşça elini tutup, yüzüne baktı. Yeşil ağaç kümeleri onları, yan yollardan geçenlerin gözünden saklamaktaydı; güneşli parkın ıssızlığında boğuklaşan araba gürültülerinin uzaktan gelen sesi duyulmaktaydı yalnızca; ağaçlıklı yolun dönemecinde bir çocuk sessizce oynuyor, bir kürekle küçük bir kovaya kum dolduruyordu. Séverine, hiçbir giriş yapmadan, tüm ruhuyla ve kısık bir sesle sordu:

"Benim suçlu olduğumu mu sanıyorsunuz?"

Jacques hafifçe titredi, gözlerini onun gözlerine dikti.

"Evet," diye cevap verdi Jacques, aynı kısık ve heyecanlı sesle.

Bunun üzerine Séverine, avucunda tuttuğu Jacques'ın elini daha da kuvvetle sıktı; söze hemen devam etmedi, heyecanlarının iç içe geçtiğini hissediyordu.

"Yanılıyorsunuz, suçlu değilim."

Bunu söylemesi Jacques'ı ikna etmek için değil, yalnızca başkalarının gözünde suçsuz görünmesi gerektiğini ona hatırlatmak içindi. Gerçek öyle olmasa da, hayır diyen ve dediğinin doğru olmasını arzulayan kadının itirafıydı bu.

"Suçlu değilim... Suçlu olduğuma inanarak beni daha fazla üzmeyin."

Jacques'ın, derin bakışlarını gözlerinden ayırmadığını görünce çok mutlu oldu. Kuşkusuz bu yaptığı, kendini sunmaktı; çünkü kendini teslim ediyordu ve ilerde Jacques kendisini isterse, reddedemezdi. Ama aralarında çözülmez bir bağ oluşmuştu: Jacques'ın konuşmayacağına bahse girebilirdi artık, kendisi nasıl Jacques'a ait olduysa, Jacques da ona aitti bundan böyle. İtiraf onları birleştirmişti.

"Artık beni üzmeyeceksiniz, bana inanıyorsunuz değil mi?"

"Evet, size inanıyorum," diye cevap verdi Jacques gülümseyerek.

Onu bu korkunç olayla ilgili hoyratça konuşmaya neden zorlasındı ki? İlerde ihtiyaç hissederse, her şeyi kendisine anlatırdı. Séverine'in hiçbir şey söylemeden içini dökerek rahatlama yöntemi, sonsuz bir sevgi belirtisiymişçesine, onu fazlaca duygulandırıyordu. Tatlı, menekşe rengi gözleriyle ne kadar güven dolu, ne kadar narindi! Jacques'ın gözüne, tümüyle erkeğine ait, mutlu olmak için daima ona baş eğmeye hazır tam bir kadın gibi görünüyordu. Ve özellikle onu mutlu eden şey, elleri ve bakışları birleşmişken, o her zamanki huzursuzluğu, bir kadının yanında, ona sahip olmayı düşündüğünde bedenini saran şu korkunç ürpertiyi hissetmiyor oluşuydu. Diğer kadınların tenine dokunduğunda, dayanılmaz bir boğazlama ihtiyacıyla bu tene dişlerini geçirme arzusunun önüne geçememişti hiç. Acaba bu kadını sevebilecek ve onu öldürmemeyi başarabilecek miydi?

"Biliyorsunuz ki sizin dostunuzum ve benden korkmanıza hiç gerek yok," diye fısıldadı kulağına, "işinize karışmak istemiyorum, nasıl isterseniz öyle olacak... Beni anlıyor musunuz? Beni dilediğiniz gibi kullanın."

Séverine'in yüzüne öyle yaklaşmıştı ki, onun sıcak nefesini bıyıklarında hissediyordu. Daha sabah bile, bunu düşünse bir

kriz geçirme ihtimalinin vahşi korkusuyla titrerdi. Nekahet dönemlerinin huzurlu gevşemesiyle, bedeninde ancak hafif bir titremenin kalması için ne olmuş olması gerekiyordu? Séverine'in, kesinlik kazanmış olan birini öldürmüş olduğu fikri onu farklı kılıyor, gözünde büyümesine yol açıyordu. Belki de sadece yardım etmemiş, bıçağı bizzat saplamıştı. Hiçbir kanıt olmasa da, buna inandı. O andan itibaren, her türlü mantığın dışında, kendisinde uyandırdığı korku dolu arzunun bilinçsizliğiyle, Séverine onun gözünde kutsallaştı sanki.

Şimdi, aralarında aşk filizlenen rasgele bir çift gibi neşeyle konuşuyorlardı.

"Öbür elinizi de verin, ısıtayım."

"Yo, burada olmaz. Bizi görebilirler."

"Kim görecek? Burada yalnızız... Hem zaten bunda bir kötülük yok ki. Çocuk böyle yapılmaz."

"Umarım."

Séverine, kurtulmuş olmanın verdiği sevinçle, içtenlikle gülmekteydi. Bu delikanlıyı sevmiyordu; bundan emin olduğunu sanıyor; kendini vaat etmiş olmasına rağmen, daha şimdiden bu vaadi yerine getirmemenin bir yolunu arıyordu. Nazik bir havası vardı Jacques'ın, kendisini bunaltmazdı; her şey çok iyi gidiyordu.

"Anlaştık, arkadaşız artık; başkalarının, hatta kocamın bile bununla bir ilgisi yok... Şimdi elimi bırakın ve gözlerime böyle bakmayın, gözleriniz yorulacak."

Ama Jacques, onun narin parmaklarını ellerinde tutmaya devam ediyordu. Çok alçak bir sesle kekeledi:

"Sizi sevdiğimi biliyorsunuz."

Séverine, hafif bir silkeleyişle çabucak elini kurtarmıştı. Jacques'ın hâlâ oturduğu bankın önünde ayakta durdu:

"İşte buna çılgınlık denir! Doğru durun, gelen var."

Gerçekten de, bir sütanne, kollarında uyuyan bir bebekle o tarafa doğru geliyordu. Ardından, son derece telaşlı bir genç kız geçti. Güneş alçalıyor, morumsu bir sis arasında ufukta kayboluyordu; güneş ışınları çimenliklerden çekiliyor, ölgün altın renkli zerrecikler halinde yeşil çamların tepesine düşüyordu. Arabaların sürekli gürültüsünde ani bir kesilme oldu. Yakınlardaki bir saatin beşi vurduğu duyuldu.

"Aman Allahım!" diye bağırdı Séverine, "saat beş ve benim Rocher Sokağı'nda randevum var."

Neşesi kayboluyor, henüz kurtulmamış olduğunu hatırlayarak, orada kendisini bekleyen bilinmezliğin kaygısını yine hissetmeye başlıyordu. Sapsarı kesildi, dudakları titremeye başladı.

"Ya görmek istediğiniz depo şefi ne olacak?" dedi banktan kalkarak, tekrar onun koluna giren Jacques.

"Ne yapalım, bir dahaki sefere görürüm... Dinleyin dostum, artık size ihtiyacım yok, hemen beni bırakın da işimi göreyim. Tekrar çok teşekkür ederim, hem de tüm kalbimle."

Jacques'ın ellerini sıkıyor, acele ediyordu.

"Birazdan trende görüşürüz."

"Evet, birazdan."

Séverine hızlı adımlarla uzaklaşmıştı bile, parkın ağaçlarının arasında gözden kayboldu; Jacques ise ağır ağır Cardinet Sokağı'na yöneldi.

Mösyö Camy-Lamotte, Batı Kumpanyası işletme şefiyle kendi mekanında uzun bir görüşme yapmıştı. Başka bir iş bahanesiyle oraya çağrılan şef, bu Grandmorin davasının Kumpanya'yı ne denli rahatsız ettiğini nihayet itiraf etmişti. Birinci mevki vagonları yolcularının yeterince güvenlik altında olmadığını ileri süren gazete haberleri başta geliyordu. Hem sonra, bütün personel bu

işe karışmış, birçok memur kuşkulu duruma düşmüştü, üstelik kuşkuların en çok yoğunlaştığı şu Roubaud ise her an tutuklanabilirdi. Nihayet, idare meclisi üyesi başkan hakkında alıp yürüyen ahlaksızlık dedikoduları, tüm meclisi zan altında bırakır gibiydi. Böylece, küçük bir şef yardımcısının cinayetle suçlanması sonucunda, kuşkulu, bayağı ve kirli bir hikaye karmaşık yönetim çarklarına nüfuz ediyor, bir demiryolu işletmesinin koskoca mekanizmasını sarsıyor, en üst yönetim kademelerine varıncaya dek her şeyi altüst ediyordu. Hatta sarsıntı daha da yukarıları etkiliyor, bakanlığa kadar ulaşıyor, o günün siyasal huzursuzluğu içinde devleti tehdit ediyordu: Bu kritik anda, en ufak bir kargaşa, büyük sosyal yapının çözülmesini hızlandırırdı. Bu yüzden Mösyö Camy-Lamotte, bu sabah Kumpanya'nın Roubaud'ya işten el çektirme kararını duyunca, bu önleme şiddetle itiraz etmişti. Hayır! Hayır! Bundan daha beceriksizce bir iş olamazdı; eğer basın şef yardımcısını politik kurban yerine koyarsa, çıkaracağı yaygara daha da büyürdü. Aşağıdan yukarıya kadar tüm sistem çöker, şunun bunun hakkında kim bilir ne kepazelikler ortaya dökülürdü. Skandal gereğinden çok uzamıştı, en kısa zamanda ortalığı yatıştırmak gerekiyordu. İkna olan işletme şefi, Roubaud'yu işinde alıkoymaya, hatta Havre'dan bile göndermemeye söz vermişti. Kumpanya'da namussuz insanlar bulunmadığını görmeliydiler. Her şey son bulmuştu, mesele kapanmıştı artık.

Séverine nefes nefese, kalbi hızla çarparak Rocher Sokağı'ndaki ciddi çalışma odasına girip, kendisini Mösyö Camy-Lamotte'un karşısında bulduğunda, sakin görünmek için harcadığı olağanüstü çaba genel sekreterin ilgisini çekmişti; Mösyö Camy-Lamotte bir süre sessizce onu seyretti. Menekşe gözlü bu narin suçlu ona kesinlikle cana yakın geliyordu.

"Pekala madam..."

Birkaç saniye daha onun kaygısının zevkini çıkarabilmek için sustu. Ama genç kadının öyle derin bir bakışı vardı ve öyle bir öğrenme ihtiyacı içinde tüm varlığıyla kendisine doğru akıyor gibiydi ki, acıma duygusu üstün geldi.

"Pekala madam, işletme şefiyle görüştüm, kocanız işten çıkarılmayacak. Mesele halledildi."

Bunun üzerine Séverine, kendisini saran yoğun sevinç dalgası altında gücünün tükendiğini hissetti. Gözleri yaşlarla dolmuştu, hiçbir şey söylemiyor, gülümsüyordu.

Camy-Lamotte, tüm anlamı verebilmek için, kelimelerin üstüne basa basa cümleyi bir kez daha tekrarladı:

"Mesele halledildi... Huzur içinde Havre'a dönebilirsiniz."

Séverine anlıyordu: Genel sekreter, tutuklanmayacaklarını, affedildiklerini söylemek istiyordu. Kocası işinden edilmemekle kalmıyor, korkunç olay da unutulup gömülüyordu. İçgüdüsel bir sevgi hareketiyle, teşekkür eden ve yaltaklanan sevimli bir evcil hayvan gibi onun ellerine doğru eğildi, onları öptü, yanaklarına bastırdı. Camy-Lamotte, bu minnettarlığın tatlı cazibesinden öyle etkilenmişti ki, bu kez ellerini çekmedi.

"Yalnız," dedi, tekrar ciddileşmeye çalışarak, "bunu unutmayın ve davranışlarınıza dikkat edin."

"Ah mösyö!"

Fakat Mösyö Camy-Lamotte, karı kocayı avcunda tutma niyetindeydi. Mektubu ima ederek şöyle dedi:

"Unutmayın ki dosya burada, en ufak bir hatada her şey yeni baştan ele alınabilir... Özellikle kocanıza siyasetle uğraşmamasını tavsiye edin. Bu konuda acımasız davranırız. Daha önce adını lekelediğinden haberim var, kaymakamla üzücü bir tartışma geçmiş aralarında, bana söylendiğine göre cumhuriyetçi olarak tanınıyor, bu çok kötü... Öyle değil mi? Rahat dursun, yok-

sa onu kolayca sileriz."

Séverine ayaktaydı, kendisini boğan sevinci rahatça dışarı vurmak için oradan çıkmakta acele ediyordu şimdi.

"Size itaat edeceğiz mösyö, nasıl isterseniz öyle hareket edeceğiz... Ne zaman, nerede olursa olsun emrinizdeyim."

Camy-Lamotte, hiçbir şeyin önemli olmadığını uzun tecrübeler sonucu bilen bir adamın alaycı küçümsemesi ve bezgin haliyle gülümsemeye koyulmuştu.

"İyi niyetinizi kötüye kullanacak değilim madam, artık hiç öyle yapmıyorum."

Çalışma odasının kapısını kendisi açtı. Séverine sahanlıkta iki kez dönerek, şükran dolu, ışık saçan yüzüyle ona baktı.

Séverine Rocher Sokağı'nda çılgınca yürüdü. Hiçbir neden yokken sokağın üst başına doğru çıktığını fark etti; tekrar aşağı indi, ezilme pahasına, nedensizce karşıdan karşıya geçti. Hareket etme, haykırma ihtiyacı duyuyordu. Kendilerini neden affettiklerini anlıyordu, kendi kendine konuştuğunu fark etti:

"Elbette! Korkuyorlar, bu işi kurcalamaları gibi bir tehlike yok, kendime işkence çektirmekle çok aptallık ettim. Bu besbelli... Ama ne şans! Kurtuldum, bu sefer tamamen kurtuldum!.. Ne olursa olsun, kocamın gözünü korkutacağım, çünkü rahat durması lazım... Kurtuldum, kurtuldum, ne şans!"

Saint-Lazare Sokağı'na girerken, bir kuyumcu dükkanının saatinin altıya yirmi kalayı gösterdiğini gördü.

"Kendimi iyi bir akşam yemeğiyle ödüllendirebilirim, daha vaktim var."

Garın karşısında en lüks lokantayı seçti; vitrinin sırsız aynasına bitişik, bembeyaz küçük bir masaya tek başına yerleşti; sokaktaki hareket onu çok eğlendiriyordu; istiridye, dilbalığı filetosu, kızarmış piliç kanadından oluşan kaliteli bir yemek ısmar-

ladı. Kötü öğlen yemeğinin acısını çıkarıyordu böylece. Her şeyi sildi süpürdü, bulgurdan yapılan ekmeği çok lezzetli buldu, üstüne puf börekleri getirtti. Kahvesini de içtikten sonra aceleyle fırladı, eksprese yetişmek için en fazla birkaç dakikası kalmıştı.

Jacques ondan ayrıldıktan sonra eve uğrayarak tekrar iş elbiselerini giymiş ve hiç vakit geçirmeden depoya gitmişti; genellikle oraya, lokomotifinin hareket saatinden ancak yarım saat önce giderdi. Pecqueux'nün her üç seferin ikisinde mutlaka sarhoş olmasına rağmen, muayene işini sonunda ateşçiye bırakmıştı. Ama o gün, içinde bulunduğu tatlı heyecan içinde, nedensiz bir kuruntuya kapılmıştı, her parçanın iyi işlediğinden bizzat emin olmak istiyordu. Sabah Havre'dan gelirken, lokomotifin az çalışmasına karşın fazla güç harcadığını sezer gibi olmuştu.

Tozlu yüksek pencerelerin aydınlattığı, kömür tozundan siyaha kesmiş geniş, kapalı sundurmada, hareketsiz duran diğer lokomotiflerin arasında, Jacques'ın lokomotifi bir yolun başında bekliyordu; ilk hareket edecek oydu. Bir depo ateşçisi ocağı doldurmuştu, kızıl kömür parçaları aşağıya, ateş körükleme çukuruna düşmekteydiler. Çelik kollarla birbirine bağlı büyük, hafif tekerlekleri, geniş ön yüzü, uzun ve güçlü böğürleriyle madeni varlıkların üstün güzelliğini oluşturan tam bir mantık ve kesinliğe, belirgin bir güce sahip, çift dingilli ekspres lokomotiflerinden biriydi bu. Batı Kumpanyası'nın öteki lokomotifleri gibi, kendi numarasından başka üzerinde bir de, Cotentin'in bir istasyonu olan Lison garının adı vardı. Ama Jacques, lokomotifine duyduğu sevgiden ötürü bu adı bir kadın adına dönüştürmüş, okşayıcı bir tatlılıkla ona Lison Hanım diyordu.

Gerçekten de, dört yıldan beri kullandığı lokomotifine aşkla bağlıydı. Başka lokomotifler de kullanmıştı: uysallar ve inatçılar, gayretliler ve tembeller; hepsinin kendine özgü bir yaradılışı ol-

duğunu kabul ediyor, çoğunun da gerçek kadınlar gibi pek bir anlam ifade etmediğini düşünüyordu. Bu lokomotifi sevmesinin nedeni, nadir görülen namuslu kadın özelliklerine sahip olmasıydı. Yumuşak, itaatkar, iyi buhar sistemi sayesinde düzenli ve kesintisiz ilerleyen, harekete geçirmesi kolay bir makineydi. Bu kadar kolay harekete geçmesinin, tekerlek kuşaklarının mükemmelliğinden, özellikle de mukassim[1] ayarlarının kusursuzluğundan ileri geldiğini söyleyenler oluyordu; yine aynı şekilde, az kömür yaktığı halde fazla buhar çıkarmasını da, bakır boruların kaliteli oluşuna ve kazanın yerine çok iyi oturmuş olmasına bağlıyorlardı. Ama Jacques, bütün bunların ötesinde bir şeyler olduğunu biliyordu; çünkü aynı onun gibi üretilmiş, aynı titizlikle monte edilmiş öteki lokomotiflerde bu niteliklerden eser yoktu. Onda bir üretim sırrı, bir ruh vardı; çekiç işçiliğindeki bir tesadüfün madene kattığı, montaj işçisinin usta elinin parçalara sağladığı bir şeydi bu: Makineye ait bir kişilik, bir yaşam.

Yani Jacques, güçlü ve uysal bir kısrak gibi, hemen hareket eden ve çabucak duran Lison Hanımı minnettar bir erkek tavrıyla sevmekteydi; onu seviyordu, çünkü sabit maaşının dışında ısıtma primleri sayesinde kendisine para kazandırmaktaydı. O kadar iyi istim tutan bir lokomotifti ki, büyük kömür tasarrufu sağlıyordu. Ona bulunabilecek tek kusur, fazlaca yağlanmak istemesiydi: Özellikle de silindirler, mantık sınırlarını aşan doymak bilmez bir açlıkla aşırı miktarda yağ yutmaktaydı. Jacques bu yağ gereksinimini azaltmak için boşuna uğramıştı. Ama Lison'un soluğu ânında tükeniyordu, yaradılışı gereği böyleydi. Dolayısıyla birçok niteliğe sahip insanların bir kusuruna nasıl göz yumulursa, Jacques da lokomotifinin bu oburca tutkusuna

1) Mukassim: Buhar makinelerinde, buharı pistonun iki yanına nöbetleşe veren parça. (Ç.N.)

katlanmak zorunda kalmıştı; ateşçisiyle birlikte işi alaya vurarak, onun da tıpkı güzel kadınlar gibi sık sık yağlanmak gereksinimi içinde olduğunu söylemekle yetiniyordu.

Ocak harıl harıl yanar ve Lison'un kazan basıncı yavaş yavaş yükselirken, Jacques lokomotifinin etrafında dönüyor, her parçayı gözden geçirerek, o sabah her zamankinden daha fazla yağ yutmuş olmasının nedenini anlamaya çalışıyordu. Hiçbir şey göremiyordu; lokomotif pırıl pırıl ve temizdi, her haliyle makinistinin ilgi dolu özenini açığa vurmaktaydı. Jacques'ı, lokomotifini durmadan silip parlatırken görürlerdi; özellikle de dönüşlerde, uzun yoldan gelen ter içindeki hayvanlar nasıl tımar edilirse, o da Lison'u var gücüyle siler, sıcaklığından yararlanarak leke ve kalıntıları daha iyi temizlerdi. Onu hiçbir zaman hırpalamazdı, sonradan hızı ona zarar verecek şekilde artırmamak için, gecikmeleri engellemek amacıyla düzenli hızını korurdu. Bu yüzden hep iyi geçinmişlerdi, öyle ki makinistlerin, lokomotifleriyle durmadan çatışma halinde olan kötü, tembel ya da sarhoş makinistlerin onarım taleplerini yazdıkları depo kütüğüne, Jacques dört yıl boyunca bir kez bile kendi lokomotifi hakkında şikayet yazısı yazmamıştı. Ama o gün onun gereğinden fazla yağ yutması içine dert olmuştu gerçekten; hem daha önce hissetmediği belirsiz ve derinden gelen bir duygu, bir kaygıydı bu; yolda bir sorun çıkarmayacağına emin olmak istiyordu, sanki bir güvensizlik vardı içinde ona karşı.

Oysa Pecqueux daha ortada yoktu, nihayet bir dostuyla yediği öğle yemeğinin ardından dili dolaşarak çıkageldiğinde, Jacques öfkelendi. Birlikte sarsıla sarsıla, sessizce, aynı iş ve aynı tehlikeleri paylaşarak, hattın bir ucundan diğerine yaptıkları yolculukların pekiştirdiği bu uzun arkadaşlık boyunca iki adam hep çok iyi anlaşmışlardı. Makinist ondan on yaş küçük olmasına

rağmen ateşçisine baba gibi davranır, kusurlarını örter, çok sarhoş olduğu zamanlarda bir saat uyumasına ses çıkarmazdı; diğeri de bu dostluk karşısında sadık bir köpek tavrı sergilerdi; hoş, ayyaşlığı bir yana, işinin ehli, çok iyi bir işçiydi aslında. Lison'u o da severdi, iyi anlaşmaları için bu yeterli oluyordu. Bu ikisi ve lokomotif, hiç kavga etmeyen gerçek bir üçlü aile oluşturuyorlardı. Bu yüzden Pecqueux böyle kötü karşılanınca afallamıştı; Jacques'ın homurdanarak lokomotifle ilgili kuşkularını dile getirdiğini duyduğundaysa şaşkınlığı iki katına çıkmış, Jacques'ın yüzüne bakakalmıştı.

"Ne oldu ki? Peri kızını aratmıyor oysa!"

"Hayır, hayır, içim hiç rahat değil."

Her parça iyi durumda olduğu halde Jacques başını sallamaya devam ediyordu. Vanaları çevirdi, sübabın iyi işlediğine emin oldu. Ocak kapağının üzerine çıktı, silindir yağ haznelerini bizzat doldurdu; o sırada ateşçi de üzerinde hafif pas lekeleri kalan kubbeyi siliyordu. Kum sandığının çubuğu iyi işliyordu, görünürde Jacques'ı huzursuz edecek hiçbir şey yoktu. Ne var ki, kalbindeki tek varlık Lison değildi bundan böyle. Orada başka bir sevgi, sevilmeye ve korunmaya muhtaç, tatlı kırılganlığıyla parktaki bankta yanında oturuşu hâlâ gözünün önünden gitmeyen o ince, son derece narin kadının sevgisi büyümekteydi. Elinde olmayan bir nedenle gecikip de lokomotifinin hızını saatte seksen kilometreye çıkardığı zamanlarda, yolcuların bir tehlikeyle karşılaşabileceği o güne kadar hiç aklından geçmemişti. Oysa, sabahleyin adeta nefret ettiği, istemeyerek getirdiği bu kadını Havre'a geri götüreceğini düşünmek bile onda bir kaygı yaratıyordu; şimdi bir kaza olmasından korkuyor, Séverine'i kendi hatası yüzünden yaralanmış, kolları arasında can çekişirken görüyordu. Daha şimdiden âşkın yükümlülüğünü taşıyordu.

Kuşku uyandıran Lison Hanım, işleyişindeki iyi ününü korumak istiyorsa, doğru düzgün davranmalıydı.

Saat altı oldu, Jacques ve Pecqueux tenderi[1] lokomotife bağlayan küçük sac köprünün üstüne çıktılar; ateşçi şefinin işareti üzerine temizleme musluğunu açınca, karanlık sundurma beyaz bir buhar çevrintisiyle doldu. Sonra, makinistin yavaşça çevirdiği regülatör koluna itaat eden Lison Hanım hareket etti, depodan çıktı, yolu kendisine açmaları için düdük öttürdü. Çok geçmeden de Batignolles Tüneli'ne girdi. Ama Europe Köprüsü'nde beklemesi gerekti; makasçı ona, altı otuz ekspresine doğru tam vaktinde yol verdi, iki işçi lokomotifi trene sıkıca bağladı.

Artık yola çıkılacaktı, harekete sadece beş dakika kalmıştı; Jacques yolcuların itiş kakışı arasında Séverine'i göremediğine şaşırarak, eğilip bakıyordu. Trene binmeden önce mutlaka kendisine uğrardı. Geciken Séverine nihayet göründü, koşturuyordu. Gerçekten de tren boyunca ilerledi ve lokomotifin yanına gelince durdu; yüzüne bir canlılık gelmişti, neşe içindeydi.

Küçük ayaklarının üzerinde yükseldi, gülerek yüzünü yukarıya doğru çevirdi:

"Endişelenmeyin, işte geldim."

Onun gelişi Jacques'ı mutlu etmişti, o da gülmeye başladı:

"Iyi, iyi, her şey yolunda."

Ama Séverine, ayaklarının üzerinde daha da yükselerek, alçak sesle şöyle dedi:

"Dostum, memnunum, çok mumnunum... Başıma talih kuşu kondu... Bütün arzularım gerçekleşti..."

Jacques çok iyi anladı, büyük bir sevinç duydu. Sonra Séverine, koşarak geriye doğru giderken, geri döndü ve şaka yollu ekledi:

---

1) Tender: Lokomotife bağlı, su ve kömür taşıyan vagon. (Ç.N.)

"Söyleyin bakalım, beni tek parça halinde geri götürebilecek misiniz?"

Jacques neşeli bir sesle bağırdı:

"Nerden çıktı bu şimdi! Korkmayın!"

Kapılar kapanıyordu, Séverine trene binecek vakti ancak buldu; Jacques, şef kondüktörün işaretiyle düdük öttürdü, sonra regülatörü açtı. Tren yola koyulmuştu. Garın aynı hayhuyu içinde, aynı gürültüler, aynı dumanlar arasında, şubat ayının felaket getiren treninin kalkış saatiydi bu. O güne göre tek fark, havanın henüz kararmamış olmasıydı; son derece tatlı, aydınlık denebilecek bir alacakaranlık hüküm sürüyordu. Séverine kapıdan dışarıya bakmaktaydı.

Jacques, Lison Hanım'ın sağ tarafında duruyordu; üzerinde sıcak tutan bir pantolonla yün bir iş gömleği vardı, kasketinin altından geçerek başının arkasında birleşen çuha kenarlı gözlükler takmıştı, gözünü yoldan ayırmıyor, daha iyi görmek için ikide bir siperlikli camdan dışarıya uzanıyordu. Sarsıntı yüzünden adamakıllı sallandığı halde bunun hiç farkında değildi; sağ eli, dümeni idare eden bir pilot gibi vites kolunun üzerindeydi; kolu belli belirsiz ve sürekli bir hareketle kullanıyor, hızı bir düşürüp, bir artırıyordu; sol eliyle de düdük çubuğunu çekiyordu durmadan, çünkü Paris çıkışı zorlu ve engellerle doluydu. Geçitlerde, garlarda, tünellerde, büyük dönemeçlerde hep düdük öttürüyordu. Hava kararırken uzakta kırmızı bir işaret görününce, uzun uzun yol istedi ve yıldırım gibi geçip gitti. Arada bir manometreye göz atıyor, basınç on kilogramı bulur bulmaz enjektör kolunu çeviriyordu. Sonra ilgisi yola, ileriye yöneliyordu, en ufak özellikleri bile öyle dikkatle gözlüyordu ki, başka bir şey görmesi mümkün değildi, fırtına halinde esen rüzgarı bile hissetmiyordu. Manometre düştü, Jacques çengelini kaldırarak oca-

ğın kapağını açtı, bu harekete alışık olan Pecqueux hemen anladı, çekiçle kömür kırarak, bu kömürü bir kürek yardımıyla eşit bir tabaka halinde ızgaranın tamamına yaydı. Kavurucu bir sıcak ikisinin de bacaklarını yakıyordu; sonra kapak kapandı, tekrar buz gibi bir hava akımı başladı.

Gece olmaktaydı, Jacques daha da temkinliydi şimdi. Lison Hanım'ı bu kadar itaatkar hissetmesi nadirdi; mutlak efendi iradesiyle onu dilediği gibi yönetiyordu, yine de sertliği elden bırakmıyor, ona her zaman sakınılması gereken evcilleştirilmiş bir hayvanmış gibi davranıyordu. Arka tarafında, büyük bir hızla yol alan trenin içinde, kendisine teslim olmuş, güvenen, gülümseyen ince bir çehre görüyordu. Hafif bir ürperti geçirdi, vites kolunu daha kuvvetle kavrıyor, gitgide artan karanlığı gözleriyle delerek kırmızı ışıkları araştırıyordu. Asnières ve Colombes kavşaklarından sonra biraz nefes alacak fırsat bulmuştu. Mantes'a kadar her şey yolundaydı, yol dümdüzdü, tren kolayca ilerliyordu, Mantes'tan sonra, aşağı yukarı yarım fersahlık oldukça dik bir rampayı çıkmak için Lison Hanım'ı zorlaması gerekti. Sonra hızı düşürmeden, iki buçuk kilometre uzunluğundaki tatlı bir eğime sahip Rolleboise Tüneli'ne girdi, bu tüneli aşması en fazla üç dakika sürdü. Sotteville garından önce, Gaillon yakınlarında tek bir tünel, Roule Tüneli kalmıştı; yolların karmaşıklığı, bitmek bilmez manevralar, sürekli doluluk yüzünden tehlikelere açık, netameli bir yerdi Sotteville garı. Jacques'ın tüm gücü, dikkat kesilen gözlerinde, lokomotifi yöneten ellerinde toplanmıştı; ve Lison Hanım, düdük öttürerek, dumanlar çıkararak son hızla Sotteville'den geçti, ancak Rouen'da durdu, oradan hareket ettiğinde biraz sakinleşmişti, Malaunay'ye kadar olan rampayı daha yavaş çıktı.

Ay yükselmişti, beyaz parlak bir ışık yayıyordu; bu ışıkta Jac-

ques, en küçük çalılıkları, hızla geride bırakılan yol üzerindeki taşlara varıncaya kadar her şeyi seçebiliyordu. Malaunay Tüneli'nin çıkışında, büyük bir ağacın yola vuran gölgesiyle irkilerek sağa bir göz attığında, cinayeti izlemiş olduğu kuytu köşeyi, çalılık alanı tanıdı. Issız ve vahşi arazi, aralıksız tepeleri, ufak koruların oluşturduğu kara oyukları, perişan kıraçlığıyla uzayıp gidiyordu. Sonra, Croix-de-Maufras'da, hareketsiz ayın altında yanlamasına oturtulmuş ev, terk edilmiş ve kasvetli görüntüsüyle, her zaman kapalı panjurlarıyla aniden karşısına çıktı. Jacques bu kez de, nedenini bilmeden kendi felaketinin önünden geçiyormuşçasına kalbinin sıkıştığını hissetti; üstelik öncekilere göre bu sıkışmayı daha fazla yaşamıştı.

Ama hemen, gözünün önünde başka bir görüntü belirdi. Misard'ların evinin yanında, Flore geçit bariyerine dayanmış, ayakta duruyordu. Artık her yaptığı seferde Jacques kızı orada, kendisini bekler ve yolunu gözlerken görüyordu. Flore kımıldamadı, şimşek hızıyla geçerken kendisini daha uzun süre izleyebilmek için başını çevirdi sadece. Beyaz ışıkta, uzun bedeninin siyah silueti belirmekte, ayın solgun ışığı altında altın sarısı saçları parlamaktaydı bir tek.

Jacques, Motteville rampasını tırmanmak için Lison Hanım'ı zorlamış olduğundan, Bolbec yaylası boyunca ona biraz soluk aldırdı; sonra Saint-Romain'den Harfleur'e kadar devam eden hattın en dik rampasına sürdü; lokomotiflerin, ahırlarının kokusunu almış hayvanlar gibi çılgın bir hızla aştıkları bu rampa, üç fersahtı. Havre'a varıp da, varışın curcunası ve dumanı içindeki sundurmanın altında, Séverine evine gitmeden önce yanına gelerek o neşeli ve sevecen haliyle, "Teşekkür ederim, yarın görüşürüz," dediğinde, yorgunluktan tükenmiş haldeydi.

6

Aradan bir ay geçti; Roubaud'ların, bekleme salonlarının üstünde, garın birinci katındaki evlerine yeniden büyük bir sükunet gelmişti. Onların, koridordaki komşularının evlerinde, saatlerin düzenli işleyişinin tekdüzeliği sonucu zamana bağlı bir yaşam süren bu küçük memurlar dünyasında, her şey eskiden olduğu gibi değişmez bir biçimde akıp gidiyordu. Şiddet içeren ya da anormal hiçbir olay geçmemişti sanki.

Büyük gürültü çıkaran ve utanç verici Grandmorin olayı yavaş yavaş unutulmaktaydı; adalet suçluyu ortaya çıkarmada yetersiz kalmış gibi görünüyordu, dosya kapatılacaktı. Sorgu yargıcı Denizet, tutukluluk süresini bir on beş gün daha uzattığı Cabuche'le ilgili yeterli kanıt bulunamadığı için, hakkında kovuşturmazlık kararı çıkarılması için emir vermişti; bir yandan da düşsel bir polis efsanesi oluşmaktaydı: Bilinmeyen, ele geçirilmesi imkansız, maceracı bir cani söz konusuydu; aynı anda her yerde boy gösterebilen, bütün cinayetlerin sorumluluğu kendisine yüklenen, polis memurları görünür görünmez buhar olup uçan biriydi bu. Genel seçimlerin yaklaşmasıyla coşan muhalefet gazetelerinde, bu efsanevi katil hakkında ara sıra alaycı yazılar çıkmaktaydı. İktidarın baskısı, valilerin zorlamaları, gazetelerde her gün öfke kusan başka makaleler kaleme alınmasına yol

açıyordu; dolayısıyla basın pek ilgilenmez olduğundan, halkın tutkulu merak alanından çıkmıştı bu olay. Artık lafı bile edilmez olmuştu.

Roubaud'ları tamamen huzura kavuşturan da öteki sorunun, Başkan Grandmorin'in vasiyetnamesinin yol açabileceği sorunun ortadan kalkmış olmasıydı. Madam Bonnehon'un tavsiyesi üzerine Lachesnaye'ler, hem rezaleti tekrar canlandırmak korkusuyla, hem de açılacak bir davanın sonuçlarından hiç de emin olmadıkları için vasiyetname aleyhinde işlem başlatmaktan nihayet vazgeçmişlerdi. Böylece Roubaud'lar miras paylarına kavuşmuşlardı; bir haftadır, Croix-de-Maufras'nın, kırk bin frank civarında değer biçilen evle bahçenin sahibiydiler. Bir kabus gibi yakalarını bırakmayan geçmişin hayaletleriyle karşılaşmaktan korkarak içinde uyumaya asla cesaret edemeyecekleri bu kanlı fuhuş yuvasını hemen satmaya karar vermişlerdi; hem de hiç tamirata girişmeden, toz bile almadan, eşyasıyla birlikte, olduğu gibi satacaklardı. Ama böyle bir inzivaya çekilmeye razı olacak alıcı sayısı pek düşük olduğundan, açık artırmada çok ucuza giderdi; dolayısıyla bir meraklısını beklemeyi uygun görmüşler, evin cephesine, durmadan gelip geçen trenlerden kolayca okunabilecek koca bir ilan asmakla yetinmişlerdi. İri harflerden oluşan bu ilan, satılık bu virane, kapalı panjurların ve diken bürümüş bahçenin hüznünü pekiştirmekteydi. Roubaud, geçerken bile oraya uğramayı kesinlikle reddettiğinden, Séverine gerekli bazı düzenlemeler için bir öğleden sonra eve gitmiş, anahtarları Misard'lara bırakmış, alıcı çıkacak olursa mülkü gezdirmelerini söylemişti. Dolaplarda çamaşıra varıncaya kadar her şey olduğundan, eve iki saat içinde yerleşilebilirdi.

Artık Roubaud'ları kaygılandıracak bir şey kalmadığından, her günü, ertesi günün uyuşuk bekleyişi içinde geçiriyorlardı.

Ev eninde sonunda satılacak, parayı bankaya yatıracaklar ve her şey yoluna girecekti. Kapısı doğrudan koridora açılan yemek odası, sağdaki oldukça geniş yatak odası ve soldaki havasız ve küçücük mutfaktan oluşan üç odalı evlerinden hiç çıkmayacakmış gibi yaşamayı sürdürüyor, üstelik o evi akıllarına bile getirmiyorlardı. Hatta pencerelerinin önündeki gar sundurması, bir hapishane duvarı gibi görüşlerini kapatan bu çinko dam eskisi gibi onları öfkelendireceğine, rahatlatıyor; gevşemelerini sağlayan sonsuz dinginlik, avundurucu huzur duygularını pekiştiriyordu sanki. En azından, komşular tarafından görülmüyorlardı, durmadan evlerinin içini gözetleyecek casus gözlerinden uzaktaydılar; ilkbahar geldiği için güneşin ısıttığı çinkonun boğucu sıcağından, gözlerini kamaştıran ışık yansımalarından başka şikayetleri yoktu. Yaklaşık iki ay boyunca onları sürekli bir ürperti içinde yaşatan korkunç sarsıntıdan sonra, tüm bedenlerini kaplayan bu uyuşukluğun keyfini sürüyorlardı büyük bir mutlulukla. Sadece korku ve acı duymamak onları mutlu etmeye yetiyor, kımıldamak bile istemiyorlardı. Roubaud işinde hiç bu kadar özenli ve dikkatli olmamıştı: Gündüzleri nöbetçi olduğu hafta, sabahın beşinde perona iniyor, ancak saat onda kahvaltı için çıkıyor, on birde tekrar inerek akşamın beşine kadar orada kalıyordu; tamı tamına on bir saat hizmet demekti bu. Geceleri nöbetçi olduğu hafta ise, akşamın beşinden sabahın beşine kadar işbaşındaydı; alelacele bir yemek için bile evine gitmiyor, akşam yemeğini bürosunda yiyordu. Bu çetin köleliğe bir tür tatmin duygusuyla katlanıyor, bundan hoşlanıyor gibi görünüyordu; ayrıntılara kadar iniyor, her şeyi görmek, her şeyi yapmak istiyordu, bu yorgunluk bir unutuş, dengeli, normal bir yaşama geri dönüş demekti sanki onun için. Séverine'e gelince, neredeyse hep yalnızdı. İki haftanın birinde dul bir kadın gibi yaşıyor, di-

gerindeyse kocasını sadece kahvaltı ve akşam yemeklerinde görüyordu; o da, hamarat bir ev kadınının telaşına kapılmış gibiydi. Genellikle oturup nakış işliyor, ev işlerine elini sürmekten nefret ediyordu; bu işleri, sabah dokuzdan on ikiye kadar gelen, Simon Ana adında yaşlı bir kadın yapıyordu. Ama kendisini evinde yeniden huzurlu hissedip, orada kalacağından emin olalı beri kafası temizlik, düzenleme işleriyle meşguldü. Her tarafa göz gezdirdikten sonra ancak sandalyesine oturuyordu. Zaten karı kocanın uykuları çok iyiydi. Baş başa kaldıkları nadir zamanlarda, yemeklerde ve birlikte yattıkları gecelerde olaydan hiç söz etmiyorlardı: Bu işin artık bittiğine, gömüldüğüne inanıyor olmalıydılar.

Özellikle Séverine için hayat tekrar tatlı haline bürünmüştü. Eski tembelliğine dönerek, sadece ince iğne işleri için yaratılmış genç bir hanım gibi, ev işlerini yeniden Simon Ana'ya devretti. Hiç bitmeyecek bir işe başlamıştı, onu bütün ömrü boyunca meşgul edeceğe benzeyen işlemeli bir yatak örtüsüydü bu. Oldukça geç kalkıyor, zamanın ilerleyişini ona tıpkı bir saat gibi haber veren tren geliş gidişleriyle oyalanarak, tek başına yatakta kalmaktan zevk alıyordu. Evliliğinin ilk zamanlarında, garın bu fazla gürültüsü, düdük sesleri, trenlerin hat kavşaklarında çıkardığı çarpışmayı andırır sesler, fıçıların yuvarlanması, kendisini mobilyalarla birlikte sallayan, depreme benzer ani sarsıntılar onu çılgına çeviriyordu. Sonra yavaş yavaş alışmıştı, gürültülü ve titreşimli gar, hayatının bir parçası haline geliyordu; şimdiyse bundan hoşlanır olmuştu, huzurunu sağlayan bu kargaşa ve bu gürültüydü artık. Öğle yemeğine kadar bir odadan diğerine dolaşıyor, temizlikçi kadınla sohbet ediyor, aylak aylak vakit geçiriyordu. Sonra, öğleden sonra uzun saatler boyunca, yemek odası penceresinin önünde oturuyor, elindeki işi çoğu zaman

dizlerinin üzerine bırakıp hiçbir şey yapmamanın keyfini sürüyordu. Kocasının şafak sökerken uyumaya çıktığı haftalarda, onun akşama kadar horladığını işitirdi; bununla birlikte, eskiden, evlenmeden önceki zamanlarda olduğu gibi, yatağı enlemesine kaplayarak bomboş gününü dilediğince değerlendirerek yaşadığı bu haftalar, onun için en iyi haftalar olmuştu. Neredeyse hiç dışarı çıkmıyordu, Havre'la ilgili görebildiği tek şey, gözlerinin birkaç metre uzağında ufku kaplayan çinko damın üstünden yükselerek gökyüzünü lekeleyen, civar fabrikaların kara duman kıvrımlarıydı. Şehir orada, bu sonsuz duvarın ardındaydı; Séverine onun varlığını hep hissediyordu, onu görememenin sıkıntısı zamanla azalmıştı; sundurmanın dam oluğunda yetiştirdiği beş altı saksı şebboy ve mine, yalnızlığına renk katan küçük bir bahçeydi onun için. Ara sıra şehirden söz ederken, bir ormanın derinliklerine çekilmiş bir münzevi gibi konuşuyordu. Roubaud boş zamanlarında pencereden atlar, dam oluğu boyunca yürür, sonuna gelince çinko dam eğimini tırmanır, Napoléon Gezisi'ne bakan noktada otururdu; orada, gökyüzüne yakın, ayaklarının altında serili şehre, yüksek serenlerle dolu havuzlara, soluk yeşil renkli, göz alabildiğine uzanan uçsuz bucaksız denize hâkim bir durumda piposunu tüttürürdü.

Görünen oydu ki, Roubaud'ların komşuları olan diğer memur aileleri de aynı uyuşukluk içindeydiler. Her zaman korkunç bir dedikodu fırtınasıyla çalkalanan bu koridor da uyukluyordu şimdi. Philoméne Madam Lebleu'nün ziyaretine gittiği zaman, sesleri ancak hafif bir mırıltı halinde işitiliyordu. İkisi de olayların nasıl yön değiştirdiğini görerek şaşırmışlardı, artık şef yardımcısından yalnızca küçümseyici bir acımayla söz ediyorlardı. Yerini koruması için, karısı Paris'e gidip marifetlerini sergilemişti tabii ki; üzerinde yoğunlaşan kuşkulardan hiç kurtulamaya-

cak, kusurlu bir adamdı nihayetinde. Veznedarın karısı bundan böyle komşularının kendi evini elinden alacak güce sahip olmadığını düşündüğünden, onlara karşı büyük bir küçümsemeyle davranıyor, yanlarından hiç selam vermeden kazık gibi geçip gidiyordu; öyle ki Philoméne bile bundan rahatsızlık duyarak gitgide daha az gelmeye başladı. Onu fazla kibirli buluyor, onunla iyi vakit geçiremiyordu artık. Yine de Madam Lebleu, uğraşacak bir şeyler bulmuş olmak için, Matmazel Guichon ile gar şefi Mösyö Dabadie arasındaki ilişkiyi kollamaya devam ediyor, ama onları bir türlü suçüstü yakalayamıyordu. Koridorda, onun keçe terliklerinin çıkardığı belli belirsiz sesten başka bir şey duyulmuyordu. Her şey giderek bir sessizliğe büründü ve büyük felaketleri izleyen şu büyük durgunluklara benzer büyük bir sükunet ayı yaşandı.

Ama Roubaud'ların evinde acı ve kaygı yaratan tek bir nokta kalmıştı; gözleri tesadüfen ne zaman ilişse, yeniden rahatlarını kaçıran yemek odasının döşeme tahtası üzerindeki bir noktaydı bu. Pencerenin solundaki, meşe ağacından döşeme parçasını sökmüşler, Grandmorin'in üzerinden aldıkları saatle on bin frangı ve ayrıca bir cüzdan içindeki yaklaşık üç yüz frank altın parayı buraya saklayıp, döşeme parçasını tekrar yerine yerleştirmişlerdi. Roubaud'nun bu saatle parayı almasının tek nedeni, olaya bir hırsızlık süsü vermekti. O bir hırsız değildi, paranın bir kuruşuna dokunmak ya da saati satmaktansa, onların yanı başında açlıktan ölmeyi tercih edeceğini söylüyordu. Karısını kirleten, hak ettiği cezayı verdiği bu ihtiyarın çirkefe ve kana bulanmış parasını kullanmak olacak şey miydi! Hayır! Hayır! Namuslu bir adamın el sürebileceği kadar temiz bir para değildi bu. Hatta hediye olarak kabul ettiği Croix-de-Maufras'daki evi bile düşünmüyordu artık: Yalnız, kurbanın üstünü başını aramış

olması, cinayetin iğrençliği bir yana, aldığı bu paralar onu isyan ettiriyor, bir korku duygusu ve kaçış isteğiyle beraber midesini bulandırıyordu. Yine de paraları yakma, sonra gidip bir akşam saatle cüzdanı denize atma gücünü gösterememişti. En basit temkin kuralı kendisine bunu öğütlediği halde, içten gelen bir sezgi bu yok etme işini engellemekteydi. Bilincinde olmadığı bir saygı duyuyordu, böyle bir miktarı yok etmeye gönlü asla razı olamazdı. İlk gece, hiçbir yeri yeterince güvenli görmediği için paraları ve saati yastığının altına sokmuştu. Sonraki günler zulalar bulmak için çabalamış; her sabah, en ufak gürültüde, adli bir arama korkusuyla bir önceki yeri değiştirmişti. Hayatında zihnini bu kadar zorladığı hiç olmamıştı. Sonunda bir gün, kurnazlıkları tükenmiş, korkudan titremekten bıkmış bir halde, önceki gün döşemenin altına sakladığı parayla saati oradan çıkarmaya üşenmişti; artık ne pahasına olursa olsun orayı kurcalamayacaktı: Bir ölüler çukuru, kendisini hayaletlerin beklediği bir dehşet ve ölüm kovuğuydu sanki orası. Hatta yürürken bile döşeme tahtasının o kısmına basmamaya gayret ediyordu; çünkü ayağının oraya değmesi onda hoş olmayan bir etki yaratıyor, bacaklarına hafifçe vuruluyormuş gibi geliyordu. Séverine, öğleden sonraları pencerenin önüne oturduğu zaman, döşeme tahtası altında varlığını bu şekilde sürdüren cesedin tam üstünde olmamak için sandalyesini geriye çekiyordu. Karı koca aralarında bundan söz etmiyorlar, sonunda alışacaklarına kendilerini inandırmaya çalışıyorlar, ama her seferinde daha da tedirgin edici bir halde onu ayaklarının altında hissederek öfkeleniyorlardı. Séverine'in satın aldığı ve kocasının da sevgilisinin boğazına sapladığı şu yeni güzel bıçağın onları hiç rahatsız etmemesi, yaşadıkları tedirginliği bir o kadar tuhaf kılmaktaydı. Sadece yıkanmış olan bıçak, bir çekmecenin dibine atılmıştı; Simon Ana ara sıra ekmek

kesmek için kullanıyordu onu.

Öte yandan Roubaud, Jacques'ı evlerine gelip gitmeye zorlayarak, bu sükunet ortamına giderek artan yeni bir huzursuzluk nedeni eklemişti. Makinist, işi gereği haftada üç gün Havre'a geliyordu: Pazartesileri, sabah onu otuz beş geçeden akşam altıyı yirmi geçeye; perşembe ve cumartesileri ise, akşam on biri beş geçeden sabah yediye yirmi kalaya kadar orada kalmaktaydı. Séverine'in yolculuğundan sonraki ilk pazartesi şef yardımcısı, Jacques'ın üzerine düşmüştü:

"Hadi ama arkadaş, bizimle bir lokma bir şey yemeyi reddedemezsiniz... Hay Allah! Karıma öyle nazik davrandınız ki, size bir teşekkür borçluyum."

Jacques, bir ay içinde iki kere öğle yemeği davetini kabul etmişti böylece. Karısıyla baş başa kaldıklarında oluşan uzun sessizliklerden huzursuz olan Roubaud, aralarında bir misafir bulunduğunda rahatlıyordu sanki. Hemen hikayeler buluyor, konuşup şakalar yapıyordu.

"Sık sık gelin! Görüyorsunuz ki bizi rahatsız etmiyorsunuz."

Bir perşembe akşamı, tam Jacques elini yüzünü yıkamış, yatmaya giderken, deponun etrafında dolanan şef yardımcısına rastlamıştı; vakit geç olduğu halde, eve yalnız dönmek istemeyen Roubaud, ondan gara kadar kendisine eşlik etmesini rica etmiş, sonra da genç adamı evine sürüklemişti. Séverine henüz yatmamış, kitap okuyordu. Küçük birer kadeh içki içmişler, hatta geceyarısından sonraya kadar kağıt oynamışlardı.

Artık pazartesi öğle yemekleri, perşembe ve cumartesi akşamları alışkanlık haline gelmeye başlamıştı. Arkadaşı bir gün gelmeyecek olsa, bizzat Roubaud onun yolunu gözlüyor, ihmalkarlığından ötürü sitem ederek, alıp eve getiriyordu. Her geçen gün daha keyifsiz görünüyor, bir tek yeni arkadaşının yanında

gerçekten neşeleniyordu. Önceleri kendisini fena halde endişelendiren, şimdiyse unutmak istediği korkunç olayların tanığı, canlı kanıtı olarak nefretini körüklemesi gereken bu delikanlı, tersine, belki de sadece her şeyi bildiği halde ağzını açmadığından, kendisi için vazgeçilmez bir insana dönüşmüştü. Çok güçlü bir bağ, bir suç ortaklığı gibi aralarında kalmıştı bu olay. Şef yardımcısı sık sık, gizli bir anlaşmaları varmışçasına ona bakıyor, arkadaşlıklarının basit ifadesini aşan bir güçle, ani bir coşkuya kapılarak elini sıkıyordu.

Ama Jacques, karı koca için özellikle bir vakit geçirme aracıydı. Séverine de onu neşeyle karşılıyor, o kapıdan girer girmez içinde bir arzu uyanan bir kadın edasıyla hafif bir çığlık atıyordu. Nakışını, kitabını, her şeyi bir tarafa bırakıyor, günlerini geçirdiği monoton uyuşukluktan, konuşma ve gülücüklerle sıyrılıyordu.

"Gelmekle ne iyi ettiniz! Ekspresin sesini duydum ve sizi düşündüm."

Jacques'ın orada öğle yemeği yediği günler tam bir bayramdı. Séverine şimdiden onun zevklerini biliyor, ona taze yumurtalar almak için dışarı çıkıyordu: Tüm bunları, aile dostlarını ağırlayan iyi bir ev kadını gibi nezaketle yapıyor, Jacques onun bu davranışlarında hoş görünmek ve vakit geçirmek ihtiyacı dışında henüz bir şey göremiyordu.

"Pazartesi günü yine gelin! Kaymak olacak."

Ancak, Jacques'ın orada iyiden iyiye yer edindiği bir ayın sonunda, Roubaud'lar arasındaki kopuş hızlandı. Kadın yatakta yalnız kalmaktan giderek daha fazla hoşlanıyor, orada kocasıyla elinden geldiğince az birlikte olmaya çalışıyordu; evliliklerinin ilk zamanlarında son derece ateşli ve hoyrat olan erkekse, onu yatakta alıkoymak için hiçbir girişimde bulunmuyordu. Karısına

sevgisi incelikten yoksun olmuştu hep; Séverine de kadınsı uysallığıyla buna katlanmış, olması gereken demek ki buymuş diye düşünmüş, ama hiçbir zevk de duymamıştı. Ama cinayetten beri, nedenini bilmeden, bu iş ona çok itici geliyordu. Sinirleniyor, korkuyordu. Bir akşam, mum sönük olmadığı için haykırmıştı: Üzerindeki bu kıpkırmızı, kasılmış yüzde, katilin yüzünü görür gibi olmuştu; ve ondan sonra, sanki Roubaud elinde bir bıçak, kendisini alaşağı etmişçesine, her seferinde korkunç bir cinayet duygusuyla titremekteydi. Çılgıncaydı bu, ama kalbi dehşet içinde çarpıyordu. Zaten Roubaud da kadını fazla dik kafalı bularak zevk almaz olmuş, onunla giderek daha az yatmaya başlamıştı. Sanki korkunç bunalım, akan kan, yaşın getirdiği bir bezginlik, bir kayıtsızlık doğurmuştu aralarında. Birlikte yatmak zorunda kaldıkları geceler, yatağın iki ucuna çekiliyorlardı. Jacques da varlığıyla, içine gömüldükleri saplantıdan onları çıkararak, bu ayrılığın pekişmesine katkıda bulunuyordu kuşkusuz. Onları birbirlerinden kurtarıyordu.

Yine de Roubaud, pişmanlık duyamadan yaşıyordu; sadece mesele kapanmadan önce, doğurabileceği sonuçlardan korkmuştu; en büyük kaygısı da yerinden olmaktı. Şimdiyse hiçbir şey için pişman değildi. Yine de, bu işe tekrar girişmesi gerekseydi, karısını karıştırmazdı belki; çünkü kadınlar hemen ürküyorlardı, kendi karısıysa, omuzlarına çok ağır bir yük bindirdiği için elinden kaçıyordu. Cinayetin dehşet ve saldırganlık içeren arkadaşlığını paylaşmasalardı, ilişkide üstün taraf olmaya devam edecekti. Ama olan olmuştu, buna alışmak gerekiyordu; üstelik, itiraftan sonraki, cinayetin yaşamı için gerekli olduğuna karar verdiği zamanki ruh haline dönebilmek için gerçek bir çaba sarf etmesi gerekiyordu. O zaman, adamı öldürmemiş olsa yaşayamayacakmış gibi geliyordu kendisine. Bugünse, kıskançlık ateşi

sönmüştü, onun dayanılmaz yakıcılığını duymuyordu artık; dökülen bütün kan, kalbindeki kanı katılaştırmışçasına, bir uyuşukluk içinde, bu cinayetin çok da gerekli olmadığını düşünmeye başlamıştı. Bütün bunlar öldürme zahmetine katlanmaya değer miydi, diye sorar olmuştu kendine. Yine de bu bir pişmanlık değil, olsa olsa hayal kırıklığıydı; mutlu olmak için sık sık itiraf edilmez şeyler yapıp, yine de mutlu olmama haliydi. Çok konuşkan bir insan olduğu halde uzun sessizliklere bürünüyor, sonunda karamsarlığını daha da pekiştiren karışık düşüncelere dalıyordu. Her gün yemeklerden sonra karısıyla baş başa kalmamak için sundurmanın üzerine çıkıp, en tepede oturuyordu; açık denizden gelen esintinin altında tarifsiz hayallere dalıyor, şehrin tepesinden uzak denizlere doğru yol alan gemilerin ufukta gözden kayboluşunu seyrederek, üst üste pipo içiyordu.

Bir akşam, Roubaud'nun eski vahşi kıskançlığı uyanıverdi. Jacques'ı görmek için depoya gitmiş, bir kadeh içki içmek için onu evine getiriyordu; tam merdivenden inerken, şef kondüktör Henri Dauvergne'e rastladı. Adam bocalar gibi oldu, kız kardeşlerinin gönderdiği bir haberi iletmek için Madam Roubaud'yu gördüğünü söyledi. Gerçek şu ki, bir süreden beri Séverine'i yola getirme ümidiyle peşinde dolaşmaktaydı.

Şef yardımcısı, kapıdan girer girmez karısını şiddetle azarladı:

"Bu adam yine niye çıkmış buraya? Biliyorsun ki canımı sıkıyor!"

"Ama canım, bir nakış örneği için gelmiş..."

"Nakışını başına geçiririm onun! Buraya niçin geldiğini anlamayacak kadar aptal mı sanıyorsun beni?.. Hem sen de ayağını denk al!"

Yumruklarını sıkmış, Séverine'in üzerine yürüyordu; kadın içinde yaşadıkları sakin kayıtsızlık arasında gelen bu öfke patla-

ması karşısında şaşırmış, bembeyaz bir yüzle gerilemekteydi. Ama Roubaud sakinleşmeye başlamıştı bile, arkadaşına döndü:

"Doğrusu bazı herifler ailenin içine balıklama dalarlar böyle, kadının hemen boyunlarına sarılacağını ve bunu büyük bir şeref sayan kocasının da göz yumacağını sanırlar! Düşününce kan beynime çıkıyor... Böyle bir durumda, bilin ki karımı boğazlardım ben, hem de ânında! Bu beyefendi bir daha buraya gelmesin, yoksa defterini dürerim... İğrenç bir şey bu, öyle değil mi?"

Yaşanan sahneden çok rahatsız olan Jacques, nasıl davranacağını bilemiyordu. Bu aşırı öfke kendisine yönelik olabilir miydi? Koca kendisine bir uyarıda mı bulunmak istiyordu? Roubaud neşeli bir sesle konuşmaya başlayınca rahatladı.

"Koca budala, onu kendin kapı dışarı edersin, biliyorum... Hadi bize kadeh getir, sen de bizimle iç."

Jacques'ın omzuna vuruyordu, kendine gelen Séverine de iki adama gülümsemeye başladı. Sonra birlikte içtiler, çok güzel bir saat geçirdiler.

Roubaud, olası gelişmelere akıl yoruyor gibi görünmüyordu; candan bir dost havasıyla karısı ve arkadaşını birbirlerine yaklaştırmış oldu böylece. Özellikle bu kıskançlık sorunu, Jacques'la Séverine arasında daha sıkı bir yakınlığa, sırlarla pekişmiş gizli bir sevgiye yol açtı; çünkü ertesi gün Séverine'i tekrar gören Jacques, bu kadar kaba bir davranış görmüş olduğu için onun adına üzüldüğünü söyledi; Séverine de gözleri dolu dolu, birikmiş yakınmalarını istemeden dışarı vurarak, evlilik hayatında mutluluğu pek yakalayamadığını dile getirdi. O andan itibaren, bir tek kendilerine ait bir konuşma konusu bularak, dostça gizli bir ortaklık geliştirdiler; bir işaret anlaşmalarına yetiyordu. Jacques her ziyaretinde, canını sıkacak yeni bir şey olup olmadığını anlamak için gözleriyle Séverine'i sorguluyordu. Séverine de

aynı biçimde, gözkapaklarının basit bir hareketiyle ona cevap veriyordu. Bir gün elleri, kocanın arkasından birbirlerini aradı; daha da cesaret bularak birbirlerine daha sıkı kenetledikleri elleri, ılık parmak uçlarıyla, hayatlarının en küçük ayrıntısına karşı duydukları giderek artan ilgiyi ifade ettiler. Roubaud'nun varlığı dışında, bir dakika da olsa görüşme mutluluğuna ermeleri nadirdi. Onu bu kasvetli yemek odasında, her zaman aralarında buluyorlardı; ondan kurtulmak için hiçbir girişimde bulunmuyorlar, garın tenha bir köşesinde birbirlerine randevu vermeyi bile düşünmüyorlardı. Aralarındaki ilişki henüz gerçek bir sevgi, güçlü bir karşılıklı hoşlanmaydı ki, Roubaud'nun varlığı ile bozuluyor sayılmazdı, çünkü tek bir bakış, tek bir el sıkışma birbirlerini anlamaları için yeterliydi.

Jacques Séverine'in kulağına, ertesi perşembe geceyarısı onu deponun arkasında bekleyeceğini ilk defa fısıldadığında, Séverine sinirlendi, elini hızla çekti. Sözü edilen perşembe, genç kadının serbest olduğu gece nöbeti haftasına denk düşüyordu. Ama evinden çıkıp, garın karanlıkları içinde, bunca uzakta bu delikanlıyla buluşma fikri onu altüst etmişti. O zamana kadar hiç yaşamadığı bir mahcubiyet içindeydi; cahil bir bakire gibi kalbi korkuyla çarpıyordu. Dolayısıyla hemen razı olmadı, Jacques onu razı edinceye kadar neredeyse on beş gün yalvarmak zorunda kaldı, oysa Séverine'in kendisi de bu gece gezintisi için dayanılmaz bir arzu duymaktaydı. Haziran ayının başındaydılar, akşamları hava çok sıcak oluyor, ancak denizden esen rüzgar sayesinde biraz serinliyordu. Jacques, Séverine'in reddetmesine rağmen, geleceğini umarak üç gece onu beklemişti. O akşam da yine olmaz demişti; aysız bir geceydi, pusun donuklaştırdığı gökyüzü bulutlarla kaplıydı, tek bir yıldız bile parlamıyordu. Jacques karanlıklar içinde ayakta durmuş beklerken, nihayet siyahla-

ra bürünmüş Séverine'in sessiz adımlarla geldiğini gördü. Öyle karanlıktı ki, Jacques onu kollarına alıp öperek durdurmasaydı, Séverine onu tanımadan yanından geçip gidecekti. Genç kadın ürpererek hafif bir çığlık attı. Sonra gülerek, dudaklarını onun dudaklarına teslim etti. Ama hepsi bu kadarla kaldı, etraflarındaki sundurmalardan birinin altında oturmayı kesinlikle kabul etmedi. Birbirlerine sokularak yürüdüler, çok alçak sesle konuştular. Orada depo ile ek binalarının kapladığı geniş bir alan vardı; her ikisi de hattı bir geçitle kesen Verte ve François-Mazeline sokaklarının arasındaydı bu alan: Kör hatlar, su depoları, su boruları, her türden bina, lokomotifler için iki büyük hangar, avuç içi kadar bir sebze bahçesinin ortasında yer alan Sauvagnat'ların küçük evi, tamir atölyelerinin bulunduğu yapı, makinistlerle ateşçilerin kaldığı kulübe hep bu geniş arazideydi; bu karmakarışık, ıssız dar sokaklarda, ormandaki gibi gizlenmekten, gözlerden kaybolmaktan kolay bir şey yoktu. Bir saat boyunca harika bir yalnızlığın keyfini çıkardılar, uzun zamandır içlerinde biriktirdikleri sevgi sözcüklerini dışa vurarak, yüreklerini ferahlattılar; çünkü Séverine sevgi dışında bir şey konuşmak istemiyordu; hiçbir zaman onun olmayacağını, özsaygısını yitirmek istemediğini, çok gurur duyduğu bu saf dostluğu lekelemenin çok bayağı bir iş olacağını Jacques'a hemen söylemişti. Sonra Jacques, Verte Sokağı'na kadar onunla birlikte gitti, dudakları yeniden birleşti, uzun uzun öpüştükten sonra Sèverine evine döndü.

Aynı saatte, şef yardımcıları bürosunda Roubaud gecede yirmi kere her yanı tutularak kalktığı eski deri koltuğa gömülmüş bir halde uyuklamaya başlamıştı. Saat dokuza kadar, akşam trenlerini karşılamak ve uğurlamak zorundaydı. Taze balık treni onu özellikle uğraştırıyordu: manevraları, vagonların bağlanma-

sını, sefer kayıtlarını iyi takip etmesi gerekiyordu. Sonra, Paris ekspresi gelip çözülünce, iki dilim ekmek arasına evden getirdiği bir dilim soğuk eti yerleştirerek, bürodaki masanın bir köşesinde tek başına akşam yemeğini yiyordu. Son tren, bir Rouen posta treni saat yarımda gara giriyordu. Sonra ıssız peronlar büyük bir sessizliğe gömülüyor, yanık bırakılan birkaç havagazı lambasının altında tüm gar alacakaranlığa özgü o ürperti içinde uykuya dalıyordu. Personelden geriye şef yardımcısının emrinde iki denetçiyle, dört beş işçi kalıyordu. Onlar da kaldıkları kulübenin tahta sedirleri üzerinde derin bir uykuya dalıyorlardı; Roubaud'ysa, en ufak bir olayda onları uyandırmak zorunda olduğundan, kulağı kirişte uyuklayabiliyordu ancak. Yorgunluktan sabaha karşı kendinden geçme korkusuyla, çalar saatini beşe kurardı, bu saatte ilk Paris trenini karşılamak için ayakta olması gerekiyordu. Ama bazen, özellikle de bir süredir gözüne uyku girmiyordu, uykusuzluğun pençesinde koltuğunda dönüp duruyordu. O zaman dışarı çıkıyor, makasçının kulübesine kadar gidiyor, bir süre sohbet ediyordu. Uçsuz bucaksız karanlık gökyüzü, gecenin derin sükuneti, huzursuzluğunu dindiriyordu sonunda. Hırsızlarla olan bir çatışmadan sonra kendisine verilen tabancayı, dolu olarak cebinde taşımaktaydı. Ve genellikle tanyeri ağarana kadar böyle dolaşıyor, karanlıkta bir kıpırtı görür gibi olunca duruyor, ateş etmek zorunda kalmayışına içten içe hayıflanarak yürümeye devam ediyordu; gökyüzü ağarıp da garın soluk renkli, heyula gibi görüntüsü ortaya çıkınca rahatlıyordu. Artık saat üçten itibaren hava aydınlandığı için gelip kendini koltuğuna atıyor, çalar saatinin sesiyle telaşla ayağa fırlayacağı ana kadar derin bir uyku çekiyordu.

Her on beş günde bir, perşembe ve cumartesi günleri Séverine Jacques'la buluşmaktaydı; bir gece kocasının tabancasından

söz edince, ikisi de endişelendiler. Aslında Roubaud depoya kadar hiç gitmezdi. Yine de bu durum gezintilerine bir tehlike havası katarak, bu gezintileri daha da çekici kıldı. Harika bir köşe bulmuşlardı: Bu, Sauvagnat'ların evinin arkasında, kocaman madenkömürü yığınları arasında bir tür ağaçlı yoldu; bu yığınlar orayı, siyah mermerden dört köşe büyük sarayları olan tuhaf bir kentin ıssız sokağına benzetiyordu. İnsan kendini orada tamamen gizlenmiş buluyordu; yolun sonunda küçük bir alet deposu vardı, bu deponun içinde yığılı duran boş çuvallar son derece yumuşak bir döşek işlevi görebilirdi. Ama bir cumartesi, ani bir sağanak onları oraya sığınmak zorunda bırakınca, Séverine ayakta durmakta direnmiş, sadece dudaklarını sonu gelmez öpücüklere teslim etmişti. Bu konuda utangaçlık göstermiyor, nefesini, bir dostluk ifadesi gibi, doyasıya içine çekmesi için Jacques'a izin veriyordu. Ve Jacques bu ateşle tutuşup ona sahip olmaya yeltendiğinde, kendini savunuyor, ağlıyor ve her seferinde aynı gerekçeleri sıralıyordu. Niye kendisini bu kadar üzmek istiyordu? İnsanın, cinselliğin tüm çirkinliğini yaşamadan birbirini sevmesi ne kadar da hoş geliyordu kendisine! Kanlı hayaleti hiç aklından çıkmayan o ihtiyarın ahlaksızlığı sonucu on altı yaşındayken kirletilmiş, daha sonra kocasının hayvansı istekleriyle ırzına geçilmiş olan genç kadın, yüreğinde bir çocuk saflığı, bir bekaret, gizli ihtirası karşısında sevimli bir utanç saklıyordu. Jacques'ta kendisini çeken şey, onun yumuşaklığı, uysal ellerini kendi avuçlarına alır almaz, bu elleri bedeninde dolaştırmamayı kabullenişiydi. İlk olarak seviyor ve kendisini teslim etmiyordu; çünkü diğer ikisine ait olduğu gibi Jacques'a da kendini hemen verse, duyduğu aşk kirlenecekti. İçgüdüsel olarak bu harika duyguyu sonsuza kadar uzatmayı, kirletilmeden önceki genç kızlığına dönebilmeyi, on beş yaşındaki kızların kapı arkaların-

da doyasıya öpüştükleri sevgililere benzer iyi bir sevgiliye sahip olmayı arzuluyordu. Jacques ise, ateşi başına vurduğu anlar dışında arzu duymuyor, zevkle ertelenen bu mutluluğu beklemeye razı oluyordu. Aynı Séverine gibi o da çocukluğa dönmüş görünüyor, o zamana kadar kendisi için korku verici bir şey olan aşkı yeni tadıyordu. Séverine ellerini iter itmez onları çekerek uysal davranmasının nedeni, sevgisinin ta derinlerinde büyük bir huzursuzluk yaşaması, arzusunu eski öldürme ihtiyacıyla karıştırmaktan korkmasıydı. Adam öldürmüş olan bu kadın, teninin düşüydü sanki. Her geçen gün hastalığından kurtulduğuna daha emin oluyordu, çünkü saatler boyu onu kolları arasında tutmuş, ağzını dudaklarına bastırarak ruhunu içine çekmiş olduğu halde, onu boğazlama ve bu yolla ona sahip olma arzusu uyanmamıştı içinde. Yine de hâlâ cesareti yoktu; beklemek, zamanı gelince birbirlerinin kollarında arzuyla kendilerinden geçerek birleşmeyi aşklarına bırakmak çok hoş bir duyguydu. Böylece mutlu buluşmalar birbirini kovalıyordu; karanlıklar içinde, geceyi daha da karartan etraflarındaki koca kömür yığınları arasında dolaşmaktan bir an olsun bıkmıyorlardı.

Bir temmuz gecesi Jacques, tarife saati olan on biri beş geçe Havre'a varmak için, boğucu sıcaktan sanki tembelleşmiş olan Lison Hanım'ı zorlama gereğini duydu. Rouen'dan beri, sol tarafında bir fırtına ona eşlik ediyor, göz kamaştırıcı uzun şimşeklerle Seine vadisini izliyordu; Jacques ara sıra kaygıyla dönüp geriye bakmaktaydı, çünkü o akşam Séverine'le buluşacaktı. Bu fırtına erken patlarsa, onun evden çıkmasına engel olur diye korkuyordu. Bu yüzden, yağmurdan önce gara girmeyi başardığında, vagonları bir türlü boşaltamayan yolculara sinirlenmeye başladı.

Roubaud perondaydı; tüm geceyi orada geçirecekti.

"Vay canına!" dedi gülerek, "gidip yatmak için çok aceleniz var anlaşılan... İyi uyuyun."

"Teşekkür ederim."

Jacques treni geri aldıktan sonra düdük çaldı ve depoya gitti. Kocaman kapının kanatları açıktı, Lison Hanım kapalı sundurmaya girdi; burası aşağı yukarı yetmiş metre uzunluğunda, altı lokomotif alabilecek büyüklükte, iki hatlı bir tür galeriydi. İçerisi çok karanlıktı, dört havagazı lambası karanlığı zar zor aydınlatıyor, büyük hareketli gölgeleri daha da çoğaltıyordu sanki. Çatı camlarıyla sağda ve solda yer alan yüksek pencereleri, zaman zaman şimşeklerin ışığında parlıyordu: O zaman, bir yangın ateşi içindeymişçesine çatlak duvarlar, kömür tozuyla kararmış yapı iskeleti, ihtiyacı karşılamaz hale gelen bu binanın sefaleti fark edilebiliyordu. Burada, soğumuş, uykuya dalmış iki lokomotif duruyordu şimdiden.

Pecqueux hemen ocağı söndürmeye girişti. Ateşi kuvvetle karıştırıyordu; ızgaradan dökülen korlar aşağıya, çukurun içine düşüyordu.

"Çok acıktım, bir şeyler atıştıracağım," dedi. "Var mısınız?"

Jacques cevap vermedi. Acele etmesine rağmen, yanan kömürler dökülüp kazan boşalmadan Lison Hanım'dan ayrılmak istemiyordu. Bu hiç vazgeçemediği bir kuruntu, iyi makinist alışkanlığıydı. Hatta vakti olursa, gözde bir atı tımar edercesine, büyük bir özenle lokomotifi gözden geçirip kurulamadan gitmezdi.

Su fokur fokur kaynayarak çukura aktı, Jacques sadece o zaman şöyle dedi:

"Acele edelim, acele edelim."

Korkunç bir gökgürültüsü sözünü kesti. Bu sefer, yüksek pencereler tutuşan gökyüzünde öyle net bir şekilde belirdi ki,

insan oldukça çok olan kırık camları tek tek sayabilirdi. Solda, tamir işlerinde kullanılan mengeneler boyunca dikine konulup bırakılmış bir sac levha, sürekli bir çan titreşimiyle çınladı. Çatının köhne iskeleti boydan boya çatırdamıştı.

"Aman Allahım!" dedi sadece ateşçi.

Makinist bir umutsuzluk işareti yaptı. Artık olan olmuştu, tufanı andıran bir yağmur iniyordu sundurmanın üzerine. Sağanağın şiddeti çatıdaki camları patlatacak gibiydi. Ayrıca tepedeki camlardan bazıları kırılmış olmalıydı, çünkü Lison Hanım'ın üzerine bol miktarda iri damlalar düşüyordu. Açık bırakılan kapılardan şiddetli bir rüzgar giriyordu; köhne binanın iskeleti uçup gidecekti sanki.

Pecqueux, lokomotifle işini bitiriyordu.

"İşte! Yarın daha rahat görürüz... Daha fazla bakıma gerek yok..."

Tekrar eski düşüncesi takıldı aklına:

"Yemek yemek lazım... Fazla yağıyor, gidip yatılacak gibi değil."

Kantin gerçekten de hemen orada, hatta depoya bitişikti; oysa Kumpanya'nın geceyi Havre'da geçiren makinist ve ateşçiler için kiraladığı ve yatakhane olarak kullanılan ev, François-Mazeline Sokağı'ndaydı. Böyle bir sağanakta, oraya gitmeye kalksa iliklerine kadar ıslanırdı insan.

Jacques, Pecqueux'nün peşine takılmaya razı oldu ister istemez; Pecqueux, şefini taşıma zahmetinden kurtarmak istercesine onun ufak sepetini eline almıştı. Bu sepetin içinde daha iki parça soğuk dana eti dilimi, ekmek ve çok azı içilmiş bir şişe şarap olduğunu biliyordu; ona açlığını hissettiren de aslında buydu. Yağmur giderek şiddetleniyordu, yeni bir gökgürültüsüyle sundurma tekrar sarsılmıştı. İki adam kantine açılan soldaki kü-

çük kapıdan geçip giderlerken, Lison Hanım soğumuştu bile. Güçlü şimşeklerin aydınlattığı karanlığın içinde, böğürlerini döven iri yağmur damlaları altında, terk edilmiş bir halde uykuya daldı. Yanı başında, iyi kapanmamış bir musluktan sızan su bir birikinti oluşturuyor, tekerlekleri arasından akarak çukura dökülüyordu.

Ama, kantine girmeden önce Jacques elini yüzünü yıkamak istedi. Oradaki bir odada her zaman sıcak su ve leğenler bulunurdu. Sepetinden bir sabun aldı, yolculukta simsiyah olan yüzünü ve ellerini temizledi; makinistlere tavsiye edildiği üzere, yanında hep yedek kıyafet taşıma tedbirliliğini gösterirdi; bu sayede tepeden tırnağa yenilendi, zaten her buluşma akşamında Havre'a geldiğinde şıklaşmak için aynı şeyi yapardı. Yüzünü ve ellerini üstünkörü yıkamış olan Pecqueux, kantinde onu bekliyordu.

Bu kantin, sarıya boyanmış, küçük, çıplak bir odaydı. İçinde sadece yiyecekleri ısıtmak için bir ocak ve zemine raptedilmiş bir masa vardı; bu masanın üzeri örtü niyetine çinko bir levhayla kaplanmıştı. İki sıra, mobilyayı tamamlıyordu. İşçiler yiyeceklerini getirmek zorundaydılar, kağıt üzerinde, bıçaklarının ucuyla yerlerdi. Geniş bir pencere odayı aydınlatıyordu.

"Amma da korkunç bir yağmur," diye bağırdı Jacques, pencerenin önünde dikilerek.

Pecqueux, masanın başındaki bir sıraya oturmuştu.

"Yemiyor musunuz?"

"Hayır, dostum, canınız çekiyorsa benim ekmeğimle etimi de yiyin... Ben aç değilim."

Diğeri hiç nazlanmadan dana etine saldırdı, şişeyi boşalttı. Böyle fırsatları sıkça yakalayabiliyordu, çünkü şefi fazla iştahlı değildi; dolayısıyla, ondan artakalanları yiyebildiği için, köpek

sadakatiyle onu daha fazla seviyordu. Bir sessizliğin ardından ağzı dolu olarak konuştu:

"Yağmurdan bize ne? Burada korunmuş durumdayız işte. Gerçi, eğer devam ederse, sizi bırakıp yan tarafa geçeceğim."

Gülmeye koyuldu, çünkü gizli hareket etmiyordu, Philoméne Sauvagnat'yla buluşmaya gittiğinde, dışarda gecelediğini görüp şaşırmasın diye, onunla olan ilişkisini Jacques'a söylemek zorunda kalmıştı. Philoméne, erkek kardeşinin evinde, zemin katta, mutfağın yanındaki bir odada kaldığı için, Pecqueux'nün pencere kanadına vurması yetiyordu: Kadın pencereyi açıyor, Pecqueux bir sıçrayışta içeri giriyordu. Söylentiye göre, gar işçilerinin hepsi aynı yolu kullanmıştı. Ama şimdi, sadece ateşçiyle yetiniyordu Philoméne, bu ilişki onu doyuruyor gibiydi.

"Allah kahretsin!" diye küfretti Jacques boğuk bir sesle; yağmurun biraz durulduktan sonra daha da şiddetle boşandığını görerek.

Etin son lokmasını bıçağının ucunda tutan Pecqueux, yeniden çocuk gibi güldü.

"Söyleyin bakalım, bu akşam işiniz mi var yoksa? François-Mazeline Sokağı'ndaki döşekleri eskitiyoruz diye ikimize de kusur bulamazlar."

Jacques, hızla pencerenin önünden ayrıldı.

"Nedenmiş?"

"Elbette ya, bu ilkbahardan beri siz de benim gibi sabahın ikisinden, üçünden önce oraya dönmüyorsunuz."

Bir şeyler biliyor olsa gerekti, belki de bir buluşmaya tanık olmuştu. Her yatakhanede yataklar ikişer ikişer yerleştirilmişti; her makinistin yatağı ateşçisininkiyle yan yanaydı; çünkü bu kadar sıkı bir çalışma uyumu sağlamak zorunda olan bu iki adamı mümkün olduğunca birbirine yakınlaştırmak istiyorlardı. Bu

yüzden Pecqueux'nün, o zamana kadar son derece düzgün bir hayatı olan şefinin düzensiz tutumunu fark etmesi hiç de şaşılacak bir şey değildi.

"Baş ağrısı çekiyorum," dedi makinist, "gece yürümek iyi geliyor."

Ateşçi cevabı hemen yapıştırdı:

"Biliyorsunuz ki istediğinizi yapmakta serbestsiniz... Ben şaka olsun diye söylüyorum... Hatta günün birinde bir sıkıntınız olursa, bana söylemekten çekinmeyin; çünkü ne isterseniz yapmaya hazırım."

Daha açıkça konuşmadan Jacques'ın elini tuttu, tüm varlığını ortaya koyarcasına, bu eli ezecek kadar sıktı. Sonra, etin sarılı olduğu yağlı kağıdı buruşturup attı, boş şişeyi sepete geri koydu; bu önemsiz işi, eli süpürge ve süngere alışık titiz bir hizmetkar edasıyla yapmıştı. Gökgürültüsü kesilmiş olduğu halde, yağmur inatla yağmaya devam ediyordu.

"Öyleyse, ben kaçıyorum, sizi işlerinizle baş başa bırakıyorum."

"Yağmur devam ettiğine göre, ben de gidip misafir yataklarından birine uzanayım."

Deponun yan tarafında, kumaş kılıflar geçirilmiş döşeklerin bulunduğu bir oda vardı; işçiler Havre'da ancak üç dört saat bekleyecekleri zamanlarda, giyinik olarak bu yataklarda dinlenirlerdi. Gerçekten de, ateşçinin yağmur altında Sauvagnat'ların evine doğru ilerleyip gözden kaybolduğunu görür görmez, Jacques da ıslanmayı göze alarak bitişik odaya koştu. Ama yatmadı, içerideki boğucu sıcaktan bunalarak, ağzına kadar açık kapının eşiğinde durdu. Dipte, sırtüstü uzanmış bir makinist, ağzı açık, horluyordu.

Birkaç dakika daha geçti, Jacques umudunu yitirmeye razı

olamıyordu. Bu aptalca yağmura karşı duyduğu öfke içinde, buluşma yerine gitmek, Séverine'i artık orada bulacağını umsa da, en azından kendisi orada bulunma sevincini hissetmek için gitgide artan çılgınca bir istek duyuyordu. Bu isteğin etkisiyle kendini zaptedemez haldeydi. Sonunda sağanak yağmurun altına çıktı, her zaman buluştukları köşeye vardı, kömür yığınlarının oluşturduğu karanlık yolu izledi. Yüzünü döven iri damlalar görmesini engellediğinden, daha önce bir kere Séverine'le sığınmış oldukları alet deposuna kadar gitti. Orada kendisini daha az yalnız hissedeceğini düşünüyordu.

Jacques kapkaranlık odaya girer girmez, iki ince kol ona sarıldı ve sıcacık dudaklar dudaklarını örttü. Séverine oradaydı.

"Aman yarabbi! Gelmiş miydiniz!"

"Evet, fırtınanın geldiğini görünce, yağmur başlamadan buraya koştum... Ne kadar geciktiniz!"

Tükenmiş bir sesle iç geçiriyordu, Jacques onun bu kadar teslim olmuş bir halde boynuna sarıldığını hiç görmemişti. Séverine kendini bıraktı, tüm bir köşeyi kaplayan boş çuvalların oluşturduğu yumuşak yığının üzerine oturdu. Jacques da onun yanına çökmüştü, kolları hâlâ birbirine dolanmış durumdaydı, bacaklarının arasında onun bacaklarını hissediyordu. Birbirlerini göremiyorlardı, nefesleri bir sarhoşluk duygusu içinde onları sarmalıyordu, çevrelerindeki her şey silinmişti.

Ateşli öpücüklerinin tahrikiyle kalplerinin kanı birbirine nasıl karışıyorsa, dudaklarından çıkan hitap şekli de "siz" yerine "sen"e dönüştü.

"Demek beni bekliyordun..."

"Ah, seni bekliyordum, seni bekliyordum..."

Hemen o anda, neredeyse hiç konuşmadan, bir hamlede onu kendisine çeken ve sahip olması için zorlayan Séverine oldu. Bu-

nu hiç öngörmemişti. Hatta geldiğinde, Jacques'ı göreceğini bile ummuyordu; şimdi onu kolları arasında tutmanın verdiği beklenmedik sevince kendini kaptırmış, ona ait olmak için duyduğu ani ve önüne geçilmez ihtiyaçla, hesap etmeden, düşünmeden sürüklenip gitmişti. Böyleydi çünkü böyle olması gerekiyordu. Yağmur deponun damını daha da şiddetle dövmekteydi, gara giren son Paris treni, homurtular ve düdük sesleri arasında, yeri sarsarak geçti.

Jacques yeniden doğrulunca, sağanağın gürültüsü onu şaşırttı. Neredeydi böyle? Oturduğu zaman elinin altında hissetmiş olduğu bir çekiç sapı yerde tekrar eline gelince, mutluluğa boğuldu. Demek olmuştu, öyle mi? Séverine'e sahip olmuş ve bu çekici alıp kafasını kırmamıştı. Séverine mücadelesizce kendinin olmuştu; Jacques, başkalarının elinden zorla alınan bir av gibi, onun ölüsünü sırtına vurma içgüdüsel arzusunu duymamıştı. Anısının hafızasında yaşaması mümkün olmayan çok eski hakaretlerin, mağaraların kuytu köşelerindeki ilk ihanetten beri erkekten erkeğe geçerek biriken şu kinin öcünü alma ihtiyacını hissetmez olmuştu. Hayır, bu kadına sahip olmanın güçlü bir büyüsü vardı, kendisini iyileştirmişti; çünkü Jacques onu başka türlü, güçsüzlüğü içinde yaman, bir dehşet zırhı gibi bir adamın kanına bürünmüş görüyordu. Öldürme cesaretini bulamamış olan kendisinden üstündü o. Yürek sızlatan bir şükran duygusuyla, onun varlığında erime arzusuyla Séverine'i tekrar kollarına aldı.

Séverine de, nedenini artık anlamadığı bir mücadeleden kurtulmuş, son derece mutlu, kendini bırakıyordu. Neden bu kadar uzun zamandır reddetmişti sanki? Teslim olmayı vaat etmişti, teslim olmalıydı, çünkü bunda sadece zevk ve yumuşaklık bulacaktı. Şimdi, bunu hep istemiş olduğunu çok iyi anlıyordu, hat-

ta beklemek kendisine çok hoş görünürken bile. Yüreği ve bedeni yalnızca mutlak, sürekli bir aşk ihtiyacıyla yaşıyordu ve kendisini ürküntüyle tüm bu iğrençliklere sürükleyen bu olaylar, korkunç bir zalimlikti. O âna kadar hayat onu çamura, kana bulayarak, öyle hoyratça kullanmıştı ki, saflığını koruyan güzel mavi gözleri, simsiyah saçlarının oluşturduğu acıklı miğferin altında, dehşetle büyümüştü. Séverine her şeye rağmen el değmemiş kalmıştı; taptığı bu delikanlıya, onda eriyip yok olma, onun cariyesi olma arzusuyla ilk defa kendini veriyordu. Artık ona aitti; Jacques, kendisini dilediğince kullanabilirdi.

"Ah sevgilim, al beni, beni bırakma, sen ne istersen ben de onu isterim ancak."

"Hayır, hayır sevgilim, efendi sensin, ben sadece seni sevmek ve sana itaat etmek için buradayım."

Saatler geçti. Yağmur kesileli uzun zaman olmuştu, denizden gelen belli belirsiz, uzak bir ses dışında, garda büyük bir sessizlik hâkimdi. Hâlâ birbirlerinin kolları arasındaydılar ki, bir silah sesiyle ürpererek ayağa fırladılar. Gün ışımak üzereydi, soluk bir leke, Seine Nehri ağzının üstünde gökyüzünü ağartmaktaydı. Bu silah sesi de neydi? Temkinsizlikleri, bu kadar geç kalmakla yaptıkları çılgınlık, ani bir kuruntuyla, kocanın tabanca elde peşlerine takılmış olabileceğini düşündürttü.

"Çıkma! Bekle, ben gidip bakayım."

Jacques, temkinlice kapıya kadar ilerlemişti. Orada, hâlâ yoğun olan karanlığın içinde, bazı adamların koşturduklarını işitti; Roubaud'nun sesini tanımıştı, nöbetçileri yönlendiriyordu, onlara hırsızların üç kişi olduğunu, kömür çalarken gayet iyi gördüğünü söylüyordu bağırarak. Özellikle birkaç haftadır, Roubaud'nun böyle hayali haydut sanrılarına kapılmadığı tek bir gece bile yoktu. Bu sefer, ani bir korkunun etkisiyle karanlıkla-

ra rasgele ateş etmişti.

"Çabuk, çabuk! Burada kalmayalım," diye mırıldandı genç adam. "Depoyu araştıracaklardır... Kaç!"

Büyük bir atılışla, kuvvetle birbirlerine sarılmışlardı tekrar, dudakları sıkı sıkı birleşmişti. Sonra Séverine çevik adımlarla, geniş duvarla korunan depo boyunca yürüyüp gitti; Jacques ise acele etmeden kömür yığınlarının arasına saklanmıştı. Üstelik tam zamanıydı, çünkü Roubaud depoyu araştırmak istiyordu gerçekten de. Hırsızların orada olmaları gerektiğini ileri sürüyordu. Nöbetçilerin fenerlerinin ışıkları zeminde dans ediyordu. Bir kavga çıktı. Sonra hepsi, bu gereksiz kovalama yüzünden öfkeli bir halde tekrar garın yolunu tuttu.

Tam Jacques rahatlamış, François-Mazeline Sokağı'na yatmaya giderken, Pecqueux'yle burun buruna gelip şaşırdı. Pecqueux, bir yandan sövüp sayarken bir yandan da elbiselerini iliklıyordu.

"Ne oldu, dostum?"

"Aman! Allah kahretsin! Sormayın! Bu budalalar Sauvagnat'yı uyandırdılar. Kız kardeşiyle benim seslerimizi işitti, don gömlek aşağıya indi, ben de telaşla pencereden atladım... Bakın! Dinleyin."

Kalın bir erkek sesi küfürler savururken, dayak yiyen bir kadının hıçkırıkları geliyordu.

"Nasıl? Duydunuz değil mi? Onu dövüyor. Kız kardeşi otuz iki yaşında olduğu halde, yakaladığı zaman küçük bir kız gibi basıyor sopayı... Yazık, ama ben karışmam, ne de olsa ağabeyi!"

"Ama," dedi Jacques, "size ses çıkarmadığını, onu başka biriyle yakalarsa öfkelendiğini sanıyordum."

"Belli olmaz. Bazen beni görmezden gelir, bazen de şimdi duyduğunuz gibi basar sopayı... Yine de kız kardeşini sever, on-

dan ayrılmaktansa her şeyden vazgeçmeyi tercih eder. Yalnızca doğru davranmasını istiyor... Allah kahretsin! Galiba bugün kadını iyi benzetti."

Çığlıklar giderek iniltili iç çekişlere dönüşüyordu, iki adam uzaklaştılar. On dakika sonra, içinde tek bir çinko leğen bulunan, mobilyası dört sandalye ve bir masadan ibaret olan, sarı badanalı küçük yatakhanenin dibinde yan yana derin bir uykuya dalmışlardı.

Bundan böyle Jacques'la Séverine, her buluşma gecesi büyük mutluluklar tattılar. Her zaman fırtına tarafından korunmaları mümkün olmadı. Yıldızlı gökyüzü, parlak mehtap canlarını sıktı; ama böyle buluşma gecelerinde gölgeler boyunca yürüyorlar, birbirlerine sokulmaktan çok zevk aldıkları karanlık köşeler arıyorlardı. Böylece ağustos ve eylülde öyle güzel, öyle hoş geceler geçirdiler ki, garın uyanışı, uzaktan uzağa işitilen lokomotif solukları onları birbirinden ayırmasa, kendilerinden geçmiş bir halde güneş ışıklarına yakalanabilirlerdi. Hatta ekimin ilk soğukları bile rahatsız etmedi onları. Séverine daha kapalı giyinir olmuştu, koca bir mantoya sarınıp geliyordu; Jacques bile bu mantonun içinde yarı yarıya kayboluyordu. Sonra alet deposuna kapanıyorlardı; Jacques bir demir çubukla deponun kapısını içerden kapayabiliyordu. Orada evlerinde gibiydiler, kasım fırtınaları, şiddetli rüzgarlar çatı kaplamalarını söküp götürse bile onlara ulaşamazdı. Bununla birlikte, Jacques'ın ilk akşamdan beri bir arzusu vardı; Séverine'e onun evinde, o daracık lojmanda sahip olmak istiyordu; o evde Séverine gözüne daha başka görünüyor, kibar kentlilere özgü güleç sakinliğiyle kendisine daha arzu uyandırıcı geliyordu. Séverine ise, koridordaki muhbirlerden çekinmekten çok, karı koca yatağını korumak gibi son bir iffet kuruntusuyla hep karşı çıkmıştı bu işe. Ama bir pazar-

tesi, Jacques öğle yemeğini orada yiyecekti; Roubaud ise gar şefinin bir iş vermesi üzerine yukarıya çıkmakta gecikince, Jacques işi şakaya vurdu ve Séverine'i yatağa taşıdı; ikisi de bu çılgınca gözüpeklik karşısında gülüyorlardı, öyle ki kendilerini unuttular. O günden sonra Séverine hiç karşı koymadı, Jacques perşembe ve cumartesi günleri geceyarısından sonra yukarı çıkıp onunla buluşmaya başladı. Bu korkunç tehlikeli bir işti: Komşulardan dolayı kıpırdamaya cesaret edemiyorlardı; bu durum sevgilerinin arttığını hissetmelerine, yeni zevkler keşfetmelerine yol açtı. Sık sık bir gece gezintisi hevesiyle ipini koparan hayvanlar gibi kaçma ihtiyacıyla dışarı çıkıyorlar, buz gibi gecelerin karanlık ıssızlığına dalıyorlardı. Aralık ayında, yaman bir donda orada seviştiler.

Jacques ve Séverine'in giderek artan bir tutkuyu paylaştıkları dört ay böylece geride kalmıştı. Yüreklerindeki çocuksu duygularla, en ufak temasın mutluluk verdiği ilk aşkın şu şaşkın masumiyetiyle, ikisi de tam anlamıyla toydular. Fedakarlıkta birbirlerini geçmek uğruna giriştikleri teslimiyet mücadelesi sürüp gidiyordu. Jacques'ın artık hiç kuşkusu kalmamıştı, korkunç kalıtımsal hastalığı iyileşmişti; çünkü Séverine'e sahip olduğundan beri, adam öldürme düşüncesiyle zihni hiç bulanmamıştı. Fiziksel anlamda sahip olma, bu öldürme ihtiyacını karşılıyor olabilir miydi acaba? İnsan denen hayvanın karanlık özünde, sahip olmak öldürmekle aynı şey miydi? Jacques, hiçbir şey bilmediği için bu konunun üzerinde düşünmüyor, dehşet kapısını aralamayı denemiyordu bile. Zaman zaman, Séverine kollarının arasındayken, Batignolles Parkı'nda tek bir bakışla itiraf edilen, onun işlediği şu cinayet aniden geliveriyordu aklına; buna rağmen ayrıntıları öğrenme isteği bile duymuyordu. Séverine ise aksine, her şeyi anlatma ihtiyacıyla giderek daha fazla kıvranır

gibiydi. Jacques, o kendisine sıkıca sarıldığında, taşıdığı sır yüzünden yüreğinin kabardığını, sırf kendisini boğan şeyden kurtulup rahatlamak için kendisinin ta içine girmek istediğini hissediyordu. Böğründen başlayan büyük bir ürperti, dudaklarına kadar yükselen belli belirsiz iç geçirişler arasında âşık kadının göğsünü şişiriyordu. Bir çırpınma sırasında, ölgün bir sesle itiraf mı ediverecekti yoksa? Ama Jacques çabucak bir öpücükle onun ağzını kapatıyor, kaygıya kapılarak itirafı oraya gömüyordu. Aralarına bu bilinmezi sokmaya ne gerek vardı? Bunun mutluluklarında bir değişiklik yapmayacağı kesin olarak söylenebilir miydi? Jacques bir tehlike kokusu alıyor, Séverine'le birlikte bu cinayet öykülerini kurcalama düşüncesiyle ürperiyordu; Séverine de onun bu düşüncesinin kuşkusuz farkındaydı, sırf sevmek ve sevilmek için yaratılmış bir aşk kadınına, sevgi dolu ve uysal haline dönüyordu yeniden. Bunun üzerine, bir sevişme çılgınlığına kapılıyorlar, zaman zaman birbirlerinin kollarında kendilerinden geçiyorlardı.

Roubaud yazdan beri daha da hantallaşmıştı, karısı yirmi yaşının neşesi ve tazeliğine kavuşurken o giderek yaşlanıyor, daha karamsar görünüyordu. Séverine'in de söylediği gibi, dört ay içinde çok değişmişti. Jacques'ın elini hep içtenlikle sıkıyor, onu davet ediyor, yalnızca o sofrasındayken mutlu oluyordu. Ama, bu oyalanma yöntemi artık ona yetmez olmuştu; sık sık yemeğini bitirir bitirmez dışarı fırlıyor, bunaldığını ve hava alma ihtiyacında olduğunu ileri sürerek, karısıyla arkadaşını baş başa bırakıyordu. İşin aslı, Napoléon gezi alanındaki, hat komiseri Mösyö Cauche'la buluştuğu küçük bir kahveye gider olmuştu. Az içiyordu, içtiği sadece küçük kadehlerde romdan ibaretti; ama giderek tutkuya dönüşen bir kumar merakına kapılmıştı. Ancak kağıtlar elinde, sonu gelmez piket partilerine gömüldüğünde her

şeyi unutuyor, yeniden canlanıyordu. Tam bir kumar düşkünü olan Mösyö Cauche, parayla oynamalarına karar vermişti; yüz metelikle oynar olmuşlardı; ve o andan itibaren Roubaud, kendisini tanıyamamaktan doğan bir şaşkınlık içinde, insanın konumunu, hayatını tehlikeye attıracak derecede ona zarar veren bir paraya doymazlıkla, bir kazanma hırsıyla yanıp tutuşmaya başlamıştı. O zamana kadar işini bu yüzden aksatmamıştı; serbest kalır kalmaz sıvışıyor, nöbetçi olmadığı geceler eve ancak sabahın ikisinde, üçünde dönüyordu. Karısı bu durumdan hiç yakınmamaktaydı, sadece daha asık suratlı döndüğü için sitemde bulunuyordu; asık suratının nedeni büyük talihsizliğiydi, hep borca giriyordu.

Bir akşam, Séverine'le Roubaud arasında ilk kavga patlak verdi. Séverine, henüz nefret etmemekle birlikte, ona zor katlanır hale gelmişti; çünkü Roubaud'nun hayatında bir ağırlık oluşturduğunu hissediyordu, kendisini varlığıyla bunaltmasa, ne kadar rahat, ne kadar mutlu olacaktı! Üstelik, onu aldattığı için hiç vicdan azabı duymuyordu: Bu onun suçu değil miydi? Kendisini neredeyse yıkıma sürüklememiş miydi? İlişkilerinin yavaş çözülüşü içinde, düzenlerini bozan bu huzursuzluğu gidermek için ikisi de kendince teselli arıyor, neşelenecek şeyler buluyordu. Mademki kocasının kumarı vardı, kendisinin de pekala bir âşığı olabilirdi. Ama Séverine'i asıl öfkelendiren, isyana sürükleyen şey, Roubaud'nun sürekli kaybetmesinin kendisini sıkıntıya düşürmesiydi. Evin yüz metelikleri Napoléon gezi alanındaki kahvede suyunu çekmeye başlayalı beri, temizlikçi kadının parasını nasıl ödeyeceğini düşündüğü bile oluyordu. Kadınca ihtiyaçlarını karşılayamıyor, ufak tefek makyaj malzemelerini alamıyordu. Ve o akşam da, bir çift potin satın alma gerekliliği konusunda birbirlerine girmişlerdi. Dışarı çıkmak üzere olan Roubaud, bir

dilim ekmek kesmek için aradığı bıçağı bulamayınca, büfenin bir çekmecesinde duran büyük bıçağı, o silahı almıştı. Potinlerin parasını karşılayacak on beş frangı olmadığını, nereden bulacağını da bilemediğini, bu yüzden parayı veremeyeceğini söylerken Séverine ona bakıyor, inatla isteğini tekrarlıyor ve onu giderek daha öfkeli bir tonda karşı koymaya zorluyordu. Birdenbire, parmağıyla, altında hayaletlerin uyukladığı döşeme tahtasının o bölümünü işaret etti; orada para olduğunu ve o paradan istediğini söyledi. Roubaud bembeyaz kesildi, bıçak elinden kaydı ve tekrar çekmecenin içine düştü. Bir an için Séverine dayak yiyeceğini sandı, çünkü Roubaud iyice yaklaşmış, o paranın orada isterse çürüyebileceğini, ona dokunmaktansa elini kesmeyi tercih edeceğini söylemişti kesik kesik konuşarak. Yumruklarını sıkıyor, kendisi yokken tahtayı kaldırıp, tek kuruşunu çalmaya kalkışırsa onu öldüreceğini söyleyerek tehdit ediyordu. Kesinlikle, kesinlikle mümkün değildi! Ölmüş ve gömülmüş bir şeydi bu para! Zaten döşeme tahtasının altını kurcalamayı aklına getirir getirmez Séverine'in de rengi atmış, bayılacak gibi olmuştu. Sefalete düşseler bile, paranın yanı başında açlıktan öleceklerdi. Gerçekten de, çok büyük sıkıntıya düştükleri günlerde bile bir daha bundan söz etmediler. Tahtanın o kısmına bastıkları zaman duydukları yanma hissi daha da artmış, öyle katlanılmaz hale gelmişti ki, artık yanından dolaşıp geçiyorlardı.

Daha sonra, Croix-de-Maufras konusunda başka kavgalar da çıktı. Evi neden satmıyorlardı? Bu satışı hızlandırmak için hiçbir şey yapmamakla suçluyorlardı birbirlerini sürekli. Roubaud, bu işle uğraşmayı şiddetle reddediyordu; Séverine ise Misard'a yazdığı seyrek mektuplara belirsiz cevaplar alıyordu; hiçbir alıcı çıkmıyordu, meyveler yerlere dökülmüştü, sulama yapılamadığı için sebzeler yetişmiyordu. Karı kocanın bunalım döneminin ar-

dından içine gömüldükleri büyük durgunluk böylece yavaş yavaş bozuluyordu; yeniden korkunç bir bunalıma sürükleniyorlardı sanki. Gizlenen para, eve alınan âşık, tüm huzursuzluk nedenleri aralarını bozuyor, birbirlerine öfke duymalarına yol açıyordu. Giderek artan bu sıkıntı içinde, hayatları cehenneme dönmek üzereydi.

Zaten, Roubaud'ların çevresindeki her şey, kendi ektiklerinin uğursuz bir sonucu gibi bozulmaktaydı. Koridorda yeni bir dedikodu ve çekişme fırtınası esiyordu. Madam Lebleu Philoméne'i, kendisine hastalıktan ölmüş bir tavuk satmakla suçluyordu, bu kara çalmanın üzerine Philoméne onunla ilişkisine sert bir nokta koymuştu, ama bozuşmanın asıl nedeni, Séverine'le Philoméne arasında gelişen yakınlıktı. Pecqueux bir gece Séverine'i Jacques'ın kolunda görmüş, bunun üzerine Séverine eski kuruntularını bir tarafa bırakarak, ateşçinin metresine canayakın davranır olmuştu. Philoméne ise, garın tartışmasız en güzel ve en zarif kadını olan hanımefendiyle ilişki kurmak gururunu okşadığı için, veznedarın karısına sırtını dönüvermişti; "Bu yaşlı cadı herkesi birbirine düşürebilir," diyordu. Bütün kabahati ona yüklüyor, her yerde yüksek sesle, sokağa bakan dairenin Roubaud'lara ait olduğunu, orayı onlara geri vermemenin bir rezalet sayıldığını söyleyip duruyordu. Dolayısıyla işler Madam Lebleu'nün aleyhine dönmeye başlamıştı; üstelik Matmazel Guichon'u gar şefiyle yakalamak için gösterdiği inatçı çaba da başına ciddi sıkıntılar saracak gibi görünüyordu. Onları hâlâ yakalayamıyor, ama kendisi kulak kabartıp kapıları dinlerken yakayı ele verip, suçlu duruma düşüyordu; öyle ki bu şekilde gözetlenmeye öfkelenen Mösyö Dabadie, şef yardımcısı Moulin'e, Roubaud hâlâ o daireyi istiyorsa, belgeyi imzalamaya hazır olduğunu söylemişti. Aslında pek geveze olmayan Moulin de bunu sağ-

da solda anlatınca, ortalık iyiden iyiye karışmış, koridorun bir başından öteki başına kadar tüm komşular birbirlerine girecek hale gelmişti.

Gittikçe artan bu sarsıntılar arasında, Séverine'in tek bir güzel günü vardı; o da cumaydı. Ekim ayında, ilk aklına gelen bahaneyi rahatça uydurma cesaretini göstermiş, dizindeki bir ağrının bir uzman tarafından tedavi edilmesi gerektiğini söylemişti; ve her cuma, Jacques'ın kullandığı altı kırk sabah ekspresiyle yola çıkıyor, o günü Paris'te onunla birlikte geçiriyor, sonra da altı otuz ekspresiyle geri dönüyordu. Önceleri, kocasını diziyle ilgili gelişmelerden haberdar etmek zorunda hissetmişti kendini: Kah daha iyi, kah daha kötü olduğunu söylemişti; daha sonra, Roubaud'nun kendisini dinleme zahmetine bile girmediğini görünce, konuyu açmaktan kesinlikle vazgeçmişti. Bazen onun yüzüne bakıyor, biliyor mu acaba diye düşünüyordu. Nasıl oluyordu da, bu vahşi, kıskanç, budalaca bir öfke sonucu gözünü kan bürüyerek katil olmuş bu adam, bir âşığı olmasına göz yumabiliyordu? Séverine buna inanamıyor, Roubaud'nun giderek alıklaştığını düşünüyordu.

Aralık ayının ilk günlerinde, buz gibi soğuk bir gece, Séverine çok geç vakte kadar kocasını bekledi. Ertesi gün cuma olduğu için, şafak sökmeden ekspresе binmesi gerekiyordu; perşembe akşamları genellikle özenli bir bakım uygulardı kendine, yataktan kalkar kalkmaz hemen giyinebilmek için elbiselerini hazır ederdi. Nihayet yattı ve saat bire doğru uyudu. Roubaud henüz dönmemişti. Daha önce de iki kere sabah olurken eve gelmişti; dipteki küçük bir odası giderek gerçek bir kumarhaneye dönüşen kahveden ayrılamıyordu bir türlü. Artık oyunda büyük miktarlar döner olmuştu. Yalnız yatmaktan memnun olan genç kadın, ertesi gün geçireceği güzel saatlerin beklenti-

siyle, örtülerin tatlı sıcaklığı arasında huzur dolu, derin bir uykuya dalmıştı.

Ama saat üçe doğru, tuhaf bir gürültüyle uyandı. Önce bir şey anlayamadı, rüya gördüğünü sanarak tekrar uyudu. Bir kapı zorlanıyormuş gibi boğuk darbeler, ahşap çatırtıları geliyordu. Büyük bir gürültü, diğerlerinden daha şiddetli bir darbe, yattığı yerden doğrulmasına yol açtı. Korkudan yüreği ağzına geldi: Muhakkak birisi koridora açılan kapının kilidini kırıyordu. Bir dakika boyunca kımıldamaya cesaret edemeden, kulakları uğuldayarak etrafı dinledi. Sonra ne olduğunu görmek için kalkma cesaretini buldu kendinde; yalınayak sessizce yürüdü, odasının kapısını yavaşça araladı; öyle titriyordu ki, beti benzi atmış, gece lığının altında bedeni daha da küçülmüştü. Yemek odasında gördüğü manzara karşısında, şaşkınlık ve korkudan olduğu yere çakılıp kaldı.

Roubaud yüzükoyun yere uzanmış, dirseklerinin üzerinde doğrulmuş, bir makas yardımıyla döşeme tahtasını yerinden sökmüştü. Yanı başına koyduğu bir mum onu aydınlatıyor, kocaman gölgesini tavana kadar yansıtıyordu. O sırada, döşemede kara bir yarık oluşturan deliğin üzerine eğilmiş, iri iri açılmış gözlerle bakmaktaydı. Yanaklarına kan hücum etmişti, yüzünde o katil ifadesi vardı. Elini hoyratça daldırdı, bedenini saran ürperti yüzünden hiçbir şey bulamadı, mumu yaklaştırmak zorunda kaldı. Dipte, cüzdan, banknotlar ve saat göründü.

Séverine istemeden bir çığlık kopardı ve Roubaud korkuyla geriye döndü. Bir an için Séverine'i tanımadı, onu gözlerindeki dehşet ifadesiyle, bembeyaz kesilmiş görünce, kuşkusuz bir hayalet zannetti.

"Ne yapıyorsun böyle?" diye sordu Séverine.

O zaman durumu kavrayan Roubaud, cevap vermekten ka-

çındı, sadece boğuk bir sesle homurdandı. Séverine'in varlığı canını sıkmıştı, ona bakıyor, yatağa geri dönmesini istiyordu. Ama aklına mantıklı tek bir açıklama gelmiyor, onu böyle çırılçıplak titrerken görmek bir şamar yapıştırma isteğini uyandırıyordu.

"Tabii," diye devam etti Séverine, "bana potin almayı reddediyorsun, ama kumarda kaybettiğin için parayı almakta bir sakınca görmüyorsun."

Bu sözler Roubaud'yu bir anda çılgına çevirdi. Artık hiç arzulamadığı, bedenine sahip olmanın kendisinde kötü bir duygu uyandırdığı bu kadın yine mi hayatını berbat edecek, zevkine engel olacaktı? Dışarıda eğlenebildiğine göre ona hiç ihtiyacı kalmamıştı. Elini yeniden daldırdı, içinde üç yüz altın frangın bulunduğu cüzdanı aldı yalnızca. Topuğuyla vurarak tahtayı yerine yerleştirdikten sonra, dişlerini sıkarak genç kadının üzerine yürüdü ve şöyle haykırdı:

"Canımı sıkıyorsun, keyfim nasıl istiyorsa öyle davranıyorum. Birazdan Paris'te ne yapacağını soruyor muyum ben sana!"

Sonra öfkeyle omzunu silkti, mumu yerde bırakarak kahveye geri döndü.

Séverine mumu yerden aldı, yüreğine kadar buz keserek yatağına gitti; uyuyamadığı için mumu söndürmedi, gözleri kocaman açık, giderek yerinde duramaz bir halde ekspres saatini beklemeye koyuldu. Artık kuşkusu kalmamıştı, cinayet fikrinin beynine işlemesi gibi, giderek artan bir bozulma bu adamın bütün dengelerini altüst etmiş, aralarındaki her türlü bağı çürütmüştü. Roubaud her şeyi biliyordu.

7

O cuma günü Havre'dan altı kırk ekspresine binecek olan yolcular, yataklarından bir şaşkınlık çığlığıyla kalktılar: Geceyarısından beri öyle sık ve iri taneler halinde, lapa lapa bir kar yağıyordu ki, sokaklarda otuz santimetre kalınlığında bir kar tabakası birikmişti.

Kapalı sundurmanın altında Lison Hanım şimdiden duman salarak çalışır vaziyetteydi; üçü ikinci mevki, dördü ise birinci mevki olmak üzere yedi vagonluk bir katara bağlanmıştı. Saat beş buçuk civarında, Jacques ve Pecqueux kontrol için depoya geldiklerinde, kapkara gökyüzünden boşanan bu inatçı kar karşısında kaygıyla söylendiler. Şimdi lokomotifteki yerlerini almış, gözlerini uzaklara, sundurmanın ardına kadar açık kapısının ötesine dikmiş, lapa lapa yağan karın karanlıkları soluk bir ürpertiyle bölen sessiz ve biteviye yağışını seyrederken, düdük sesini bekliyorlardı.

Makinist mırıldandı:

"Bir işaret görüyorsam Arap olayım!"

"Geçebilmek de çok zor görünüyor," dedi ateşçi.

Roubaud tam vaktinde gelerek nöbetini devralmış, elinde fener peronda bekliyordu. Zaman zaman perişan durumdaki gözkapakları yorgunluktan kapanıyor, ama denetimi sürdürmeyi

ihmal etmiyordu. Jacques, yolun durumu hakkında bir şey bilip bilmediğini sorunca, yaklaşmış, onun elini sıkmış, henüz telgraf almadığı cevabını vermişti. O sırada Séverine kocaman bir mantoya sarınmış bir halde aşağı inince, onu birinci mevki bir kompartımana kendisi götürerek yerleştirdi. Kuşkusuz, iki âşık arasındaki kaygılı, sevgi dolu bakış gözünden kaçmamıştı; ama karısına, böyle bir havada yola çıkmanın ihtiyatsızlık olacağını, yolculuğunu ertelerse daha iyi edeceğini söyleme zahmetine bile katlanmadı.

Sarınıp sarmalanmış, elleri kolları valizlerle dolu yolcular, sabahın korkunç ayazında itiş kakış çıkageldiler. Ayakkabılardaki karlar erimiyordu bile; vagon kapıları hemen kapanıyor, herkes içeri çekiliyor, birkaç havagazı lambasının ölgün ışığıyla belli belirsiz aydınlanmış olan gar ıssızlığa bürünüyordu; lokomotifin ocak altına asılı feneriyse, dev bir göz gibi yanıyor, karanlıklar içinde yaydığı yangın kızıllığı uzaklara doğru genişliyordu.

Roubaud fenerini kaldırarak işaret verdi. Şef kondüktör düdük çaldı, Jacques da regülatörü açıp küçük vites kolunu ileri sürdükten sonra, düdüğe cevap verdi. Tren hareket ediyordu. Şef yardımcısı bir dakika daha, fırtınada uzaklaşan treni gözleriyle izledi kaygısızca.

"Dikkat edelim ha!" dedi Jacques Pecqueux'ye. "Bugün iş şakaya gelecek gibi değil."

Arkadaşının da yorgunluktan bitkin göründüğünü fark etmişti, kuşkusuz bir önceki akşam felekten bir gece çalmıştı.

"Yo, tehlike söz konusu değil, merak etmeyin," diye lafı ağzında geveledi ateşçi.

Kapalı sundurmadan çıkar çıkmaz, ikisi de karın içine dalmışlardı. Rüzgar doğudan esiyor, böylece lokomotif rüzgarı tam karşıdan alıyor, fırtınanın kırbacını yiyordu; iki adam siperliğin

gerisinde, üzerlerindeki kalın yün giysiler, gözlerini koruyan gözlüklerle önce fazla rahatsızlık çekmediler. Ama karanlıkta, lokomotifin büyük fenerinin parlak ışığı, yağan yoğun karın donukluğunda etkisini kaybediyor gibiydi. Yolun iki yüz, üç yüz metre ilerisi aydınlanacağı yerde sütümsü bir tür sis altında görünüyor; nesneler, bir rüyanın derinliklerinden çıkarcasına, ancak çok yakınlaşınca belirliveriyordu. Yolu kapayan kırmızı ışıkları gerekli mesafeden kesinlikle göremeyeceğini daha ilk nöbetçi kulübesinin ışıklarından anlayınca, makinistin kaygısı doruk noktasına ulaştı. O andan itibaren, hızı düşürememekle birlikte, son derece temkinli ilerledi, çünkü rüzgar büyük bir direnç göstermekteydi ve her gecikme aynı oranda tehlike yaratacaktı.

Harfleur istasyonuna kadar, Lison Hanım kesintisiz bir şekilde, sorunsuzca yol aldı. Kar kalınlığı henüz Jacques'ı kaygılandırmıyordu, çünkü olsa olsa altmış santimdi ve kar süpürücüsü bir metrelik kar tabakasını rahatlıkla bertaraf edebiliyordu. Tek düşüncesi hızını korumaktı, çünkü iyi bir makinistin asıl hünerinin önce azla yetinmek ve lokomotifini sevmek, sonra da mümkün olan en yüksek buhar basıncıyla, sarsıntısız, düzenli bir şekilde yol almak olduğunu biliyordu. Hatta bu onun yegane kusuruydu, durmamakta inat eder, işaretleri dinlemez, Lison Hanım'ı vaktinde dizginleyebileceğine inanırdı hep: Bu yüzden, ara sıra işi iyice abartır, "nasır" denilen kestane fişeklerini ezerdi; hatta bu nedenle iki kere, sekiz gün süreyle işten el çektirilmişti. Ama o anda, hissettiği büyük tehlike ortasında, Séverine'in trende bulunduğu, bu kıymetli varlığın kendisine emanet olduğu düşüncesi irade gücünü on kat artırmaktaydı; öyle ki bu irade gücü, aşması gereken engeller arasında, bu çifte demiryolu hattı boyunca Paris'e kadar ona eşlik edecekti.

Lokomotifi kömür vagonuna bağlayan sac levhanın üzerinde,

sürekli sarsıntılar arasında ayakta duran Jacques, kara rağmen daha iyi görmek için sağ tarafa eğiliyordu. Su yüzünden puslanan siperlik camından hiçbir şey seçemiyordu; sert rüzgara verdiği yüzünün derisine binlerce iğne batıyordu, yüzünü öyle bir soğuk ısırıyordu ki, ustura kesiğine benzer acılar hissediyordu. Ara sıra soluk alabilmek için içeri çekiliyordu; gözlüklerini çıkarıp kuruluyordu, sonra tekrar gözlem yerine dönüyor, fırtınanın ortasında kırmızı işaretleri görebilmek için gözlerini ayırmadan ileriye bakıyordu; bu işe kendisini öyle vermişti ki, önünde titreşen soluk perde üzerinde yanıp sönen kırmızı kıvılcımlar gördüğü sanrısına kapıldı iki kere.

Ama karanlıklar ortasında birdenbire ateşçisinin artık yanında olmadığına dair bir his uyandı içinde. Makinistin gözünü ışık almasın diye su seviyesini aydınlatan küçük bir fener vardı sadece; Jacques, minesi gerçek ışıltısını korur gibi görünen manometrenin kadranında titreyen mavi ibrenin hızla düştüğünü görmüştü; demek ki ateşin ısısı azalmaktaydı. Ateşçi, uykuya yenilerek sandığın üzerine serilmişti.

"Pis hovarda," diye bağırdı Jacques, öfkeyle onu sarsarak.

Pecqueux doğruldu, anlaşılmaz bir homurtuyla özür diledi. Ayakta zor duruyordu; ama alışkanlıkla hemen ateşinin başına geçti, çekici eline alarak kömürü kırıp, kürek yardımıyla eşit bir tabaka halinde ızgaranın üzerine yaymaya koyuldu; ardından şöyle bir süpürdü. Ocağın kapağı açık kaldığı sürece, trenin üzerine, geriye doğru bir alev kızıllığı yansımış, kuyrukluyıldızın tutuşan kuyruğuna benzer bu kızıllığın arasından düşen kar taneleri iri altın damlalar görüntüsüne bürünmüştü.

Harfleur'den sonra, bütün hattın en dik rampası olan ve Saint-Romain'e kadar devam eden üç fersahlık uzun rampa başladı. Bu yüzden makinist son derece dikkatli bir biçimde işine sa-

rıldı; güzel havalarda bile tırmanılması zor alan bu yamacı tırmanmak için büyük bir çaba sarf etmesi gerekliydi. Eli vites kolunda, telgraf direklerinin geriye doğru kaçışını izliyor, hızı anlamaya çalışıyordu. Hız çok azalıyordu; Lison Hanım zorlanıyor, kar süpürücülerinin gitikçe artan bir dirençle karşılaştığı hissediliyordu. Jacques, ayağının ucuyla ocağın kapağını açtı tekrar; uyku sersemi ateşçi, onun ne yapmak istediğini anlayarak, buhar basıncını artırmak için ateşi körükledi. Şimdi kapak kızarıyor, ikisinin de bacaklarını mor bir ışıkla aydınlatıyordu. Ama etraflarını saran buz gibi hava cereyanı arasında, yakıcı sıcağı hissetmiyorlardı bile. Şefinin bir işaretiyle ateşçi küllüğün demirini de kaldırmıştı, böylece ocağın çekme gücü artmış oldu. Manometrenin ibresi hızla tekrar on atmosfere yükselmişti, Lison Hanım tüm gücünü kullanmaktaydı. Hatta, bir an için su seviyesinin düştüğünü gören makinist, basıncı düşüreceğini bilmesine rağmen küçük enjektör kolunu oynatmak zorunda kaldı. Hoş biraz sonra basınç tekrar yükseldi; lokomotif haddinden fazla zorlanan bir hayvan gibi sıçramalar, kıç atmalarla hırıldıyor, tıksırıyordu; tüm parçalarının çatırdadığı sanılabilirdi. Jacques, eskisi kadar sevmediği, yaşlanmış, gücünü kaybetmiş bir kadınmışçasına onu hor görüyordu.

"Tırmanmayı başaramayacak, tembel," dedi dişlerini sıkarak. Oysa yolda konuşma âdeti yoktu.

Pecqueux, uyuşukluğu arasında hayretle ona baktı. Lison Hanım'la ne alıp veremediği vardı ki şimdi? Lison Hanım, kendisiyle yola çıkmayı zevk haline getiren çalışma kolaylığı ve Paris'le Havre arasında kömürden onda birlik tasarruf sağlayan son derece iyi istim tutuşuyla hep o uysal, yiğit lokomotif değil miydi? Bir lokomotifin, ayarı mükemmel, buharı mucize gibi kesen pistonu olunca, huysuz ama namuslu ve tutumlu bir ev kadını

gibi onun da bazı kusurları hoş görülebilirdi. Tamam, fazla yağ harcadığı bir gerçekti. Ama bundan ne çıkardı ki? Yağlıyorlardı ve iş bitiyordu.

O sırada Jacques öfkeyle söylenmeye devam ediyordu:

"Eğer yağlanmazsa, mümkün değil çıkamayacak."

Sonra hayatında üç kere bile yapmadığı şeyi yaparak, hareket halindeyken makineyi yağlamak için yağdanlığı aldı. Parmaklığı aştı, kapağın üzerine çıktı, kazan boyunca ilerledi. Ama bu çok tehlikeli bir işti: Ayakları, kardan ıslanan dar demir şerit üzerinde kayıyordu; yağan kar görmesini engelliyor, korkunç rüzgar onu bir saman çöpüymüşçesine sürükleyip götürecek gibi oluyordu. Lison Hanım, böğrüne asılmış bu adamla birlikte, bembeyaz kar tabakasında derin bir iz açarak, gecenin içinde soluk soluğa yol almaya devam ediyordu. Jacques'ı sarsıyor, kendisiyle birlikte sürükleyip götürüyordu. Jacques ön tabanlığa ulaşınca, sağ silindirin yağ haznesinin önüne çömeldi, bir eliyle demir çubuğa tutunarak, binbir güçlükle hazneyi doldurdu. Sonra, sol silindiri yağlamak için, aynı sürüngen bir böcek gibi makinenin etrafını dolaşması gerekti. Bitkin bir halde dönüp geldiğinde, ölümün yanı başından geçip gittiği duygusu içinde, sapsarı kesilmişti.

"Pis kaltak," diye mırıldandı.

Pecqueux, Lison Hanımlarına karşı alışık olmadığı bu kabalık karşısında şaşırmış, her zamanki şakasını bir kere daha yapmaktan kendini alamamıştı:

"Benim gitmem gerekirdi, kadınları yağlamak konusunda üstüme yoktur."

Biraz ayılmıştı, o da görev yerine geçerek hattın sol tarafını gözlemeye koyuldu. Gözleri çok iyi görürdü, şefininkilerden daha keskin gözleri vardı. Ama bu fırtınada her şey gözden kaybol-

muştu; yolun her kilometresine aşina oldukları halde, geçilen yerleri zar zor tanıyabiliyorlardı. Yol karın altında görünmez olmuştu; çitler, evler bile karın altına gömülmüştü sanki. Çevrelerinde uçsuz bucaksız bir düzlük, puslu beyazlıklardan oluşan bir kaos vardı; Lison Hanım, bir çılgınlık hummasına tutulmuş, keyfince koşuyordu sanki. İki adam, her türlü tehlikeye açık olarak yol alan bu lokomotifin üzerinde, onları birbirine bağlayan kardeşlik bağını hiç bu kadar güçlü hissetmemişlerdi; orada, peşleri sıra sürükledikleri insan hayatlarının ağır ve ezici sorumluluğuyla, kapalı bir odada olduğundan daha yalnız, dünyadan daha soyutlanmış bir haldeydiler.

Bu yüzden Jacques, Pecqueux'nün şakasına sinirlendiği halde öfkesini bastırarak gülümsedi. Kuşkusuz, kavga etmenin sırası değildi şimdi. Kar yağışı artıyor, ufku örten perde kalınlaşıyordu. Rampa boyunca tırmanmaya devam ederken, bu sefer de ateşçi uzakta kırmızı bir ışığın yanıp söndüğünü görür gibi oldu. Bir kelimeyle şefini haberdar etti. Ama bir daha da ışığı göremedi; ara sıra dediği gibi, hayal görmüştü. Hiçbir şey görmemiş olan makinist ise, başka birinin bu sanrısı karşısında kendine olan güvenini kaybederek afalladı, kalp çarpıntıları içindeydi. Lapa lapa yağan beyaz kar tanelerinin ötesinde seçtiğini sandığı şey, hareket eder ve lokomotifin önüne doğru gelir gibi görünen, geceye ait dev parçalar misali kocaman kara şekiller, iri kütlelerdi. Bunlar, trenin çarparak parçalayabileceği çökmüş tepeler, yolu kesen dağlar olabilir miydi? Bu düşünceyle korkuya kapılan Jacques, umutsuzluk içinde düdük çubuğuna asılıp uzun uzun düdük çaldı; bu acı ötüş fırtınanın arasında uzadı gitti. Sonra, tam zamanında düdük çalmış olduğunu görerek çok şaşırdı, çünkü tren, iki kilometre daha ilerde olduğunu sandığı Saint-Romain garından geçmekteydi büyük bir hızla.

Korkunç rampayı aşan Lison Hanım daha rahat yol almaya koyuldu ve Jacques bir an da olsa nefes alabildi. Saint-Romain'den Bolbec'e kadar hat hissedilmeyecek derecede hafif bir eğimle yükselir; yaylanın öbür ucuna kadar işler yolunda gidecekti kuşkusuz. Yine de Beuzeville'e varınca, üç dakikalık duruş sırasında, peronda gözüne ilişen gar şefine seslenmekten geri durmadı; kalınlığı sürekli artan bu kar karşısında duyduğu kaygıyı dile getirdi: Rouen'a asla ulaşamayacaktı, her zaman kullanıma hazır lokomotiflerin bulunduğu bir depodalarken, en iyisi ikinci bir lokomotif ekleyerek, lokomotif sayısını ikiye çıkarmaktı. Ama gar şefi böyle bir emir almadığını, sorumluluğu üstlenemeyeceğini söyledi. Tüm yapabildiği, gerekirse rayları temizlemek için beş altı tahta kürek vermek oldu. Pecqueux kürekleri alarak kömür vagonunun bir köşesine koydu.

Gerçekten de yaylada Lison Hanım fazla zorluk çekmeden, iyi bir hızla yoluna devam etti. Bununla birlikte yorulmaya başlamıştı. Makinist ikide bir, ateşçi kömür atabilsin diye ocağın kapağını açmak zorunda kalıyordu; ve her seferinde de, bu beyazlığın ortasında kefene bürünmüş, siyah, iç karartıcı trenin üzerinde, kuyrukluyıldızın göz alıcı kuyruğu geceyi delerek parıltılar saçıyordu. Saat sekize çeyrek vardı, gün ağarmaktaydı; ama ufkun bir ucundan diğer ucuna kadar her tarafı saran beyazımsı büyük kasırga ortasında solgun gün ışığı zar zor seçilebiliyordu. Henüz hiçbir şeyin görünmesine izin vermeyen bu belli belirsiz aydınlık, gözlüklerine rağmen gözlerinden yaşlar akarak ileriyi görmeye çabalayan iki adamı daha da kaygıya sürüklüyordu. Makinist, vites kolunu bırakmadan düdük çubuğuna asılmaya devam ediyor, tedbiri elden bırakmamak için neredeyse sürekli olarak düdük çalıyordu; bu kar çölünün ortasında acılı bir tehlike çığlığı gibiydi bu düdük sesi.

Bolbec, ardından da Yvetot kazasız belasız geçildi. Ama Motteville'de Jacques yeniden şef yardımcısını yokladı; adam yolun durumu hakkında kesin bilgiler veremedi. Henüz hiçbir tren gelmemişti, yalnız bir telgrafın bildirdiğine göre, Paris posta treni Rouen'da mahsur kalmıştı, ama güvenlikteydi. Lison tekrar yola koyuldu, Barentin'e kadar olan üç fersahlık tatlı eğimi hantal ve bezgin yürüyüşüyle indi. Şimdi çok soluk bir gün doğmaktaydı; sanki bu solgun ışık karın kendisinden geliyordu. Kar, puslu ve soğuk bir şafağın inişi gibi daha yoğun yağıyor, toprağı gökyüzü dökün tülerine boğuyordu. Gün ışıdıkça rüzgar şiddetini artırıyor, iri kar taneleri mermi gibi savruluyordu; ateşçinin durmadan küreği eline alıp, kömür vagonunun dibindeki su haznesinin çeperlerinde biriken kömürü küremesi gerekiyordu. Sağda ve solda uzanan kırlar öyle tanınmaz haldeydi ki, iki adam bir rüyada yol aldıkları duygusuna kapılmışlardı: Geniş, düz tarlalar, yeşil çitlerle çevrili bereketli otlaklar, elma ağaçları ekili topraklar, küçük tümseklerin belli belirsiz bir kabarıklık yarattığı bembeyaz bir denizden, bu beyazlığın içinde her şeyin eriyip yok olduğu soluk ve titrek bir sonsuzluktan ibaretti şimdi. Makinist ayakta, eli vites kolundaydı, şiddetli rüzgar yüzünü ısırıyordu, soğuktan çok rahatsız olmaya başlamıştı.

Nihayet Barentin'de durduklarında, gar şefi Mösyö Bessière kendiliğinden lokomotife yaklaştı ve Jacques'a, Croix-de-Maufras tarafında fazlaca kar olduğuna dair haber geldiğini söyledi.

"Sanırım yine de geçilebilir," diye ekledi. "Ama sıkıntı çekeceksiniz."

Bunun üzerine genç adam köpürdü:

"Lanet olsun! Beuzeville'de söylemiştim! Bir lokomotif ekleseler ne olurdu sanki?.. İnsanı dinden imandan çıkaracaklar."

Şef kondüktör furgonundan inmişti, o da sinirliydi. Gözcü

yerinde donmuştu, trafik işaretini telgraf direğinden ayırt edemeyecek hale geldiğini söylüyordu. Bu beyazlığın ortasında tamamen el yordamıyla yapılan bir yolculuktu bu!

"Neyse, haberiniz olsun da!" dedi Mösyö Bessière.

Bu arada yolcular, karlar altında kalmış istasyonun büyük sessizliği ortasında, tek bir memur sesi, tek bir kapı gürültüsü olmaksızın uzayıp giden bu mola karşısında şaşkınlığa düşmüşlerdi. Birkaç pencere indirildi, başlar göründü: Bir pencerede çok iri yapılı bir kadınla, kuşkusuz kızları olan, güzel, sarışın iki genç kız vardı, üçü de İngilizdi muhakkak; daha ötede esmer güzeli genç bir kadını, yaşlıca bir bey içeri girmeye zorluyordu; biri genç, diğeri yaşlı iki erkek ise, yarı bellerine kadar kapılardan sarkmışlar, vagondan vagona konuşuyorlardı. Ama Jacques geriye doğru bir göz attığında yalnızca Séverine'i gördü; o da eğilmiş, kaygılı bir halde etrafına bakıyordu. Ah! Sevgili varlık, kim bilir ne kadar tedirgindi ve bu tehlikenin ortasında, onun orada, kendisine hem bu kadar yakın, hem bu kadar uzak olduğunu bilmek Jacques'a nasıl büyük bir acı veriyordu! Şu anda Paris'te olmak ve onu orada sağ salim indirmek için canını verirdi.

"Haydi, hareket edin," dedi gar şefi. "İnsanları korkutmaya gerek yok."

Hareket işaretini kendisi vermişti. Furgonuna binen şef kondüktör düdük çaldı; Lison Hanım, uzun bir şikayet çığlığıyla karşılık verdikten sonra yeniden yola koyuldu.

Jacques, yolun durumunun değiştiğini hemen hissetti. Artık düzlükte, lokomotifin ardında bir iz bırakarak bir gemi gibi süzüldüğü kalın kar örtüsünün sonsuzluğu içinde değillerdi. Engebeli bir araziye giriyorlardı; yamaç ve vadilerin oluşturduğu muazzam kabartılar Malaunay'ye kadar devam ediyordu; ve kar burada düzensiz bir şekilde yığılmıştı, yolun bazı bölümleri açıl-

mış, bazı geçitlerse büyük kar kütleleriyle tıkanmıştı. Dolguları süpüren rüzgar, hendekleri aksine dolduruyordu. Böylece durmadan engeller aşmak gerekiyordu, serbest yolların uçları gerçek tabyalarla kesilmişti. Artık ortalık iyice aydınlanmıştı, perişan görünüşlü bu topraklar, bu dar boğazlar, bu dik yokuşlar üstlerini örten kar tabakası altında, şiddetli fırtına yüzünden katılaşıp kalan bir buz denizi gibi kasvetli görünüyordu.

Jacques hiçbir zaman soğuğun böyle içine işlediğini hatırlamıyordu. Karın binlerce iğnesi altında, yüzü kan içinde kalmış gibi hissediyordu; artık ellerini hissetmiyordu, parmak uçları soğuktan felç olmuş gibiydi, öyle hissizleşmişlerdi ki, küçük vites kolu elinin altında olduğu halde, temas duygusunu kaybettiğini görerek ürperdi. Düdük çubuğunu çekmek için dirseğini kaldırdığında kolu, bir ölünün koluymuşçasına omzuna ağırlık yapıyordu. Bağırsaklarını sökecek gibi olan sürekli sarsıntılar arasında, bacaklarının kendisini taşıyıp taşımadığını bilemiyordu. Beynine kadar işleyen dondurucu bu soğukla birlikte bedenini büyük bir bitkinlik kaplamıştı, artık var olmamaktan, lokomotifi kullanıp kullanmadığını bilmemekten korkuyordu, çünkü daha şimdiden kumanda kolunu kurulmuş bir makine gibi çevirmeye başlamıştı, sersemlemiş bir halde manometredeki düşüşe bakıyordu. Sanrılarla ilgili bilinen tüm hikayeler aklından geçmekteydi. Şu ilerdeki, yolu enlemesine kesen devrilmiş bir ağaç değil miydi? Şu çalılığın tepesinde, dalgalanan kırmızı bir bayrak görmemiş miydi? Tekerleklerin gürültüsü arasında, ikide bir kestane fişekleri patlamıyor muydu? Bunları bilemiyor, kendi kendine durması gerektiğini tekrarlayıp duruyor, ama iradesine hâkim olamıyordu. Birkaç dakika boyunca bu bunalımla kıvrandı durdu; sonra birdenbire Pecqueux'yü, kendisinin de acısını duyduğu soğuğun etkisiyle sandığın üstüne serilmiş uyuklarken

görünce, öyle bir öfkeye kapıldı ki, adeta yeniden ısındı.

"Ah! Lanet olası pis herif!"

Bu ayyaşın kusurlarına karşı her zaman hoşgörülü olan adam, onu tekmelerle uyandırdı, ayağa kalkana kadar da vurmaya devam etti. Diğeriyse uyuşuk uyuşuk homurdanmakla yetindi ve küreğini tekrar eline aldı.

"Tamam, tamam! Anlaşıldı!"

Ocak dolunca basınç yükseldi; zamanlama iyiydi, çünkü Lison Hanım bir hendeğe dalmıştı ve kalınlığı bir metrenin üstünde olan karı yarıp geçmesi gerekecekti. Çok büyük bir çaba sarf ederek yol alıyor, her tarafı sarsılıyordu. Bir an için gücü tükendi, kum katmanına oturmuş bir gemi gibi çakılıp kalacak sandılar. Ona ağırlık yapan, vagonların üstünü yavaş yavaş örtmüş olan ağır kar tabakasıydı. Vagonlar böylece, artlarında bıraktıkları beyaz izin içinde, üzerlerine serilmiş bu beyaz örtünün altında, simsiyah yol almaktaydılar; lokomotifin kendisinin de, iri kar tanelerinin eriyip yağmur halinde döküldüğü kara böğürlerini örten, ermin kürkünü andırır beyaz şeritleri vardı sadece. Ağırlığına rağmen bir kez daha engelleri aştı ve geçmeyi başardı. Geniş bir eğri boyunca, bir dolgu yol üzerinde trenin, bembeyaz parıldıyan bir efsane diyarı ortasında kaybolmuş gölge bir şerit gibi kolayca ilerlediği bir süre daha görülebildi.

Ama daha ilerde hendekler tekrar başlıyordu; Jacques ve Pecqueux, Lison Hanım'ın darbe aldığını hissettiklerinden, ölecek bile olsalar bırakıp gitmeyecekleri görev yerlerinde ayakta durmuş soğuğa karşı direnmekteydiler. Lokomotif yeniden hız kaybediyordu. İki yamaç arasına girmişti ve duruş yavaş yavaş, sarsıntısız gerçekleşti. Sanki nefesi tıkanmış, bütün tekerlekleri giderek daha fazla sıkışmış ve kara gömülmüştü. Bir daha kıpırdamadı. Olan olmuştu, kar bütün gücünü tüketmiş, onu kıstırmıştı.

"İşte bu," diye homurdandı Jacques. "Allah kahretsin!"

Eli kumanda kolunun üzerinde, engelin bertaraf edilip edilemeyeceğini anlamak için bütün sübapları açarak birkaç saniye daha görev yerinde kaldı. Sonra, Lison Hanım'ın tıksırdığını, boşu boşuna nefes tükettiğini anlayınca regülatörü kapattı, öfkeyle daha güçlü küfürler savurdu.

Şef kondüktör furgonunun kapısından dışarı sarkmıştı, Pecqueux ona doğru dönerek bağırdı:

"Olan oldu, sıkışıp kaldık!"

Kondüktör hemen dizlerine kadar gelen karın içine atladı. Yaklaştı, üç adam durum değerlendirmesi yaptılar.

"Karı küremeye çalışmaktan başka çaremiz yok," dedi makinist sonunda. "Neyse ki küreklerimiz var. Arkadaki kondüktörünüzü de çağırın, dördümüz tekerlekleri kardan kurtarabiliriz."

Arkadaki kondüktör de furgondan inmişti, onu elle işaret edip çağırdılar. Zaman zaman karlara gömülerek, zorlukla geldi. Ama kırın ortasında, bu beyaz ıssızlık içindeki duruş, ne yapılabileceğini tartışan seslerdeki netlik, tren boyunca zorlu uzun adımlarla ilerlemeye çalışan bu memur, yolcuları endişelendirmişti. Camlar indirildi. İnsanlar bağırıyor, sorular soruyorlardı; giderek artan, ama henüz belirsiz bir kargaşa baş göstermişti.

"Neredeyiz?.. Niçin durduk?.. Ne oldu böyle?.. Tanrım, yoksa bir felaketle mi karşı karşıyayız?"

Kondüktör insanları rahatlatma gereğini duydu. Tam ilerlediği sırada, tombul, kırmızı yüzü iki kızının güzel yüzleri arasında görünen İngiliz kadın, güçlü bir vurguyla şöyle sordu:

"Mösyö, tehlikeli bir durum yok ya?"

"Hayır, hayır, madam," diye cevap verdi kondüktör. "Sadece biraz kar var. Hemen yola koyulacağız."

Pencere camı, genç kızların körpe cıvıltıları, pembe dudak-

larda çok canlı bir hal alan İngilizce hecelerin o müziği arasında tekrar kalktı. Kızların ikisi de neşeyle gülüyorlardı.

Ama daha ötede, yaşlı bey kondüktöre sesleniyor, genç karısı ise esmer, güzel yüzünü onun arkasından uzatıyordu.

"Nasıl olur da önlem alınmaz? Dayanılır şey değil bu... Londra'dan dönüyorum, bu sabah Paris'te olmalıyım, işler beni bekliyor; şunu bilin ki her türlü gecikmeden Kumpanya'yı sorumlu tutacağım."

Memur ona da aynı cevabı verebildi yalnızca:

"Mösyö, üç dakika sonra hareket edeceğiz."

Soğuk korkunçtu, kar vagonların içine giriyordu, kafalar kayboldu, camlar tekrar kaldırıldı. Ama kapalı vagonların içinde, için için uğuldadığı hissedilen bir hareketlilik, bir kaygı hali sürüp giriyordu. Sadece iki cam hâlâ inikti; üç kompartıman arayla iki yolcu, dirseklerine dayanmış, konuşuyorlardı; biri kırk yaşlarında bir Amerikalı, diğeri ise Havre'de oturan genç bir adamdı; ikisi de karı küreme çalışmalarıyla oldukça ilgiliydiler.

"Amerika'da mösyö, herkes iner ve küreklere yapışır."

"Bu bir şey değil, geçen sene ben iki kere böyle mahsur kaldım. İşlerim için her hafta Paris'e gidiyorum da."

"Ben de yaklaşık üç haftada bir, mösyö."

"Nasıl, New York'tan mı?"

"Evet mösyö, New York'tan."

Jacques çalışmayı yönetiyordu. Séverine'i, kendisine yakın olmak için her zaman bindiği birinci vagonun kapılarından birinin önünde görünce, bakışlarıyla ona yalvarmıştı; Séverine anlamış, yüzünü yakan dondurucu rüzgarda durmamak için geri çekilmişti. Jacques ise o andan itibaren genç kadını düşünerek canla başla çalışmıştı. Ama duruşun, kara çakılıp kalmanın tekerleklerden kaynaklanmadığını fark ediyordu: Tekerlekler en

kalın tabakaları bile yarıyordu; engeli oluşturan, tekerlekler arasındaki küllüktü, karı yuvarlıyor, koskoca yığınlar haline getirerek katılaştırıyordu. Aklına bir fikir geldi.

"Küllüğü sökmek gerek."

Şef kondüktör önce karşı çıktı. Makinist onun emrindeydi, makineye el sürmesine izin vermek istemiyordu. Sonra ikna oldu.

"Sorumluluğu alıyorsanız, öyle olsun."

Ancak, zorlu bir iş oldu bu. Jacques ve Pecqueux, lokomotifin altına uzanarak, sırtları eriyen karın üzerinde, yarım saate yakın çalışmak zorunda kaldılar. Neyse ki alet sandığında yedek tornavidaları vardı. Nihayet, belki yirmi kere yanma ve ezilme tehlikesi atlatarak küllüğü sökmeyi başardılar. Ama henüz iş bitmemişti, küllüğü lokomotifin altından çekip çıkarmak gerekiyordu. Son derece ağırdı ve tekerleklerle silindirlere takılıp kalıyordu. Yine de dört kişi bir olup onu çektiler, demiryolunun dışına, yamaca kadar sürüklediler.

"Şimdi küreme işini bitirelim," dedi kondüktör.

Yaklaşık bir saattir tren bu sıkıntılı durumdaydı, yolcuların kaygısı artmıştı. İkide bir camın biri iniyor, bir ses neden hareket edilmediğini soruyordu. Giderek artan kargaşa hali içinde, haykırışlar ve gözyaşlarıyla karışık bir panik baş göstermişti.

"Yok, yok, bu kadar küreme yeter," dedi Jacques. "Binin, gerisiyle ben ilgilenirim."

Pecqueux ile birlikte tekrar yerini almıştı, iki kondüktör de furgonlarına binince, temizleme musluğunu kendi eliyle açtı. Boğuk bir sesle fışkıran kızgın buhar, hâlâ raylara yapışmış halde duran kar yığınlarını eritti. Sonra Jacques, eli kumanda kolunda, hız almak amacıyla yaklaşık üç yüz metre kadar yavaş yavaş geri gitti. Ve ateşi körükleyerek, hatta uygun basıncın üzerine çıkarak, yolu tıkayan engele doğru ilerledi; Lison Hanım'ı bü-

tün kütlesiyle, arkasından sürüklediği trenin tüm ağırlığıyla, bu engelin üzerine sürdü. Lison Hanım baltasını indiren oduncu gibi korkunç bir ses çıkardı ve dökme demir iskeleti çatırdadı; ama yine engeli aşamadı, dumanlar çıkararak, darbenin etkisiyle sarsılarak durdu. Bunun üzerine Jacques, aynı işlemi iki kere daha yapmak zorunda kaldı, geriledi, karı sürükleyip götürmek için üzerine çullandı; ve her seferinde Lison Hanım böğürlerini gererek, öfkeli dev soluğuyla kara göğüs verdi. Nihayet soluk alır gibi oldu, olağanüstü bir çabayla madeni kaslarını gerdi ve geçmeyi başardı; tren, yarılan karın oluşturduğu iki set arasından ağır ağır onu takip etti. Artık serbestti Lison Hanım.

"Yine de iyi kerata," diye homurdandı Pecqueux.

Gözleri görmez olan Jacques, gözlüklerini çıkarıp sildi. Kalbi hızla çarpıyor, soğuğu artık hissetmiyordu. Ama birden, Croix-de-Maufras'ya yaklaşık üç yüz metre mesafedeki derin bir hendek geldi aklına: Bu hendek rüzgar yönünde açıldığından, içinde fazla miktarda kar birikmiş olmalıydı; ve bir anda, gömülüp kalacakları asıl engelin orası olacağına emin oldu. Eğildi, son bir kavisten sonra gelen ilerideki hendeği gördü; hendek, karla dolmuş uzun bir çukur gibi düz bir hat takip ediyordu. Gün iyice ışımıştı, sükrekli lapa lapa yağan kar altında etraf sınırsız ve parlak bir beyazlığa bürünmüştü.

Bu arada Lison Hanım, başka bir engelle karşılaşmadığı için ortalama bir hızla yol alıyordu. Tedbiri elden bırakmamak için ön ve arka ışıklar yanık bırakılmıştı; ve ocağın altındaki beyaz fener, gün ışığı ortasında canlı bir Kyklops[1] gözü gibi parlıyordu. Lison Hanım yoluna devam ediyor, bu kocaman açılmış gözüyle hendeğe yaklaşıyordu. Ürkmüş bir at gibi kesik kesik solur oldu. Derin derin ürpertilerle sarsılıyor, şahlanıyor, ancak

1) Kyklops: Yunan mitolojisinde, alnının ortasında tek gözü olan dev. (Ç.N.)

makinistin kararlı eli altında yoluna devam ediyordu. Jacques, ateşçinin ateşi canlandırması için tek bir hareketle ocağın kapağını açmıştı. Şimdi görünen, geceyi tutuşturan yıldız kuyruğu değil, gökyüzünün soluk titrekliğini lekeleyen kalın, siyah bir duman sorgucuydu.

Lison Hanım ilerliyordu. Nihayet hendeğe girmek zorunda kaldı, sağda ve solda yamaçlar kar altında kalmıştı, aradaki yol hiç fark edilmiyordu. Burası karın tepeleme yığılıp kaldığı bir sel yatağı gibiydi. Lison Hanım hendeğe daldı, bir elli metre kadar yol aldı; çılgın gibi soluyarak, giderek yavaşlıyordu. İttiği karlar önünde bir set oluşturuyor, onu yutmak isteyen kudurmuş bir dalga gibi kabarıp yükseliyordu. Lison Hanım bir an için teslim olmuş, yenilmiş gibi göründü. Ama son bir hamleyle kurtuldu, otuz metre daha ilerledi. Bu sondu, can çekişme çırpıntısıydı: Kar yığınları dökülüyor, tekerlekleri örtüyordu, makinenin bütün parçaları karlar altında kalmış, buzdan zincirlerle teker teker birbirlerine kenetlenmişti. Ve Lison Hanım, korkunç soğuğun ortasında can çekişerek son kez durdu. Nefesi kesildi, hareketsiz kaldı, ölmüştü.

"Oldu işte," dedi Jacques, "bekliyordum zaten."

Tekrar manevra yapmaya çalışmak için lokomotifi geri sürmek istedi hemen. Ama bu sefer Lison Hanım kıpırdamadı. İlerlemeyi reddettiği gibi geri geri gitmeyi de reddediyordu, tamamen kıpırdayamaz hale gelmiş, cansız, tepkisizce yere mıhlanmıştı. Kapılarına kadar kalın kar tabakasının altında kalmış olan arkasındaki tren de ölü gibiydi. Kar dinmiyor, daha uzun sürelerle, daha şiddetli yağıyordu. Bu beyaz ıssızlığın ürperten sessizliği içinde, şimdiden yarı yarıya kara batmış olan lokomotif ve vagonların tamamen gözden kaybolacağı, tam bir gömülmeydi bu. Hiçbir şey kımıldamıyordu, kar kefenini dokumaktaydı.

"Yine mi?" diye sordu şef kondüktör, furgonundan sarkarak.

"Hapı yuttuk," diye bağırdı Pecqueux sadece.

Bu sefer gerçekten de durum tehlikeli bir hal alıyordu. Arkadaki kondüktör, trenin arka tarafını koruması gereken fişekleri yerleştirmek için koşturdu; makinist de bir yandan telaşlı telaşlı, çılgın gibi imdat düdüğü öttürmekteydi. Ama kar havayı sağırlaştırıyor, sesler işitilmez oluyordu, düdük sesi Barentin'den bile duyulmuyor olmalıydı. Ne yapılabilirdi? Sadece dört kişiydiler, bu kadar büyük bir kar yığınını küremeleri imkansızdı. Bu bir ekip işiydi. Yardım aramak zorundaydılar. İşin en kötüsü de, yolcular arasında yeniden panik baş gösteriyor olmasıydı.

Bir kapı açıldı, esmer güzeli kadın, bir kaza olduğunu zannederek çılgına dönmüş bir halde vagondan atladı. Kocası olan yaşlı tüccar onu izledi, şöyle haykırıyordu:

"Bakana yazacağım, rezalet bu!"

Pencereleri sertçe indirilen vagonlardan kadın ağlamaları, öfkeli erkek sesleri taşıyordu dışarıya. Bir tek iki küçük İngiliz kız, sakin tavırları, güleç yüzleriyle neşelerini kaybetmemişlerdi. Şef kondüktör insanları rahatlatmaya çalıştığı sırada, kızların küçük olanı, İngiliz şivesiyle Fransızca olarak şöyle sordu:

"Peki mösyö, burada mı duracağız?"

Karınlarına kadar gömüldükleri kalın kar tabakasına rağmen birçok erkek aşağı inmişti. Böylece Amerikalı, Havre'lı delikanlı ile bir araya geldi, birlikte durumu görmek için lokomotife doğru ilerlediler. Başlarını salladılar.

"Dört beş saatten önce buradan kurtulamayız."

"En az dört beş saat, üstelik yirmi kadar da işçi gerekir."

Jacques, yardım istemek üzere arka tarafta görevli kondüktörü Barentin'e yollamaya şef kondüktörü razı etmişti. Ne o, ne de Pecqueux, lokomotifi terk edemezlerdi.

Memur uzaklaştı, çok geçmeden hendeğin ucunda gözden kayboldu. Dört kilometrelik bir yolu vardı, belki de iki saatten önce dönmezdi. Umudu kırılan Jacques, bir süreliğine yerinden ayrıldı ve ilk vagona koştu; camı indirmiş olan Séverine'i görmüştü.

"Sakın korkmayın," dedi çabucak. "Hiçbir şey için kaygılanmayın."

Séverine de, işitilmek korkusuyla, aynı şekilde "siz" diye hitap ederek cevap verdi:

"Korkmuyorum. Yalnız sizin için çok kaygılandım."

Bu konuşma öyle büyük bir sevecenlik içeriyordu ki, teselli buldular, birbirlerine gülümsediler. Ama Jacques arkasına dönünce, bayır boyunca yürüyen Flore'u ve onu izleyen Misard'ı görerek şaşırdı; yanlarında iki adam daha vardı, önce onları tanıyamadı. İmdat düdüğünü işitmişlerdi, o sırada görev başında olmayan Misard, beyaz şarap ikram ettiği iki arkadaşıyla koşup gelmişti; bu iki arkadaştan biri, kar yüzünden işini tatil eden taşçı Cabuche, diğeri ise, kendisine hiç yüz vermediği halde peşini bırakmadığı Flore'a kur yapmak için tüneli aşıp Malaunay'den gelen makasçı Ozil'di. Bir erkek çocuk gibi cesur ve güçlü olan Flore, bu serseri koca kız da onlara eşlik etmekteydi. Kapıları önünde böyle duruveren bu tren, hem kendisi hem babası için önemli bir olay, olağanüstü bir maceraydı. Orada oturdukları beş senedir, günün ve gecenin her saatinde, iyi havada, fırtınada, hızlarının rüzgarı içinde geçip giden ne çok tren görmüşlerdi! Hepsi onları getiren bu rüzgara kapılıp sürüklenir gibiydi, aralarından hızını kesen bir tanesi bile görülmemişti; kendileriyse, onlarla ilgili hiçbir şey öğrenemeden geçip gitmelerini, gözden kaybolmalarını seyredebiliyorlardı yalnızca. Tüm dünya önlerinden geçiyor, kalabalıklar son hızla akıp gidiyordu; ama on-

ların, şimşek hızıyla şöyle bir görünüp yok oluveren yüzlerden, bir daha asla göremeyecekleri yüzlerden, bazen de belli günlerde göre göre aşinalık kazandıkları, yine de kendileri için hep isimsiz kalan yüzlerden başka bir şey görebildikleri yoktu. Oysa şimdi bir tren karın ortasında kapılarına gelmişti: Doğal düzen bozulmuştu; bir kazanın yolda bıraktığı bu yabancılar kalabalığını inceliyorlar, deniz kazası geçiren Avrupalıların çıktıkları kıyıya üşüşen vahşiler gibi; kocaman açılmış gözlerle onları seyrediyorlardı. Açık kapılarından gördükleri kürklere sarılı kadınlar, sırtlarında kalın paltolarıyla aşağıya inen erkekler, bu buz denizi ortasında kısılıp kalmış tüm bu lüks yaşama ait insanlar, onları hayretten oldukları yere mıhlıyordu.

Ama Flore, Séverine'i tanımıştı. Her seferinde Jacques'ın treninin yolunu gözleyen kızın, birkaç haftadır, cuma sabahı geçen ekspreste bu kadının da bulunduğu dikkatini çekmişti; üstelik tren demiryolu geçidine yaklaşırken Séverine, Croix-de-Maufras'daki evine bir göz atmak için vagon penceresinden dışarıya bakıyordu. Onun makinistle kısık sesle konuştuğunu gören Flore'un gözleri koyulaştı.

"Ah! Madam Roubaud," diye haykırdı Misard, Séverine'i o da tanımış ve hemen aşırı saygılı tavrına bürünmüştü. "Şu aksiliğe bakın!.. Ama burada kalacak değilsiniz ya, bize gelmelisiniz."

Bekçinin elini sıkan Jacques, onun bu teklifini destekledi.

"Hakkı var... Belki saatlerce burada kalacağız, soğuktan ölürsünüz."

Séverine reddediyor, sıkı giyinmiş olduğunu söylüyordu. Hem, karda üç yüz metre yol yürümek de biraz ürkütüyordu onu. Bunun üzerine, kocaman gözlerini ona diken Flore yaklaştı:

"Gelin madam, ben sizi taşırım."

Daha Séverine'in kabul etmesine fırsat kalmadan, erkek gibi

güçlü kollarıyla onu kavramış, küçük bir çocuk gibi kaldırmıştı. Sonra demiryolunun diğer tarafında, ayakların gömülmediği, karların ezilmiş olduğu bir noktada onu yere indirdi. Yolcular bu görüntü karşısında hayrete düşerek gülmeye başlamışlardı. Ne yaman kızdı bu böyle! Onun gibi bir düzine insan olsa, iki saate kalmaz kar süpürülürdü.

Bu arada, şu bekçi evine sığınma, orada ateş, belki de ekmek ve şarap bulma imkanı sunan Misard'ın teklifi vagonlarda konuşulmaya başlanmıştı. Görünürde yakın bir tehlike olmadığı anlaşılınca panik havası yatışmıştı; durum yine de berbattı: Tandırlar soğuyordu, saat dokuz olmuştu, yardım gecikirse açlık ve susuzluk insanları zorlayacaktı. Hem bu durum uzayabilirdi de, orada gecelemeyecekleri ne malumdu? Yolcular ikiye bölündü: Bir kısmı, umutsuzlukla vagonları terk etmek istemiyor, battaniyelerine sarınarak, öfkeyle sıralara uzanıyor, ölümü beklercesine iyice yerleşiyordu; ötekilerse karda yürümeyi göze alıyor, gidecekleri yerde daha rahat edeceklerini umuyor, özellikle de kara saplanıp kalan, soğuğa teslim olmuş bu trenin kabusundan kurtulmak istiyorlardı. Yaşlı tüccarla genç karısı, İngiliz bayanla iki kızı, Havre'lı genç, Amerikalı ve bir on iki kişi daha bir kafile oluşturdular, yürüyüşe hazırlandılar.

Jacques, alçak sesle Séverine'i razı etmiş, sıvışabilirse kendisine haber getireceği konusunda söz vermişti. Flore hâlâ onlara kaygılı gözlerle baktığı için, eski bir dost gibi tatlılıkla şöyle dedi:

"Pekala! Bu hanımlarla bu beyleri sen götüreceksin, anlaştık mı!.. Ben Misard'la diğerlerinin yanında kalacağım. İşe koyulacağız, beklerken elimizden ne gelirse yapacağız."

Gerçekten de Cabuche, Ozil ve Misard hemen birer kürek almışlar, karları küremeye başlayan Pecqueux ve şef kondüktöre katılmışlardı. Küçük ekip, tekerleklerin altındaki karları küreye-

rek, kürek dolusu karları bayıra atarak lokomotifi kurtarmaya uğraşıyordu. Artık kimse ağzını açmıyordu, bembeyaz kırların kasvetli ortamında, bu sessiz didinme dışında bir ses duyulmuyordu. Küçük yolcu kafilesi, uzaklaşırken trene son bir kez baktı; kalın kar tabakası altında ince bir siyah çizgi halinde gözüken tren orada yapayalnızdı. Vagon kapıları tekrar kapatılmış, pencere camları kaldırılmıştı. Kar yağmaya devam ediyor, sessiz bir inatla, yavaşça ama emin adımlarla treni kaplıyordu.

Flore Séverine'i tekrar kucağına almak istemişti. Ama Séverine reddetmiş, ötekiler gibi yürümeyi tercih etmişti. Üç yüz metre yolu büyük zorluklarla aştılar: Özellikle hendeğin içinde kalçalarına kadar kara gömülüyorlardı; iki kere de, yarı beline kadar batan şişman İngiliz bayanı kurtarmaları gerekti. Kızları hâlâ neşeliydiler, gülüp duruyorlardı. Yaşlı beyin genç karısı, ayağı kaydığı için Havre'lı gencin uzattığı eli tutmak zorunda kaldı; kocasıysa Amerikalı'yla birlikte Fransa hakkında atıp tutuyordu. Hendekten çıkınca yürüyüş daha kolaylaştı; ama bir dolgu zemini takip etmekteydiler, küçük kafile kar altında belirsiz ve tehlikeli olan kenarlardan özenle kaçınarak, rüzgar altında, tek sıra halinde ilerledi. Nihayet yolculuk sona erdi; Flore yolcuları mutfağa soktu, her birine oturacak yer göstermesi mümkün olmadı, çünkü yirmi kişi kadar vardılar, neyse ki mutfak yeterince genişti. Uydurabildiği şey, kalaslar getirerek evdeki sandalyelerin yardımıyla iki tane sıra yapmak oldu. Sonra ocağa biraz çalı çırpı attı, sonra kendisinden daha fazla bir şey beklememelerini göstermek istercesine bir hareket yaptı. Tek bir söz söylememişti, ayakta dikildi, cesur ve vahşi, sarışın yabanıl kız tavrıyla, iri iri açtığı yeşilimsi gözleriyle bu kalabalığı seyre koyuldu. Aylardan beri vagon pencerelerinde sık sık gördüğü için, yalnızca iki çehre tanıdık geliyordu ona: Amerikalı'nın ve Havre'lı gencin çehre-

leri. Onları, uçarken izlenmeleri mümkün olmayan, nihayet bir yere konan vızıldayan böcek nasıl incelenirse, öyle inceliyordu. Ona tuhaf görünüyorlardı; onlar hakkında yüz hatlarından başka hiçbir şey bilmemesine rağmen, onları pek de böyle hayal etmemişti. Ötekilere gelince, onlar sanki farklı bir ırka mensuptular, bilinmeyen bir dünyanın sakinleriydiler, sanki gökten inmişler, onun evine, ta mutfağına kadar girerek, orada göreceğini aklından bile geçirmediği giysiler, âdetler, fikirler getirmişlerdi. İngiliz bayan yüksek bir memur olan büyük oğlunu görmek için Hindistan'a gitmekte olduğunu anlatıyordu tüccarın genç karısına; o da kendi talihsizliğiyle alay ediyor, yılda iki kere Londra'ya giden kocasına ilk kez eşlik etme hevesine kapılmış olduğunu söylüyordu. Bu ücra yerde kısılıp kalma düşüncesiyle sızlanıp duruyordu hepsi: Yemek yemek gerekecekti, yatmak gerekecekti, nasıl olacaktı bütün bunlar! Kımıldamadan onları dinleyen Flore, ateşin önünde bir sandalyede oturan Séverine'le göz göze gelince, yandaki odaya geçmesi için ona bir işaret yaptı.

"Anne," dedi girerken, "bu Madam Roubaud... Ona söyleyecek bir şeyin yok mu?"

Phasie, sapsarı bir yüzle, bacakları iyice şişmiş bir halde uzanmış yatıyordu; öyle hastaydı ki, on beş gündür yataktan çıkmamıştı; dökme bir sobanın boğucu bir sıcaklık verdiği fakir odada, inatçı saplantısını kafasında evirip çeviriyordu saatler boyunca; son hızla geçen trenlerin yarattığı sarsıntıdan başka eğlencesi yoktu.

"Ah! Madam Roubaud," diye mırıldandı, "iyi, iyi!"

Flore ona kazayı anlattı, eve getirdiği ve o sırada orada bulunan insanlardan söz etti. Ama tüm bunlar Phasie'yi hiç ilgilendirmiyordu artık.

"İyi, iyi," deyip duruyordu, hep aynı bezgin sesle.

Yine de hatırladı, bir an için başını kaldırdı ve şöyle dedi:

"Eğer madam evini görmek isterse, biliyorsun, anahtarlar dolabın yanında asılı."

Ama Séverine istemiyordu. Bu karda, bu kurşuni havada Croix-de-Maufras'ya gitme fikri, tüm bedeninde bir ürpertinin dolaşmasına yol açtı. Hayır, hayır, orada göreceği hiçbir şey yoktu, bu sıcak odada beklemeyi tercih ediyordu.

"Oturun madam," dedi Flore. "Burası yan taraftan daha rahat. Hem sonra tüm bu insanlara yetecek kadar ekmek bulmamız imkansız; ama sizin karnınız acıkırsa, her zaman bir parça ekmek buluruz sizin için."

Bir sandalye uzatmıştı, her zamanki kabalığını örtmek için görünür bir çaba harcayarak kibar davranmaya çalışıyordu. Ama gözlerini genç kadından ayırmıyor, sanki onun içini okumak, bir süredir kendi kendine sorup durduğu bir sorunun kesin cevabını almak istiyordu. Gösterdiği özenin altında, bu cevaba ulaşabilmek için ona yaklaşmak, yüzünü incelemek, ona dokunmak ihtiyacı vardı.

Séverine teşekkür etti, sobanın yanına yerleşti, gerçekten de bu odada hasta kadınla yalnız kalmayı tercih ediyor, Jacques'ın bir yolunu bulup yanına geleceğini umuyordu. İki saat geçti; Séverine yöre hakkında sohbet ettikten sonra, sıcaktan gevşemiş ve uyuklamaya başlamıştı ki, ikide bir mutfağa çağrılan Flore, odanın kapısını tekrar açarak sert sesiyle şöyle dedi:

"Gir, burada işte."

İyi haberler getirmek için gelen Jacques'tı bu. Barentin'e gönderilen adam, hükümetin olası kazalara karşı tehlikeli noktalara yolladığı otuz kadar askerden meydana gelen tam bir ekiple geri dönmüştü; hepsi kazma ve kürekleri alarak işe girişmişlerdi. Yalnız iş uzayacaktı, gece olmadan yola çıkmak pek mümkün

görünmüyordu.

"Neyse, durumunuz fena sayılmaz, sabırlı olun," diye ekledi.

"Madam Roubaud'yu açlıktan öldürmezsiniz, öyle değil mi Phasie Hala?"

Phasie, koca oğlum dediği Jacques'ı görünce, yattığı yerden zahmetle doğrulmuş ona bakıyordu; üzerine bir canlılık gelmişti, mutlu görünüyor, söylediklerini dinliyordu. Jacques yatağına yaklaşınca:

"Tabii, tabii," diye cevap verdi. "Ah, koca oğlum, demek geldin! Karda mahsur kalan sensin ha!.. Ve bu salak bana haber bile vermedi."

Kızına doğru döndü ve ona çıkıştı:

"En azından kibar ol, o beylerle bayanların yanına git, onlarla ilgilen ki, yönetime bizim ne yabani insanlar olduğumuzu söylemesinler."

Flore Jacques'la Séverine'in arasında çakılıp kalmıştı. Bir an bocalar gibi göründü; annesine rağmen orada kalmakta inat etmeyi düşündü. Ama bir şey göremeyecekti, annesinin varlığı onların açık davranmalarına engeldi; tek kelime etmeden, onlara uzun uzun baktıktan sonra odadan çıktı.

"Nasıl olur Phasie Hala!" dedi Jacques, üzüntülü bir sesle, "büsbütün yatağa serildiniz öyle mi, demek durum ciddi?"

Phasie onu kendine doğru çekti, hatta yatağın kenarına oturmaya zorladı; kibarlık gösterip uzaklaşan genç kadına hiç aldırış etmeden, alçak sesle içini dökmeye koyuldu:

"Tabii ya, ciddi! Beni hayatta bulman mucize... Sana yazmak istemedim, çünkü bunlar yazılacak şeyler değil... Az kalsın göçüp gidiyordum; ama şimdi daha iyiyim, sanırım bu sefer de paçayı kurtaracağım."

Jacques onu süzüyor, hastalığın ilerleyişi karşısında dehşete

kapılıyordu; o eski güzel ve sağlıklı kadından eser kalmamıştı.

"Hâlâ kramplar ve baş dönmeleri demek, zavallı Phasie Halacığım."

Phasie onun elini kıracak kadar sıkıyordu, sesini daha da alçaltarak devam etti:

"Düşün ki onu yakaladım... Biliyorsun, ilacı neye karıştırıp verdiğini bilmediğim için ne yapacağımı şaşırıyordum. Elini sürdüğü hiçbir şeyi yemiyor, içmiyordum, yine de her akşam midem ateş gibi yanıyordu... Meğer tuza karıştırıyormuş ilacı! Bir akşam gördüm... Oysa ben, temizlensin diye her yiyeceğin üzerine bolca tuz serpiyordum."

Séverine'e sahip olduğundan beridir iyileşmiş gibi görünen Jacques, zaman zaman şüpheler içinde, bu yavaş ve inatçı zehirleme hikayesini, bir kabusu düşünür gibi düşünüyordu. Hasta kadının elini o da şefkatle sıktı, onu yatıştırmak istedi.

"Hadi ama, olacak şey mi bu?.. Böyle şeyler söylemek için insan emin olmalı... Hem bu iş çok uzadı! Bence doktorların ne olduğunu anlamadığı bir hastalık bu."

"Bir hastalık ha," dedi Phasie, alaycı bir gülüşle, "bedenime soktuğu bir hastalık, evet!.. Doktorlar konusunda haklısın: İki tanesi geldi, hiçbir şey anlamadı, kendi aralarında bile anlaşamadılar. O heriflerden tekinin bile buraya ayak basmasını istemiyorum... Duyuyor musun, zehiri tuza karıştırıp yutturuyormuş bana. Yemin ederim, gördüm! Hep o bin frangım için, babamın bana bıraktığı bin frank için. Beni ortadan kaldırınca, paraları kolayca bulacağını düşünüyor. Bulamayacağına bahse girerim: Öyle bir yere sakladım ki, asla kimse bulamaz, asla!.. Ölsem de gam yemem, kimse benim bin frangımı ele geçiremeyecek!"

"Ama Phasie Hala, ben sizin yerinizde olsam, eğer bu kadar eminsem jandarmaya haber verirdim."

Phasie bir tiksinti hareketi yaptı.

"Yo, jandarmalar olmaz... Bu olay yalnız bizi ilgilendirir; onunla benim aramda. Biliyorum ki o beni harcamak istiyor, bense doğal olarak harcanmak istemiyorum. Durum böyle olunca, kendimi savunmalı, tuz konusunda olduğu kadar aptalca davranmamalıyım, öyle değil mi? Yapmam gereken bu. Böylesine kavruk, neredeyse insanın cebine sığacak kadar ufacık bir adamın, bıraksan o fare dişleriyle benim gibi iriyarı bir kadının hakkından geleceğine kim inanırdı?"

Bedenini hafif bir ürperti kaplamıştı. Sözünü bitirmeden önce güçlükle nefes aldı.

"Neyse, bu sefer de atlattık. Daha iyiyim, on beş güne kalmaz ayağa kalkarım. Bu sefer beni kıstırabilmek için iyice kurnaz davranmalı. Evet ya, oldukça merak ediyorum, bakalım ne yapacak? Eğer ilacını bana tekrar yutturmanın bir yolunu bulursa, kesinlikle benden daha güçlü demektir; eh o zaman da ne yapalım, geberir giderim... Bu işe kimse karışmasın!"

Jacques hastalığın, bu kuruntulara yol açarak, onun beynini rahat bırakmadığını düşünüyordu; dikkatini dağıtmak için şaka yapmaya çalışıyordu ki, Phasie yorganın altında titremeye başladı:

"İşte geliyor," diye fısıldadı. "Yaklaşınca hissediyorum hep."

Gerçekten de, birkaç saniye sonra Misard içeri girdi. Phasie, bedenlerini kemiren böceğin karşısında dev gibi yaratıkların hissettikleri o istemdışı dehşete kapılmış, sapsarı kesilmişti; çünkü kendini korumakta tek başına inat etse de, itiraf etmediği, giderek artan bir korku duyuyordu Misard'a karşı. Öte yandan Misard, daha kapıdan girer girmez ona ve makiniste keskin bir bakış atmış, sonra onları yan yana görmemiş gibi davranmıştı; donuk gözleri, ince dudakları, sıska görüntüsüyle yumuşak bir tavır takınarak, Séverine'e kibarlık gösterilerinde bulunmaya baş-

lamıştı bile.

"Madam belki de fırsattan istifade ederek evine bir göz atar diye düşündüm. Onun için bir süreliğine kaçıp geldim... Eğer madam arzu ederse, ona eşlik edebilirim."

Genç kadın yine reddedince, sızlanan bir sesle devam etti:

"Madam belki de meyveler yüzünden şaşırmıştır... Hepsi kurtluydu ve gerçekten de toplamaya değmezdi. Üstüne üstlük sert bir rüzgar durumu iyice kötüleştirdi... Ah! Madamın evi satamaması ne acı! Bir bey geldi ve tamirat talep etti... Neyse, ben madamın emrindeyim ve madam burada, tıpkı kendisi gibi davranarak yerini doldurduğuma güvenebilir."

Sonra Séverine'e illa ekmek ve armut ikram etmek istedi, armutlar kendi bahçesinindi, hem kurtlu da değillerdi. Séverine kabul etti.

Misard mutfaktan geçerken, küreme işinin ilerlediğini, ama dört beş saat daha süreceğini yolculara haber verdi. Öğle olmuştu, yeniden şikayetler başladı, çünkü herkes fena halde acıkmıştı. Flore da herkese yetecek kadar ekmek bulamayacağını söylüyordu. Şarabı vardı, on litre şarapla mahzenden çıkmış, şişeleri masanın üstüne dizmişti. Ama bardak da yeterli değildi; ortaklaşa içmek gerekecekti; İngiliz bayan iki kızıyla, yaşlı bey genç karısıyla içecekti. Hoş, Havre'lı genç, bu genç hanıma gayretli, yaratıcı bir hizmetkar gibi yardımcı oluyor, rahatını sağlamaya çalışıyordu. Ortadan kayboldu, odunluğun dibinde bulduğu elmalarla bir ekmeği alıp geldi. Flore kızıyor, bu ekmeğin hasta annesi için olduğunu söylüyordu. Fakat genç adam ekmeği kesmiş, hanımlara dağıtmaya başlamıştı bile; önce genç kadına verdi, o da gururu okşanmış, genç adama gülümsüyordu. Kocasının öfkesi bir türlü dinmiyordu, karısıyla bile ilgilenmiyordu, Amerikalı'yla bir olmuş, New York'un ticari âdetlerini övüp du-

ruyordu. Genç İngiliz kızları hiç bu kadar iştahla elma yememişlerdi. Çok yorulmuş olan anneleri uyukluyordu. Ocağın yanında, yerde, beklemekten bunalmış iki kadın oturuyordu. On beş dakika vakit geçirmek için evin önünde sigara içmeye dışarı çıkan birkaç erkek, donmuş bir halde titreyerek içeri girdiler. Giderilemeyen açlığın, sıkıntı ve sabırsızlık yüzünden artan yorgunluğun yarattığı huzursuzluk giderek büyüyordu. Durum, deniz kazası geçiren insanların toplu halde konaklamasına benzemeye, bir kaza sonucu ıssız bir adaya düşen bir grup uygar insanın perişan haline dönüşmeye başlamıştı.

Misard gidip geldikçe kapıyı açık bırakıyor, Phasie Hala da hasta yatağından mutfağa bakıyordu. Yatağıyla sandalyesi arasında süründüğü yaklaşık bir yıldan beri, onun da yıldırım hızıyla geçip gittiklerini gördüğü insanlar bunlardı demek. Perona bile artık çok seyrek gidebiliyordu; günlerini ve gecelerini tek başına, orada mıhlanmış bir şekilde geçiriyor, gözlerini pencereye dikiyordu; hızla geçen bu trenlerden başka arkadaşı yoktu. İnsanların tek bir ziyaretçisi bile olmayan bu kurtlar ülkesinden hep yakınmıştı; ama işte şimdi, gerçek bir kafile bilinmeyen bir alemden çıkıp gelmişti. Bunların içinde, işlerinin peşinde koşmak için acele eden bu insanların arasında bir tanesinin bile, o şeyden, tuzuna karıştırılan o pis şeyden haberi yoktu üstelik. Bu keşif Phasie'nin yüreğine oturmuştu, bu kadar sinsice ahlaksızlık yapılıyordu da, kimse farkına bile varmıyordu, olacak şey değildi doğrusu! Oysa evlerinin önünden epeyce bir kalabalık, binlerce ve binlerce insan geçiyordu; ama hepsi de son derece hızlı geçmekteydi, bu basık, küçük evde, sessiz sedasız, kolayca adam öldürüleceği birinin bile aklından geçmezdi. Phasie Hala gökten düşercesine gelmiş bu insanlara bir bir bakıyor, çok meşgul olunduğunda, pisliklerin arasında yürüyüp yine de fark et-

memenin pek de şaşırtıcı olmadığını düşünüyordu.

"Trene dönüyor musunuz?" diye sordu Misard, Jacques'a.

"Evet, evet," diye cevap verdi Jacques, "ben de arkanızdan geliyorum."

Misard çıktı, kapıyı kapattı. Phasie genç adamın elini yakalayarak, kulağına şöyle fısıldadı:

"Ben ölürsem, parayı bulamayınca yüzü ne hal alacak, görürsün bak... Düşündükçe keyifleniyorum. Öbür tarafa mutlu gideceğim yine de."

"Peki Phasie Hala, para kimseye kalmayacak mı? Onu kızınıza bırakmayacak mısınız?"

"Flore'a mı? Misard ondan alsın diye mi? Hayır! Sana bile bırakmam koca oğlum, çünkü sen de çok budalasın: Misard birazını almayı becerir... Kimseye bırakmam, bir tek toprağa, ben de yanına gideceğim."

Phasie bitkin düşmüştü, Jacques onu yeniden yatırdı, öperek, yakında yine geleceğine söz vererek sakinleştirdi. Sonra onun uykuya dalar gibi olduğunu görünce, hâlâ sobanın yanında oturan Séverine'in arkasına geçti; temkinli olmasını tembih etmek için, gülümseyerek bir parmağını kaldırdı; Séverin sessiz, sevimli bir hareketle kafasını arkaya yatırdı ve dudaklarını uzattı; Jacques eğildi, dudaklarını onunkilere yapıştırarak, derin ve ölçülü bir öpücük kondurdu. Gözleri kapalıydı, birbirlerinin nefeslerini içiyorlardı. Ama heyecan içinde gözlerini tekrar açtıklarında, kapıyı açmış olan Flore'un orada, önlerinde dikildiğini gördüler, Flore kendilerine bakıyordu.

"Madam daha ekmek istemiyor mu?" diye sordu boğuk bir sesle.

Séverine utanmış, çok sıkılmış bir halde belirsiz bir şeyler geveledi:

"Hayır, hayır, teşekkür ederim."

Jacques bir an için, ateş saçan gözlerle Flore'a dik dik baktı. Tereddüt ediyordu, bir şey söylemek ister gibi dudakları titriyordu; sonra tehditkar, öfkeli bir hareket yaparak gitmeyi tercih etti. Kapıyı ardından hızla çarptı.

Flore, gür kumral saçları, bakire savaşçılara özgü uzun boyuyla ayakta kalakalmıştı. Her cuma Jacques'ın sürdüğü trende bu kadını gördükçe duyduğu sıkıntı sebepsiz değildi demek. İkisini burada bir arada gördüğü andan beri emin olmaya çalışıyordu, şimdi emindi işte. Sevdiği erkek onu asla sevmeyecekti; seçtiği bu incecik, beş para etmez kadındı. Jacques'ın kendisine hoyratça sahip olmaya kalkıştığı gece karşı koymuş olmasından duyduğu pişmanlık öyle yoğundu ki, hüngür hüngür ağlayabilirdi; çünkü basit muhakemesine göre, eğer ona diğer kadından önce kendini teslim etmiş olsaydı, Jacques şimdi onu öpüyor olacaktı. Bu saatte Jacques'ı nerede yalnız bulsaydı da, boynuna sarılarak, "Al beni, aptallık ettim, çünkü bilmiyordum," diye haykırsaydı! Ama güçsüzlüğü içinde, orada sıkılgan, kekeler bir halde duran kırılgan yaratığa karşı giderek artan bir öfke duyuyordu. Güçlü pehlivan kollarıyla bir sıksa, küçük bir kuş gibi boğabilirdi onu. Neden cesaret edemiyordu peki? Yine de, güçlü ve zengin ihtiyarlara satılmış tüm orospular gibi serbest bırakılan bu rakibeyi hapse attıracak bazı şeyler bildiği için, intikam almaya yemin ediyordu. Kıskançlığın kemirdiği yüreği öfkeyle dolup taşarak, yabani güzel kız tavırlarıyla, artan ekmek ve armutları kaldırmaya koyuldu.

"Madem madam istemiyor, bunları ötekilere vereyim."

Saat üç oldu, sonra dört. Zaman, giderek artan bir bıkkınlık ve öfke içinde, geçmek bilmiyordu. Uçsuz bucaksız bembeyaz kırları, gecenin morluğu kaplıyordu yine; kar küreme çalışması-

nın nasıl gittiğine uzaktan bakmak için her on dakikada bir dışarı çıkan erkekler, geri döndüklerinde lokomotifin hâlâ kurtulamamış gibi göründüğünü söylüyorlardı. İki İngiliz kız bile, sinirden ağlayacak hale geliyordu. Esmer güzeli genç kadın, bir köşede Havre'lı gencin omzuna yaslanmış uyuyordu; yaşlı kocaysa, edep kurallarına yer bırakmayan genel terk edilmişlik içinde bu durumu görmüyordu bile. Oda giderek soğuyordu, herkes tir tir titriyor, ocağa odun atmayı bile düşünmüyordu; öyle ki, bir vagonun sırasına uzanırsa daha rahat edeceğini düşünen Amerikalı çıkıp gitti. Şimdi hepsi aynı şeyi düşünüyor, aynı pişmanlığı duyuyordu: Trende kalmalıydılar, ne olup bittiğinden habersiz kendilerini yiyip durmazlardı hiç değilse. Tekrar kompartımanına dönüp yatacağını söyleyen İngiliz bayanı engellemeleri gerekti. Bu karanlık mutfakta, etrafı aydınlatmak için masanın bir köşesine bir mum dikildiğinde, bezginlik had safhaya ulaştı, her şey kasvetli bir umutsuzluk içine gömüldü.

Bu arada, diğer tarafta kar küreme işi sona ermekteydi; lokomotifi kardan kurtaran askerler, lokomotifin önündeki yolu süpürürlerken, makinist ve ateşçi yerlerini almışlardı.

Karın nihayet durduğunu gören Jacques'ın güveni yerine geliyordu. Makasçı Ozil, tünelin öbür başında, Malaunay tarafında, biriken karın daha az olduğunu söylemişti ona. Jacques bir kez daha sordu:

"Tünelden yüreyerek geçtiniz, rahatça girip çıkabildiniz mi?"

"Söyledim ya canım, geçersiniz diyorum size."

İyi yürekli dev gayretiyle çalışmış olan Cabuche, adliye ile yaşadığı son olaylardan sonra iyice yabancı ve çekingen bir hal almıştı, çekip gitmeye hazırlanıyordu ki, Jacques ona seslendi:

"Hey arkadaş, bayıra dayalı duran bize ait kürekleri versenize. Gerekirse yine kullanırız."

Taşçı ona bu son hizmeti de gördükten sona, Jacques onun elini kuvvetle sıktı; onu çalışırken izlemişti, her şeye rağmen onu takdir ettiğini göstermek istiyordu.

"Yiğit bir adamsınız siz!"

Bu dostluk ifadesi, Cabuche'ü fazlaca heyecanlandırdı.

"Teşekkür ederim," dedi sadece, gözyaşlarını tutarak.

Cabuche'ü sorgu yargıcının önünde suçladıktan sonra onunla barışan Misard, dudakları belli belirsiz bir gülüşle büzülmüş bir halde, başıyla onayladı. Uzun süredir, çalışmayı bırakmış, elleri cebinde, bezgin bakışlarla treni süzüyordu; sanki tekerleklerin altında kaybolmuş eşyalar bulmayı umar gibi bir hali vardı.

Nihayet şef kondüktör ve Jacques, tekrar yola çıkmak için bir denemede bulunmaya karar vermişlerdi ki, tren yoluna inen Pecqueux makiniste seslendi:

"Şuraya bakın! Silindirlerden biri bir darbe almış."

Jacques yaklaştı ve eğildi. Lison Hanım'ı dikkatle muayene ettiği sırada, orasından bir yara aldığını fark etmişti zaten. Kar küreme esnasında, yol bekçileri tarafından bayır boyunca bırakılmış olan meşe kalaslarının, kar ve rüzgarın etkisiyle kayarak rayları tıkadığını anlamışlardı; hatta trenin çakılıp kalması biraz da bu engelden kaynaklanmış olmalıydı, çünkü lokomotif kalaslara çarpmıştı. Silindir kutusu üzerindeki sıyrık görünür haldeydi, piston hafifçe eğrilmiş gibiydi. Ama görünüşteki tüm hasar buydu; bu durum makinisti rahatlatmıştı önce, belki de iç kısımlarda ciddi hasarlar söz konusuydu yine de; yaşayan ruhun, kalbin attığı karmaşık piston mekanizması son derece nazikti çünkü. Jacques tekrar yerine geçti, düdük çaldı, Lison Hanım'ın eklem yerlerini yoklamak için regülatörü açtı. Lokomotif, düşerek yaralanan, kolunu bacağını oynatamayan bir insan gibi uzun süre hareket edemedi. Nihayet, zahmetli bir solukla harekete

geçti, hâlâ sersem, hantal bir haldeyken tekerlekleri birkaç tur döndü. Evet, olacaktı bu iş, yürüyebilecek, yolculuğa devam edecekti. Yine de Jacques kafasını salladı, çünkü Lison Hanım'ı çok iyi tanıyordu, onu elinin altında bir tuhaf hissediyordu; değişmiş, yaşlanmış, bir yerinden ölümcül bir darbe almıştı sanki. Bir balo gecesinden buz gibi soğuk bir yağmur altında eve döndükleri için veremden ölen sapasağlam genç kadınlar gibi, o da kalbine inen bu darbeyi, bu ölüm soğuğunu bu karın içinde almış olmalıydı.

Pecqueux boşaltma musluklarını açtıktan sonra, Jacques yeniden düdük öttürdü. İki kondüktör de yerlerini almışlardı. Misard, Ozil ve Cabuche baş furgonun basamağına çıktılar. Tren, kürekleri ellerinde, bayır boyunca sağlı sollu sıralanmış askerlerin arasından geçerek yavaşça hendekten çıktı. Sonra yolcuları almak için yol bekçisinin evinin önünde durdu.

Flore orada, dışarıdaydı. Ozil'le Cabuche ona doğru yürüyüp, yanına gelince durdular; Misard ise telaş içinde, evinden çıkan hanımlarla beyleri selamlıyor, onlardan para topluyordu. Nihayet kurtulmuşlardı demek! Ama öyle çok beklemişlerdi ki, hepsi soğuk, açlık ve bitkinlikten tir tir titriyorlardı. İngiliz bayan yarı uyur vaziyetteki iki kızını beraberinde sürükledi; Havre'lı genç, pek halsiz kalan esmer güzeli genç kadınla aynı kompartımana girdi, kocasına yardım ediyordu. Çiğnenmiş karların çirkin görüntüsü içinde, sanki bozguna uğramış bir birlik, itişip kakışarak, temizlik alışkanlıklarına varıncaya kadar her şeyden vazgeçmiş ve yılgın bir halde trene binmekteydi. Odanın penceresinde, camların ardında bir ara Phasie Hala göründü; merakla yatağından çıkmış, olup bitenleri görmek için oraya kadar sürüklemişti kendini. Çökmüş, iri hasta gözleriyle, bir daha asla göremeyeceği, fırtınanın getirdiği sonra da alıp geri götürdüğü

bu yabancı kalabalığa, hareket halindeki dünyanın bu yolcularına bakıyordu.

Séverine en son çıkan olmuştu. Kafasını çevirdi, kendisini vagonuna bininceye kadar gözleriyle izlemek için dışarı sarkan Jacques'a gülümsedi. Onları bekleyen Flore ise, bu sakin sevgi alışverişi karşısında daha da sarardı. O zamana kadar hep reddettiği Ozil'e yaklaştı ani bir hareketle; sanki duyduğu kinle bir erkeğe ihtiyaç duyuyordu şimdi.

Şef kondüktörün işaretine, Lison Hanım inler gibi bir düdük sesiyle karşılık verdi. Jacques da bu kez, Rouen'dan önce durmamak üzere yola koyuldu. Saat altıydı, beyaz kırların üzerine karanlık gece tümüyle çökmüştü; ama toprak seviyesinde son derece hüzünlü, solgun bir ışık, harap olmuş bu bölgenin kasvetli görüntüsünü aydınlatmaktaydı. Orada, bu belli belirsiz aydınlığın içinde, Croix-de-Maufras'daki ev, cephesine asılmış "Satılık" ilanıyla, karın orasında kapkara ve daha viran bir halde, yanlamasına yükselmekteydi.

8

Tren Paris garına ancak akşam onu kırk geçe girdi. Rouen'da yolcuların akşam yemeklerini yiyebilmeleri için yirmi dakikalık bir mola verilmişti; Séverine de telaş içinde kocasına bir telgraf çekmiş ve Havre'a ancak ertesi akşamki ekspresle döneceğini bildirmişti. Tüm bir geceyi Jacques'la geçirecekti; kapalı bir odada, baş başa, rahatsız edilme korkusu duymadan geçirecekleri ilk geceydi bu.

Mantes'tan ayrıldıklarında Pecqueux'nün aklına bir fikir gelmişti. Karısı Victoire Ana bir haftadır hastanedeydi, düşmüş ve ayağını ciddi biçimde burkmuştu; bıyık altından gülerek kentte yatacak başka bir yeri daha olduğunu söyleyen Pecqueux, kendi odalarını Madam Roubaud'ya vermeyi düşünmüştü: Civardaki bir otelde edeceğinden çok daha rahat ederdi orada, ertesi akşama kadar kendi evindeymiş gibi kalabilirdi. Jacques bu önerinin pratikliğini hemen fark etmişti, zaten genç kadını nereye götüreceğini de bilmiyordu. Séverine sundurmanın altında, nihayet treni boşaltan yolcu kalabalığı arasında lokomotife yaklaşınca, Jacques ateşçinin kendisine verdiği anahtarı ona uzatarak, öneriyi kabul etmesini söyledi. Ama Séverine, muhakkak ki işin içyüzünü bilen ateşçinin çapkınca gülümsemesi karşısında sıkılarak tereddüt ediyor, reddediyordu.

"Hayır, hayır, bir kuzinim var. Benim için seve seve bir yer yatağı yapar."

"Hadi ama, kabul edin," dedi en sonunda Pecqueux, babacan hovarda tavrıyla. "Yatak yumuşaktır, meraklanmayın, üstelik büyüktür de, dört kişi bile yatabilir."

Jacques öyle ısrarlı bakıyordu ki, Séverine anahtarı aldı. Eğilen Jacques, çok alçak sesle ona şöyle fısıldamıştı:

"Bekle beni."

Séverine'in yolu kısaydı, Amsterdam Sokağı'nda biraz ilerledikten sonra çıkmaz yola sapacaktı; ama kar öyle kaygandı ki, büyük bir dikkatle yürümek zorunda kaldı. Şansı yaver gitti, sokak kapısı hâlâ açıktı, merdiveni çıktı, bir komşu kadınla domino oynamaya dalan kapıcı onu görmedi bile; dördüncü kata gelince kapıyı açtı, sonra öyle yavaş kapattı ki, komşulardan hiçbiri onun orada bulunduğunu tahmin edemezdi. Yine de, üçüncü katın sahanlığından geçerken, çok belirgin bir şekilde gülme sesleri ve şarkılar çalınmıştı kulağına; Dauvergne'lerden geliyordu bu sesler: Muhakkak, haftada bir kez arkadaşlarıyla müzik günü düzenleyen iki kız kardeşin ufak toplantılarından biriydi bu. Séverine şimdi kapıyı kapattığı halde, odanın koyu karanlığında, gençlerin bu canlı neşesi döşeme tahtalarını geçip kendisine kadar ulaşıyordu. Bir an, oda tam bir karanlığa gömülmüş gibi geldi; bu karanlığın ortasında, guguklu saat derinlerden gelen tanıdık bir sesle saat on biri vurmaya başlayınca ürperdi. Sonra gözleri karanlığa alıştı; odanın iki penceresi soluk renkli iki kare halinde belirdi ve karın yansıması tavanı aydınlattı. Yönünü bulabiliyordu artık, büfenin üzerinde, bir köşede görmüş olduğunu hatırladığı kibritleri arıyordu. Ama mum bulma konusunda epey zorlandı; nihayet bir çekmecenin dibinde küçük bir mum buldu, yakınca oda aydınlandı, etrafın-

a hızla ve endişeyle bir göz gezdirdi, sanki yalnız olduğuna emin olmak istiyordu. Kocasıyla üzerinde öğle yemeği yediği yuvarlak masayı, Roubaud'nun yumruk darbesiyle onu kenarına devirdiği kırmızı pamuklu örtü serilmiş karyolayı, her şeyi tanıyordu. İşte burasıydı, uğramadığı on aydan bu yana odada hiçbir şey değişmemişti.

Séverine yavaşça şapkasını çıkardı. Ama tam mantosunu da çıkaracaktı ki, titredi. İnsan bu odada donuyordu. Sobanın yanında, ufak bir sandığın içinde kömür ve tahta parçaları vardı. Daha fazla soyunmadan hemen ateşi yakmayı düşündü; bu onu neşelendirdi, önceki huzursuzluğunu gideren bir avuntu oldu. Bir aşk gecesinde yaptığı bu ev işi, her ikisinin de ısınıp sıcacık olacakları düşüncesi, onu, kaçamaklarının tatlı neşesine sürükledi; bir gün yaşayabilecekleri umudunu taşımadan, öyle uzun zamandır böyle bir geceyi hayal ediyorlardı ki! Soba gürüldemeye başlayınca, Séverine diğer hazırlıklara girişti, sandalyeleri keyfince düzenledi, beyaz çarşaflar aradı ve yatağı yeni baştan yaptı; bu iş onu gerçekten yordu, çünkü karyola gerçekten çok genişti. Onun canını sıkan şey büfede yiyecek, içecek namına bir şey bulmaması oldu: Kuşkusuz Pecqueux, üç gündür evin tek hâkimi olduğundan raflardaki kırıntılara kadar her şeyi silip süpürmüştü. Işık için de aynı şey söz konusuydu, bula bula şu ufacık mum parçasını bulmuştu; ama insan yatınca, aydınlığa gerek duymaz. Şimdi çok ısınmış, canlanmış bir halde odanın ortasında durdu, hiçbir şeyin eksik olmadığından emin olmak için etrafına şöyle bir baktı.

Sonra, Jacques'ın hâlâ gelmemiş olmasına şaşırdı, tam o sırada duyduğu bir düdük sesi pencerelerden birine yaklaşmasına yol açtı. Doğrudan Havre'a giden on bir yirmi treni hareket ediyordu. Aşağıdaki geniş alan, gardan Batignolles Tüneli'ne kadar

uzanan hendek, artık sadece üzerinde yelpaze gibi açılan siyah rayların seçildiği bir kar örtüsüydü. Lokomotifler, depodaki vagonlar, ermin kürk altında uyumuş kalmışçasına beyaz yığınlar oluşturmaktaydı. Büyük sundurmaların tertemiz camları ile Europe Köprüsü'nün oymalı iskeleti arasında, Roma Sokağı'nın evleri, geceye rağmen, tüm bu beyazlığın ortasında karşıdan sarımsı ve kirli görünüyordu. Doğrudan Havre'a giden tren, karanlıkları delen keskin ışıklı ön farıyla, simsiyah yol almaktaydı; Séverine trenin, gerisindeki üç farıyla karı kızıla boyayarak köprünün altında kaybolmasını izledi. Tekrar odaya doğru döndüğünde, yine hafif bir ürperti duydu: Gerçekten de yalnız mıydı? Yakıcı bir soluğun ensesini ısıttığını hisseder gibi olmuş, kaba bir el elbisesinin üzerinden tenine değip geçmişti sanki. Kocaman açılan gözleri odayı bir kez daha taradı. Hayır, kimse yoktu.

Jacques nereye takılıp kalmıştı da böyle gecikmişti? On dakika daha geçti. Hafif bir tıkırtı, kapıyı tırmalayan bir tırnak sesi endişelenmesine yol açtı. Sonra anladı, kapıyı açmaya koştu. Elinde bir şişe malaga şarabı ve pastayla Jacques gelmişti.

Séverine gülmekten kırılarak, içgüdüsel bir sevgi hareketiyle onun boynuna sarıldı.

"Çok tatlısın! Demek bunu da düşündün!"

Fakat Jacques onu hemen susturdu.

"Şşt, şşt!"

Bunun üzerine Séverine, ardından kapıcı kadının geldiğini düşünerek sesini alçalttı. Hayır, şansı vardı, tam kapıyı çalacaktı ki, kapı açılmış, kuşkusuz Dauvergne'lerden inen bir hanımla kızı dışarı çıkmıştı; o da böylece kimseye görünmeden yukarı gelebilmişti. Yalnız, sahanlığa varınca, aralık bir kapıdan gazete satıcısı kadının bir leğen içinde çamaşır yıkadığını görmüştü.

"Gürültü etmeyelim, olmaz mı? Alçak sesle konuşalım."

Séverine karşılık olarak onu tutkulu bir biçimde kucakladı, yüzünü sessiz öpücüklere boğdu. Böyle esrarlı davranmak, iyice alçak sesle konuşmak onu neşelendiriyordu.

"Evet, evet, görürsün; iki küçük fare kadar bile sesimiz çıkmayacak."

Sonra, büyük bir ihtiyatla sofrayı kurdu; iki tabak, iki bardak, iki bıçak koydu; telaşla koyduğu bir şey çınlayınca, içinden katıla katıla gülmek geldiği için duruyordu.

Jacques da keyifliydi, onun sofrayı kurmasını seyrederken alçak sesle devam etti:

"Acıkmış olacağını düşündüm."

"Açlıktan ölüyorum. Rouen'da yediğimiz yemek öyle yetersizdi ki."

"Gidip bir tavuk alayım mı öyleyse?"

"Aman yok, tekrar yukarı çıkamayasın diye değil mi!.. Hayır, hayır, pasta yeter."

Hemen yan yana, neredeyse aynı sandalyeye oturdular; pastayı âşıklara özgü çocukça davranışlarla paylaşıp yediler. Séverine susuzluktan şikayet ediyordu, üst üste iki kadeh malaga şarabı içti, yanaklarına kan hücum etti. Soba arkalarında kızarıyordu, onun yakıcı ürpertisini hissediyorlardı. Ama Jacques, ensesine fazla gürültülü öpücükler kondurunca, bu sefer Séverine onu durdurdu.

"Şşt, şşt!"

Dinlemesi için ona işaret ediyordu; sessizliğin ortasında, Dauvergne'lerden gelen müzik sesiyle uyumlu bir sarsıntı duydular: Bu küçükhanımlar danslı bir toplantı düzenlemişlerdi. Bitişikteki gazete satıcısı kadın, sahanlıktaki bulaşık teknesine leğenindeki sabunlu suyu boşaltıyordu. Kapısını kapattı, alt kattaki dans bir an durdu; dışarıda, pencerenin altında, sesleri bastıran

karın ortasında, boğuk bir tekerlek gürültüsünden, zayıf düdük sesleri ağlıyormuş duygusu yaratan bir trenin yola koyuluşundan başka ses duyulmaz oldu.

"Bir Auteuil treni," diye mırıldandı Jacques. "Saat on bir elli."

Sonra, sevgi dolu, nefes gibi hafif bir sesle sordu:

"Yatağa gidelim mi sevgilim?"

Séverine cevap vermedi, mutlu heyecanı arasında geçmişi hatırlamış, orada kocasıyla geçirdiği saatleri elinde olmadan tekrar yaşamaya başlamıştı. Bu akşamki yemek, aynı masada, aynı gürültüler eşliğinde yenen ve şu pastayla süren o eski öğle yemeği miydi yoksa? Etrafındaki her şey onu giderek daha fazla tahrik eder gibiydi, anılar beynine üşüşmekteydi; Séverine her şeyi sevgilisine söylemek, içini olduğu gibi ona açmak ihtiyacını hiç bu kadar şiddetle hissetmemişti o zamana kadar. Duyduğu şehvet hissinden ayırt edemediği bedensel bir arzuydu sanki; ona öyle geliyordu ki, bir sevişme ânında Jacques'ın kulağına bu itirafta bulunursa daha da çok ona ait olacak, ona ait olma mutluluğunun doruğuna ulaşacaktı. Olaylar gözünün önüne geliyordu, kocası oradaydı, onun kıllı, kısa parmaklı elinin bıçağı almak için omzunun üzerinden geçtiği sanrısıyla kafasını çevirdi.

"Sevgilim, yatağa gitmeyi istiyor musun?" diye tekrar etti Jacques.

Séverine, genç adamın dudaklarının, bir kez daha itirafı engellemek ister gibi kendi dudaklarına kapandığını hissederek ürperdi. Ve sessizce yerinden kalktı, çabucak soyundu, yerde sürünen eteğini bile kaldırmadan yorganın altına süzüldü. Jacques da ortalığı toplamadı: Sofra darmadağınık kaldı, mum parçası tükeniyordu, alevi titremeye başlamıştı bile. O da soyunup yatınca, her ikisinin de nefeslerini kesen taşkın bir sahiplenmeyle aniden birbirlerine sarıldılar. Aşağıda müzik devem ederken,

odanın ölüm sessizliğinde ne bir bağırış, ne bir gürültü duyuldu, yalnız çılgınca bir titreme, baygınlığa varan derin bir kasılma oldu.

Jacques Séverine'de, ilk buluşmalarındaki o duru mavi gözlü, yumuşak, edilgen kadından eser bulamıyordu; genç kadın, siyah saçlarının karanlığı altında, her geçen gün daha tutkulu hale gelir gibiydi; onun, kendi kolları arasında, ne Grandmorin'in ihtiyarlara özgü tecrübeleriyle, ne kocası Roubaud'nun kabalıklarıyla içinden sıyrılamadığı, uzun süren, sevimsiz bekaretten yavaş yavaş kurtulduğunu hissediyordu Jacques. Eskiden yalnızca uysal olan bu aşk kadını şimdi gerçekten seviyor, kendisini sakınmadan teslim ediyor ve aldığı zevke karşılık yakıcı bir minnet duyuyordu. Duygularını uyandıran bu erkeğe şiddetli bir tutku, bir tapınmayla bağlanmıştı. Onu nihayet özgürce kendine mal etmekten, kolları arasına alıp göğsüne bastırmaktan duyduğu bu büyük mutluluktu, tek bir nefes bile çıkmasına izin vermeyecek kadar dişlerinin kenetlenmesinin nedeni.

Tekrar gözlerini açtıklarında, ilk şaşıran Jacques oldu.

"Bak hele, mum sönmüş."

Séverine, mumun sönmesi umrunda değilmiş gibi küçük bir hareket yaptı. Sonra boğuk bir gülüşle şöyle dedi:

"Usluydum değil mi?"

"Ah evet, kimse bir şey işitmedi... İki gerçek farecik gibi!"

Tekrar yattıklarında, Séverine hemen Jacques'ı kolları arasına aldı yine, ona sokuldu, yüzünü boynuna gömdü. Sonra mutlulukla iç geçirdi:

"Allahım! böyle ne iyiyiz!"

Artık konuşmadılar. Oda karanlıktı, iki pencerenin soluk kare görüntüleri zar zor seçiliyordu; tavanda yalnızca sobadan vuran bir ışık, yuvarlak ve kırmızı bir leke vardı. İkisi de kocaman

açılmış gözleriyle bu lekeye bakıyorlardı. Müzik sesi kesilmişti, kapılar çarpıyordu, tüm bina uykunun derin sessizliğine gömülmekteydi. Aşağıda, gelen Caen treni rayların kesişme noktalarında sarsıntılara yol açtı; boğuk sarsıntı sesleri çok uzaktan gelircesine zar zor işitilmekteydi.

Ama Jacques'ı böyle kolları arasında tutan Séverine çok geçmeden yeniden ateşlendi. Arzu ile birlikte itiraf ihtiyacı da baş gösterdi. Bu ihtiyaçla öyle uzun zamandır kıvranıyordu ki! Tavandaki yuvarlak leke genişliyor, sanki bir kan lekesi gibi yayılıyordu. Séverine ona baktıkça hayaller görüyordu, yatağın çevresindeki eşyalar dile geliyor, yüksek sesle hikayeyi anlatıyorlardı. Arzusunu körükleyen sinirsel dalgalarla kelimelerin dilinin ucuna geldiğini hissediyordu. Bundan böyle hiçbir şey saklamamak, Jacques'ın varlığında tümüyle erimek ne de iyi olurdu!

"Bilmiyorsun sevgilim..."

Gözünü onun gibi kan kırmızı lekeden ayırmayan Jacques, Séverine'in ne söyleyeceğini biliyordu. Kendisine rağmen, asla sözünü etmeden ikisinin de düşündüğü o karanlık, korkunç şeyin kendi bedenine yapışmış bu narin bedende kabardığını hissetmişti. Eski hastalığının habercisi olan ürpertiyi duymaktan korkarak, kandan söz etmenin hayatlarını değiştireceğinden ödü koparak Séverine'i o zamana kadar hep susturmuştu. Ama bu sefer, bu ılık yatakta, bu kadının yumuşacık kolları arasında öyle tatlı bir gevşeklik içindeydi ki, başını eğip, ağzını bir öpücükle kapatacak kadar bile güç bulamıyordu kendinde. Artık geriye dönüş olmadığını, Séverine'in her şeyi söyleyeceğini sandı. Bu yüzden, genç kadın bocalar, duraksar gibi olup, sonra gerileyerek şu sözleri söyleyince, endişeli bekleyişinden kurtuldu, rahatladı:

"Bilmiyorsun sevgilim, kocam seninle yattığımdan kuşkulanıyor."

Son saniyede, kendi isteği dışında itiraf yerine dudaklarından dökülen şey, geçmişte Havre'da geçirdiği gecenin anısı olmuştu.

"Böyle mi düşünüyorsun?" diye mırıldandı Jacques, inanmazlıkla. "Öyle kibar bir havası var ki! Daha bu sabah bana elini uzattı."

"Emin ol buna, her şeyi biliyor. Şu anda bizim böyle koyun koyuna yattığımızı ve sevişiğimizi düşünüyor olmalı. Kanıtlarım var."

Sustu, Jacques'a daha sıkı sarıldı, bu sarılışta kin duygusuyla artan bir sahip olma mutluluğu vardı. Bir süre ürpertiler içinde dalıp gitti ve ardından şöyle dedi:

"Ah! Ondan nefret ediyorum, nefret ediyorum ondan!"

Jacques şaşırdı. Kendisi Roubaud'ya hiç kin duymuyordu. Onu gayet uyumlu buluyordu.

"Bak hele! Neden peki?" diye sordu. "Bizi hiç rahatsız etmiyor ki!"

Séverine cevap vermedi, önceki sözlerini tekrarladı:

"Nefret ediyorum ondan... Artık onu yanımda hissetmek bile bir işkence benim için. Ah! Elimden gelse hemen kaçar, seninle kalırım."

Bu seferde, bu ateşli sevgi ifadesinden etkilenen Jacques onu iyice kendine çekti, tüm bedenini kendisininkine yapıştırdı. Ama ona bu şekilde sokulan Séverine, boynuna gömdüğü dudaklarını çekmeden, yumuşak bir tonda yeniden konuştu:

"Bilmediğin şu ki sevgilim..."

İşte uğursuz, karşı konulmaz itiraf gelmek üzereydi. Bu sefer Jacques bu itirafı hiçbir şeyin erteleyemeyeceğini anladı, çünkü çılgınca bir ait olma arzusundan kaynaklanıyordu. Evin içinde çıt çıkmıyordu, gazete satıcısı kadın bile derin bir uykuya dalmış olmalıydı. Dışarıda Paris karlara gömülmüş, tam bir sessizlik

içindeydi, tek bir araba gürültüsü işitilmiyordu; gece on ikiyi yirmi geçe hareket eden son Havre treni gardaki son canlılığı da alıp götürmüş gibiydi. Soba artık gürüldemiyordu, kor haline gelen ateş sönmek üzereydi, dehşetle açılmış bir göze benzeyen tavandaki kırmızı leke daha da belirginleşmişti. Oda öyle sıcaktı ki, kolları bacakları birbirine karışmış bir halde, gevşek gevşek yattıkları yatak, ağır, boğucu bir pus altında ezilir gibiydi.

"Sevgilim, bilmediğin şu ki..."

Bunun üzerine Jacques da dayanamadı ve konuştu:

"Biliyorum, biliyorum."

"Hayır, kuşkulanıyor olabilirsin, ama bilemezsin."

"Bunu miras için yaptığını biliyorum onun."

Séverine bir hareket yaptı, elinde olmadan sinirli sinirli güldü.

"Ya, evet, miras!"

Sonra, çok az duyulur bir sesle, camlara sürtünen bir pervanenin vızıltısından da az duyulur bir sesle, Başkan Grandmorin'in evinde geçen çocukluğunu anlattı, yalan söylemek, başkanla olan ilişkisini itiraf etmemek istedi, sonra açık sözlü olma gerekliliğine boyun eğdi, her şeyi itiraf ederek bir hafifleme, neredeyse bir zevk duydu. O andan itibaren, hafif bir mırıltıyla hiç ara vermeden konuştu:

"Düşün, burada oldu, bu odada, hatırlarsın, geçen şubatta kaymakamla bir işi vardı, o zaman... Güzel güzel öğle yemeği yemiştik, aynı seninle akşam yemeği yediğimiz gibi, şurada, şu masada. Tabii ki hiçbir şey bilmiyordu, ona hikayeyi anlatamamıştım. Derken eski bir hediye olan bir yüzük yüzünden, bir hiç yüzünden yani, nasıl oldu bilmem her şeyi anladı... Ah sevgilim, bana nasıl davrandığını hayal bile edemezsin!"

Titriyordu, Jacques onun, çıplak teni üzerinde kasılan küçük ellerini hissediyordu.

"Bir yumrukta beni yere serdi... Sonra saçlarımdan tutup sürükledi... Sonra ezmek ister gibi topuğunu yüzüme doğru kaldırıyordu... Yok! Yaşadığım sürece bunu unutmam imkansız. Sonra yine defalarca vurdu, Tanrım! Bir de sana, bana sorduğu bütün o soruları, beni anlatmaya zorladığı bütün o şeyleri söylesem... Görüyorsun ya, çok açık konuşuyorum, sana her şeyi itiraf ediyorum, yoksa sana bunları söylemeye hiç de mecbur değilim. Ama cevap vermek zorunda kaldığım iğrenç sorularla ilgili en ufak bir ipucu bile vermeye cesaret edemem, cevap vermek zorunda kaldım, yoksa beni öldürürdü, bu kesin... Kuşkusuz beni seviyordu, tüm bunları öğrendiğinde çok ızdırap çekmiş olmalı; ve evlenmeden önce bunları ona anlatsaydım daha onurlu davranmış olurdum, kabul ediyorum. Ama anlamak gerek. Eski bir olaydı, unutulmuştu. Ancak gerçek bir vahşi delirebilir kıskançlıktan bu kadar... mesela sen sevgilim, şimdi bunu öğrendin diye beni sevmekten vaz mı geçeceksin?"

Jacques, canlı yılanlar gibi boynuna, beline sıkıca dolanan bu kolların arasında, kıpırtısızca, ölü gibi, düşünceli kalakalmıştı. Böyle bir hikaye hiç aklından geçmediği için büyük bir şaşkınlık içindeydi. Vasiyetname tüm olan biteni açıklamak için yeterli olacakken, her şey nasıl da karmaşıklaşmıştı! Hoş, Jacques için bu daha tercih edilir bir durumdu, karı kocanın para için adam öldürmüş olmamaları, zaman zaman, hatta Séverine'in öpücükleri sırasında bile yaşadığı huzursuzluğun nedeni olan horgörme duygusunun yükünden kurtarıyordu onu.

"Ben seni sevmekten vazgeçeceğim öyle mi, neden? Geçmişin umrumda değil. Bunların benimle hiç ilgisi yok. Sen Roubaud'nun karısısın, pekala başka birinin karısı da olabilirdin."

Bir sessizlik oldu. Birbirlerine nefesleri kesilecek kadar sıkıca sarılıyorlardı, Jacques Séverine'in yuvarlak, kabarık ve diri göğ-

sünü kendi göğsünde hissediyordu.

"Ya! Şu ihtiyarın metresi oldun demek! Yine de tuhaf bir durum bu."

Ama Séverine onun bedenine sürtünerek, dudaklarına kadar yükseldi, bir öpücük verirken şöyle mırıldandı:

"Tek sevdiğim sensin, senden başka kimseyi sevmedim... Diğerleri, ah bir bilsen! Onlarla birlikteyken bunun nasıl bir duygu olduğunu anlamadım bile; oysa sen sevgilim, beni öyle mutlu ediyorsun ki!"

Arzusunu belli ederek, ellerini bedeninde gezdirerek kendini genç adama sunuyor, okşamalarıyla onu da ateşlendiriyordu. Jacques da Séverine gibi arzu dolu olduğu halde, hemen pes etmemek için sarılarak onu durdurmak zorunda kaldı.

"Hayır, hayır, bekle, daha sonra... Peki ya ihtiyar ne oldu?"

Séverine tüm varlığıyla sarsılarak kısık bir sesle itiraf etti:

"Evet, onu öldürdük."

Arzu ürpertisi yerini onu tekrar ele geçiren ölüm ürpertisine bırakıyordu. Bu, bütün kösnül duyguların derinliklerinde yatan yeniden başlayan can çekişme gibiydi. Hafif bir sarhoşluk duygusuyla Séverine bir an soluksuz kaldı. Sonra burnunu tekrar sevgilisinin boynuna gömerek aynı kısık sesle fısıldadı:

"Başkana bizimle aynı ekspres trene binmesini ve Rouen'dan önce ortaya çıkmamasını yazmam için beni zorladı... Ben trende, sürüklendiğimiz felaketi düşünerek çılgın gibi köşemde titriyordum. Karşımda hiç konuşmayan siyahlar giymiş bir kadın oturuyordu. Bu kadından çok korkuyordum. Onu görmüyordum bile, aklımızdan geçenleri okuduğunu ve ne yapacağımızı bildiğini sanıyordum... Paris'ten Rouen'a kadar iki saat böyle geçti. Tek kelime etmedim, uyuduğum sanılsın diye gözlerimi kapayarak hiç kımıldamadım. Roubaud'nun da yanımda kıpır-

damadan durduğunu hissediyordum ve beni asıl korkutan, tam olarak ne yapmaya karar verdiğini tahmin edemesem de kafasından geçen korkunç şeyleri biliyor olmamdı... Ah, düdük sesleri, sarsıntılar ve tekerlek gıcırtıları arasında, kafamda dönüp duran binbir düşünceyle nasıl bir yolculuktu o!"

Jacques dudaklarını onun güzel kokulu, gür saçlarının arasına daldırmış, farkında değilmiş gibi uzun uzun, düzenli aralıklarla öpüyordu.

"Ama mademki aynı kompartımanda değildiniz, onu nasıl öldürdünüz?"

"Dur, anlayacaksın... Bu, kocamın planıydı. Gerçi başarmasında şansın da yardımı oldu... Rouen'da on dakika mola verildi. Trenden indik, bacaklarımızın uyuşukluğunu gidermek amacıyla yürüyormuşuz gibi yaparak başkanın özel bölmesine kadar yürümemiz için beni zorladı. Ve orada başkanı kapıda görünce, sanki trende olduğunu bilmiyormuş gibi şaşırmış numarası yaptı. Peronda insanlar itişip kakışıyor, büyük bir kalabalık ertesi gün Havre'da yapılacak bir şenlik için ikinci mevki vagonlara hücum ediyordu. Kapılar kapanmaya başladığı zaman, onunla beraber yolculuk etmemizi isteyen başkanın ta kendisiydi. Ben kem küm ettim, valizimiz olduğunu söyledim; ama o itiraz ediyor, herhalde bizi soymayacaklarını, kendisi Barentin'de ineceğine göre bizim de orada kendi kompartımanımıza dönebileceğimizi söylüyordu. Kocam gidip valizimizi getirmek ister gibi, bir an kararsız kaldı. O an kondüktör düdük çalınca beni başkanın özel bölmesine itti, kendisi de çıktı, kapıyı ve pencereyi kapadı. Nasıl oldu da bizi görmediler, bunu hâlâ anlamıyorum. Bir sürü insan koşturuyordu, görevliler şaşkına dönmüştü, sonuç olarak her şeyi açıkça gören bir tanık çıkmadı. Ve tren ağır ağır gardan ayrıldı."

Séverine o sahneyi yeniden yaşıyormuş gibi birkaç saniye sustu. Kol ve bacakları gevşemiş, sol uyluğu seğirerek, o farkında olmadan ritmik bir hareketle genç adamın dizine dokunuyordu.

"Ah, o özel bölmede yerin ayağımın altından kaydığını hissettiğim o ilk dakika! Sersem gibiydim, önce valizimizden başka bir şey düşünmedim: Onu nasıl geri alabilirdik? Orada bırakırsak bizi ele vermez miydi? Bunların hepsi bana aptalca, imkansız geliyordu; bir çocuğun tasarladığı ve gerçekleştirmesi için insanın çıldırmış olması gereken bir kabus cinayeti gibiydi. Hemen ertesi gün suçumuz ortaya çıkacak, tutuklanacaktık. Bu yüzden kocamın vazgeçeceğini, böyle bir şey olmayacağını, olamayacağını düşünerek kendimi rahatlatmaya çalışıyordum. Ama hayır, sadece onun başkanla konuşmasını izlemek bile kararının değişmediğini, acımasız olduğunu anlamama yetiyordu. Bununla birlikte çok sakindi, hatta her zamanki tavırlarıyla, neşe içinde konuşuyordu; niyetinde ısrarlı olduğunu sadece zaman zaman bana diktiği sabit bakışları ele veriyordu. Benim bilmediğim, kendisinin belirlediği bir noktada, belki bir, belki iki kilometre sonra onu öldürecekti: Bu kesindi, diğerini, yani biraz sonra hayatta olmayacak adamı sarmalayan sakin bakışlarında bile bu açıkça görülüyordu. Hiçbir şey söylemiyordum, içten gelen titrememi, bana baktıkları zaman gülümser gibi yaparak saklamaya çalışıyordum. Peki neden bütün bunlara engel olmayı düşünmedim? Sonradan düşündüğümde, kapıdan bağırmaya başlamadığıma ya da imdat kolunu çekmediğime şaşırdım. O an felç olmuş gibiydim, kendimi tamamen güçsüz hissediyordum. Herhalde kocamı haklı görüyordum ve mademki sevgilim sana her şeyi söylüyorum, şunu da itiraf etmeliyim: Her şeye rağmen, tüm varlığımla diğerine karşı onunlaydım, çünkü ikisi de bana sahip olmuştu, öyle değil mi? Ve kocam gençti, halbuki diğeri...

Of, o diğerinin okşamaları... Neyse, ne bileyim! İnsan hiç yapamayacağını sandığı öyle şeyler yapıyor ki... Bir tavuğu bile kesmeye cesaret edemeyeceğimi düşünüyorum da... Ah, o tufan gecesinde hissettiklerim! İçimde uğuldayan o korkunç karanlık!"

Jacques, kollarının arasındaki bu incecik, kırılgan yaratığı artık ulaşılmaz, bahsettiği kapkara derinliklerden bile daha dipsiz buluyordu. Onu kendisine sıkıca bağlasa bile, içine giremeyecekti. Birbirlerinin kollarındayken kesik kesik anlatılan bu cinayet hikayesi genç adamı heyecanlandırıyordu.

"Söyle bakayım, kocanın ihtiyarı öldürmesine yardım ettin mi?"

Séverine bu soruya cevap vermeksizin anlatmaya devam etti:

"Ben bir köşede duruyordum. Kocam, diğer köşede oturan başkanla benim aramdaydı. Gelecek seçimlerden bahsediyorlardı. Kocamın sabırsızlanmış gibi, nerede olduğumuzu anlamak için arada bir eğilip dışarıya göz attığını görüyordum. Her defasında ben de onun bakışlarını takip ediyor, ne kadar yol aldığımızı anlamaya çalışıyordum. Gece soluktu, ağaçlar kara yığınlar halinde art arda geçiyordu. Ve o güne kadar öylesini hiç duymadığım tekerlek gıcırtıları, öfkeli ve inleyen korkunç sesler, ölmek üzere olan hayvanların ulumasına benzer iç karartıcı iniltiler vardı. Tren son hızla ilerliyordu... Aniden ışıklar göründü, bir garın yapılarının arasından geçerken trenin gürültüsü yankılar yaptı. Maromme'a gelmiştik, Rouen'a iki buçuk fersah uzaklıktaydık. Önümüzde Malaunay, sonra da Barentin vardı. Öyleyse bu iş nerede olacaktı? Son dakikayı mı beklemek gerekecekti? Artık ne zamanın, ne de mesafelerin farkındaydım, düşen bir taş gibi kendimi karanlıklar arasındaki bu sağırlaştırıcı düşüşe bırakıyordum ki, Malaunay'yi geçerken aniden anladım: Bu iş bir kilometre ötedeki tünelde olacaktı. Kocama döndüm, göz göze geldik: Evet tünelde, iki dakika sonra... Tren hızla yoluna devam

ediyordu, Dieppe kavşağını geçtik, görevinin başındaki makasçıyı fark ettim. Oradaki yamaçlarda kollarını kaldırmış birtakım adamların bize küfürler ettiklerini net bir şekilde gördüm. Sonra lokomotif uzun uzun düdük çaldı: Tünelin ağzındaydık... Ve tren tünele girdiğinde, aman Tanrım o basık tavanın altında o ne gürültüydü öyle! Örse vuran çekicin sesini bilirsin ya, onun gibi demir şakırtılarıydı işte ve o şaşkınlık ânında bu sesler bana gökgürültüsü gibi geliyordu."

Séverine tir tir titriyordu, konuşmasını kesti ve değişmiş bir sesle, neredeyse gülerek sürdürdü sözlerini:

"Soğuğu hâlâ iliklerinde hissetmek ne saçma, değil mi sevgilim? Halbuki burada, senin yanında sıcacığım ve öyle mutluyum ki!.. Hem sonra biliyorsun, artık korkacak bir şey kalmadı: Dosya kapandı, yetkililer bu işi açığa çıkarmak konusunda bizim kadar bile istekli değiller... Oh! Anladım, çok rahatım."

Sonra, tam anlamıyla gülerek ekledi:

"Mesela sen bizi çok korkuttun, bununla övünebilirsin!.. Sahi söylesene, bu hep benim kafamı karıştırdı: Tam olarak ne görmüştün?"

"Yargıcın odasında söylediklerimden başka bir şey görmedim: Sadece bir adamı boğazlayan başka bir adam. Bana karşı öyle tuhaf davranıyordunuz ki, sonunda şüphelendim. Bir an için kocanı bile tanımıştım... Yine de, ancak daha sonra emin oldum..."

Genç kadın Jacques'ın sözünü neşeyle kesti:

"Evet, parkta sana hayır dediğim gün, hatırlıyor musun? Paris'te ilk defa baş başa olduğumuz gün. Ne garip! Sana biz değildik diyordum ve kesinlikle biliyordum ki, sen bunun tersini anlıyordun. Sanki sana her şeyi anlatmış gibiydim, değil mi? Oh, sevgilim bunu çok düşündüm ve görüyor musun, galiba seni o

günden beri seviyorum."

Bir tür coşkuyla, birbirlerinin içinde erircesine sarıldılar. Séverine kaldığı yerden devam etti:

"Tren tünelin içinde ilerliyordu. Çok uzun o tünel. Üç dakika sürüyor. Ben bir saat kaldık zannettim... Gıcırdayan rayların sağır edici gürültüsü yüzünden başkan artık konuşmuyordu. O son dakika kocamın da dizlerinin bağı çözülmüş olacak ki, hâlâ hareket etmiyordu. Lambanın oynaşan ışığında, sadece kulaklarının mosmor kesildiğini görüyordum... Yeniden düzlüğe çıkmamızı mı bekleyecekti? Bence artık bu iş o kadar elzem, o kadar vazgeçilmezdi ki, tek bir isteğim kalmıştı: Beklemenin verdiği acıdan kurtulmak. Madem yapılması gerekiyordu, neden onu hâlâ öldürmüyordu? Korku ve acıdan öylesine çileden çıkmıştım ki, buna bir son vermek için mümkün olsa bıçağı ben alacaktım... Bana baktı, bu duygularım mutlaka yüzümden okunuyor olmalıydı. Ve birden atıldı, kapıya doğru dönmüş olan başkanı omuzlarından tuttu. Başkan korkmuş ve içgüdüsel bir silkinişle elinden kurtulmuştu, başının tam üstündeki imdat düğmesine uzandı. Düğmeye dokunduğunda, diğeri onu yakalayıp öyle şiddetle kanepeye doğru itti ki, adam iki büklüm oldu. Ağzı şaşkınlık ve korkudan açılmış, trenin gürültüsü içinde boğulan çığlıklar atıyordu; kocamın öfkeden tizleşen bir sesle durmadan 'Domuz! Domuz! Domuz!' diye bağırdığını duyuyordum. Sonra gürültü azaldı, tren tünelden çıkıyordu, kara ağaçların art arda geçtiği soluk kırlar tekrar göründü... Ben mümkün olduğunca uzakta, arkalığın örtüsüne yapışmış, kaskatı duruyordum. Boğuşma ne kadar sürdü bilmiyorum, belki birkaç saniye. Ama bana bir türlü bitmiyormuş, artık bütün yolcular çığlıkları duyuyormuş, ağaçlar bizi görüyormuş gibi geliyordu. Açtığı bıçağı elinde tutan kocam, başkanın tekme darbeleriyle

uzaklaştırılıyor, özel bölmenin hareketli zemininde sendeliyor ve bir türlü vuramıyordu. Neredeyse dizlerinin üstüne düşecekti, bu arada tren tüm hızıyla ilerliyor, düdüğünü çala çala bizi Croix-de-Maufras Geçidi'ne yaklaştırıyordu... Bunun üzerine, nasıl olduğunu sonradan hatırlayamadığım bir şekilde, debelenen adamın bacaklarına atıldım. Evet, bir paket gibi kendimi bırakarak, kımıldatamasın diye tüm ağırlığımı bacaklarına verdim. Hiçbir şey görmedim, ama her şeyi hissettim: Boğaza saplanan bıçak darbesini, bedenin uzunca bir süre titremesini, kırılan bir saat zembereği gibi üç hıçkırıkla gelen ölümü... Ah! O can çekişme titreyişini hâlâ bedenimde hissediyorum!"

Jacques, doymak bilmez bir ifadeyle, soru sormak için Séverine'in sözünü kesmeye çalıştı. Fakat genç kadın bitirmek için sabırsızlanıyordu.

"Hayır, bekle... Ben ayağa kalktığım sırada son hızla Croix-de-Maufras'nın önünden geçiyorduk. Evin kapalı cephesini, ardından da bekçi kulübesini açık seçik gördüm. Barentin'e daha dört kilometre, en fazla beş dakika vardı. Ceset sıranın üzerinde iki büklüm duruyor, ondan akan kan yerde büyük bir birikinti meydana getiriyordu. Kocam ayakta sersem gibi trenin hareketleriyle sallanıyor, bıçağı mendiliyle silerek cesede bakıyordu. Bu böyle bir dakika sürdü, ne o, ne de ben kurtuluşumuz için bir şey yapmıyorduk. Cesedi yanımızda tutarsak, burada kalırsak, Barentin'e vardığımızda belki de her şey ortaya çıkacaktı. Fakat o, bıçağı cebine koymuştu, kendine gelmeye başlıyordu. Cesedin üstünü aradığını, saatini, parasını, bulduğu her şeyi aldığını gördüm; sonra kapıyı açtı, kendisine kan bulaşmasından korktuğu için cesedi kucaklamadan tüm gücüyle yola itmeye çalıştı. 'Yadım etsene! Benimle beraber sen de it!' Denemedim bile, artık kollarımı, bacaklarımı hissedemiyordum. 'Tanrı aşkına! Be-

nimle itecek misin şunu?' Önce başı çıkmış, basamağa kadar sarkmıştı, ama vücudu tortop olmuş bir türlü çıkmıyordu. Tren hızla yola devam ediyordu. Nihayet güçlü bir sarsıntıyla ceset biraz kımıldadı ve tekerleklerin gürültüsü arasında gözden kayboldu. 'Ah, domuz! Bitti artık!' Sonra battaniyeyi toplayıp onu da attı. Artık yalnızca ikimiz kalmıştık, kanepenin üzerindeki kan gölünün karşısında ayakta duruyor, oturmaya cesaret edemiyorduk... Kapı ardına kadar açılmış, çarpıp duruyordu; ben şaşkınlık ve yorgunluktan kocamın da inip yok olduğunu önce anlamadım. Geri geldi. 'Haydi çabuk, kafamızın kesilmesini istemiyorsan beni takip et!' dedi. Ben kımıldayamıyordum, kocam ise sabırsızlanıyordu. 'Tanrı aşkına, gel artık! Kompartımanımız boş, oraya dönelim.' Boş muydu? Demek ki kompartımanımıza gitmişti. Hiç konuşmayan, varlığıyla yokluğu belli olmayan siyahlı kadının bir köşede olmadığından emin miydi? 'Geliyor musun, yoksa seni de diğeri gibi yola fırlatayım mı?' Tekrar vagona girmişti; beni deli gibi, kabaca itiyordu. Kendimi bir anda ellerim bakır çubuğa yapışmış bir halde, dışarıda, basamakların üzerinde buldum. O da arkamdan inmiş, kapıyı dikkatlice kapatmıştı. 'Haydi yürüsene!' diyordu. Fakat şiddetle esen rüzgar beni kamçılıyor, trenin hızından başım dönüyor ve ilerlemeye cesaret edemiyordum. Saçlarım dağılmıştı, çubuğun kaskatı kesilen parmaklarımdan kayacağını sanıyordum. 'Yürüsene yahu!' diyordu kocam. Beni sürekli itiyordu, bir elimi bırakıp diğer elimle tutunarak, vagonlara yapışa yapışa, bacaklarıma dolanan eteğimin şakırtıları arasında ilerlemek zorunda kaldım. Uzakta, bir tepenin ardında Barentin istasyonunun ışıkları görünmüştü bile. Trenin düdüğü çalmaya başladı. 'Haydi yürü Tanrı'nın cezası!' Ah, o ne cehennem gürültüsüydü öyle! Ya o, güçlükle yürümeye çalıştığım korkunç sarsıntı! Sanki bir fırtınaya tutulmuş

bir saman çöpü gibi sürükleniyordum sanki biraz sonra bir duvara yapışıp kalacaktım. Arkamdan kırlar geçiyor, ağaçlar kendi üzerlerinde dönerek çılgınca peşimden koşuyor, yanlarından geçerken her biri kısa bir feryat koparıyordu. Vagonun sonunda, bir sonraki vagonun basamağına ulaşıp çubuğu tutmak için atlamam gerektiğinde cesaretim tükendi, durdum. Kesinlikle gücüm yetmeyecekti. 'Yürüsene yahu!' Üzerimdeydi, beni itiyordu, gözlerimi kapadım, nasıl oldu bilmiyorum, düşmemek için tırnaklarıyla tutunan bir hayvanın içgüdüsüyle ilerledim. Nasıl oldu da bizi görmediler, bunu da bilmiyorum. Üç vagonun önünden geçtik; içlerinden biri ikinci mevkiydi ve tıklım tıklım doluydu. Lambanın ışığında sıralanmış başlar gördüğümü hatırlıyorum; onlarla bir gün karşılaşırsam sanırım hepsini hatırlarım: Kızıl favorili şişman bir adamın, özellikle de eğilmiş gülen iki genç kızın başını. Kocam sürekli, 'Yürüsene Tanrı aşkına! Yürüsene Tanrı aşkına!' diyordu. Sonrasını bilmiyorum, Barentin'in ışıkları yaklaşıyordu, lokomotif düdük çalıyordu, son hissettiğim şey sürüklendiğim, saçlarından çekilip götürüldüğüm oldu. Kocam beni tutmuş, omzumun üzerinden kapıyı açmış ve beni kompartımanın içine fırlatmış olmalı. Durduğumuzda nefes nefese, yarı baygın bir halde bir köşedeydim; hiç kımıldamaksızın, kocamın Barentin garının şefiyle birkaç kelime konuştuğunu duydum. Sonra tren yine hareket etti, o da bitkin bir halde kanepeye yığıldı. Havre'a kadar ağzımızı açmadık. Of! Ondan nefret ediyorum, bana çektirdiği işkencelerden dolayı ondan nefret ediyorum! Ve sen sevgilim, bana böylesine büyük bir mutluluk verdiğin için seni seviyorum."

Bu uzun öykünün ateşli anlatımından sonra Séverine'in son sözleri, anılarının onda yeniden uyandırdığı nefret duygularının arasında mutluluğa duyduğu bir ihtiyaç çığlığı gibiydi. Fakat

genç kadının altüst ettiği ve aynı onun gibi yanıp tutuşan Jacques onu yine durdurdu.

"Hayır, hayır bekle... Sen onun bacaklarına bastırıyordun, öldüğünü hissettin değil mi?"

Genç adamda yabancı bir duygu uyanıyor, içinden vahşi bir dalga yükseliyor, beynini kızıl bir görüntü dolduruyordu. Cinayeti merak ediyordu.

"Ya bıçak, bıçağın girdiğini hissettin mi?"

"Evet, boğuk bir darbeydi."

"Ya! Boğuk bir darbe demek... Yırtılına değildi, emin misin?"

"Yok, sadece bir vuruş."

"Ya sonra, bir kere titredi, öyle mi?"

"Evet, üç kere titredi. Ah! Vücudu nasıl da boydan boya titredi. Öylesine uzun titreyişlerdi ki, ayaklarına kadar takip edebildim."

"Sarsıldıkça kaskatı oluyordu, değil mi?"

"Evet, birincisi çok güçlüydü, diğer ikisi daha zayıftı."

"Ve öldü. Ya sen, onun böyle bir bıçak darbesiyle ölmesi sende ne gibi duygular uyandırdı?"

"Bende mi? Oh, bilmiyorum."

"Bilmiyor musun, neden yalan söylüyorsun? Haydi anlat bana, sende nasıl duygular uyandırdı, açıkça anlat. Acı mı?"

"Hayır, hayır, acı değil!"

"Peki, zevk mi?"

"Zevk mi! Ah, hayır, zevk değildi!"

"Peki öyleyse ne sevgilim? Yalvarırım bana her şeyi anlat... Bir bilsen... Ne hissedildiğini anlat bana."

"Tanrım, insan bunu anlatabilir mi?.. Korkunç bir şey, insanı uzağa, çok uzağa götürüyor. O an, bütün yaşamımdan daha uzundu."

Jacques dişlerini sıkıp, ağzında bir şeyler geveleyerek bu kez Séverine'e sarılmıştı; Séverine de ona. Kızışma döneminde birbirlerini parçalayan hayvanların acılı şehvetiyle, ölümün derinliklerinde aşkı bularak birleştiler. Sadece boğuk solukları duyuluyordu. Tavandaki kızıl yansıma kaybolmuştu; soba sönmüştü, dışarının korkunç soğuğuyla oda da buz gibi oluyordu. Karın örttüğü Paris'ten tek bir ses yükselmiyordu. Yalnızca bir an bitişikte, gazete satan kadının evinden horultular duyuldu. Sonra her şey uyuyan evin karanlığında kaybolup gitti.

Séverine'i kollarında tutan Jacques, onun yıldırım çarpmış gibi karşı konulmaz bir uykuya teslim olduğunu hissetti. Yolculuk, Misard'lardaki uzun bekleyiş ve bu hummalı gece onu halsiz bırakmıştı. Çocuk gibi, "İyi geceler" diye sayıklayıp, düzenli soluklarla uykuya dalmıştı bile. Guguklu saat üçü çalıyordu.

Jacques yaklaşık bir saat daha, onu yavaş yavaş uyuşmaya başlayan sol kolunda tuttu. Sanki karanlıkta görünmez bir el inatla açıyormuş gibi, gözlerini kapayamıyordu. Artık gecenin karanlığına gömülmüş odada hiçbir şeyi, ne sobayı, ne mobilyaları, ne de duvarları seçemiyordu; pencerelerin kımıltısız ve solgun iki çerçevesini görmek için, rüyadaymışçasına hafifçe dönmesi gerekiyordu. Ezici yorgunluğuna rağmen beynindeki yoğun faaliyet onu uyanık tutuyor, kafasında hep aynı fikirler dolaşıyordu. Büyük bir gayretle uyumaya çalışıp da tam uykuya dalarken, her seferinde aynı saplantı yine başlıyor, hep aynı görüntüler gözünün önünden geçiyor, aynı duyguları uyandırıyordu. Açık ve sabit bakan gözlerine gölgeler dolarken, bir makine düzeniyle kafasında dönüp duran şey, tüm ayrıntılarıyla o cinayetti. Yeniden canlanıp duruyordu, hep aynı, sürekli ve çıldırtıcı. Bıçak boğuk bir sesle boğaza saplanıyor, beden üç kere uzun uzun titriyor, hayat ılık bir kan dalgasıyla, ellerinin üzerinden

akar gibi hissettiği kızıl bir dalgayla kaybolup gidiyordu. Yirmi kere, otuz kere bıçak saplandı, beden çırpındı. Görüntü gitgide büyüyor, onu soluksuz bırakıyor, içinden taşıyor, geceyi parçalıyordu. Ah! Buna benzer bir bıçak darbesi de o indirse, bu ulaşılmaz arzuya erişse, o anda ne hissedildiğini anlasa, bütün bir ömürden daha uzun süren o ânı bir tatsa!

Jacques gitgide daha zor nefes aldığından, kolunun üzerindeki Séverine'in ağırlığı yüzünden uyuyamadığını düşündü. Usulca sıyrıldı ve genç kadını uyandırmadan yanına yerleştirdi. Önce rahatladı ve nihayet uyuyabileceğini sanarak daha rahat nefes almaya başladı. Fakat tüm çabasına rağmen, görünmez parmaklar gözkapaklarını açmaya devam etti; ve cinayet kanlı hatlarıyla karanlıkta yeniden belirdi, bıçak saplandı, beden çırpındı. Kızıl bir yağmur karanlığı boyuyor, boğazdaki geniş kesik, baltayla yarılmış gibi açılıyordu. Mücadeleden vazgeçti, bu inatçı görüntünün pençesinde sırtüstü yattı. Beyninin on kat hızlı çalıştığını hissediyor, içinde bir makine homurtusu duyuyordu. Bu çok uzaktan, gençliğinden gelen bir sesti. Oysa iyileştiğini sanmıştı, çünkü o istek bu kadına sahip olduğundan bu yana, aylardan beri canlanmamıştı. Ve biraz evvel genç kadının kendisine sımsıkı sokulup sarılarak, kulağına fısıldadığı bu cinayet hikayesi, o eski arzusunu geçmiştekinden çok daha yoğun bir şekilde uyandırmıştı. Ondan uzaklaşmıştı, teninin en ufak temasında yanacakmış gibi, Séverine'in bedenine değmemeye çalışıyordu. Altındaki döşek kor haline gelmiş gibi, sırtı boyunca dayanılmaz bir sıcaklık yükseliyordu. Ensesi karıncalanıyor, sanki kızgın çivilerle deliniyormuş gibi geliyordu. Bir an ellerini yorgandan dışarı çıkarmaya çalıştı, fakat elleri hemen donuyor ve onu ürpertiyordu. Ellerinden korkarak onları tekrar yorganın altına soktu; önce karnının üzerinde kenetledi, sonra ellerinin

kendi isteği dışında bir işe kalkışıp kötü bir şeyler yapmasından korkarak onları kalçasının altına kaydırıp orada hapsetti.

Jacques guguklu saatin her çalışını sayıyordu. Saat dördü, beşi, altıyı çaldı. Günün doğmasını iple çekiyor, şafağın kabusu kovacağını umut ediyordu. Bu yüzden pencereye doğru dönmüş, camları gözlüyordu. Fakat orada hâlâ karın belli belirsiz aksinden başka bir şey yoktu. Beşe çeyrek kala, Havre ekspres treninin sadece kırk dakikalık bir gecikmeyle geldiğini duymuştu, bu da gidiş gelişin düzeldiğini gösteriyordu. Ve saat ancak yediyi geçtiğinde camlar yavaşça, donuk bir ışıkla ağardı. Mobilyaların dalgalanır gibi göründüğü bu belirsiz ışıkla oda nihayet aydınlandı. Soba, dolap, büfe tekrar ortaya çıktı. Gözkapaklarını hâlâ kapayamıyordu, tersine, görme ihtiyacıyla gözleri yanıyordu. Henüz odanın içi yeterince aydınlanmadan, dün akşam pasta kesmek için kullandığı bıçağı görmekten ziyade hissetti. Artık bu bıçaktan başka bir şey görmüyordu, sivri uçlu küçük bir bıçaktı bu. Gün ilerliyor ve ışık sanki sadece bıçağın o ince ucunda ışıldamak için odaya giriyordu. Ellerinden duyduğu korku, onları vücuduna daha sıkı yapıştırmasına neden oldu, çünkü hareketlendiklerini ve iradesinden çok daha güçlü bir biçimde isyan ettiklerini hissediyordu. Bu eller artık kendisine ait olmaktan çıkacak mıydı? Kendisine bir başkasından gelen eller, insanların ormanlarda hayvanları boğdukları dönemlerde yaşamış bir atadan miras kalan eller!

Jacques bıçağı görmemek için Séverine'e doğru döndü. Genç kadın büyük bir yorgunlukla, bir çocuk gibi soluk alarak huzurla uyuyordu. Gür, siyah saçları çözülerek omuzlarına kadar inmiş, koyu renkli bir yastık gibi görünüyordu; ve çenesinin altında, saç bukleleri arasından süt beyazlığındaki narin ve yumuşacık boğazı seçiliyordu. Jacques genç kadına onu hiç tanımıyor-

muş gibi baktı. Oysa ona tapıyordu, nereye giderse gitsin hayali hep gözünün önünde duruyordu, lokomotifini kullanırken bile Séverine'e duyduğu istek içini heyecanla dolduruyordu; öyle ki, bir gün işaretlere aldırmadan son hızla bir istasyondan geçerken son anda bir düşten uyanır gibi kendine gelmişti. Fakat bu beyaz boğazın görüntüsü onu ani ve karşı konulamaz bir büyülenmişlikle kendine çekiyordu; ve henüz bilinçli bir korkuyla, masanın üzerindeki bıçağı alarak, bu kadın etine sapına kadar daldırma ihtiyacının gittikçe içinde büyüdüğünü hissediyordu. Saplanan bıçağın boğuk sesini duyuyor, bedenin üç kere titrediğini ve ölümün kızıl bir dalgayla bedeni kaskatı yaptığını görüyordu. Bu saplantıdan kurtulmak için kendisiyle savaşıyor, geçen her saniye iradesini biraz daha kaybediyordu, içgüdüsel tepkilere yenilmiş bir halde o uç noktadaki sabit fikre teslim olmuş gibiydi. Çevresindeki her şey bulanıklaştı, isyan eden elleri onları saklama gayretine üstün gelerek çözüldü, kurtuldu. Ve Jacques bundan böyle onlara hâkim olamayacağını, Séverine'e bakmaya devam ederse istediklerini yapacaklarını anlayınca, kalan son gücüyle kendisini yataktan attı, sarhoş gibi yerde yuvarlandı. Orada toparlandı, ayakları yerdeki eteklere takılınca yeniden düşecek gibi oldu. Sendeliyor, sersem gibi kıyafetlerini arıyordu; aklında tek bir düşünce vardı: Çabucak giyinip bıçağı almak ve sokakta başka bir kadını öldürmek. İsteği bu kez ona fazla acı veriyordu, mutlaka bir kadın öldürmeliydi. Bir türlü pantolonunu bulamıyordu, üç kere dokunduktan sonra ancak onun pantolon olduğunun farkına vardı. Binbir güçlükle ayakkabılarını giydi. Ortalık iyice aydınlandığı halde, oda ona kızıl dumanlarla dolmuş, dondurucu bir şafak sisine bürünmüş gibi geliyordu. Ateşlenmiş gibi titriyordu; nihayet giyinmiş, kaldırımda rastladığı ilk kadını öldüreceğinden emin bir şekilde bıçağı alarak ceke-

tinin yenine saklamıştı ki, bir çarşaf hışırtısı ve yataktan gelen derin bir iç çekiş, onu beti benzi atmış bir halde, masanın yanında çivilenmiş gibi durdurdu.

Séverine uyanıyordu.

"Ne oldu sevgilim, hemen çıkıyor musun?"

Jacques, genç kadının tekrar uykuya dalacağını ümit ederek ona bakmıyor, cevap vermiyordu.

"Nereye gidiyorsun sevgilim?"

"Hiç," diye geveledi genç adam. "İşle ilgili... Sen uyu, döneceğim."

Bunun üzerine Séverine, uyuşmuş gibi gözlerini kapayarak anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı.

"Ah! Uykum var, uykum var... Bana sarıl sevgilim."

Ama Jacques kımıldamıyordu, çünkü çok iyi biliyordu ki, elinde bu bıçakla onun yanına gider de, çıplaklığı ve dağınıklığı içinde ne denli narin ve güzel olduğunu bir kez olsun görürse, iradesi tamamen gidecekti. İstemese de eli kalkacak, bıçağı boğazına saplayacaktı.

"Sevgilim, sarıl bana..."

Sesi yavaşlıyordu, yumuşacık bir mırıltıyla tekrar tatlı bir uykuya daldı. Jacques da çılgın gibi kapıyı açtı ve kaçtı.

Jacques kendisini Amsterdam Sokağı'nın bir kaldırımında bulduğunda saat sekizdi. Karlar henüz süpürülmemişti, tek tük gelip geçenlerin ayak sesleri duyuluyordu. Gözüne hemen yaşlı bir kadın ilişti, fakat kadın Londra Sokağı'nın köşesini dönüyordu, onu takip etmedi. Birileri Jacques'a dirsekleriyle çarptı, yeninde sakladığı ve ucu yukarı dönük bıçağı sıkarak Havre Meydanı'na doğru ilerledi. On dört yaşlarında bir kız çocuğu karşıdaki evden çıkıyordu, Jacques yolu geçti ve kız yandaki fırına girdikten sonra ancak oraya ulaştı. O kadar sabırsızdı ki bekle-

medi, daha ileride başka bir kadın bulma ümidiyle yürümeye devam etti. Bu bıçakla odadan çıktığından beri, artık hareket eden kendisi değildi, içinin derinliklerinde devindiğini sık sık hissettiği ötekiydi: Çok uzaklardan gelen, atalarından miras aldığı cinayet işleme dürtüsüyle yanan o yabancıydı. Daha önce öldürmüştü, yine öldürmek istiyordu. Ve Jacques çevresindekileri rüyada gibi algılıyordu, çünkü her şeye saplantısının ardından bakıyordu. Günlük yaşamı sanki yok olmuştu; geçmişe ait hiçbir anısı, geleceğe ilişkin hiçbir beklentisi olmadan, tamamen ihtiyacının saplantısıyla uyurgezer gibi yürüyordu. Yürüyen bedeninde kişiliği yoktu. Ona sürtünüp önüne geçen kadınlar hızını artırmasına neden oldular; ve tam onlara yetişmişti ki, bir adam kadınları durdurdu. Üçü gülüşüp konuşuyordu. Bu adam Jacques'ı rahatsız ettiğinden, yanından geçmekte olan esmer, ince bir şala sarınmış, yoksul görünüşlü bir başka kadını izlemeye başladı. Kadın küçük adımlarla yürüyordu, mutlaka nefret ettiği, zor ve az kazançlı bir işe gidiyor olmalıydı, çünkü hiç acele etmiyordu, umutsuz ve üzgün bir ifadesi vardı. Jacques'ın da acelesi yoktu; şimdi elinde bir kadın olduğuna göre artık acele etmesine gerek kalmamıştı, şimdi sadece bıçağı rahatça saplayacağı yeri seçmek için bekleyecekti. Kadın bu gencin kendisini izlediğini fark etmiş olmalıydı, kendisinden herhangi bir şey talep edilmesi karşısında şaşırmış, derin bir üzüntü okunan gözlerini ona çevirmişti. Kadın onu Havre Sokağı'nın ortasına kadar getirmişti, genç adama doğru iki kere daha dönmüş ve her defasında, yenine sakladığı bıçağı çıkararak boğazına saplamasına engel olmuştu. Gözlerinde öylesine üzgün ve yalvaran bir ifade vardı ki! Daha ötede, kaldırımdan inerken bıçağı saplayacaktı. Sonra aniden, ters yönde ilerleyen bir başka kadının peşine düşmek için geri döndü. Bunun herhangi bir nedeni yoktu, sadece kadın

o anda oradan geçiyordu, işte o kadar.

Jacques kadının peşinden gara kadar geldi. Kadın çevik ve sesli adımlarla yürüyordu; ve gerçekten çok güzeldi, en fazla yirmi yaşındaydı, yapılı ve şarışındı, yaşama mutlulukla gülen güzel gözleri vardı. Bir erkeğin kendisini izlediğini fark etmedi bile; herhalde acelesi vardı, çünkü Havre avlusunun peronunu büyük bir çeviklikle tırmandı, büyük salona çıktı, kavşak hattı gişelerine doğru koşarcasına ilerledi. Kadın Auteuil'e birinci mevki bilet isteyince, Jacques da bir bilet alarak bekleme salonları boyunca onu takip etti, perona geldi, kompartımana kadar onunla yürüdü ve kompartımanda kadının yanına oturdu. Tren hemen hareket etti.

"Daha vaktim var," diye düşündü, "tren bir tünele girince öldürürüm."

Fakat karşılarında yaşlı bir kadın oturuyordu, kompartımana ondan başka da binen olmamıştı. Genç kadını tanımıştı.

"Ah, siz misiniz? Böyle erken bir saatte nereye gidiyorsunuz?"

Diğeri, çaresizliğini gösteren komik bir hareket yaparak kahkahayı bastı.

"Demek ki birine rastlamadan bir şey yapmak mümkün değil. Umarım beni ele vermezsiniz... Yarın kocamın doğum günü. O, işe gitmek için evden çıkar çıkmaz ben de fırladım, Auteuil'e gidiyorum. Orada bir bahçıvan var, kocam onda bir orkide görmüş, unutamıyor... Ona sürpriz yapacağım, anlarsınız ya."

Yaşlı kadın anlayışlı ve duygulu bir ifadeyle başını sallıyordu.

"Ya bebek? O nasıl?"

"Ufaklık mı, ah, gerçekten çok sevimli... Bildiğiniz gibi sekiz gün önce onu memeden kestim. Çorbasını nasıl içiyor, bir görseniz... Hepimiz çok iyiyiz, bu çok utanç verici."

Daha yüksek sesle gülüyor, kıpkırmızı dudaklarının arasın-

dan beyaz dişleri görünüyordu. Onun sağında oturan Jacques bıçaklı elini arkasına saklamış, bu durumun bıçaklamak için çok elverişli olduğunu düşünüyordu. Sadece kolunu kaldırıp biraz çevirecek, böylece kadın elinin altında olacaktı. Fakat Batignolles Tüneli'ne girdiklerinde, şapkanın şeritlerini düşünerek durdu.

"Şurada bana engel olacak bir düğüm var," diye düşündü. "Emin olmalıyım."

İki kadın neşeyle konuşmaya devam ediyordu.

"Görüyorum ki mutlusunuz."

"Ah, ne kadar mutlu olduğumu bir anlatabilsem! Sanki rüyadayım... İki yıl önce bir hiçtim. Hatırlarsanız, teyzemin evinde hiç mutlu değildim ve tek bir çeyizim bile yoktu... O geldiği zaman titrerdim, onu öylesine çok severdim ki. Fakat çok yakışıklı ve zengindi... Ve o şimdi bana ait, benim kocam ve ikimizin bir bebeği var! Söylüyorum ya, bu kadarı çok fazla."

Şeritlerin düğümünü inceleyen Jacques, aşağıda siyah bir kadifeye bağlı, iri bir altın madalyon fark etti ve her şeyi hesapladı.

"Sol elimle boynundan yakalarım, başını geriye iterek madalyonu çekerim, böylece boğazı ortaya çıkar."

Tren ikide bir duruyor, sonra yeniden hareket ediyordu. Courselles ve Neuilly'de kısacık tünellerden geçtiler. Biraz sonra bir saniye yetecekti.

"Bu yaz denize gittiniz mi?" diye sordu yaşlı kadın.

"Evet, İngiltere'de ıssız bir yerde altı hafta kaldık, cennet gibiydi. Sonra eylül ayını, Poitou'da büyük ormanları olan kayınpederimin evinde geçirdik."

"Kış için Fransa'nın güneyine gitmeyecek miydiniz?"

"Evet, ayın 15'ine doğru Cannes'a gideceğiz... Ev kiralandı. Küçücük, harika bir bahçesi var, hemen denize karşı. Her şeyi yerleştirip bizi karşılaması için oraya birini gönderdik. İkimiz de

fazla üşümeyiz ama, yine de güneş öyle güzel ki... Sonra mart ayında döneceğiz. Gelecek yılı da Paris'te geçireceğiz. İki yıl sonra kızımız büyüdüğünde seyahat edeceğiz. Ne bileyim işte, her günümüz bayram gibi."

Öylesine mutluydu ki, içini başkalarına dökme ihtiyacı duyarak, Jacques'a, bu tanımadığı adama gülümsemek üzere döndü. Bu hareketiyle şeritlerin düğümü kaydı, madalyonun yeri değişti ve gölgenin altın rengine boyadığı boynu, ortasındaki ufacık çukurla ortaya çıktı.

Jacques geri dönemeyeceği bir karar alırken, parmakları da bıçağın kabzasını sıkıca kavramıştı.

"Bıçağı burada saplamalıyım. Evet, şimdi, tünelde, Passy'ye varmadan önce."

Fakat Trocadéro istasyonunda, Jacques'ı tanıyan bir memur bindi ve bir makinist ile ateşçisinin gerçekleştirdiği söylenilen kömür hırsızlığından bahsetmeye başladı. O andan itibaren her şey bulandı ve Jacques sonradan, tam anlamıyla neler olduğunu hiç hatırlayamadı. Gülüşmeler sürüp gitmişti, çevresindeki bu mutluluğun etkisi altında dalmış gitmiş gibiydi. Belki de iki kadınla Auteuil'e kadar gitmişti; sadece inip inmediklerini hatırlayamıyordu. O da nasıl olduğunu bilmeden kendini Seine'in kıyısında bulmuştu. Yeninin içinde, hâlâ elinde tuttuğu bıçağı ırmağın yamacından attığını çok net hatırlıyordu. Sonrasını bilmiyordu, sersemlemiş, varlığını yitirmişti, diğer adam da bıçakla beraber içinden çıkıp gitmişti. Sokaklar, meydanlar boyunca yürümüş, bedeni onu nereye götürdüyse gitmiş olmalıydı. Yanından geçtiği insanlar, evler silikleşmişti. Mutlaka bir yerlere girip, tıklım tıklım dolu bir salonun dibinde bir şeyler yemiş olmalıydı, çünkü beyaz tabaklar belirgin bir şekilde belleğinde canlanıyordu. Kapalı bir dükkana asılmış kırmızı bir ilan da gözlerinin

önünde inatla beliriyordu. Ve sonrası, zamanın ve mekanın olmadığı, belki de yüzyıllardır kıpırtısızca beklediği kapkara bir uçurumda, bir hiçlikte yok oluyordu.

Jacques kendine geldiğinde, Cardinet Sokağı'ndaki küçücük odasında, tamamen giyinik olarak yatağındaydı. İçgüdüsü, onu sürünerek kulübesine giden bitkin bir köpek gibi buraya getirmişti. Üstelik ne merdivenleri çıktığını, ne de uyuduğunu hatırlıyordu. Uzun bir baygınlıktan sonra aniden kendi benliğine sahip olmanın verdiği şaşkınlıkla, derin bir uykudan uyanıyordu. Belki üç saat, belki de üç gün uyumuştu. Ve birden hafızası yerine geldi; Séverine'le geçirdiği geceyi, onun cinayeti itiraf ettiğini ve kendisinin de kan peşindeki bir yırtıcı hayvan gibi çıkıp gittiğini hatırladı. Kendinde değildi ve şimdi, isteği dışında olanların verdiği şaşkınlıkla kendine geliyordu. Sonra genç kadının beklediğini hatırlayınca bir sıçrayışta kalktı. Saatine bakınca çoktan dört olduğunu gördü; ve kafası bomboş, damarlarından bol miktarda kan alınmış gibi sakin, Amsterdam Çıkmazı'na dönmek üzere aceleyle çıktı.

Séverine öğlene kadar derin derin uyumuştu. Uyanıp da Jacques'ın hâlâ gelmediğini görünce şaşırmış, sobayı yakmıştı. Sonra giyinmiş ve açlıktan ölecek gibi olunca, saat ikiye doğru yakındaki bir lokantada bir şeyler yemek üzere çıkmaya karar vermişti. Biraz alışveriş yaptıktan sonra tam eve çıkarken, Jacques da geliyordu.

"Ah, sevgilim! Nasıl telaşlandım bilemezsin."

Sonra genç adamın boynuna sarılıp gözlerinin içine baktı.

"Ne oldu?"

Jacques bitkin, ama soğukkanlılıkla hiç şaşalamadan onu rahatlattı.

"Hiçbir şey, sadece can sıkıcı bir angarya. İnsanı yakaladılar

mı bir daha bırakmazlar."

Bunun üzerine Séverine sesini alçaltarak, uysal bir ifadeyle ona sokuldu.

"Düşünsene, ben de... Ah, korkunç bir düşünceyle acı çektim!.. Evet, sana anlattıklarımdan sonra beni bir daha görmek istemediğini düşündüm... Ve asla dönmemek üzere gittiğini sandım."

Gözyaşlarına hâkim olamıyordu, onu kolları arasında çılgınca sıkarak hıçkırıklara boğuldu.

"Ah, sevgilim, bilsen sevilmeye ne kadar ihtiyacım var!.. Sev beni, beni çok sev, çünkü sadece senin sevginle olanları unutabilirim, bunu biliyorsun... Özellikle de sana bütün acılarımı anlattıktan sonra, değil mi? Sana yalvarıyorum, beni terk etme!"

Bu duygusallık Jacques'ı etkilemişti. Karşı konulmaz bir gevşemeyle yavaş yavaş rahatlıyordu.

"Hayır, hayır, seni seviyorum, korkma," diye kekeledi.

Ve o da kendini koyvererek, hiçbir zaman iyileşmeyecek o uğursuz hastalığın kendisini tekrar ele geçirmesine ağladı. Bu, sınırsız bir umutsuzluk, bir utançtı.

"Sev beni, sen de beni sev. Ah, bütün gücünle! Çünkü benim de buna senin kadar ihtiyacım var."

Séverine ürperdi, öğrenmek istiyordu:

"Senin de üzüntülerin varsa, bana söylemelisin."

"Hayır, hayır, üzüntü değil, var olmayan birtakım şeyler, beni korkunç şekilde rahatsız eden, anlatamayacağım sıkıntılar."

Kucaklaştılar, acılarının korkunç hüznü iç içe geçti. Bu, amansız ve unutulması mümkün olmayan derin bir acıydı. Ağlıyor ve yaşamın savaş ile ölümden ibaret sonsuz gücünü üzerlerinde hissediyorlardı.

"Haydi," dedi Jacques, onun kollarından sıyrılarak. "Gidişi-

mizi düşünmemiz lazım... Bu gece Havre'da olacaksın."

Bir anlık sessizlikten sonra, Séverine üzgün ve boş bakışlarla mırıldandı:

"Ah, keşke özgür olsaydım, kocam olmasaydı!.. Ne kadar çabuk unuturduk!"

Jacques sert bir hareket yaptı, düşüncelerini yüksek sesle dile getirdi.

"Ne de olsa, onu öldüremeyiz ya."

Séverine sabit bakışlarını genç adama dikti, Jacques ise hiç düşünmediği bir şeyi söylemenin verdiği şaşkınlıkla ürperdi. Madem öldürmek istiyordu, öyleyse kendilerini rahatsız eden bu adamı neden öldürmesindi? Sonunda depoya yetişmek için genç kadından ayrılırken, Séverine ona sarılarak öpücüklere boğdu.

"Ah, sevgilim, beni çok sev. Ben de seni çok, çok daha fazla seveceğim. Haydi şimdi git, mutlu olacağız."

9

Havre'da sonraki günler Jacques ve Séverine endişe içinde, büyük bir ihtiyatla hareket ettiler. Roubaud her şeyi bildiğine göre, onları takip edip yakalamaz ve büyük bir öfke patlamasıyla intikam almaya kalkışmaz mıydı? Onun vaktiyle dışa vurduğu kıskançlık krizlerini, eski işçilere özgü kabalıklarını ve yumruğunu sıkıp vurmasını unutmamışlardı. Onu böyle karanlık bakışlarla hareketsiz ve sessiz görüp, her ikisini de avuçlarına almak için bir tuzak kurduğunu, birtakım sinsilikler planladığını sanıyorlardı. Bu yüzden ilk ay sürekli tetikte ve binbir önlem alarak görüştüler.

Bununla birlikte, Roubaud da daha sık ortadan yok oluyordu. Belki de birdenbire dönüp, onları sarmaş dolaş bulmak için böyle kayboluyordu. Fakat korktukları başlarına gelmiyordu. Tersine, Roubaud'nun kayboluşları öyle uzuyordu ki, sanki hiç yoktu; serbest kalır kalmaz sıvışıyor, işi gerektirdiği zaman tam dakikasında dönüyordu. Gündüz nöbetçisi olduğu haftalar, saat onda beş dakika içinde öğle yemeğini yiyip gidiyor ve on bir buçuğa kadar ortada görünmüyordu; akşamları ise, saat beşte meslektaşı onun yerini almak üzere aşağı indikten sonra bütün gece boyunca kayboluyordu. Birkaç saat ya uyuyor, ya uyumuyordu. Gece nöbetçisi olduğunda da durum değişmiyordu; saat beşte

serbest kalıyor, şüphesiz dışarıda yiyip uyuyor ve her halükarda gece beşten önce dönmüyordu. Bu düzensizlik içinde uzun süre örnek memur dakikliği göstermiş, tam zamanında görevinin başına geçmiş, bazen ayakta duramayacak denli bitkin olmasına karşın yine de bilinçli bir şekilde işinin başında olmuştu. Ama artık boşluklar olmaya başlıyordu. Öteki şef yardımcısı Moulin onu iki kere bir saat beklemek zorunda kalmıştı; hatta bir sabah kahvaltıdan sonra onun gelmeyeceğini öğrenince, bir ihtar almasın diye büyük bir mertlik göstererek onun yerine çalışmıştı. Roubaud'nun işi böylece yavaş yavaş bu düzensizlikten etkilenmeye başlamıştı. Roubaud, gündüzleri her şeyi gözleriyle görmeden bir katarı kabul etmeyen veya yollamayan, gar şefine verdiği raporlarda en ufak bir olayı atlamayan, kendine ve diğerlerine karşı katı olan o çalışkan adam değildi artık. Geceleri de, bürosundaki büyük koltuğa gömülerek derin bir uykuya dalıyordu.Uyandığında ise, hâlâ uykusunu alamamış görünüyor, ellerini arkasında bitiştirerek peronda gidip geliyor, kayıtsız bir sesle emirler veriyor ve bu emirlerin yerine getirilip getirilmediğini kontrol etmiyordu. Yine de işler alışkanlıkla yürüyordu, sadece bir kere ihmali yüzünden bir yolcu treni kör bir hata yönlendirilmiş ve bir çarpışma olmuştu. İş arkadaşları onun kendini eğlenceye verdiğini düşünerek gülüşüyorlardı.

İşin aslı Roubaud şu sıralar, Commerce kahvesinin birinci katında, yavaş yavaş bir kumarhaneye dönüşen küçük salonunda vakit geçiriyordu. Oraya her gece kadınların gittiği söyleniyordu; ama gerçekte tek bir kadın vardı, o da emekli bir yüzbaşının en az kırk yaşında, hırslı bir kumarbaz olan, cinsiyetsiz metresiydi. Şef yardımcısı burada sadece iç karartıcı kumar tutkusunu tatmin ediyordu; bu tutku onda cinayetin ertesi günü tesadüfen oynadığı piket yüzünden başlamış, gitgide büyümüş

ve bir tür rahatlama, kafasını dağıtma imkanı verdiği için vazgeçilmez bir alışkanlık halini almıştı. Bu kaba saba adamı, kadın ihtiyacını duymayacak kadar ele geçirmiş, mutluluk duyduğu biricik rahatlık kaynağı gibi artık ona tamamen sahip olmuştu. Roubaud unutma ihtiyacıyla hiç vicdan azabı çekmemişti, ama aile hayatını sarsan bu olayda, bozulan yaşamında tek başına yaşayabileceği bencil bir mutluluk avuntusu, bir tür teselli bulmuştu; ve şimdi onun düzenini bozan bu tutkunun pençesinde her şey yok oluyordu. Alkol bile ona bundan daha hafif, daha çabuk geçen, bu derece özgür saatler veremezdi. Yaşamın kaygılarından bile kurtulmuştu, olağanüstü bir yoğunlukta, ama bir zamanlar onu öfkeden kudurtan sıkıntılardan etkilenmeksizin, kayıtsız bir şekilde yaşıyor gibiydi. Gecelerin yorgunluğu dışında kendini çok iyi hissediyordu; hatta şişmanlıyordu bile, sarı ve kalın bir yağ bağlıyor, gözkapakları bulanık gözlerini örtüyordu. Uyuşuk hareketlerinin verdiği bir hantallıkla evine geldiğinde, artık her şeye karşı son derece kayıtsız davranıyordu.

Roubaud döşemenin altından üç yüz altın frangı almaya geldiği gece, arka arkaya uğradığı kayıplar sonucunda denetim komiseri Mösyö Cauche'a olan borcunu ödemek istiyordu. Bu eski kumarbaz, onu iyice korkunç kılan bir soğukkanlılığa sahipti. Sadece zevk için oynadığını söylüyordu; hiç evlenmemiş ve kendi halinde bir müşteri gibi ömrünü kahvede geçiren bu yüksek rütbeli memur, eski asker görüntüsünü korumak zorundaydı. Ama bu durum bütün gece kağıt oynamasına ve çoğu zaman başkalarının tüm parasını almasına engel olmuyordu. Etrafta dedikodular dolaşıyor, onun da görevine sadık olmadığı ve istifa etmeye zorlandığı söyleniyordu. Fakat konu sürüncemede kalıyordu, iş az olduğuna göre fazla çalışmasını istemek neye yarardı ki? O da, herkesin kendisini selamladığı peronlarda bir süre

görünmekle yetiniyordu.

Üç hafta sonra Roubaud, Mösyö Cauche'a dört yüz frank daha borçlandı. Karısının konduğu miras sayesinde durumlarının iyi olduğunu söylemiş, ama karısının kasanın anahtarlarını sakladığını, bu yüzden de kumar borcunu zamanında ödeyemediğini gülerek belirtmişti. Sonra bir sabah yalnızken, büyük bir tedirginlikle döşemeyi yeniden kaldırdı ve bin franklık bir banknot aldı. Kolları, bacakları titriyordu, altın paraları aldığı gece bile böylesine heyecanlanmamıştı. Bunun nedeni şüphesiz o gün bozuk paraları öylesine almış olmasıydı, halbuki şimdi bu banknotla birlikte hırsızlık başlıyordu. Hiçbir zaman dokunmayacağına söz verdiği bu kutsal parayı düşününce, büyük bir huzursuzlukla tüyleri diken diken oluyordu. Bir zamanlar bu paraya dokunmaktansa açlıktan ölmeyi tercih edeceğini söylediği halde, şimdi bu sözünü tutmuyor ve işlediği cinayet yavaş yavaş mayalandıkça, utanma duygularının nasıl olup da her gün biraz daha yok olduğunu anlayamıyordu. Paranın durduğu delikte bir rutubet, yumuşak ve iğrenç bir şey hissedip korkmuştu. Tahtayı alelacele yerine yerleştirdi ve bir daha yerinden oynatırsa bileğini keseceğine tekrar yemin etti. Karısı görmemişti, rahatlayarak derin bir nefes aldı ve kendine gelmek için büyük bir bardak su içti. Şimdi borcunu ödeyeceğini ve artan parayla da kumar oynayacağını düşündükçe, kalbi mutlulukla çarpıyordu.

Fakat banknotu bozdurmak gerektiğinde Roubaud tekrar endişelendi. Eskiden daha cesurdu, karısını bu konuya karıştırma budalalığını yapmasaydı teslim olurdu; halbuki şimdi jandarmaları düşünmek bile soğuk soğuk terlemesine neden oluyordu. Adliyede kayıp banknotların numaralarının olmadığını, dosyanın sonsuza kadar kapandığını ve takipsizlik kararı verildiğini bilmesine rağmen, parayı bozdurmak için bir yere girmeye kal-

kışınca içini büyük bir korku kaplıyordu. Beş gün boyunca banknotu üzerinde taşıdı; parayı yoklama, bir cebinden öbür cebine geçirme, geceleri yanından ayırmama ihtiyacı bir tür alışkanlık haline geldi. Çok karmaşık planlar kuruyor ve sürekli, önceden düşünmediği engellere çarpıyordu. Önce garda bir yer aramıştı; tahsilatla görevli bir arkadaş parayı bozamaz mıydı? Sonra bu fikir çok tehlikeli göründüğünden, üniformasının kasketini giymeksizin Havre'ın öteki ucuna gidip bir şeyler almayı düşünmüştü. Ama ufacık bir şey almak için böylesine büyük bir banknotu bozdurduğunu görenler şaşırmaz mıydı? Nihayet parayı, her gün gittiği Napoléon Gezisi'ndeki tütüncüye vermekte karar kılmıştı: en kolayı bu değil miydi? Mirasa konduğu biliniyordu, tütüncü şaşırmazdı. Kapıya kadar yürüdü, dizlerinin bağı çözüldü, cesaretini artırmak için Vauban havzasına doğru ilerledi. Yarım saatlik bir yürüyüşten sonra, hâlâ kararsız bir halde geri döndü. Akşam Commerce kahvesinde, Mösyö Cauche da orada olduğu için ani bir cesaretle banknotu cebinden çıkardı ve kahvenin patronu olan kadından parayı bozmasını rica etti; fakat kadında da bozuk para yoktu, bu yüzden banknotu bir çocuğa verip tütüncü dükkanına göndermek zorunda kaldı. Hatta on sene önceki tarihi taşımasına rağmen yepyeni görünen banknot şakalara yol açtı. Denetim komiseri parayı eline almış, bu paranın kesinlikle bir delikte uyuduğunu söyleyerek evirip çeviriyordu. Bunun üzerine emekli yüzbaşının metresi, gizlenen ve sonradan bir komodinin mermeri altında bulunan bir servet hikayesi anlatmaya koyuldu.

Haftalar geçip gidiyor ve Roubaud'nun elindeki bu para, tutkusunu büsbütün artırıyordu. Büyük paralarla oynamıyordu, ama belirgin ve ısrarlı bir uğursuzluk yakasına yapışmış, onu bırakmıyordu; bu yüzden her gün uğradığı küçük kayıplar birikip

çok büyük meblağlara ulaşıyordu. Öyle ki, ayın sonuna doğru kendini birkaç louis[1] borçlu, beş parasız buldu; oyun kağıtlarına dokunacak cesareti kalmadığı için kendini hasta gibi hissediyordu. Ama yine de mücadele etti, neredeyse yatağa düşecekti. Yemek odasının döşemesi altında uyuklayan dokuz adet banknot, bir an bile aklından çıkmayan bir takıntıya dönüşüyordu; onları tahtaların arasından görüyor, ayak tabanlarını yaktığını hissediyordu. İstese bir banknot daha alabilirdi. Ama bu defa çok sıkı yemin etmişti, orayı yeniden karıştırmaktansa elini ateşe sokmayı tercih ederdi. Ve bir akşam Séverine erkenden uyuduğunda, öfkeyle arzusuna teslim olarak döşemenin tahtasını kaldırdı; öyle üzgündü ki gözleri yaşlarla dolmuştu. Böyle direnmek neye yarardı? Boşuna acı çekmiş olacaktı, çünkü onları sonuncusuna kadar teker teker alacağını şimdi anlıyordu.

Ertesi sabah Séverine tesadüfen tahtanın bir bölmesinde yeni bir çizik gördü. Eğilince tahtanın zorlandığını fark etti. Belli ki kocası para almaya devam ediyordu. Buna öfkelenmesine kendisi de şaştı, çünkü genelde paraya değer vermezdi; üstelik o da kanla kirlenmiş bu paralara dokunmaktansa açlıktan ölmeyi tercih edeceğini sanırdı. Fakat bu paralar kocasının olduğu kadar kendisinin de değil miydi? Neden ona söylemeden, gizli gizli bu paralara el koyuyordu? Akşam yemeğine kadar gerçeği öğrenme ihtiyacıyla kıvrandı; deliği tek başına karıştırma düşüncesiyle saçları diken diken olmasa, tahtayı kaldırarak bakacaktı. Ya bu delikten ölü çıkarsa? Bu çocukça korku, yemek odasından öylesine rahatsız olmasına yol açtı ki, örgüsünü alıp kendi odasına kapandı.

Sonra akşam, ikisi yahninin artakalanını sessizce yerken, kocasının döşemeye doğru gizli bakışlar fırlattığını görünce öfkesi

1) XIII. Louis zamanında basılmaya başlanan altın para. (Ç.N.)

yeniden kabardı.

"Yine aldın değil mi?" diye sordu aniden.

Roubaud şaşkınlıkla başını kaldırdı.

"Neyi?"

"Hadi, bana masum numarası yapma, ne dediğimi çok iyi anlıyorsun... Ama dikkat et, bir daha almanı istemiyorum, çünkü oradaki para ne senin, ne de benim ve senin onlara dokunduğunu bilmek beni hasta ediyor."

Roubaud her zamanki gibi kavgadan kaçınıyordu. Ona göre ortak yaşam, günlerini tek kelime etmeden geçiren, birlikte gidip gelen, yabancılar gibi ilgisiz davranan ve kendilerini yalnız hisseden, birbirine bağlı iki insanın mecburi ilişkisinden başka bir şey değildi artık. Bu yüzden herhangi bir açıklama yapmaksızın omuz silkmekle yetindi.

Fakat Séverine çok sinirlenmişti, cinayet gününden beri sıkıntısını çektiği bu saklı para sorununu çözmek istiyordu.

"Bana cevap vermeni istiyorum... Cesaretin varsa dokunmadım de."

"Seni ne ilgilendirir ki?"

"İlgilendiriyor, çünkü rahatsız oluyorum. Bugün de korktum, burada duramadım. Bunu yerinden oynatman, üç gece korkunç rüyalar görmeme yetiyor... Bu konudan hiç bahsetmiyoruz. Akıllı uslu dur da, beni konuşmak zorunda bırakma."

Roubaud iri ve sabit gözlerle karısına bakarak, kabaca karşılık verdi:

"Dokunursam sana ne? Sen de al diye zorlamıyorum ya. Ben alıyorsam, bu benim bileceğim şey."

Séverine sert bir hareket yapacakken kendini tuttu. Sonra altüst olmuş bir halde, acı ve mutsuzluk dolu bir ifadeyle konuştu:

"Ah, seni anlamıyorum! Oysa namuslu bir adamdın. Evet,

kimsenin bir kuruşunu almazdın... Yaptığın şey affedilebilirdi, çünkü delirmiş, beni de delirtmiştin. Ama bu para... Ah, senin için artık var olmaması gereken ve keyfin için kuruş kuruş çaldığın bu iğrenç para!.. Neler oluyor, nasıl bu kadar alçalabiliyorsun?"

Roubaud dinliyordu, bir an aklı başına geldi ve hırsızlık yapacak kadar alçalmasına kendisi de şaştı. Çöküş aşamaları siliniyor, cinayetin kendisinden götürdüklerini yerine koyamıyor, kendisine artık uzak ve düşman olan karısıyla yaşadığı yıkılmış hayatına bir başka varlığın, neredeyse bambaşka bir insanın nasıl girdiğini açıklayamıyordu. Ama hemen ardından, düzelmesi imkansız olan bu durum onu yeniden ele geçirdi ve sıkıcı düşüncelerden kurtulmak istercesine bir hareket yaptı.

"Evinde sıkılıyorsan," diye homurdandı, "dışarıda eğlenirsin. Mademki beni artık sevmiyorsun..."

"Yok, hayır, artık seni sevmiyorum."

Roubaud karısına baktı, yüzüne kan hücum etmişçesine kıpkırmızı, masaya bir yumruk vurdu.

"Öyleyse beni rahat bırak! Ben senin eğlenmene engel oluyor muyum? Seni yargılıyor muyum? Benim yerimde olsa, namuslu bir adamın yapacağı, ama benim yapmadığım şeyler var. İlkin kıçına bir tekme vurup seni dışarı atmam gerekirdi. Böylece belki artık hırsızlık da yapmazdım."

Séverine sapsarı kesilmişti; çünkü o da sık sık, bir erkek, kıskanç bir erkek, karısının sevgilisine hoşgörü gösterecek denli içten içe kemiriliyorsa, yavaş yavaş ilerleyen, tüm utanma duygularını öldüren ve vicdanı tamamen yok eden manevi bir kangren oluşmuş demektir, diye düşünmüştü. Fakat çırpınıyor, sorumluluğu reddediyordu. Kekeleyerek bağırdı:

"Paraya dokunmanı yasaklıyorum."

Roubaud yemeğini bitirmişti. Son derece sakin, peçetesini katladı, ayağa kalktı ve alaycı bir ifadeyle konuştu:

"İstediğin buysa paylaşabiliriz."

Tahtayı kaldıracak gibi eğilmişti bile. Séverine koşarak ayağını tahtanın üzerine koymak zorunda kaldı.

"Hayır, hayır! Biliyorsun ki ölmeyi tercih ederim... Sakın açma! Hayır, hayır! Benim önümde olmaz!"

Séverine o akşam yük trenlerinin bulunduğu garın arkasında Jacques'la buluşacaktı. Geceyarısından sonra eve geri geldiğinde, akşamki sahne gözünün önünde canlandı, odasının kapısını iki kere kilitleyerek içeriye saklandı. Roubaud gece nöbetindeydi, genç kadın onun yatmaya bile geleceğinden şüpheliydi, çünkü pek nadiren gelirdi. Fakat yorganı çenesine kadar çekmesine ve ışığı açık bırakmasına rağmen bir türlü uyuyamadı. Neden parayı paylaşmayı reddetmişti? Bu paradan yararlanabileceğini düşündükçe, kendisini dürüst olma konusunda eskisi kadar inatçı hissetmiyordu. Croix-de-Maufras'yı kabul etmemiş miydi? Demek ki parayı da alabilirdi. Bunu düşününce ürperdi. Hayır, asla! Parayı alabilirdi, ama bir ölüden çalınmış bu paraya, cinayetten ele geçen bu iğrenç paraya, parmaklarının yanmasından korkmaksızın el süremezdi. Séverine yeniden sakinleşmeye başladı, mantık yürütüyordu: Parayı harcamak için almazdı, aksine onu başka bir yere, sadece kendisinin bileceği bir yere saklardı ve para orada sonsuza kadar uyurdu; şu sırada böyle hareket etmek paranın yarısını kocasının elinden kurtarmak olurdu. Kocası artık tüm paranın kendisinde olmasıyla övünemez ve ona, Séverine'e ait bir parayla kumar oynayamazdı. Saat üçü vurduğunda, paylaşmayı kabul etmediği için son derece pişman oldu. Aklına şimdilik uzak, belirsiz bir düşünce geliyordu: Kalkmak ve kocasına hiçbir şey kalmasın diye döşemenin altını karıştır-

mak. Ama vücudu öylesine buz kesiyordu ki, bunu düşünmek bile istemiyordu. Onun şikayet etmesine bile fırsat vermeden, her şeyi alsa ve saklasa! Direncinden çok daha güçlü bir istek bilinçaltının derinliklerinde büyürken, bu fikir yavaş yavaş onu zorluyordu. İstemiyordu, yatağından aniden fırladı, çünkü başka türlü hareket edemezdi. Lambanın fitilini yükseltti ve yemek odasına geçti.

O andan itibaren Séverine artık titremedi. Korkuları son bulmuştu, bir uyurgezerin yavaş ve kesin hareketleriyle, soğukkanlılıkla işe koyuldu. Tahtayı kaldırmaya yarayan maşayı aradı. Delik açıldığında, iyi göremediğinden lambayı yaklaştırdı. Fakat öylece eğilmişken, şaşkınlıkla yerine çivilendi kaldı; delik boştu. Belli ki kendisi sevgilisiyle buluşmaya koştuğunda, Roubaud ondan önce davranmış, aynı istekle, paranın hepsini alıp kendine saklama isteğiyle yukarıya çıkmış ve çalışmıştı; banknotların hepsini cebe indirmiş, geriye bir tane bile bırakmamıştı. Genç kadın diz çöktü, dipte saatten ve kirişlerin arasında parlayan altın zincirden başka bir şey göremiyordu. Yarı çıplak ve gerilmiş bir halde bir an soğuk bir öfke duydu; yüksek sesle, belki yirmi kere "Hırsız! Hırsız! Hırsız!" diye tekrarladı.

Sonra öfkeli bir hareketle saati avuçladığında, rahatı kaçan kapkara bir örümcek duvar boyunca kaçtı. Séverine topuğuyla vurarak tahtayı kapadı ve lambayı komodinin üzerine koyarak yeniden yattı. Terleyince kapalı avucunda tuttuğu saate baktı, çevirerek uzun uzun inceledi. Başkanın, saatin kapağına kazınmış isminin baş harfleri ilgisini çekti. İçinde, üretim numarası olan 2516 rakamını okudu. Bu, saklanması çok tehlikeli olacak bir mücevherdi, çünkü mahkeme bu numarayı biliyordu. Fakat bundan başka bir şeyi kurtaramamış olmanın verdiği öfkeyle artık korkmuyordu. Hatta, şimdi döşemenin altında ceset olmadı-

ğına göre kabuslarının bittiğini hissediyordu. Artık evinde istediği gibi rahat rahat dolaşabilecekti. Saati yastığının altına soktu, lambayı söndürdü ve uykuya daldı.

Ertesi gün izinli olan Jacques, Roubaud'nun her zamanki gibi Commerce kahvesine gitmesini bekleyecek, sonra da çıkıp Séverine'le öğle yemeği yiyecekti. Ara sıra cesaret edebildiklerinde böyle yapıyorlardı. O gün yemeklerini yerlerken, hâlâ titreyen genç kadın ona paradan bahsetti, gizli yeri nasıl boş bulduğunu anlattı. Kocasına duyduğu öfke yatışmıyor, sürekli "Hırsız! Hırsız! Hırsız!" diye feryat ediyordu.

Sonra saati getirdi, Jacques'ın isteksizlik göstermesine rağmen, saati ille de ona vermek istedi.

"Anlasana sevgilim, kimse bunu sende aramaz. Eğer bende kalırsa, kocam yine benden alacak. Halbuki etimden bir parça almasını tercih ederim... Hayır, fazla şey aldı. O parayı istemiyordum. Beni korkutuyordu, bir kuruşunu bile harcayamazdım. Ama onun bu paradan yararlanmaya hakkı var mıydı? Ah, ondan nefret ediyorum!"

Ağlıyor, ısrar ediyor ve öylesine yalvarıyordu ki, genç adam sonunda saati yeleğinin cebine koymak zorunda kaldı.

Aradan bir saat geçti, Séverine hâlâ yarı çıplak bir vaziyette Jacques'ın dizlerindeydi. Anahtarı olan Roubaud içeriye girdiğinde, genç adamın omzuna yaslanmış, bir kolunu boynuna dolamış, dalgın hareketlerle onu okşuyordu. Genç kadın bir sıçrayışta ayağa kalktı. Fakat suçüstü yakalanmışlardı, inkar etmek boşunaydı. Koca görmezden gelememiş, öylece kalakalmış, âşık da şaşkınlıkla yerinden kıpırdayamamıştı. Bunun üzerine Séverine, herhangi bir açıklama yapmaya kalkışmadı bile, kocasına doğru ilerledi ve öfkeyle bağırmaya başladı:

"Hırsız! Hırsız! Hırsız!"

Roubaud bir an için tereddüt etti. Sonra her şeyi boş verdiğini gösteren bir omuz silkmeyle odaya girdi, unuttuğu nöbet defterini aldı. Ama Séverine peşinden gidiyor, onu bunaltıyordu.

"Karıştırmışsın, hadi bakalım karıştırmadığını söyle... Hepsini almışsın, hırsız! Hırsız! Hırsız!"

Roubaud tek kelime etmeden yemek odasını geçti. Ancak kapının önüne geldiğinde döndü, soğuk bakışlarla karısını süzdü.

"Beni rahat bırak, tamam mı!"

Ve çıkıp gitti, kapıyı çarpmadı bile. Sanki bir şey görmemişti, oradaki sevgiliye hiçbir imada bulunmamıştı.

Büyük bir sessizliğin sonunda Séverine, Jacques'a döndü.

"Inanabiliyor musun!"

Tek kelime etmemiş olan genç adam nihayet ayağa kalktı ve fikrini söyledi.

"Bu adam bitmiş."

Bu konuda ikisi de hemfikirdi. Bir sevgilinin öldürülmesinden sonra, hoşgörülü bir sevgilinin verdiği şaşkınlığa, mezhebi geniş bir kocaya duyulan tiksinti ekleniyordu. Bir erkek bu noktaya gelmişse, çamura batmış demekti, her türlü iğrençliği yapabilirdi.

O günden itibaren Séverine ile Jacques tam anlamıyla özgür oldular. Ve artık Roubaud'dan çekinmeksizin bu özgürlükten yararlandılar. Ama artık koca onları rahatsız etmese bile, komşuları olan Madam Lebleu'nün hafiyeliği en büyük tasaları haline geldi. Kadın kesinlikle bir şeylerden şüpheleniyordu. Jacques gürültü çıkarmamak için dikkatle yürüdüğü halde, her ziyaretinde karşı kapının belli belirsiz aralandığını ve bir gözün aralıktan kendisini izlediğini görüyordu. Bu durum dayanılmaz olmuştu, artık yukarıya çıkmaya cesaret edemiyordu; çünkü bunu yaptığında bir kulağın kapıya yapıştığını biliyordu; öyle ki sarı-

lıp koklaşmak, hatta rahat rahat konuşmak bile imkansız oluyordu. Böylece Séverine, tutkusunun karşısında yeni bir engel olarak gördüğü bu durum üzerine iyice çileden çıkarak, lojmanlarına el koymak için Lebleu'lere karşı eski mücadelesine başladı. Orada her zaman şef yardımcısının oturduğu herkesçe biliniyordu. Ama bu defa Séverine'in istediği şey, hareket avlusuna ve Ingouville tepelerine bakan pencerelerin harika manzarası değildi. Dile getirmediği tek sebep, lojmanın ikinci bir girişi, servis merdivenine açılan bir kapısı olmasıydı. Jacques buradan gelip gidebilecek, Madam Lebleu onun ziyaretlerinden haberdar olamayacaktı. Ve nihayet özgür olabileceklerdi.

Mücadele müthiş oldu. Daha önce bütün koridoru velveleye veren bu sorun yeniden canladı, anbean şiddetlendi. Kendini tehlikede hisseden Madam Lebleu, sundurmanın çatısı yüzünden zindan gibi kapkaranlık olan arkadaki lojmana yerleştirilirse öleceğini söyleyerek ümitsizce kendini savunuyordu. Aydınlık, ufku gören, yolcuların sürekli geliş gidişiyle şenlenen odasına o kadar alışmışken, kendisinden bu kovukta yaşamasını nasıl isterlerdi? Üstelik bacakları yüzünden gezip dolaşamıyordu da; çinko bir damdan başka seyredecek bir şey bırakmıyorlarsa, onu hemen öldürsünler daha iyiydi. Ne yazık ki bunlar sadece duygusal nedenlerdi ve Madam Lebleu, Roubaud'dan önceki eski şef yardımcısının, bekar olduğu için kibarlık ederek bu lojmanı kendilerine devrettiğini itiraf etmek zorundaydı; hatta yeni şef yardımcısı talep ederse, lojmanı ona devredeceklerini taahhüt eden bir de mektubu olmalıydı kocasının. Mektup hâlâ bulunamadığından, varlığını inkar ediyordu. Durumu kötüleştikçe, kadın daha da şirretleşiyor ve saldırganlaşıyordu. Bir ara öteki şef yardımcısı Moulin'in karısını da tehlikeye atarak kendi tarafına çekmeye çalışmış ve onun Madam Roubaud'yu merdivenlerde

erkeklerle öpüşürken gördüğünü söylemişti. Fakat Mösyö Moulin buna kızmıştı, çünkü kendi halinde, çevresiyle ilgilenmeyen ve kimseyle görüşmeyen karısı, hiçbir şey görmediğine ve bir şey söylemediğine dair ağlayarak yemin ediyordu. Bu dedikodu, sekiz gün boyunca koridorun bir ucundan öteki ucuna kadar fırtınalar estirdi. Fakat Madam Lebleu'nün yenilmesine neden olan en büyük hatası, inatçı meraklılığıyla tütüncü Matmazel Guichon'u rahatsız etmesiydi. Bu kızın her gece gar şefiyle buluştuğu Madam Lebleu'de delice bir saplantı haline gelmiş, iki senedir gözetlediği halde hiçbir şey görmemesi, bir nefes sesi bile işitmemesi, onu suçüstü yakalama ihtiyacını daha da artırmıştı. İkisinin yattıklarından emindi ve bu onu deli ediyordu. Gözetlenmeden evine girip çıkamayan Matmazel Guichon, kendisini artık avlu tarafına yerleştirmelerini istiyordu; böylece aralarında bir lojman olacak, en azından bu kadınla karşılıklı oturmadığı için kapısının önünden geçmek zorunda kalmayacaktı. O âna kadar bu kavgaya ilgisiz olan gar şefi Mösyö Dabadie'nin, her geçen gün Lebleu'lerin karşı safında yer alması kaçınılmaz oluyordu; bu da ciddi bir işaretti.

Başka kavgalar da durumu iyice karıştırdı. Artık Séverine'e taze yumurta getiren Philomène, Madam Lebleu'yle her karşılaştığında ona küstahça davranıyordu; Madam Lebleu herkesi huzursuz etmek için kapısını hep açık bıraktığından, her seferinde iki kadın arasında tatsız konuşmalar oluyordu. Séverine ile Philomène arasındaki yakınlık sırdaşlığa dönüşmüş, Jacques yukarıya çıkmaya cesaret edemediğinde Philomène genç kadına sevgilisinden haber taşımaya başlamıştı. Yumurtalarını alıp geliyor, ikisinin randevularını ayarlıyor, Jacques'ın önceki gün neden ihtiyatlı davranmak zorunda olduğunu söylüyor, evinde bir saat neler konuştuğunu anlatıyordu. Bazen bir engel çıkınca, Jacqu-

es depo şefi Sauvagnat'nın küçük evinde kalıyordu. Bütün bir geceyi yalnız başına geçirmekten korkuyormuş gibi, bir tür avunma ihtiyacıyla ateşçisi Pecqueux'nün peşinden gidiyordu. Hatta ateşçi, gemici meyhanelerine gitmek için ortadan kaybolduğu zamanlar Philomène'in evine gidiyor, onu bir kelime söylemekle görevlendiriyor, sonra oturuyor ve bir daha gitmiyordu. Bu aşka tanık olan Philomène'in içi yavaş yavaş sızlamaya başlamıştı, çünkü o güne kadar onun sadece kaba saba sevgilileri olmuştu. Bu hüzünlü ve yumuşacık havası olan oğlanın küçücük elleri, kibar tavırları ona henüz tadına bakmadığı şekerlemeler gibi geliyordu. Artık karı koca hayatı yaşadığı Pecqueux'yle ilişkisi okşamalardan ziyade sarhoşluk ve kabalıklardan ibaretti; halbuki kibar makinistten şef yardımcısının karısına bir haber taşıdığında, yasak bir meyvenin tadına bakmış gibi oluyordu. Bir gün Jacques'a açılarak ateşçiden şikayet etti; güler yüzünün ardında sinsi bir insan yattığını, sarhoş olduğu günler çok kötü şeyler yapabileceğini anlattı. Jacques, Philomène'in tutkulu güzel gözleriyle her şeye rağmen arzu uyandıran, sıska bir kısrak gibi kavruk, ama iri kemikli bedenine daha fazla özen gösterdiğini, daha az içmeye ve evini nispeten daha temiz tutmaya başladığını fark etti. Erkek kardeşi Sauvagnat bir akşam erkek sesi duyarak, kız kardeşini cezalandırmak üzere eli havada içeri girmişti; fakat onunla konuşan oğlanı tanıyınca bir şişe elma şarabı ikram etmişti. Orada iyi karşılanan, ürpertisi geçen Jacques, bu eve gidip gelmekten memnun görünüyordu. Philomène de Séverine'e gitgide daha candan bir dostluk gösteriyor, Madam Lebleu'ye ise ateş püskürerek, her yerde ondan, "Namussuz moruk," diye bahsediyordu.

İki sevgiliye küçük bahçesinin arkasında rastladığı bir gece, hep saklandıkları garaja kadar karanlıkta onlara eşlik etti.

"Hay Allah, çok hoşsunuz! Madem lojman size ait, ben olsam onu saçlarından tutar atardım. Biraz daha bastırsanıza!"

Fakat Jacques bir skandaldan yana değildi.

"Hayır, hayır, Mösyö Dabadie bu işle ilgileniyor, her şeyin kurallara uygun yapılmasını beklemek daha iyi."

"Ay sonundan önce," dedi Séverine, "onun odasında yatacağım ve hep görüşebileceğiz."

Karanlığa rağmen Philomène, genç kadının bu umutla sevgilisinin kolunu hafifçe sıktığını hissetmişti. Evine dönmek üzere onları yalnız bıraktı. Fakat otuz adım sonra, karanlıkta saklanarak geri döndü. İkisini birlikte görmek onu heyecanlandırıyordu. Kıskanmıyordu, ama yine de böyle sevmeye ve sevilmeye farkında olmadan ihtiyaç duyuyordu.

Jacques her gün biraz daha mutsuzluğa gömülüyordu. Séverine'le buluşabileceği halde, iki kere bahane uydurmuştu; Sauvagnat'larda geç vakitlere kadar oturması da yine ondan kaçmak içindi. Bununla birlikte Séverine'i hâlâ sürekli artan bir arzuyla seviyordu. Fakat artık onun kollarındayken o korkunç illet onu ele geçiriyordu, öyle ki ısırmak üzere olan hayvanı hissedip başı dönüyor, kendine hâkim olamama korkusuyla vücudu buz kesiyor ve ondan kaçarcasına uzaklaşıyordu. Kendini uzun yolların yorgunluğuna vermeye çalışmış, ek işler üstlenmiş, vücudu sarsıntılarla perişan olmuş, ciğerleri rüzgardan kavrulmuş bir halde lokomotifinin başında on iki saat ayakta durmuştu. Arkadaşları makinistliğin zorluklarından yakınır, bir insanı yirmi yılda yiyip bitirdiğini söylerlerdi. Jacques mümkün olsa hemen yenilip bitmek istiyordu, hiçbir zaman yeterince yorulmuyor, sadece Lison Hanım onu alıp götürdüğü zaman mutlu oluyordu; böylece hiçbir şey düşünmüyor, gözleri artık sadece işaretleri görebiliyordu. Döndüğünde, elini yüzünü bile yıka-

yamadan ölü gibi uyuyordu. Ama uyandığında saplantısının verdiği azap yeniden başlıyordu. Lison Hanım'a tekrar ilgi göstermeye de çalışmış, onu şaatlerce yıkamaya, Pecqueux'den çelikleri gümüş gibi parlatmasını istemeye başlamıştı. Yolculuk eden müfettişler yanına çıkarak onu tebrik ediyorlardı. Jacques hoşnutsuz bir ifadeyle başını sallıyordu; çünkü kendisi çok iyi biliyordu ki, lokomotifi karda kaldığı o günden beri artık eskisi kadar güçlü ve sağlam değildi. Pistonların ve çekmecelerin onarımı sırasında, montajdaki rastlantıya bağlı o yaşam dengesinden, yani ruhundan bir şeyler kaybetmiş olmalıydı. Jacques buna çok üzülüyor, bu güç kaybı onda büyük bir acıya yol açıyordu; öyle ki genç adam üstlerine durmadan anlamsız şikayetlerde bulunuyor, gereksiz onarımlar talep ediyor, yapılması imkansız düzeltmeler hayal ediyordu. Reddedildikçe daha da karamsarlaşıyor, Lison Hanım'ın artık hiçbir şey yapılamayacak denli hasta olduğuna inanıyordu. Sevgi konusunda cesareti azalıyordu: Sevdiklerinin hepsini öldürecekse, sevmek neye yarardı ki? Ve sevgilisine, ne acının ne yorgunluğun yıpratamadığı umutsuz aşk öfkesini yansıtıyordu.

Séverine, Jacques'taki değişikliği pekala hissetmişti ve sevgilisinin, her şeyi öğrendiğinden beri kendisi yüzünden mutsuz olduğunu düşünerek o da üzülüyordu. Boynuna sarıldığı zamanlar ürpermesi, onu öpmek isteyince aniden geriye çekilmesi, her şeyi hatırlamasının ve Séverine'den iğrenmesinin sonucu değil miydi? Genç kadın bu konu hakkında konuşmaya bir daha asla cesaret edememişti. İkisinin de aşk ateşiyle tutuştuğu o yabancı yatakta her şeyi anlattığı için pişman oluyor, itiraflarından şaşkınlığa düşüyordu; Jacques'ı da bu sırra ortak ettiği için artık rahatladığından, içini dökme ihtiyacı şu anda kendisine çok uzak geliyordu. Jacques her şeyi öğrendikten sonra, Séveri-

ne onu daha fazla seviyor ve özlüyordu. Bu, nihayet uyanmış, sadece okşanmak için yaratılmış, hiç anne olmamış, tam anlamıyla âşık bir kadının dindirilmez tutkusuydu. Artık sadece Jacques için yaşıyordu; onun içinde erimek istediğini söylemesi yalan değildi, çünkü Jacques'ın onu da yanında götürmesi, bedeninde saklaması tek hayaliydi. Sadece onunla mutlu oluyor ve her zaman çok uysal, çok yumuşak bir kedi gibi, sabahtan akşama kadar onun dizlerinde uyumak istiyordu. O korkunç olaydan geriye sadece o işe karışmış olmanın verdiği şaşkınlık kalmıştı; sanki gençliğindeki hatalardan sıyrılarak bakire ve saf kalmıştı. Her şey uzakta kalmıştı, gülümsüyordu, hatta kocası kendisini rahatsız etmedikçe ona bile öfke duymuyordu. Fakat diğerine olan tutkusu, ihtiyacı büyüdükçe, bu adama duyduğu tiksinti de artıyordu. Diğeri her şeyi öğrendiğine ve onu bağışladığına göre, artık genç kadının izlemesi gereken efendisi, onu malı gibi kullanabilecek olan da oydu. Séverine, Jacques'tan bir fotoğrafını istemişti; onu mutsuz gördüğünden bu yana, tam olarak neden acı çektiğini anlamadığı için kendisi de mutsuz oluyor, dudaklarını resme yapıştırıp bu fotoğrafla uyuyordu.

Bu arada, tekrar ele geçirilecek yeni lojmanda rahat rahat görüşebilmeyi beklerken, dışarıda buluşmaya da devam ediyorlardı. Kış sona eriyordu, şubat ayı çok yumuşak geçiyordu. Gezintilerini uzatıyorlar, garın boş arazilerinde saatlerce yürüyorlardı; çünkü Jacques durmaktan rahatsız oluyor, Séverine onun omzuna asılıp oturmaya ve kendisine sahip olmaya zorladığında, çıplak vücudunu görüp vururum korkusuyla ışık istemiyordu. Görmezse, belki de bu tutkusuna direnebilirdi. Her cuma Séverine'in kendisiyle geldiği Paris'te, aydınlığın isteğini öldürdüğünü bahane ederek perdeleri sıkıca kapıyordu. Genç kadın bu haftalık yolculukları konusunda artık kocasına hiçbir açıklama

yapmıyordu. Komşulara ise o eski bahaneyi, dizkapağındaki ağrıyı ileri sürüyordu; bir de hâlâ hastanede nekahet döneminde olan sütannesi Victoire Ana'yı görmeye gittiğini söylüyordu. İkisi de bundan hâlâ büyük zevk alıyordu; Jacques o gün lokomotifini büyük bir dikkatle kullanıyor, Séverine ise onu daha az mutsuz görerek neşeleniyor, yoldaki bütün tepecikleri, ağaç kümelerini bildiği halde kendi kendine eğleniyordu. Havre'dan Motteville'e kadar çayırlar, dikenli çalılarla ayrılmış düz tarlalar, elma ağaçları vardı; oradan Rouen'a kadar arazi tümseklenip ıssızlaşıyordu. Rouen'dan sonra Seine Nehri akmaya başlıyordu. Sotteville'de, Oissel'de, Pont-de-l'Arche'ta nehrin üzerinden geçiliyordu; sonra geniş ovalardan geçilirken nehir geniş bir biçimde yayılarak, durmadan ortaya çıkıyordu. Gaillon'dan itibaren artık hiç kaybolmuyor, sol tarafta, kavak ve söğütlerin dikili olduğu alçak kıyıları arasından ağır ağır akıyordu. Yamaç kenarından gidilirken Bonnières'de bir an için kaybolup, Rolleboise Tüneli'nin çıkışında, Rosny'de aniden yine ortaya çıkıyordu. Nehir sanki dost bir seyahat arkadaşıydı. Paris'e varmadan evvel üç kere daha üzerinden geçiliyordu. Mantes ve ağaçlar arasından görünen çan kulesi, beyaz lekeler halinde görülen alçı ocaklarıyla Triel, tam ortasından geçilen Poissy, Saint-Germain Ormanı'nın yeşil iki duvarı, leylaklarla bezeli Colombes bayırları, nihayet banliyö ve Asnières Köprüsü'nden hayal meyal seçilen Paris, uzakta, fabrika bacalarının yükseldiği dökük sıvalı binaların üzerinde Zafer Takı. Lokomotif Batignolles'e giriyor ve uğultulu garda iniyorlardı, sonra akşama kadar birbirlerinin oluyorlardı, serbestlerdi. Dönüşte hava kararıyordu, Séverine gözlerini kapayıp mutluluğunu tekrar duyumsuyordu. Fakat akşamları da tıpkı sabahları olduğu gibi, Croix-de-Maufras'dan her geçişlerinde başını uzatıyor, geçidin önünde Flore'u ayakta, kılıfa geçirilmiş

bayrağı uzatır ve ateş saçan bakışlarla treni takip ederken göreceğinden emin, kendisini göstermeden ihtiyatla şöyle bir göz atıyordu.

O karlı günde bu kız onları öpüşürken gördüğünden beri, Jacques ona dikkat etmesi konusunda Séverine'i uyarmıştı. Genç adam bu kızın vahşi bir çocuk tutkusuyla kendisini neden izlediğini bilmiyor ve onun erkeklere özgü dizginsiz ve öldürücü bir kinle kıskandığını hissediyordu. Diğer yandan Flore fazla şey biliyor olsa gerekti, çünkü başkanın, kimsenin şüphelenmediği ve kendi elleriyle evlendirdiği bir genç kızla ilişkisi olduğuna dair imalarda bulunduğunu hatırlıyordu. Bunu biliyorsa, cinayeti kimin işlediğini de tahmin ediyor olmalıydı; bundan bahsedebilir, birilerine yazabilir, intikam almak için ihbarda bulunabilirdi. Fakat günler, haftalar geçiyor, bir şey olmuyordu; Jacques onu hep yolun kenarında, elinde bayrağıyla, kaskatı, görevinin başında dikilmiş görüyordu. Genç kız ta uzaktan lokomotifi fark eder etmez, Jacques onun ateş saçan bakışlarını üzerinde hissediyordu. Flore dumana rağmen onu görüyor, bütünüyle kavrıyor, tekerleklerin gürültüsü arasında ve lokomotifin şimşek gibi hızında ona eşlik ediyordu. Ve aynı zamanda tren de ilk vagondan son vagona kadar araştırılıyor, inceleniyordu. Diğerini, rakibesini her defasında buluyor ve artık onun her cuma orada olduğunu biliyordu. Diğeri, önüne geçemediği bir görme ihtiyacıyla başını ne kadar az uzatırsa uzatsın fark ediliyor ve ikisinin bakışları kılıç gibi çarpışıyordu. Tren yolları yutarcasına giderken, içlerinden biri, Jacques'ın götürdüğü mutluluğun öfkesiyle, onu takip etmekten aciz aşağıda kalıyordu. Flore gitgide büyüyor gibiydi; Jacques onu her seferinde biraz daha uzamış buluyor, hiçbir şey yapmadığı için endişeleniyor, karşısında kımıldamadan durmasını engelleyemediği bu üzgün ve büyük kızın ka-

fasından neler geçtiğini merak ediyordu.

Bir de Séverine ile Jacques'ı rahatsız eden bir başka memur, şef kondüktör Henri Dauvergne vardı. Bu adam tam da cuma günleri görevliydi ve genç kadına rahatsız edici bir yakınlık gösteriyordu. Makinistle ilişkisini fark etmiş ve sıra belki kendisine de gelir diye düşünüyordu. Henri'nin ilgisi öyle dikkat çekici oluyordu ki, Roubaud, görevli olduğu sabahlar tren Havre'dan yola çıkarken onunla alay ediyordu. Henri Dauvergne bütün bir kompartımanı Séverine'e ayırıyor, onu yerine oturtuyor ve tandırı yokluyordu. Hatta bir gün, aralarında hiçbir sorun yokmuş gibi Jacques'la rahat rahat konuşmaya devam eden Roubaud, adamın yaptıklarını göstererek, buna nasıl tahammül ettiğini sorarcasına ona göz kırpmıştı. Zaten kavga ettikleri zaman, karısını ikisiyle de yatmakla suçluyordu. Séverine bir ara, Jacques'ın da buna inandığını ve bu yüzden üzgün olduğunu düşünmüştü. Bir ağlama krizi sırasında masum olduğunu söylemiş, eğer sadakatsiz olduğuna inanıyorsa kendisini öldürmesini istemişti. Bunun üzerine rengi atan genç adam da işi şakaya vurmuş, sevgilisine sarılarak ona güvendiğini ve kimseyi öldürmeyeceğini umut ettiğini söylemişti.

Fakat mart ayının ilk akşamları çok kötü geçti, buluşmalarına ara vermek zorunda kaldılar; Paris yolculukları, bunca uzaklarda aranan birkaç saatlik özgürlük artık Séverine'e yetmiyordu. Jacques'a tümüyle sahip olmak, hiç ayrılmadan günler geceler boyunca birlikte yaşamak, onda gittikçe artan bir ihtiyaç haline geliyordu. Kocasına duyduğu tiksinti büyüyor, bu adamın varlığına bile tahammül edemiyor, hasta gibi oluyordu. Uysal ve yumuşak bir kadın olduğu halde, kocasının herhangi bir hareketinde onu istekleri karşısında bir engel gibi görerek öfkeden köpürüyordu. Öyle ki, saçlarının siyahlığı, gözlerinin berrak

maviliğini karartır gibi oluyordu. Kabalaşıyor, birlikte yaşamaya devam ederlerse hayatının çekilmez olacağını söyleyerek, onu tüm yaşamını mahvetmekle suçluyordu. Her şeyi o yapmamış mıydı? Artık aile hayatları kalmamışsa, bir sevgilisi varsa, bu onun suçu değil miydi? Onun ağır huzuru, öfkesine son derece kayıtsız bakan gözleri, kamburlaşmış sırtı, genişleyen karnı, mutluluktan ileri geliyormuş gibi görünen o çirkin şişmanlığı, zaten acı çeken genç kadını iyice zıvanadan çıkarıyordu. Tüm bağlarını koparmak, uzaklaşmak, farklı bir yerde yeni bir hayata başlamak dışında bir şey düşünemiyordu. Ah, geçmişi yok ederek yeniden başlamak, tüm bu iğrençlikler olmadan önceki hayata dönebilmek, yine on beş yaşında gibi olmak, hep hayal ettiği gibi sevilerek ve severek yaşamak ne harika olurdu. Sekiz gün boyunca bir kaçma planı yaptı: Jacques'la birlikte Belçika'ya kaçıp, yeni evlenmiş, çalışkan bir çift gibi orada yaşayabilirlerdi. Fakat bundan ona hiç söz etmedi, karşısına hemen engeller çıkıyordu; bir kere durumları yasaya aykırıydı, hep korku içinde yaşayacaklardı, üstelik servetini, paraları, Croix-de-Maufras'yı kocasına bırakmak istemiyordu. Bütün malların hayatta kalana devredileceğine dair bir sözleşme imzalamışlardı; kadın yasal vesayetle eli kolu bağlı, çaresiz kalmıştı. Bir kuruşu bırakıp gitmektense ölürdü daha iyi. Bir gün kocası sararmış solmuş bir halde gelerek, bir lokomotifin önünden geçerken tamponunun yavaşça dirseğine çarptığını söyleyince, o ölürse tamamen özgür olacağını düşündü. Kocasına kocaman açılmış gözlerle bakakaldı; mademki onu artık sevmiyordu ve o da artık herkesi rahatsız ediyordu, öyleyse neden ölmüyordu sanki?

O günden sonra Séverine'in hayalleri değişti. Roubaud bir kazada ölüyor, Jacques ve kendisi de Amerika'ya gidiyorlardı. Artık evliydiler, Croix-de-Maufras'yı satarak tüm serveti paraya

çevirmişlerdi. Arkalarında korkmaları gereken hiçbir şey bırakmıyorlardı. Başka bir ülkeye birbirlerinin kollarında yeniden doğmak için gidiyorlardı. Orada artık unutmak isteyeceği hiçbir şey olmayacaktı, yeni bir hayata başladığına inanabilirdi. Mademki aldanmıştı, yeni bir mutluluk denemesi yapacaktı. Jacques orada iyi bir iş bulacaktı; kendisi de bir şeyler yapabilirdi; paraları, şüphesiz çocukları da olacaktı, iş ve mutlulukla dolduracakları yeni bir yaşam vardı önlerinde. Séverine sabah yatakta, gün ortası nakış işlerken, yalnız kaldığı her fırsatta bu hayale dalıyor, hatalı yerlerini düzeltiyor, genişletiyor, yeni ayrıntılar ekliyor, sonunda kendini mutlu ve zengin olmuş görüyordu. Eskiden dışarıya nadiren çıkan genç kadın, artık yolcu gemilerinin gidişini seyretme tutkusuna kapılmıştı. Rıhtıma iniyor, dirseklerini korkuluklara dayıyor, açıklardaki sise karışana kadar geminin dumanına bakıyordu. Böyle anlarda ikiye bölünüyor, kendini Jacques'la geminin güvertesinde, Fransa'dan uzaklaşmış ve hayalindeki cennete doğru yol alırken görüyordu.

Mart ayının ortalarında bir akşam, Séverine'in yanına çıkma tehlikesini göze alan Jacques, eski okul arkadaşlarından birini Paris'ten treniyle getirdiğini anlattı. Arkadaşı, yeni icat edilen bir düğme üretme makinesini işletmek üzere New York'a gidiyordu ve kendisine makinelerden anlayan bir ortak gerektiği için, Jacque'a birlikte gitmeyi teklif etmişti. Harika bir işti bu, sadece otuz bin frank gerekiyordu ve karşılığında milyonlar kazanılabilirdi. Bunları laf olsun diye anlatmıştı, hem zaten öneriyi de geri çevirmişti. Yine de biraz üzülmüştü, çünkü ayağına kadar gelen kısmeti tepmek ne de olsa çok acıydı.

Séverine dalgın bakışlarla, ayakta onu dinliyordu. Bu, onun gerçekleşmek üzere olan rüyası değil miydi?

"Ah," diye mırıldandı nihayet, "hemen yarın giderdik, şayet..."

Jacques şaşkınlıkla kafasını kaldırdı.

"Nasıl giderdik?"

"Evet, şayet ölseydi."

Roubaud'nun adını söylememişti, sadece çenesiyle işaret etmişti. Fakat Jacques anlamıştı, ne yazık ki henüz ölmediğini belirten anlaşılmaz bir işaret yaptı.

"Gidebilseydik..." diye devam etti Séverine, ağır ağır ve boğuk bir sesle. "Orada öyle mutlu olurduk ki! Evi satarak otuz bin frangı temin ederdim, üstelik bir yere yerleşmek için para da artardı... Sen bu parayı değerlendirirdin, ben küçük bir ev hazırlardım, orada tüm gücümüzle sevişirdik... Ah, ne iyi olurdu, öyle iyi olurdu ki!"

Sonra sesini iyice alçaltarak ekledi:

"Bütün anılardan kurtulurduk, önümüzde yalnızca yeni günler olurdu."

Jacques büyük bir mutluluğa gömülmüştü, elleri birleşti, içgüdüsel olarak sarıldılar. Bu umutla sarmalanmış bir halde, ikisi de konuşamıyordu. Sonunda konuşan yine Séverine oldu.

"Yine de gitmeden önce arkadaşını görmeli ve sana haber vermeden bir ortak almaması için rica etmelisin."

Jacques bir kez daha şaşırdı.

"Peki, ama neden?"

"Aman Tanrım! Belli mi olur! Geçen gün şu lokomotif bir saniye önce hareket etseydi, serbest kalacaktım... Sabah sağ salim kalkan insan, bir de bakarsın gece ölmüş, öyle değil mi?"

Gözlerini genç adama dikerek tekrarladı:

"Ah, keşke ölseydi!"

"Yine de onu öldürmemi istemiyorsun değil mi?" diye sordu Jacques. Bir yandan da gülümsemeye çalışıyordu.

Séverine üç defa "hayır" dedi; fakat gözleri, tutkunun acıma-

sız bir vahşetle parlattığı yumuşacık kadın gözleri "evet" diyordu. Madem Roubaud birini öldürmüştü, öyleyse neden o da öldürülmesindi? Bu düşünce bir sonuç gibi, gerekli bir son gibi aniden ortaya çıkmıştı. Onu öldürmek ve gitmekten daha basit bir şey olamazdı. O ölünce her şey sona erecek, kendisi de her şeye yeniden başlayabilecekti. Artık başka bir çözüm göremiyordu, kesin kararını vermişti; bir yandan da şiddet göstermeye cesaret edemediği için, hafifçe sallanarak "hayır" diyordu.

Jacques büfeye yaslanmış, gülümsemeye çalışıyordu. Orada duran bıçağı fark etti.

"Onu öldürmemi istiyorsan, bana bıçağı vermelisin... Zaten saati aldım; bu beni küçük bir müze haline getirecek."

Bunları söylerken yüksek sesle gülüyordu. Séverine ciddi bir sesle karşılık verdi:

"Bıçağı al."

Jacques şakayı sonuna kadar götürmek ister gibi bıçağı cebine koyduktan sonra, genç kadına sarıldı.

"Tamam o zaman. Şimdilik iyi akşamlar... Hemen arkadaşımı görmeye gideceğim ve ondan beklemesini isteyeceğim. Cumartesi günü hava yağmurlu olmazsa, Sauvagnat'ların evinin arkasında buluşalım, tamam mı? Ayrıca rahat ol, kimseyi öldürmeyeceğiz, sadece şakaydı, oldu mu?"

Yine de, geç bir saat olmasına rağmen, Jacques ertesi gün gidecek olan arkadaşını kaldığı otelde görmek için rıhtıma indi. Kendisine bir miras kalma ihtimali olduğunu söyleyerek, kesin cevabını vermesi için on beş gün süre tanımasını istedi. Sonra karanlık, geniş sokaklardan geçerek gara doğru ilerlerken, girişti̇ği işi düşünüp şaşırdı. Parasını ve karısını şimdiden sahiplendiğine göre, Roubaud'yu öldürmeye mi karar vermişti? Tabii ki hayır, hiçbir şeye karar vermemişti; sadece bir karar verme du-

rumunda kalırsa diye bu şekilde önlem almıştı. Ama Séverine'in hayali, alev alev yanan elleri, ağzı hayır derken, evet diyen sabit gözleri kafasında canlandı. Kuşkusuz, Jacques'ın diğerini öldürmesini istiyordu. Altüst oldu; peki şimdi ne yapacaktı?

Jacques, François-Mazeline Sokağı'na gelip de horlamakta olan Pecqueux'nün yanına yattığında uyuyamadı. İstememesine rağmen beyni bu cinayet fikri üzerinde çalışıyor, düzenlemeyi düşündüğü facia tasarısına yoğunlaşıyor, en uzak sonuçları bile hesaplıyordu. Sebepleri ve karşı sebepleri tartıyor, araştırıyordu. Sonunda soğukkanlılıkla, heyecanlanmadan düşününce, "evet"te karar kıldı. Roubaud, mutluluğunun karşısındaki tek engel değil miydi? O ölürse taparcasına sevdiği Séverine'le evlenebilecek, artık gizlenmek zorunda kalmayacak, sonsuza kadar genç kadına tam anlamıyla sahip olacaktı. Hem sonunda para vardı, bir servet vardı. O zor mesleğini bırakacaktı; arkadaşlarının, makinistlerin sepetler dolusu altın kazandığı bir ülke diye anlattıkları Amerika'da o da patron olacaktı. Oradaki yeni yaşamı rüya gibi olacaktı: Kendisini delice seven bir kadın, hemen kazanılacak milyonlar, rahat bir yaşam, sınırsız tutku, istediği her şey. Bu hayali gerçekleştirmek için bir tek hareket yetecekti; yürümeye engel olan bir otu, bir hayvanı ezer gibi bir adamı ortadan kaldırmak gerekiyordu, o kadar. Üstelik artık şişmanlamış, hantallaşmış, o kumar tutkusu yüzünden tüm eski enerjisini kaybetmiş bu adam zerrece ilgi çekici değildi. Canını bağışlamaya ne gerek vardı? Hiçbir şey, gerçekten hiçbir şey onun lehinde değildi. Her sorunun cevabı onu mahkum ediyordu, çünkü diğerlerinin çıkarı onun ölümüne bağlıydı. Bu konuda tereddüt etmek aptallık ve korkaklık olurdu.

Fakat sırtı yandığı için yüzükoyun yatan Jacques, o âna kadar belli belirsiz olan, ama birden kafatasını delecek denli şid-

detlenen bir düşünceyle yerinden fırlayarak döndü. Çocukluğundan beri adam öldürmek isteyen, bu saplantının verdiği korkuyla işkence çeken o, neden Roubaud'yu öldürmüyordu ki? Belki de seçtiği bu kurban sayesinde, öldürme ihtiyacını sonsuza kadar tatmin etmiş olurdu. Böylece yalnızca iyi bir iş yapmış olmakla kalmaz, iyileşirdi de. Aman yarabbi! İyileşmek, kanın neden olduğu o ürpertiyi duymamak, karnı deşilmiş dişileri sırtlayıp götüren o eski erkeğin uyanışını hissetmeksizin Séverine'e sahip olmak! Bütün vücudunu ter kapladı; Roubaud başkanı nasıl öldürdüyse, kendini de öyle, elinde bıçak, Roubaud'nun gırtlağını keserken gördü; ellerine bulaşan kan oranında rahatlamış ve tatmin olmuştu. Mademki iyileşmesi, sevdiği kadına ve servete sahip olması buna bağlıydı, onu öldürecekti, karar vermişti. Birini öldürmesi gerekiyorsa onu öldürecekti, hiç değilse bu işi bilerek, hesaplayarak, çıkarına göre, mantıklı bir şekilde yapacaktı.

Bu kararı aldığında saat üç olmuştu, Jacques uyumaya çalışıyordu. Tam içi geçiyordu ki, bir şey onu sarsarak kaldırdı, nefes nefese yatakta oturmaya zorladı. Tanrım, bu adamı öldürmeye hakkı var mıydı? Bir sinek kendisini rahatsız ettiğinde, onu bir vuruşta eziyordu. Evet, bir gün bir kedi bacaklarına sürtündüğünde, istemeden bir tekme yapıştırmıştı, doğru. Fakat bu adam, kendi benzeri! Öldürme hakkı bulunduğunu, zayıfların rahatsız ettiği güçlülerin onları yeme hakkı olduğunu kendine kanıtlamak için, tüm muhakemesini yeniden ele almak zorunda kaldı. Şu anda diğerinin karısının sevdiği oydu; onunla evlenebilmek için serbest olmak ve tüm mallarını ona getirmek istiyordu. Sadece engeli ortadan kaldırmak gerekiyordu. Ormanda iki erkek kurt karşılaştığında, dişi de oradaysa, güçlü olan diğerinden bir ısırışta kurtulmaz mıydı? Hem insanların kurtlar gibi

mağaralarda yaşadıkları dönemde, arzulanan dişi, rakiplerin dökülen kanı karşılığında kazanan adamın olmuyor muydu? Mademki yaşamın kanunu buydu, daha sonra ortak yaşam adına yaratılan utanma duygularını geriye itip, ona uymalıydı. Yavaş yavaş bu hak kendisine mutlak gibi gelmeye başladı, tüm azminin yerine geldiğini hissetti: Hemen ertesi gün yeri ve saati belirleyecek, planını hazırlayacaktı. Şüphesiz en iyisi Roubaud'yu gece garda, denetleme yaptığı bir sırada bıçaklamak ve yakaladığı hırsızlar tarafından öldürülmüş süsü vermekti. Orada bir kömür yığınının arkasında iyi bir yer biliyordu, Roubaud'yu oraya çekebilirse iş tamamdı. Jacques uyumak için çabaladığı halde, kafasında senaryoyu hazırlıyor, nereye yerleşeceğini, onu yere sermek için nasıl vuracağını hesaplıyordu; en ince ayrıntılara indikçe huzursuzluğu geri geliyor, içinde kendisini yeniden kalkmaya zorlayan bir isyan kabarıyordu. Hayır, hayır yapamayacaktı. Bu ona canavarca, yapılması imkansız bir şey gibi görünüyordu. İçindeki uygar insan başkaldırıyor, yavaş yavaş ama yok edilemez bir biçimde aktarılan düşünce birikimi ve eğitimin gücü kendini gösteriyordu. Öldürmemek gerekliydi, bu fikri nesilden nesile geçen sütle birlikte emmişti. Gelişmiş, utanma duygusuyla dolmuş beyni, cinayet fikrini daha düşünmeye başlar başlamaz nefretle reddediyordu. Evet, bir ihtiyaç karşısında, içgüdüsel bir hareketle öldürebilirdi. Fakat bilerek, hesaplayarak, çıkar için öldürmeye gelince, hayır, asla, asla yapamazdı.

Jacques uyuklamaya başladığında gün doğuyordu; bu öyle hafif bir uykuydu ki, içindeki korkunç kavga belli belirsiz devam ediyordu. Sonraki günler hayatının en acı verici günleri oldu. Séverine'den kaçıyordu, onun bakışlarıyla karşılaşmaktan korkarak cumartesi günkü randevuya gelmemesi için haber yollamıştı. Fakat pazartesi günü onu görmek zorunda kaldı ve

korktuğu gibi genç kadının yumuşacık bakan iri, derin mavi gözleri içini sıkıntıyla doldurdu. Séverine o konudan bahsetmedi, genç adamı teşvik etmek için ne bir hareket yaptı, ne de tek kelime söyledi. Sadece, bu konuyla dolu gözleri soruyor, yalvarıyordu. Jacques o gözlerdeki sabırsızlıktan ve sitemden nasıl kurtulacağını bilemiyordu, genç kadının gözlerini sürekli kendisininkilere dikilmiş görüyordu; sanki mutluluğa ulaşmak konusunda neden böyle tereddüt ettiğine şaşar gibiydi. Séverine'in yanından ayrılırken, karar verdiğini göstermek için ona sıkıca sarıldı. Gerçekten karar da vermişti, merdivenlerin son basamağına gelinceye kadar da kararlıydı, ama sonra yine vicdanıyla boğuşmaya başladı. Séverine'i bir sonraki gün tekrar gördüğü zaman, genç adam belli belirsiz solgunlaşmıştı, yapması gereken bir şey karşısında gerileyen, korkak ve kaçamak gözlerle bakıyordu. Çok mutsuz olan Séverine onun boynuna sarılarak, tek kelime etmeden hıçkıra hıçkıra ağladı; Jacques da kendinden nefret ederek altüst oldu. Bu işi bitirmek gerekiyordu.

"Perşembe, orada, olur mu?" diye sordu genç kadın alçak sesle.

"Tamam, perşembe günü seni bekleyeceğim."

O perşembe gökyüzü çok karanlık, denizden gelen sisle donuk ve durgundu, tek bir yıldız görünmüyordu. Her zamanki gibi randevuya ilk gelen Jacques oldu; Sauvagnat'ların evinin arkasında dikilerek Séverine'in yolunu gözledi. Fakat karanlık öyle yoğun ve genç kadının adımları öyle sessizdi ki, Séverine kendisine sürtündüğü zaman, o âna kadar onu fark etmemiş olan Jacques ürperdi. Genç kadın sevgilisinin kollarına atılmış, ancak onun titrediğini hissederek telaşlanmıştı.

"Seni korkuttum," diye mırıldandı.

"Hayır, hayır, seni bekliyordum... Yürüyelim, nasıl olsa bizi

kimse göremez."

Birbirlerinin beline sarılarak, ağır ağır boş arazide dolaştılar. Deponun o tarafında havagazı lambaları seyrekti; bazı kuytu yerlerde ise hiç yoktu. Halbuki uzakta, garın oralarda bir çoğu, yıldızlar gibi ışıl ışıl parlıyordu.

Uzunca bir süre tek kelime etmeden yürüdüler. Séverine başını sevgilisinin omzuna dayamış, ara sıra başını kaldırıp onun çenesini öpüyordu; Jacques da eğilerek onun şakağına, saçlarının başladığı yere bir öpücük kondurarak ona yanıt veriyordu. Uzaklardaki kiliselerin çanları tek ve sert bir vuruşla saatin bir olduğunu haber veriyordu. Konuşmamalarının nedeni, birbirlerine sarılarak düşünmeleriydi. O konudan başka bir şey düşünemiyor, ne zaman birlikte olsalar sadece o soruna takılıp kalıyorlardı. İç çatışma devam ediyordu, harekete geçileceğine göre konuşmak neye yarardı? Séverine onu okşamak için ayak parmakları üzerinde yükseldiği zaman, genç adamın cebinde şişkinlik yapan bıçağı hissediyordu. Demek kararını vermişti, öyle mi?

Artık düşüncelerini saklayamaz oldu, belli belirsiz soluk alıyormuş gibi dudakları aralandı.

"Biraz önce yukarı çıktı, nedenini anlayamadım... Sonra evde unuttuğu silahını aldığını gördüm. Denetime çıkmış olmalı."

Aralarında bir sessizlik oldu, yirmi adım sonra bu kez Jacques konuştu.

"Bir gece önce hırsızlar oradan kurşun çalmışlar... Mutlaka birazdan dönecektir."

Bu sözler üzerine genç kadın ürperdi ve ikisi de tekrar sessizliğe gömülerek ağır ağır yürümeye devam ettiler. Séverine'in içinde bir şüphe uyanmıştı: Jacques'ın cebinde şişkinlik yapan gerçekten de bıçak mıydı? Emin olmak için genç adamı iki kere daha öptü. Ardından, onun bacağına böyle sürtünmekle emin

olamadığından elini indirdi ve onu tekrar öperken eliyle yokladı. Evet, bıçaktı. Genç adam, niyetini anlayarak genç kadını sıkıca göğsüne bastırdı ve kulağına fısıldadı:

"Gelecek, serbest kalacaksın."

Cinayete karar verilmişti; sanki yürümüyorlar da, bilinmeyen bir güç ayaklarını yerden kesmiş onları götürüyor gibi hissediyorlardı. Duyuları, özellikle de dokunma duyaları aşırı keskinleşmişti, iç içe geçmiş elleri sızlıyor, dudaklarının hafifçe birbirine değmesi tırnak batırılmış gibi etki yapıyordu. Kaybolmakta olan sesleri, tekerleklerin çıkardığı gürültüleri, lokomotiflerin uzaktan gelen soluklarını, boğuk çarpışmaları, karanlıklarda dolanan ayak seslerini de duyuyorlardı. Karanlıkta görüyorlar, gözlerinden sis kalkmış gibi tüm karaltıları seçebiliyorlardı; ani dönüşlerini çok net izleyebildikleri bir yarasa geçti. Bir kömür yığınının yanında, gözleri ile kulakları tetikte, gergin ve hareketsiz durdular. Şimdi fısıldaşarak konuşuyorlardı.

"Şu taraftan bir çığlık gelmedi mi?"

"Hayır, bir vagonu çekiyorlar."

"Ama şurada, solumuzda biri yürüyor. Toprak çıtırdadı."

"Hayır, hayır, fareler yığınların arasında koştuğundan kömürler dökülüyor."

Dakikalar geçti. Séverine, Jacques'a aniden daha sıkı sarıldı.

"İşte o."

"Nerede, hiçbir şey görmüyorum."

"Yavaş yavaş hangarın yanından döndü, bize doğru geliyor... Bak, gölgesi beyaz duvara vurdu!"

"Acaba o gölge... Peki yalnız mı?"

"Evet, yalnız."

O karar ânında Séverine heyecanla Jacques'ın boynuna sarıldı, alev alev yanan dudaklarını genç adamınkilere yapıştırdı.

Sanki kendi kanını genç adama vermek istercesine uzun uzun, tutkuyla öptü. Onu nasıl seviyor, ötekinden nasıl da iğreniyordu. Cesareti olsa, şimdiye kadar yirmi kere bu işi yapmış, Jacques'ı bunun korkunçluğundan kurtarmış olurdu; fakat ellerinde güç yoktu, kendini çok gevşek buluyordu, bu iş için bir erkek eli gerekliydi. Ve bu hiç bitmeyen öpücük, cesaretinden ona aktarabildiği tek şeydi, söz verdiği aidiyet, bedenlerinin birleşmesiydi. Uzakta bir trenin düdüğü öttü, geceye bir acı çığlığı karıştı; dev bir çekicinki gibi, nereden geldiği bilinmeyen düzenli darbe sesleri işitiliyordu; denizden yükselen sis gökyüzünde hareket eden bir karışıklığa neden oluyor, havagazı lambalarının parlak ışıklarını zaman zaman söndürür gibi oluyordu. Séverine nihayet dudaklarını çektiğinde, kendisinde hiçbir şey kalmamış, kendini bütünüyle genç adama geçmiş gibi hissetti.

Jacques hızlı bir hareketle bıçağı açmıştı bile. Fakat boğuk sesle bir küfür savurdu.

"Aman Tanrım, yine olmadı, gidiyor."

Gerçekten de hareket eden gölge, onlara aralarında elli adım kalacak kadar yaklaştıktan sonra şimdi sola dönmüş, hiçbir şeyden korkmayan bir gece bekçisinin düzenli adımlarıyla uzaklaşıyordu.

Bunun üzerine Séverine genç adamı itti.

"Hadi yürü, yürüsene!"

Jacques önde, Séverine ise hemen arkasında yürüdüler, gürültü çıkarmadan avlarının peşinden kayar gibi ilerlediler. Bir ara onarım atölyelerinin köşesinde onu gözden kaybettiler; sonra kör bir hattı geçip kestirmeden giderken, yirmi adım önlerinde tekrar gördüler. Tek bir yanlış adım onları ele vereceğinden, duvara iyice sokulmak zorunda kaldılar.

"Onu yakalayamayacağız," diye homurdandı Jacques boğuk

bir sesle. "Makasçının kulübesine varırsa elimizden kaçırdık demektir."

Séverine onun ensesinde, sürekli aynı şeyi tekrarlıyordu:

"Hadi yürü, yürüsene!"

O anda Jacques, karanlığa gömülmüş bu geniş ve düz arazide, büyük garın karanlık ıssızlığında, tehlikeli ve tenha bir yer kendisine yardımcı olacakmış gibi, kesin olarak kararlıydı. Bir yandan adımlarını sessizce hızlandırırken, bir yandan da kendine cesaret veriyor, akıl yürütüyor, bu cinayeti iyice düşünülmüş ve hakkında karar verilmiş bir eylem gibi makul ve meşru gösterecek nedenleri kendi kendine sayıp döküyordu. Bir başkasının kanı kendi yaşamı için şartsa, bu onun hakkıydı, bu yaşamsal bir haktı. Sadece şu bıçağı saplaması yeterliydi, ardından mutluluğa ulaşacaktı.

"Yakalayamayacağız, yakalayamayacağız," diye tekrarladı öfkeyle. Roubaud'nun, makasçının kulübesini geçtiğini görmüştü. "Hapı yuttuk, gidiyor işte."

Fakat Séverine birdenbire sinirli bir el hareketiyle onu kolundan tutarak durdurdu.

"Bak, geri geliyor!"

Gerçekten de geri geliyordu. Sağa dönmüş, aşağıya iniyordu. Belki de peşinde katillerin olduğunu belli belirsiz hissetmişti. Bununla birlikte, her yere göz atmadan dönmek istemeyen, işine bağlı bir bekçi gibi sakin sakin yürümeye devam etti.

Séverine ve Jacques aniden, hiç kımıldamadan durdular. Tesadüfen bir kömür yığınının yanında durmuşlardı. Yaslandılar; sırtları, içine girmek ister gibi kara duvara yapışmış, bu zifire karışmışçasına orada kaybolmuşlardı. Nefes bile almıyorlardı.

Jacques dosdoğru kendilerine doğru gelen Roubaud'ya bakıyordu. Aralarında otuz metre ya var ya yoktu; kaderin acımasız

sarkacı ritim vermiş gibi, attığı her adımda aralarındaki mesafe düzenli bir şekilde azalıyordu. Yirmi adım daha, on adım daha... Sonra Jacques'ın önünde olacak, genç adam kolunu şöyle kaldırıp bıçağı boğazına saplayacak, bağırmasını engellemek için bıçağı sağdan sola doğru çekecekti. Saniyeler geçmek bilmiyordu, beynine hücum eden onca fikirden sonra zaman mefhumunu tamamen kaybetmişti. Kararını vermesini sağlayan tüm nedenler bir kez daha gözünün önünden geçti, cinayeti, nedenlerini ve sonuçlarını iyice gözden geçirdi. Beş adım kalmıştı. Sinirleri kopacak kadar gerilmişti, ama azmi hâlâ sarsılmıyordu. Öldürmek istiyor, neden öldüreceğini biliyordu.

Fakat bir iki adım kala Jacques'ta bir çözülme oldu. İçindeki her şey birden çöktü. Hayır, hayır, kesinlikle öldüremeyecekti, bu savunmasız adamı böyle öldüremezdi. Mantıkla cinayet işlenemezdi; bir tür ısırma içgüdüsü, avın üzerine atılmayı tetikleyen, avı parçalamasını gerektiren açlık ya da tutku olmalıydı. Vicdan, adalet mirasıyla yavaş yavaş aktarılmış fikirlerden ibaretse, ne önemi vardı? Kendinde öldürme hakkı görmüyordu, ne kadar uğraşırsa uğraşsın bu hakka sahip olacağına da inanmıyordu.

Roubaud rahat rahat geçti. Dirseği, kömürlerin içinde duran ikisine değecek gibi oldu. Bir soluk onları ele verebilirdi, ama ölü gibi durdular. Kol hiç kalkmadı, bıçağı saplamadı. Koyu karanlığı hiçbir şey, bir ürperti bile sarsmadı. İkisi hâlâ hareketsiz, sırtlarını kara yığına dayamış, sakin sakin yürüyerek yanlarından geçip giden bu yalnız ve silahsız adamın verdiği korkuyla soluk bile almadan dururken, Roubaud on adım kadar uzaklaşmıştı bile.

Jacques, öfke ve utancın boğduğu bir hıçkırıkla, "Yapamam! Yapamam!" dedi.

Séverine'e sarılmak, affedilme ve avutulma ihtiyacıyla ona yaslanmak istedi. Genç kadın tek kelime etmeden kaçtı. Jacques ellerini uzatmış, ancak parmakları arasından kaçan eteğine dokunabilmişti. Sadece hafif adımlarla kaçışını duyuyordu. Bir müddet onu boşuna takip etti, çünkü bu ani kaçış onu iyice altüst ediyordu. Zayıflığına çok mu kızmıştı? Onu küçümsüyor muydu? İhtiyatlı davranarak yanına gitmedi. Fakat sarı gaz damlalarıyla lekelenmiş o geniş, dümdüz arazide kendini yapayalnız bulunca, korkunç bir umutsuzluğa kapıldı, başını yastığına koymak ve bu felaketi unutmak için bir an önce oradan uzaklaştı.

Roubaud'lar on gün kadar sonra, mart ayının sonlarına doğru nihayet Lebleu'lerin hakkından geldi. Yönetim, Mösyö Dabadie'nin de desteklediği taleplerini haklı bulmuştu; üstelik, yeni şef yardımcısının talep etmesi halinde lojmanın devredilmesine ilişkin ünlü mektup da, garın arşivlerinde eski hesapları karıştıran Matmazel Guichon tarafından bulunmuştu. Madam Lebleu uğradığı yenilgiden dolayı son derece sinirlenerek derhal taşınacağını söyledi; madem ölmesini istiyorlardı, beklemelerine hiç gerek yoktu. Bu taşınma işi, üç gün boyunca koridoru birbirine kattı. İçeriye girdiği de çıktığı da görülmeyen, o silik Madam Moulin'cik bile, Séverine'in iş masasını bir lojmandan diğerine taşıyarak bu olaya dahil oldu. Fakat özellikle Philomène derhal yardıma koşmuş, eşyaları paketlemiş, mobilyaları taşımış, Lebleu'ler henüz evi terk etmeden öndeki lojmanı doldurmaya başlayarak anlaşmazlığı iyice körüklemişti. Taşınma sırasında karışan iki ev eşyasının patırtısı sırasında, Madam Lebleu'yü evinden çıkarıp atan da o oldu. Jacques ve onun sevdikleri için öyle canla başla çalışıyordu ki, bu duruma şaşıran ve şüphelenmeye başlayan Pecqueux, o sinsi ve sarhoş tavırlarıyla artık makinistiyle mi yatmaya başladığını sormuş ve yakalarsa ikisinin de icabına

bakacağını söylemişti. Bunun üzerine Philomène'in Jacques'a olan ilgisi iyice artmış, iki sevgilinin arasına girerek ona biraz da kendi sahip olma umuduyla, genç adam ile metresinin hizmetkarı olmuştu. Son sandalyeyi de taşıdığında kapılar kapandı. Sonra kasiyer kadının unuttuğu bir tabure gözüne çarpınca, kapıyı tekrar açarak tabureyi koridora fırlattı. Böylece her iş tamamlanmıştı.

Yaşam yavaş yavaş eski tekdüzeliğine kavuştu. Madam Lebleu arka tarafta, romatizması yüzünden koltuğuna çivilenmiş, gökyüzünü kapayan sundurmanın çinkosundan başka bir şey göremediği için gözyaşları döker, sıkıntıdan ölürken, Séverine ön taraftaki pencerelerden birinin kenarına oturmuş, bir türlü bitmeyen yatak örtüsünü örüyordu. Aşağıda, hareket avlusunda neşeli bir canlılık, yayaların ve vagonların kesintisiz akışı vardı; vaktinden önce gelen bahar, kaldırımların kenarındaki büyük ağaçları filizlendiriyordu; ve uzakta, Ingouville'in ağaçlı bayırlarında, beyaz lekeler gibi yazlık evler görülüyordu. Ama genç kadın sonunda rüyasının gerçekleştiğine, burada, çok istediği bu lojmanda oturduğuna, açık bir manzarası olduğuna, gün ışığını, güneşi gördüğüne yeteri kadar sevinmediğini fark ederek şaşırıyordu. Hatta hizmetçisi Simon Ana alıştığı eski düzeni burada bulamadığı için öfkelenip söylenince, Séverine de sinirleniyor ve kirin daha az göründüğü, kendi deyişiyle "eski kovuğunu" özlüyordu. Roubaud işi oluruna bırakmıştı. Evlerinin değiştiğini fark etmemiş gibiydi; hâlâ evleri karıştırıyor, yeni anahtarı eski kilide girmedi zaman yanıldığını anlıyordu. Zaten gitgide daha az ortalarda görünüyor, düzensizlik sürüp gidiyordu. Bununla birlikte, siyasi fikirlerinin uyanmasıyla bir ara canlanır gibi oldu. Bunlar çok belirgin, ateşle savunduğu fikirler değildi, ama kaymakamla arasında geçen ve az daha onu işinden edecek olan o

konu yüreğine oturmuştu. İmparatorluk, genel seçimlerden sonra sarsılmaya başlayıp krize girdiğinde, Roubaud zafer kazanmış gibi, efendiliğin her zaman bu insanlarda kalmayacağını tekrarlayıp duruyordu. Matmazel Guichon'un yanında söylediği bu ihtilalci sözler Mösyö Dabadie'nin de kulağına gidince, Roubaud dostça uyarılmış ve bu da onu yatıştırmaya yetmişti. Artık üzüntüden mahvolan Madam Lebleu gücünü kaybettiği için koridor sessizleşmiş ve herkes uyum içinde yaşamaya başlamıştı, öyleyse hükümet işlerine karışıp yeni dertler çıkarmaya ne gerek vardı? Roubaud sadece basit bir el hareketi yapmakla yetinmişti, her şeye olduğu gibi siyasete de aldırdığı yoktu. Ve her geçen gün biraz daha şişmanlayarak, hiç vicdan azabı çekmeden, sırtını dönüp o hantal adımlarıyla çekip gidiyordu.

Jacques ile Séverine sürekli görüşme imkanı bulduklarından bu yana, aralarındaki sıkıntı artmıştı. Artık mutluluklarını engelleyecek bir şey kalmadığından, Jacques gözetlenme korkusu olmaksızın istediği zaman diğer merdivenden çıkıp sevgilisini görebiliyordu. Lojman artık onlara aitti, cesareti olsa orada yatabilirdi bile. Fakat ikisinin de istediği ve onayladığı o iş gerçekleşmediğinden ve aralarına bir tür duvar örerek huzursuzluk yarattığından, genç adam bunu yapamıyordu. Zayıflığından utanan Jacques, Séverine'i her seferinde, boşuna beklediği için daha mutsuz ve daha hasta buluyordu. Dudakları artık birbirini aramıyordu, çünkü bu yarım aidiyetten bekledikleri bir şey kalmamıştı; tüm mutlulukları gitmeye, orada evlenmeye, başka bir yaşama bağlıydı.

Jacques bir akşam Séverine'i gözyaşları içinde buldu; genç kadın onu görünce de susmadı, tam tersine boynuna atılarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya devam etti. Daha önceden de böyle ağladığı olmuştu, ama Jacques ona sarılınca yatışırdı; halbuki şim-

di genç adam onu göğsüne ne kadar bastırırsa bastırsın, Séverine'in gitgide artan bir umutsuzlukla tükendiğini hissediyordu. Jacques altüst oldu. Sonunda çaresizlikle genç kadının başını ellerinin arasına alarak ona yakından baktı ve ıslak gözlerinin derinliğinde, onun kadınlara özgü edilgen yumuşaklığı yüzünden bu işi yapmaya cesaret edemediğini, bu yüzden böylesine umutsuz olduğunu anladı ve söz verdi:

"Beni affet, biraz daha bekle... Sana söz veriyorum, yakında imkan bulur bulmaz yapacağım."

Bunun üzerine Séverine, bu yemini mühürlemek istercesine dudaklarını Jacques'ınkilere yapıştırdı, ikisinin bedenlerini kaynaştıran uzun öpüşmelerden biri oldu bu.

10

Phasie Hala perşembe gecesi saat dokuzda, son kez çırpınarak ölmüştü; yatağının yanında bekleyen Misard onun gözkapaklarını boşuna kapamaya çalışmıştı. Gözleri açık kalmakta inat ediyordu, kaskatı kesilen başı, odanın içini görmek istercesine biraz omzuna doğru eğilmişti ve dudakları sanki alaycı bir gülüşle gerilmişti. Ölünün hemen yanındaki bir masanın köşesine konulmuş tek bir mum yanıyordu. Ve saat dokuzdan beri, orada henüz soğumamış bir ölünün yattığından habersiz, son hızla geçen trenler, mumun titreyen ışığında onu bir saniyeliğine sarsıyordu.

Misard, Flore'dan kurtulmak için onu derhal Doinville'e, ölüm haberini vermeye gönderdi. Böylece Flore saat on birden önce dönemez, Misard'ın da iki saati olurdu. Önce sakin sakin bir dilim ekmek kesti, çünkü bir türlü sonu gelmeyen bu can çekişme yüzünden akşam yemeği yemediği için karnı zil çalıyordu. Ekmeği ayakta yiyor, bir yandan da gidip geliyor, eşyaları yerleştiriyordu. Öksürük krizleri yüzünden duralıyor, iki büklüm oluyordu; donuklaşmış saçlarıyla öyle cılız ve şimdiden yarı yarıya ölmüş gibiydi ki, zaferinin tadını uzun süre çıkaracağa benzemiyordu. Bir böceğin meşe ağacını yemesi gibi, o da bu iriyarı, neşeli ve güzel kadını yemişti ya, o da yeterdi. İşte karısı

şimdi bitmiş, bir hiç olmuş, sırtüstü yatarken, Misard hâlâ yaşıyordu. Fakat birden aklına bir şey geldi; içinde lavman olarak hazırlanmış kepek suyu bulunan çömleği yatağın altından almak için eğildi; Phasie ondan şüphelenmeye başladığından beri, Misard fare zehirini[1] tuz yerine lavman suyuna karıştırmaya başlamıştı. Kadıncağız da çok aptal olduğu için işin bu yönünden hiç şüphelenmiyor ve bu suyu bir güzel içine alıyordu. Suyu dışarıya boşaltır boşaltmaz odaya geri döndü, döşeme tahtasının üzerindeki ıslak lekeleri süngerle sildi. Phasie neden bu kadar inat etmişti sanki? Aklı sıra kurnazlık yapmıştı, oh olsun! Bir karı koca, kimseyi işin içine karıştırmadan kim kimi gömecek diye inatlaşırsa, sürekli tetikte olmak gerekirdi. Misard, karısının üstten girecek her şeye son derece dikkat edip de, sonra saf bir şekilde zehri alttan almasına komik bir hikaye gibi gülüyordu. Tam o sırada geçen bir ekspres tren, basık evi bir fırtına rüzgarı esmişçesine sallayınca, Misard alışık olduğu halde ürpererek pencereye döndü. Ah, dünyanın dört bir yanından gelen, neyi ezip geçtiğini bilmeyen ve buna aldırmayan, cehennemin dibine gitmeye çok hevesli şu sürekli insan seli! Trenin ardından çöken ağır sessizlikte, ölünün kocaman açılmış gözleriyle karşılaştı; sanki sabit gözbebekleri her hareketini izliyor ve kıvrık dudakları gülümsüyordu.

Aslında soğukkanlı olan Misard, öfkeli bir hareket yaptı. Phasie'nin kendisine ne dediğini çok iyi anlıyordu: "Ara! Ara!" Tabii ki bin frangını kendisiyle götüremezdi; ve mademki artık burada değildi, Misard sonunda parayı bulacaktı. Şu parayı gönül rızasıyla verse olmaz mıydı? O zaman bunca sıkıntı hiç çekilmezdi. Gözleri hep Misard'ı izliyordu. "Ara! Ara!" Phasie içinde yaşarken karıştırmaya hiç cesaret edemediği bu odayı bakış-

1) Arsenik anhidrid denen beyaz arsenik. (Ç.N.)

larıyla taradı. Önce dolaba bakmalıydı; yastığın altından anahtarları aldı, çamaşırların olduğu rafları altüst etti, iki çekmeceyi boşalttı, hatta gizli gözleri olup olmadığını anlamak için çekmeceleri yerlerinden bile çıkardı. Bir şey bulamadı. Sonra aklına komodin geldi. Boşuna mermerlerini söktü, ters çevirdi. Şöminenin, panayırdan alınıp iki çiviyle tutturulmuş ince aynasının arkasını da bir cetvelle araştırdı, ama sadece kara bir toz yumağı elde etti. "Ara! Ara!" Üzerinde hissettiği kocaman açılmış gözlerden kurtulmak için, araştırmayı dört ayak üzerinde sürdürdü; döşeme tahtalarına yumruğuyla hafif hafif vurarak, altında boşluk olup olmadığını anlamaya çalıştı. Bir sürü tahta yerinden oynamıştı, onları kaldırıp baktı. Yine hiçbir şey yoktu. Tekrar ayağa kalktığında gözler yine üzerine dikildi, ölünün sabit bakışlarına karşılık vermek için döndü; Phasie kıvrılmış dudaklarıyla korkunç bir şekilde gülüyor gibiydi. Misard, onun kendisiyle alay ettiğinden emindi artık. "Ara! Ara!" Vücudunu ateş kaplıyordu, solgun yüzünü iyice sarartan bir şüpheyle, günahsı bir fikirle ölüye yaklaştı. Nasıl olmuştu da o bin frangı yanında götüremeyeceğini düşünmüştü? Belki de götürüyordu. Mademki aramasını istiyordu, o da ölünün üstünü açacak, kıyafetlerini çıkaracak, her tarafını yoklayıp araştıracak denli ileri gitti. Altını, ensesinin arkasını, her yerini aradı. Yatağın altı üstüne gelmişti, kolunu omzuna kadar ot mindere daldırdı. Hiçbir şey bulamadı. "Ara! Ara!" Başı yeniden dağınık yatağın üzerine düşen Phasie, alaycı gözlerle hâlâ ona bakıyordu.

Misard öfkeden titreyerek yatağı düzeltmeye çalışırken, Doinville'den dönen Flore içeri girdi.

"Öbür gün, cumartesi saat on birde," dedi.

Cenazenin gömüleceği günden bahsediyordu. Fakat yokluğunda Misard'ın ne işle meşgul olup soluk soluğa kaldığını bir

bakışta anladı. Küçümsercesine kayıtsız bir hareket yaptı.

"Boş verin, bulamazsınız."

Misard onun da kendisine meydan okuduğunu sanıyordu. Dişlerini sıkarak ona doğru yürüdü.

"Parayı sana verdi, yerini biliyorsun."

Annesinin bin frangını, kendi kızı bile olsa başka birine vermiş olabileceği düşüncesi Flore'un omuz silkmesine yol açtı.

"Ah, tabii ya verdi! Toprağa verdi evet!.. Bakın orada, arayabilirsiniz."

Böyle diyerek geniş bir el hareketiyle evi, kuyusuyla beraber bahçeyi, demiryolunu, geniş kırları gösterdi. Evet, orada bir deliğin dibine, kimsenin hiçbir zaman bulamayacağı bir yere gömmüştü. Misard kendinden geçmiş bir halde, genç kızdan çekinmeksizin eşyaları yerlerinden oynatır, duvarlara vururken, pencerenin yanında ayakta duran Flore kısık bir sesle mırıldanmaya devam etti:

"Dışarıda hava çok tatlı, güzel bir gece... Hızlı yürüdüm, yıldızlar ortalığı gündüz gibi aydınlatıyor... Yarın gün doğarken hava çok güzel olacak!"

Flore, nisan ayının ilk ılık nefesleriyle yumuşayan huzurlu kırlara bakarak bir süre pencerenin önünde durdu, hâlâ taze olan ve gitgide artan acısıyla düşünceliydi. Misard'ın odadan çıkarak diğer odaları araştırmaya başladığını duyunca yatağa yaklaştı, bakışlarını annesinin üzerinde gezdirerek oturdu. Masanın bir köşesindeki mum hâlâ durgun ve yüksek aleviyle yanıyordu. Bir tren evi sarsarak geçti.

Flore'un kararı gece orada kalmaktı; düşünüyordu. Ölünün görüntüsü onu, upuzun Doinville yolu boyunca huzur dolu karanlıkta, yıldızların altında kafasında evirip çevirdiği, aklını meşgul eden takıntıdan kurtardı. Şimdi tuhaf bir şaşkınlık acısı-

nı unutturuyordu: Annesinin ölümü neden onu daha fazla üzmemişti? Ve neden şu anda ağlamıyordu? İşi biter bitmez kaçıp giden, kırlarda dolaşan, sessiz ve yabani kocaman bir kız olduğu halde annesini seviyordu. Onu öldüren son kriz sırasında, yirmi defa buraya gelip oturmuş ve bir doktor çağırtması için yalvarmıştı; çünkü Misard'dan şüpheleniyor ve korkarsa duracağını ümit ediyordu. Fakat annesinden hep öfkeli bir "hayır" cevabı almıştı, sanki annesi parayı da kendisiyle birlikte götürecegi için zafer kazanmıştı ve herhangi birinden yardım istememeyi gurur meselesi yapmıştı; bunun üzerine o da hiçbir şeye karışmamış, kendi derdine düşmüş, acısını unutmak için ortadan kaybolup etrafta koşuşturmuştu. İnsanın çok büyük bir derdi varsa, başka bir derde yer kalmıyordu; onun yüreğini kapayan da bu olsa gerekti. Annesi gitmişti, onu karşısında harap olmuş, sapsarı görüyor, ne kadar uğraşırsa uğraşsın bundan fazla üzülemiyordu. Her şey yok olacağına göre jandarmaları çağırmak, Misard'ı ihbar etmek neye yarardı? Bakışları hâlâ ölünün üzerinde olmasına rağmen yavaş yavaş onu fark etmez oldu, bir çiviyle çakılmış gibi aklından çıkmayan fikirle kendi iç dünyasına döndü; ona saatleri bildiren trenlerin geçerken neden olduğu sarsıntılardan başka bir şey hissetmez oldu.

Bir süreden beri, uzaktan Paris posta treninin yaklaşmakta olduğu duyuluyordu. Tren nihayet pencerenin önünden geçerken, feneri odanın içini şimşek çakmış, yangın çıkmış gibi aydınlattı.

"Bir on sekiz," diye düşündü. "Yedi saat daha var. Sabah sekiz on altıda geçecekler."

Aylardan beri her hafta bu bekleyiş aklını kurcalıyordu. Her cuma sabahı Jacques'ın kullandığı ekspres trenin Séverine'i de Paris'e götürdüğünü biliyordu. Büyük bir kıskançlıkla kıvrana-

rak, onları gözleyip görmekten, orada özgürce birbirlerinin olacaklarını düşünmekten başka bir şey yapamıyordu. Ah, kaçıp giden bu tren, kendisini de götürmesi için son vagona asılamamanın verdiği o korkunç duygu! Bütün o tekerlekler kalbini çiğniyormuş gibi geliyordu. O kadar acı çekmişti ki, bir gece mahkemeye yazmayı düşünerek gizlenmişti; çünkü o kadını tutuklatabilirse sorun kalmazdı. Bir zamanlar Séverine ile Başkan Grandmorin arasındaki kirli ilişkileri öğrendiğinde çok şaşıran genç kız, bunu yargıçlara bildirdiği zaman onu ele vermiş olacağını düşünüyordu. Fakat kalemi eline alınca bunu beceremedi. Hem sonra mahkeme onu dinler miydi? Bütün bu kibarlar aralarında anlaşmış olmalıydılar. Belki de Cabuche'e yaptıkları gibi kendisini hapse atarlardı. Hayır! İntikam almak istiyordu, intikamını kimseye muhtaç olmadan tek başına alacaktı. Buna intikam bile denilemezdi, çünkü başkalarından duyduğuna göre, insanın kendi acısını gidermek için bir başkasına kötülük yapmayı düşünmesi intikam sayılmazdı; tufanın her şeyi süpürüp götürmesi gibi, her şeyi altüst ederek bütün bunlara bir son verme ihtiyacıydı. Diğerinden daha onurlu, daha güçlü ve daha güzeldi, sevilmek de onun hakkıydı. Bu kurtlar ülkesinin patikalarında, hep açık bıraktığı gür sarı saçlarıyla tek başına yürürken, diğer kadını yakalamak ve ormanın derinliklerinde, birbirine düşman iki savaşçı gibi aralarındaki kavganın hesabını görmek istiyordu. Henüz hiçbir erkek ona dokunmamıştı, erkekleri alt ediyordu; bu onun karşı konulmaz kuvvetiydi, galip gelecekti.

Bir hafta önce aniden aklına gelen bir fikir, nereden geldiğini bilmediği bir çekiç darbesi gibi beynine saplanmıştı: Bir daha oradan geçmemeleri, Paris'e birlikte gitmemeleri için ikisini birden öldürmek. Mantıklı düşünmüyordu, vahşi bir yok etme dürtüsüne boyun eğiyordu. Bir diken etine batıp orada kalsa,

onu çeker çıkarır, gerekirse parmağını keserdi. Bir dahaki ilk geçişlerinde onları öldürecekti; bunun için treni devirebilir, demiryolunun üzerine bir kalas çekebilir, bir rayı yerinden sökebilir, kısacası her şeyi kırıp yok edebilirdi. Jacques mutlaka lokomotifinde yamyassı olurdu; ona yakın olmak için hep ilk vagonda oturan kadın da kurtulamazdı; diğerlerine gelince, bu sürekli gidip gelen insan yığınını düşünmüyordu bile. Onlar kimse değildi, hiçbirini tanımıyordu. Trenin parçalanması, onca hayatın kurban edilmesi, her ânını dolduran bir saplantı haline geliyordu; gözyaşlarıyla dolup taşan yüreğinin içinde yıkanabileceği kadar derin ve geniş bir kan gölü ve insan acısı, böylesi büyük bir felaket tek düşüncesi oluyordu.

Bununla birlikte cuma sabahı, nereden ve ne şekilde bir ray sökeceğine karar veremediğinden cesareti kırılmıştı. Fakat akşam işi bitince, aklına tünelden geçerek Dieppe sapağına kadar yürümek gelmişti. Yarım fersah uzunluğundaki bu düzdüz, tonozlu yer altı yolu, trenlerin göz kamaştırıcı fenerleriyle üzerine doğru gelmesinden heyecan duyduğu her zamanki gezinti yerlerinden biriydi. Her zaman ezilmekten kıl payı kurtulurdu, herhalde onu oraya çeken tehlikeye meydan okuma ihtiyacıydı. Fakat o akşam, bekçinin gözüne ilişmeden, karşıdan gelen trenlerin sağından geçeceğini düşünerek, sol taraftan tünelin ortasına kadar gelmiş, sonra da Havre'a giden bir trenin ışıklarına bakmak üzere dönme tedbirsizliğini göstermişti; ve yeniden yürümeye başladığında, yanlış bir adım atarak tekrar kendi etrafında dönmüş, kırmızı ışıkların hangi köşede kaybolduğunu anlayamamıştı. Cesaretine rağmen, korkutucu bir rüzgar başörtüsüz saçlarını havalandırırken, tekerleklerin sesiyle hâlâ sersem gibi, elleri buz tutmuş bir halde durmuştu. Şimdi başka bir tren geçerse, trenin çıktığını veya indiğini anlamayacağından ya sağa ya

sola atılacak ve ezilip gidecekti. Son bir gayretle aklını toplamaya, hatırlamaya, durumu tartmaya çalışıyordu. Sonra birden büyük bir korkuya kapılarak, rasgele ileri doğru bütün hızıyla koşmaya başlamıştı. Hayır! Hayır, o ikisini öldürmeden ölmek istemiyordu! Ayakları raylara takılıyor, kayıyor, düşüyor, daha hızlı koşuyordu. Tünelin neden olduğu bir delilikti bu; duvarlar onu sıkıştırmak ister gibi daralıyor, tonoz hayali gürültüler, korkunç uğultular, tehlikeli sesler yayıyordu. Her dakika bir trenin yakıcı soluğunu ensesinde hissederek kafasını çeviriyordu. Şaşırdığı ve kaçtığı tarafta öleceği düşüncesiyle, iki kere sıçrayarak yön değiştirmişti. Uzakta bir yıldız, parlayan ve gitgide büyüyen yuvarlak bir göz belirene kadar deli gibi koştu. Fakat geri dönüp kaçmak için duyduğu büyük isteğe karşı koydu. Göz alev alev yanan bir ateş, aç bir fırın ağzı haline geliyordu. Işıktan gözleri körleşen genç kız, nedenini bilmeden sol tarafa sıçramıştı; tren yıldırım gibi, bir fırtına rüzgarıyla geçti. Flore beş dakika sonra Malaunay tarafından sağ salim çıkıyordu.

Saat dokuzdu, birkaç dakika sonra Paris treni orada olacaktı. Tünelden çıkar çıkmaz, iki yüz metre ilerdeki Dieppe sapağına kadar, işine yarayacak herhangi bir şey bulabilmek için yolu araştırarak rahat adımlarla yürümeye devam etti. Tam da o sırada, onarılmakta olan Dieppe yolu üzerinde, arkadaşı makasçı Ozil'in yönlendirdiği bir balast[1] treni duruyordu. Aniden aklına gelen bir fikirle planını hazırladı: Ozil'in makası tekrar Havre hattına kaydırmasını engellerse, ekspres trenin balast trenine çarpmasını sağlayabilirdi. Genç kız bu Ozil'e, arzudan gözü dönmüş bir halde üzerine saldırdığı ve kendisinin de sopayla neredeyse onun kafasını yardığı günden beri bir dostluk besliyor, dağdan kaçmış bir keçi gibi tünelden geçerek, makasçının

1) Demiryollarının traverslerinin altına konan kırma taş. (Ç.N.)

hiç beklemediği zamanlarda onu ziyaret etmeyi seviyordu. Çok zayıf ve fazla konuşmayan, emirlere sıkı sıkıya bağlı eski bir asker olan makasçı, gece gündüz görevinin başındaydı, kimse onu işini ihmal etmekle suçlayamazdı. Fakat dayağını yediği, bir erkek çocuğu gibi kuvvetli bu yabani kız küçük parmağını oynatsa, Ozil'in içinde bir şeyler kıpırdıyordu. Flore'dan on dört yaş büyük olmasına rağmen onu istiyordu ve şiddet bir işe yaramadığından sevgiyle, sabırla davranarak ona sahip olmayı kafasına koymuştu. O gece de Flore karanlıkta görev yerine yaklaşıp kendisini dışarı çağırdığında, her şeyi unutarak onun yanına koşmuştu. Genç kız başını döndürüyor, karmakarışık hikayeler anlatarak onu kırlara doğru götürüyor, annesinin hasta olduğunu, eğer o ölürse Croix-de-Maufras'da kalamayacağını söylüyordu. Kulağı, Malaunay'den ayrılarak, son hızla yaklaşmakta olan ekspres trenin gürültüsündeydi. Flore treni orada hissettiğinde, olacakları görmek için dönmüştü. Fakat yeni çalıştırma aletlerini aklına getirmemişti; lokomotif Dieppe hattına girince, durma işareti kendiliğinden devreye girmiş ve makinist de balast trenine birkaç adım kala treni durdurmuştu. Ozil yıkılan bir evin altında kalmış gibi bir çığlık koparark, koşa koşa görev yerine gitti; Flore ise karanlıkların gerisinde kaskatı kesilmiş, hareketsiz bir şekilde kazayla sonuçlanması gereken manevrayı izliyordu. İki gün sonra, başka bir yere nakledilen makasçı onunla vedalaşmaya gelmiş ve hiçbir şeyden şüphelenmediği için annesi ölür ölmez yanına gelmesi için yalvarmıştı. Eh! Bu defa olmamıştı, başka bir çare düşünmek gerekliydi.

Bu olayı düşündüğü anda, Flore'un gözlerini kaplayan hayal sisi dağıldı; mumun sarı alevinin aydınlattığı ölüyü gördü. Artık annesi yoktu, gitmeli ve kendisini isteyen, belki de mutlu edecek olan Ozil'le evlenmeli miydi? Bütün benliği ayaklandı. Ha-

yır, hayır! O ikisinin yaşamasına izin verip de yaşamaya devam edecek kadar rezilse, sevmediği bir adamın olmaktansa, kendini yollara vurup hizmetçilik yapmayı tercih ederdi. Değişik bir ses duyup kulak kabarttı, Misard'ın bir kazmayla mutfağın toprak zeminini kazdığını anladı: Hâlâ saklı parayı arıyordu, elinden gelse evi yıkacaktı. Flore bu adamla da kalmak istemiyordu. Ne yapacaktı? Sert bir rüzgar esti, duvarlar titredi, ölünün bembeyaz yüzünden, açık gözlerini ve dudaklarının alaycı kıvrımını kırmızıya boyayan bir ateş geçti. Bu, ağır ve hantal lokomotifiyle geçen son Paris posta treniydi.

Flore başını çevirmiş, bahar gecesinin dinginliğinde parlayan yıldızlara bakmıştı.

"Saat üç on. Beş saat sonra geçecekler."

Bir daha deneyecekti, çok acı çekiyordu. Onları görmek, her hafta böyle sevişmeye gittiklerini görmek gücünü aşıyordu. Artık hiçbir zaman Jacques'a tek başına sahip olamayacağını bildiği için, onun yok olmasını, her şeyin son bulmasını istiyordu. Cenazeyi beklediği bu iç karartıcı oda, içinde her şeyi yok etme ihtiyacı büyürken onu yasa boğuyordu. Artık onu seven kimse kalmadığına göre, diğerleri de annesiyle gidebilirdi. Başkaları, daha başkaları da ölecekti ve hepsi de bir çırpıda. Kız kardeşi ölmüştü, annesi ölmüştü, aşkı ölmüştü; geriye yapacak ne kalıyordu? Ötekiler iki kişiyken, tek başına kalsa ya da gitse, hep yalnız olacaktı. Hayır, hayır! Her şey yıkılsın, burada, bu ışlı odadaki ölüm, demiryolunun üzerinde essin ve her şeyi süpürsün!

Bu uzun iç hesaplaşmadan sonra kararını verdi, planını uygulamaya koymak için en iyi yolu düşündü. Yine bir ray sökme fikrine geldi. En emin, en pratik, uygulaması en basit yöntem buydu; yatakları bir çekiçle yerinden sökmek, sonra da rayı traverslerden çıkarmaktan başka bir şey gerekmiyordu. Bu iş için

elinde gerekli aletler vardı, bu ıssız yerde kimse kendisini göremezdi. En uygun yer, Barentin'e giderken, hendekten sonra küçük bir vadiden geçen yedi sekiz metrelik dolgu bir dönemeçti; tren burada kesinlikle raydan çıkacak ve korkunç bir takla atacaktı. Fakat daha sonra yaptığı saat hesabı canını sıktı. Sekiz on altıda geçen Havre ekspresinden önce, yukarı giden hat üzerinden yedi elli beşteki posta treni geçiyordu. Bu durumda işini bitirmesi için ona yirmi dakika kalıyordu ki, bu da yeterliydi. Ancak, düzenli trenlerin arasında, özellikle çok mal geldiği zamanlar hesapta olmayan yük trenleri de gönderiliyordu. Bu durumda gereksiz bir risk almış olurdu. Oraya gelip parçalanacak trenin, gerçekten de ekspres tren olacağını önceden nasıl bilebilirdi? Uzun süre kafasında olasılıkları tarttı. Hâlâ karanlıktı; etrafından yağ sızdıran mum, Flore'un artık ucunu kesmediği kararmış, uzun fitiliyle yanmaya devam ediyordu.

Tam da Rouen'dan gelen bir yük treni geçerken Misard içeri girdi. Odunluğu araştırdığından elleri toprak içindeydi; nefes nefese kalmış, boşa aramalardan çılgına dönmüştü, beceriksizliğinin verdiği öfkeyle mobilyaların altını, şöminenin içini her yeri aramaya koyuldu. Büyük tekerleklerinin düzenli gümbürtüsüyle geçen ve her sarsıntısıyla ölüyü yatağında sallayan trenin sonu bir türlü gelmiyordu. Misard duvara asılı küçük tabloyu çıkarmak için kolunu uzattığında, yine kendisini izleyen açık gözlerle karşılaştı; dudakları da o kendine özgü gülümsemeyle kıpırdıyordu.

Misard'ın rengi soldu, korkulu bir öfkeyle titreyerek söylendi:

"Evet, evet, ara! Ara!.. Onları bulacağım Tanrı'nın belası! Evin her taşını, ülkenin her karış toprağını yerinden oynatmam gerekse de bulacağım!"

Kara tren karanlıkların içinden ezici bir yavaşlıkla geçip gitmişti; tekrar hareketsizleşen ölü, kocasına hâlâ öyle alaycı ve kazanacağından emin bakıyordu ki, Misard kapıyı açık bırakarak yine gözden kayboldu.

Flore kendi düşüncelerine gömülmüş bir halde ayağa kalkmıştı. O adam geri gelip de annesini rahatsız etmesin diye kapıyı kapadı.

"On dakika önce olursa, daha iyi olur," diyen kendi sesini duyunca şaşırdı.

Gerçekten de on dakika yeterdi. Ekspres trenden on dakika önce, herhangi bir trenin geleceğine dair bir işaret gelmezse işe koyulabilirdi. Bu sorun kesinlikle halledildiği için o andan itibaren sıkıntısı geçti, sakinleşti.

Saat beşe doğru serin ve pırıl pırıl bir şafakla birlikte gün doğdu. Hafif soğuğa rağmen pencereyi sonuna kadar açtı; duman ve ölü kokan kasvetli odaya nefis bir sabah havası girdi. Güneş henüz ağaçlarla örtülü bir tepenin arkasında, ufkun altındaydı; fakat her ilkbaharda olduğu gibi toprağın canlı neşesine, altın sarısı rengiyle yamaçların üzerinden akıp çukurları doldurarak cevap verdi. Flore dün yanılmamıştı, o sabah hava güzel olacaktı, insanın yaşamayı sevdiği o gençlik, neşe ve sağlık dolu günlerden biri olacaktı. Bu bomboş topraklarda, daracık küçük vadilerin kestiği tepeler arasında keçiyolları boyunca gönlünce gitmek ne güzel olurdu. Odaya geri döndüğünde, neredeyse sönmek üzere olan mumun ağaran günü ancak soluk bir damla halinde aydınlattığını görünce şaşırdı. Ölü şimdi trenlerin, bu cesedin hemen yanındaki solgun mum ışığını fark etmeden geçip gitmeye devam ettikleri demiryoluna bakar gibiydi.

Flore sadece gündüz çalışıyordu. Odadan, altı on ikide geçen Paris yük treni için çıktı. Misard da saat altıda, gece nöbetçisi ar-

kadaşından işi devralmıştı. Flore, Misard'ın çaldığı boru sesi üzerine elinde bayrağıyla bariyerin önünde dikildi. Bir süre gözleriyle treni izledi.

Yüksek sesle, "İki saat daha var," dedi.

Annesinin artık kimseye ihtiyacı yoktu. Flore odaya girmek konusunda büyük bir isteksizlik duyuyordu. Artık bitmişti, annesini öpmüştü, bundan böyle gerek kendi yaşamını ve gerekse başkalarının yaşamını istediği gibi kullanabilirdi. Genelde trenlerin saatlerine göre sıvışır, kaybolurdu; ama o sabah tuhaf bir ilgiyle bariyerin yanında, hattın kenarında duran sıradan bir tahta bankın üzerinde, görevinin başında duruyordu. Güneş ufukta yükseliyor, tertemiz havaya ılık bir altın sağanağı dökülüyordu; ve Flore nisan ayının canlılığıyla ürperen bu uçsuz bucaksız kırların ortasında huzur içinde duruyor, kımıldamıyordu. Bir süre hattın öbür ucundaki tahta kulübesinde, her zamanki uyuşukluğundan farklı bir heyecanla hareket eden Misard'la ilgilendi; kulübesine giriyor, çıkıyor, aletlerini sinirli ellerle kullanıyor, sanki aklı hâlâ evde bir şeyler araştırıyormuş gibi ikide bir oraya göz atıyordu. Sonra Flore onu unutmuş, orada olduğunu bile fark etmez olmuştu. Yüzü sert ve ifadesiz, gözleri Barentin tarafına, hattın sonuna dikili, tam bir bekleyiş içine girmişti. Orada, güneşin neşeyle doğduğu noktada, bakışlarının inatçı vahşiliğini besleyecek bir görüntü gerçekleşecekti.

Dakikalar geçiyor, Flore hâlâ kımıldamıyordu. Nihayet saat yedi elli beşte, Misard borusunu iki defa öttürerek, yukarıya çıkan hattan Havre posta treninin geldiğini bildirince, genç kız kalkarak bariyeri kapadı ve elinde bayrağı bariyerin önünde durdu. Tren yeri sarsarak uzakta kayboluyordu; tünele girdiği görüldü, sonra gürültüsü kesildi. Flore bankına dönmedi, dakikaları sayarak ayakta durmayı sürdürdü. On dakika içinde her-

hangi bir yük treninin geldiği işaret edilmezse, hendeğin ötesine koşacak ve bir ray sökecekti. Çok sakindi, sadece yapacağı işin ağırlığı yüzünden göğsü sıkışıyordu. O anda Jacques ile Séverine'in yaklaşmakta oldukları ve onları durdurmazsa yine oradan geçerek sevişmeye gidecekleri düşüncesi onu kör ve sağır kılıyor, herhangi bir iç hesaplaşmaya bile neden olmaksızın kararını perçinlemeye yetiyordu; geri dönülmez bir karardı bu, yoldan geçenlerin belini kıran dişi kurt pençesiydi. İntikam alma bencilliğiyle, yıllardır önünden geçip giden, tanımadığı bu insan kalabalığını düşünmüyor, parçalanmış iki bedenden başka bir şey görmüyordu. Güneş, yumuşacık neşesiyle onu öfkelendiren o güneş, belki de ölüleri, kanı saklayacaktı.

İki dakika, sonra da bir dakika kaldı; Flore tam yola çıkmak üzereydi ki, Bécourt yolu üzerinden gelen boğuk bir gürültü onu durdurdu. Bir araba, şüphesiz taş arabasıydı. Ondan yol isteyeceklerdi, bariyeri açması, onlarla konuşması, burada kalması gerekecekti; kımıldamasına imkan yoktu, fırsat yine kaçacaktı. Öfkeli bir kayıtsızlıkla, arabayı ve sürücüsünü kendi hallerine bırakarak görev yerini terk etti ve koşmaya başladı. Fakat sabah havasını bir kamçı yardı ve neşeli bir ses bağırdı:

"Hey, Flore!"

Seslenen Cabuche'tü. Flore bir adım bile atamadan, bariyerin önünde mıhlanıp kaldı.

"Ne o?" diye konuşmaya devam etti Cabuche. "Bu günlük güneşlik havada hâlâ uyuyor musun? Acele et, ekspres treninden önce geçeyim!"

Flore'un içinde bir şeyler yıkıldı. İş bozulmuştu, kendisi onları yok etme fırsatı bulamadan, o ikisi mutluluklarına doğru yol alacaklardı. Paslı demirleri gıcırdayan, yarı yarıya çürümüş, köhne bariyeri ağır ağır açarken, bir yandan da yola atabileceği

bir şeyler arıyordu; o kadar çaresizdi ki, kemiklerinin lokomotifi raydan çıkaracak kadar sert olduğunu bilseydi, yola kendisi uzanırdı. Bakışları geniş ve alçak taş arabasına takıldı; iki taş blokunun yüklü olduğu arabayı güçlü kuvvetli beş at zorlukla çekiyordu. Taşlar çok geniş ve yüksek, yolu kapatacak denli devasa kütleleriyle elinin altındaydı; ve ani bir gözü dönmüşlükle onları alıp rayların üzerine yerleştirmek gibi delice bir arzu duymasına neden oluyorlardı. Bariyer tamamen açılmıştı, ter içinde ve nefes nefese kalmış beş at bekliyordu.

"Bu sabah neyin var?" diye sordu Cabuche. "Tuhaf görünüyorsun."

Bunun üzerine Flore:

"Dün akşam annem öldü," dedi.

Cabuche, kırbacını bir kenara koyup Flore'un ellerini avucuna alarak, bir dost acısıyla haykırdı:

"Vah, zavallı Flore'um! Uzun zamandır belliydi, ama yine de çok acı!.. Şimdi orada mı? Onu görmek isterim, çünkü bu felaket olmasaydı eninde sonunda anlaşacaktık."

Flore'la birlikte ağır ağır eve doğru yürüdü. Eşiğe gelince, ne olur ne olmaz diye atlarına bir göz attı. Genç kız onu rahatlattı.

"Korkma, kımıldamazlar. Hem ekspres tren de uzakta."

Yalan söylüyordu. Sıcacık kırların ürpertisine duyarlı, tecrübeli kulağı, ekspres trenin Barentin istasyonundan hareket ettiğini duyuyordu. Beş dakika sonra geçitten yüz metre ötedeki hendeği geçip burada olacaktı. Sürücü, ölünün odasında ayakta durur, duygulanmış bir halde dalgın dalgın Louisette'i düşünürken, Flore dışarıda kalmıştı. Pencerenin önünde dikilerek uzaktaki lokomotifin gitgide yaklaşan düzenli homurtusunu dinliyordu. Aniden aklına Misard geldi; kendisini görüyor olmalıydı, işi bozabilirdi. Dönüp de onu görev yerinde göreme-

yince yüreği ağzına geldi. Misard'ı evin öbür köşesinde, kuyunun bilezik taşının altını kazarken buldu; arama çılgınlığına direnememiş, saklı paranın burada olduğundan emin, çevresindeki hiçbir şeyi görmeden, duymadan tutkuyla araştırıyor, araştırıyordu. Bu manzara Flore için son teşvik oldu. Her şey olayların böyle gelişmesini istiyordu. Hendeğin ötesinde, lokomotif aceleyle koşan bir insan gibi var gücüyle solurken, atlardan biri kişnemeye başladı.

"Gidip onları sakinleştireyim," dedi Cabuche'e. "Sen korkma."

Koştu, ilk atı geminden yakalayıp, on savaşçı kadının gücüyle çekti. Atlar kasıldı, araba ağır yükünün altında bir an yaylandı, fakat yerinden kıpırdamadı; sonra, sanki Flore da arabaya koşulmuş takviye bir atmış gibi, yerinden oynadı, yola girdi. Ekspres tren hendeği geçip yüz metre öteye geldiğinde, araba tam rayların üzerindeydi. Flore rayları geçer korkusuyla arabayı durdurmak için, ani bir sarsıntıyla kollarını çatırdatan insanüstü bir güç sarf ederek koşum takımlarını tuttu. Bir yamaçtan aşağı kayan bir vagonu durdurduğuna, bir yük arabasını bir trenin önünden çekip kurtardığına dair hakkında bir sürü olağanüstü kahramanlık hikayesi anlatılan Flore, şimdi yine aynı şeyi yapıyor, tehlike karşısında içgüdüsel olarak kasılan, kişneyen beş at demir yumruğuyla tutuyordu.

En fazla on saniye süren, ama sonu hiç gelmeyecekmiş gibi hissedilen bir dehşet yaşandı. İki devasa taş sanki ufku kapatıyordu. Açık renk bakırları, pırıl pırıl parlayan çelikleriyle lokomotif kayar gibi ilerliyor, güneşin altın huzmeleri içinde baş döndürücü bir hız ve ahenkli bir sesle yaklaşıyordu. Kaçınılmaz durum gerçekleşiyordu, artık çarpışmaya hiçbir şey engel olamazdı. Ve bekleyiş sürüyordu.

Bir anda görev yerine dönen Misard, kazaya engel olmak ve

treni durdurmak için çılgınca bir istekle, kollarını havaya kaldırmış, ellerini sallıyor, bağırıyordu. Tekerlek sesleri ve kişnemeler üzerine evden çıkan Cabuche de, atları yürütmek için bağırarak ileri atılmıştı. Fakat kendini yana atan Flore onu tuttu, bu da Cabuche'ün hayatını kurtardı. Flore'un atları zaptetmeye gücünün yetmediğini ve hayvanların genç kızı sürüklediğini sanıyordu. Kendini suçluyor, ümitsiz bir korkuyla inleyerek hıçkırıyordu. Flore ise hareketsiz, sanki daha da uzamış gibi duruyor, irileşen çakmak çakmak gözleriyle bakıyordu. Lokomotifin göğsü tam taşlara değecekken, aralarında belki de bir metre kaldığı sırada, o kısacık zaman zarfında, Jacques'ı, eli hız manivelasında gayet açık biçimde gördü. Genç adam başını çevirmişti, Flore'a çok uzun gelen bir süre boyunca göz göze geldiler.

O sabah, her cuma olduğu gibi Séverine Havre'dan ekspres trene binmek üzere perona indiğinde, Jacques ona gülümsemişti. Yaşamı kabuslarla zehir etmeye ne lüzum vardı? Fırsat buldukça mutlu günlerden neden faydalanılmasındı? Belki de sonunda her şey yoluna girecekti. Genç adam hiç olmazsa o günün zevkini çıkarmaya karar vermişti, planlar kuruyor, öğlen Séverine'le bir lokantada yemek yemeyi düşünüyordu. Hatta Séverine, ilk vagonda birinci mevki yer olmadığından, arkalardaki vagonlara binerek Jacques'tan uzak kalacağı için sevgilisine hüzünle bakmış, bunun üzerine genç adam da neşeyle gülümseyerek onu avutmak istemişti. Nasıl olsa Paris'e birlikte varacaklardı, ayrı kalmanın acısını orada çıkarırlardı. Hatta Séverine'i sonlardaki bir kompartımana çıkarken görmek için eğildiğinde, genç kadına âşık olduğunu bildiği şef kondüktör Henri Dauvergne'e bile şaka yapacak kadar neşeliydi. Geçen hafta, bu adamın artık fazla cüretkar davrandığını, Séverine'in de, kendi yarattığı berbat yaşamdan kurtulmak için bir avunma ihtiyacıyla ona cesaret

verdiğini düşünmüştü. Roubaud haklıydı, Séverine hayatında yenilik olsun diye, hiç zevk almasa da sonunda bu genç adamla yatacaktı. Ve Jacques Henri'ye, hareket avlusundaki karaağaçlardan birinin arkasına saklanarak kimin için havaya öpücükler gönderdiğini sormuştu; bacasından dumanlar çıkan, harekete hazır Lison Hanım'ın ocağına kömür doldurmakla uğraşan Pecqueux bu soru üzerine kahkahayı basmıştı.

Havre'dan Barentin'e kadar herhangi bir terslik olmamış, tren normal hızında gitmişti. Hendeği geçtikten sonra yol üzerindeki ağır taş arabasını, oturduğu gözcü kabininden ilk haber veren Henri oldu. Baştaki furgon ağzına kadar eşya doluydu, çünkü tren bir gün önce bir yolcu gemisinden inen bir sürü yolcu almıştı. Sarsıntıyla zıplayıp duran bu sandık ve valiz yığını ortasında şıkışıp kalan şef kondüktör yazı masasının başında ayakta duruyor, evrakları ayırıyordu; bu arada bir çiviye asılı küçük mürekkep hokkası da sürekli sallanıyordu. Eşya indirdiği istasyonlardan sonra, dört beş dakika kayıt yapıyordu. Barentin'de iki yolcu indiğinden yine evrakları düzenlemiş ve gözcü kabinine oturmaya çıktığında alışkanlıkla yolun gerisine ve ilerisine bir göz atmıştı. Bütün boş saatlerini bu camlı kabinde oturup yolu gözleyerek geçirirdi. Kazan yüzünden makinisti göremiyordu, fakat kendisi makinistten daha yüksekte durduğu için daha uzağı, daha çabuk görebiliyordu. İşte bu nedenle, tren hendeği dönerken ilerideki engeli gördü. O denli şaşırdı ki, bir an şüpheye düşerek korkuyla felç olmuş gibi kalakaldı. Tren hendeği geçtiğinde birkaç saniye kaybedilmişti bile; lokomotiften korkunç bir gıcırtı yükselirken, önünde sallanan imdat çanının ipini çekmeye karar verdi.

O son dakikada Jacques eli hız manivelasında, dalmış, görmeden bakıyordu. Séverine'in hayalinin bile silindiği uzak, karı-

şık bir şeyler düşünüyordu. Çanın çılgınca çalınışı, arkasındaki Pecqueux'nün çığlığı onu kendine getirdi. Ocağın çekişini beğenmeyen Pecqueux, küllüğün demirini kaldırmış, hıza bakmak için eğilince manzarayı görmüştü. Ölü gibi sararan Jacques da her şeyi görmüş, her şeyi anlamıştı: Yolun üzerindeki taş arabasını, korkunç çarpışmayı öyle net ve kesin bir şekilde görmüştü ki, çarpışmanın sarsıntısını içinde hissederken, iki taşın en küçük zerreciklerini bile seçmişti. Çarpışma kaçınılmazdı. Şiddetle hız manivelasını çevirmiş, regülatörü kapamış, freni sıkmıştı. Tornistan ediyordu, uyarmak ve o dev gibi engelin oradan çekilmesini sağlamak için, çaresizlik ve öfke içinde içgüdüsel olarak bir eliyle düdüğün ipine asılmıştı. Fakat havayı yırtan bu korkunç acı çığlığına rağmen Lison Hanım itaat etmiyor, belli belirsiz yavaşladığı halde ilerliyordu. Eskisi gibi uysal değildi; karda kaldığı o gün püskürtme, kolay hareket etme kabiliyetini kaybetmiş, soğuk algınlığı sonucu ciğerleri perişan olmuş yaşlı ve inatçı bir kadın gibi huysuzlaşmıştı. Soluyor, frenin etkisiyle kasılıyor, iri gövdesinin hantal inatçılığıyla gidiyor da gidiyordu. Korkudan çılgına dönen Pecqueux trenden atladı. Jacques, sağ eli hız manivelasına kenetlenmiş, diğer eli farkında olmadan düdüğün ipine asılmış, görevinin başında kaskatı olmuş bekliyordu. Dumanlar çıkararak nefes nefese ilerleyen Lison Hanım, bu durmak bilmeyen keskin feryadın arasında, çektiği on üç vagonun korkunç ağırlığıyla taş arabasına çarptı.

Onlardan yirmi metre uzakta, dehşetten çivilenip kaldıkları yol kenarında, ellerini sallayan Misard ile Cabuche ve gözleri faltaşı gibi açılmış Flore bu korkunç olayı gördüler: Tren havaya dikildi, yedi vagon üst üste bindi, ardından büyük bir çatırtıyla şekilsiz, karmakarışık bir yığın halinde yere yuvarlandı. İlk üçü un ufak olmuş, diğer dördü, çökmüş çatıları, kırılmış tekerlek-

leri, kapıları, zincirleri ve tamponlarıyla iç içe geçmiş, cam kırıklarının ortasında dağ gibi yükselmişti. Lokomotifin taşlara çarpıp ezilmesi üzerine, bir can çekişme çığlığıyla biten boğuk bir çatırtı duyuldu. Yarılan Lison Hanım, taş arabasını aşarak sola devrilmişti. Çatlayan taşlar da mayınla patlatılmış gibi parçalar halinde uçmuş, beş attan dördü tekerleklerin altında sürüklenerek ânında ölmüştü. En arkadaki diğer altı vagon raylardan bile çıkmadan, sapasağlam durmuştu.

O sırada çığlıklar, anlamsız hayvan ulumalarına benzeyen imdat sesleri yükseldi.

"Yetişin! İmdat!.. Aman Tanrım, ölüyorum! Yardım edin! İmdat!"

Artık kimse kimseyi işitmiyor, görmüyordu. Parçalanıp yana devrilen Lison Hanım, bir devin öfkeli hırıltıları gibi korkunç sesler çıkararak, kopan musluklarından, patlayan borularından buhar kaçırıyordu. Beyaz ve bitmek bilmez bir soluk, toprakta yoğun hortumlar halinde dönerek çıkıyordu; ocaktan düşen, bağırsaklarının kanı gibi kırmızı közler, bu buhara siyah dumanlarını karıştırıyordu. Baca, çarpmanın şiddetiyle toprağa girmişti; şasi, iki ana direği yamultarak kopmuş, yerde duruyordu; Lison Hanım, kuvvetli bir boynuz darbesiyle parçalanmış iri bir kısrak gibi, tekerlekleri havada, eğrilen hareket kollarını, kırılan silindirlerini, ezilen çekmecelerini ve türbinlerini gösteriyor, ruhu, açılan bu korkunç yaradan öfkeli bir umutsuzluk gürültüsüyle çıkıyordu. Hayatta kalan at da hemen yanı başında kımıltısız yatıyordu; ön iki bacağı kopmuş, yarılan karnından bağırsakları dökülmüştü. Çekilmez bir can acısının neden olduğu kasılmayla dimdik kalmış başı, korkunç bir sesle kişnediğini gösteriyor, ancak can çekişen lokomotifin gökgürültüsünü andıran sesinden işitilmiyordu.

Çığlıklar yükseliyor, duyulmadan havaya karışıyor, kayboluyordu.

"Beni kurtarın! Öldürün beni! Çok acı çekiyorum, beni öldürün! Haydi öldürün beni!"

Kulakları sağırlaştıran bu gürültü ve gözleri kör eden bu duman arasında, sağlam kalmış vagonların kapıları açılıyor, yolcular düzensiz bir kalabalık halinde kendilerini dışarı atıyorlardı. Yola düşüyor, ayağa kalkıyor, tekme tokat birbirlerine vuruyorlardı. Yere bastıklarını fark edip, önlerinde uzanan kırı görünce, tehlikeden uzağa, çok çok uzaklara kaçma içgüdüsüyle son hızla koşuyor, çalıların üzerinden tarlalara dalıyorlardı. Kadınlar, adamlar çığlık çığlığa bağırarak ağaçların derinliklerinde kayboldular.

Ezilmiş, saçları dağılmış, kıyafeti lime lime olmuş Séverine nihayet kalabalıktan kurtulmuştu. Kaçmıyor, homurdanan lokomotife doğru koşuyordu ki, Pecqueux'yle karşılaştı.

"Jacques, Jacques! Kurtuldu değil mi?"

Mucize eseri hiç yara almayan ateşçi de, makinistinin lokomotif altında kaldığını düşünerek, büyük bir vicdan azabıyla koşuyordu. Yorucu, şiddetli rüzgarlara karşı birlikte yolculuk etmişler, birlikte onca sıkıntı çekmişlerdi. Ya lokomotifleri! Zavallı lokomotifleri, üç kişilik hayatlarının aziz dostu, şimdi orada sırtüstü serilmiş, parçalanan ciğerlerinden son soluğunu veriyordu.

"Ben atladım," diye kekeledi. "Bir şey bilmiyorum, hiçbir şey... Koşalım, çabuk koşalım!"

Peronda onların gelişini seyreden Flore'a çarptılar. Gerçekleştirdiği katliamın, bu olayın verdiği şaşkınlıkla yerinden hiç kımıldamamıştı. Olup bitmişti işte, iyi olmuştu; bir ihtiyacın karşılanmasından duyulan rahatlık dışında bir şey hissetmiyor,

diğerlerinin acısını görmüyor, üzülmüyordu bile. Fakat Séverine'i görünce, gözleri alabildiğine açıldı ve korkunç bir acı gölgesi solgun yüzünü kararttı. Nasıl? Jacques öldüğü halde bu kadın hâlâ yaşıyor muydu? Öldürülen sevgilisinin verdiği bu keskin acıyla, tam kalbine sapladığı bu bıçak darbesiyle, işlediği cinayetin korkunçluğunu aniden kavradı. Bu işi yapmıştı, onu öldürmüştü, bütün bu insanları öldürmüştü! Şiddetli bir çığlık boğazını yırttı, kollarını sallıyor, deli gibi koşuyordu.

"Jacques, aman Tanrım, Jacques... Orada, arkaya fırladı, onu gördüm... Jacques, Jacques!"

Lison Hanım artık gitgide azalan boğuk bir iniltiyle, daha alçak sesle hırıldıyordu; bu yüzden yaralıların çığlıkları daha da artıyor, daha yürek paralayıcı oluyordu. Duman hâlâ çok yoğundu, bu işkence ve dehşet seslerinin yükseldiği muazzam enkaz yığını, güneşin altında hareketsiz, kapkara bir sisle örtülmüş gibiydi. Ne yapmalıydı? Nereden başlamalıydı? Bu zavallılara nasıl ulaşmalıydı?

"Jacques!" diye bağırmaya devam ediyordu Flore. "Size söylüyorum, bana baktı ve oraya, kazanın altına fırladı. Haydi koşun! Bana yardım edin!"

Cabuche ve Misard, son saniyede kendini dışarı atan şef kondüktör Henri'yi kaldırmışlardı bile. Ayağı çıkmıştı, onu yere oturtarak çite yasladılar; sesini çıkarmadan, şaşkın şaşkın, acı çekmiyormuş gibi kurtarma işini seyre koyuldu.

"Cabuche, haydi bana yardım et, Jacques altta kaldı diyorum sana!"

Diğer yaralılara koşan arabacı onu duymuyordu; bacakları kalçalarından kırılmış sarkan genç bir kadını taşıyordu.

Flore'un yardım isteğine koşan Séverine oldu.

"Jacques, Jacques! O nerede? Size yardım edeceğim."

"Tamam, bana siz yardım edin!"

El ele verdiler, kırık bir tekerleği çekmeye koyuldular. Fakat birinin nazik parmakları hiçbir şey beceremezken, diğerinin güçlü elleri tüm engelleri deviriyordu.

"Dikkat!" dedi, onlara yardıma gelen Pecqueux.

Séverine omzundan kopmuş, hâlâ mavi yeni içindeki bir kola basacakken, ateşçi sert bir hareketle genç kadını durdurmuştu. Séverine dehşetle geriledi. Ama bu yeni tanımıyordu; şüphesiz başka bir yerdeki bir vücuttan buraya kadar yuvarlanmış yabancı bir koldu. Bu görüntü karşısında öyle titremeye başladı ki adeta felç oldu, ağlayarak ayakta duruyor, diğerlerinin çalışmasını seyrediyor, ellerini kesen cam kırıklarını bile toplayamıyordu.

Can çekişenlerin kurtarılması ve ölülerin aranması zorlaşmış, tehlikeli olmaya başlamıştı; çünkü lokomotifteki yangın ahşap bölümlere sıçramıştı ve henüz başlangıç aşamasındaki bu yangını söndürmek için küreklerle toprak atılması gerekliydi. Yardım istemek için Barentin'e koşulduğu ve Rouen'a mesaj gönderildiği sırada, yangın söndürme işi de mümkün olduğunca etkin bir biçimde sürdürülüyordu, herkes büyük bir cesaretle işe koyulmuştu. Kaçanların çoğu korktukları için utanarak geri dönmüştü. Fakat binbir önlem alarak çalışıldığından pek az ilerleme kaydediliyordu, kaldırılması gereken her yığın büyük özen gerektiriyordu, çünkü bir çökme halinde aşağıda kalanların ölmesinden korkuluyordu. Enkaz altından, mengeneyle sıkıştırılmış gibi göğüslerine kadar toprağa gömülmüş, avaz avaz bağıran yaralılar çıkıyordu. On beş dakika kadar yüzü çarşaf gibi bembeyaz olmuş birini çıkarmaya uğraştılar; şikayet etmiyor, hiçbir şeyi olmadığını, canının hiç acımadığını söylüyordu. Çıkarıldığında bacakları yoktu, yaşadığı büyük korkunun etkisinde bacaklarının koptuğunu öğrenemeden ânında öldü. Yangının sıçradığı

ikinci mevki vagonundan tüm bir aile çıkarıldı: Anne ile baba dizlerinden yaralanmış, büyükannenin kolu kırılmıştı; fakat onlar da can acılarını hissetmiyor, yıkıntıda kaybolan henüz üç yaşındaki sarışın minik kızlarını ağlayarak arıyorlardı. Küçük kız bir tavanın altında sağ salim bulundu, neşeli bir ifadeyle gülümsüyordu. Minicik elleri ezilmiş, kanlar içinde kalmış bir başka küçük kızı bir kenara götürmüşlerdi; kızcağız anne ile babasının bulunmasını beklerken öyle yalnız, kimsesiz ve acı içindeydi ki, hiç sesini çıkarmadan duruyor, birisi yanına yaklaştığında yüzü, bir maske geçirilmiş gibi anlatılmaz bir korku ifadesiyle sadece kasılıyordu. Çarpışmanın şiddetiyle demirler eğrildiğinden kapılar açılamıyordu, kompartımanlara kırılan camlardan girmek gerekiyordu. Dört ceset yolun kenarına yan yana dizilmişti bile. Ölülerin hemen yanına, yere yatırılmış on kadar yaralı bekliyordu; onlara pansuman yapacak bir doktor, yardım edecek kimse yoktu. Enkazın kaldırılmasına yeni başlanmıştı, her yıkıntının altından yeni bir kurban çıkıyor, ölümle titreşen, içinde ölüm kaynayan bu yığın bir türlü küçülmüyordu.

"Jacques aşağıda diyorum size!" Flore umutsuzluğun neden olduğu bir sızlanma gibi, nedensiz yere sürekli aynı şeyi söyleyerek kendini rahatlatıyordu sanki. "Bakın sesleniyor! Dinleyin!"

Kazan, üst üste binip sonra devrilen vagonların altında kalmıştı. Gerçekten de lokomotifin homurtusu azaldığından beri, yıkıntının altından bağıran bir adamın kalın sesi duyuluyordu. Enkaz kaldırma işlemi ilerledikçe, bu canhıraş çığlık daha da yükseliyor, öyle büyük bir acıyı dile getiriyordu ki, çalışanlar da bu acıya daha fazla dayanamıyor, onlar da ağlıyor, çığlık atıyorlardı. Nihayet adamı bulup bacaklarını kurtardıklarında ve kendilerine doğru çektiklerinde feryat kesildi. Adam ölmüştü.

"Hayır," dedi Flore. "Bu o değil. O daha dipte, aşağıda."

Savaşçı kadın kollarıyla tekerlekleri kaldırıp uzağa fırlatıyor, tavanların çinkosunu büküyor, vagon kapılarını kırıyor, zincirleri söküp alıyordu. Bir ölüye ya da yaralıya rastladığında, onu çıkarmaları için birilerini çağırıyor, çılgınca aramasına bir saniye bile ara vermek istemiyordu.

Onun arkasında Cabuche, Pecqueux ve Misard çalışıyordu; Séverine ise elinden hiçbir iş gelmeksizin öylece ayakta dikilmekten yorulmuş, bir vagonun göçen bankına oturmuştu. Soğukkanlılığını tekrar kazanan Misard kendini fazla yormuyor, sesini çıkarmadan kayıtsızca cesetlerin taşınmasına yardım ediyordu. O da Flore gibi, tanımayı umarcasına cesetlere bakıyordu; on yıl boyunca önlerinden son hızla geçip giden, geride yalnızca şimşek hızıyla akıp geçen bir insan kalabalığının karmakarışık anısını bırakan binlerce ve binlerce yüzün arasından birilerini seçeceklerdi sanki. Hayır, bunlar hareket halindeki yabancı insan seliydi yine. Aniden bir kazayla gelen ölüm, buradan geçerek dörtnala geleceğe koşan hızlı yaşam gibi isimsiz kalıyordu; bir başka ordunun saldırısı karşısında, cesetleri çukurları dolduran askerler gibi, düşmüş, çiğnenmiş, ezilmiş bu zavallıların dehşetle çarpılmış yüzlerine bir isim koyamıyorlar, haklarında kesin bir bilgi edinemiyorlardı. Bununla birlikte Flore, trenin kara saplandığı o gün konuştuğu birini çıkarır gibi oldu: Adı, ailesi ve hakkında hiçbir şey bilmediği, sadece yüzünü tanıdığı o Amerikalı'ydı. Misard onu da, nereden geldikleri bilinmeyen ve kim bilir nereye giderken orada kalmış olan diğer ölülerin yanına götürdü.

Sonra iç parçalayıcı bir olay daha oldu. Ters dönmüş birinci mevki bir kompartımanda, herhalde yeni evlenmiş genç bir çift bulundu; kadın adamın üzerine düşmüş, onu eziyor ve kocasını rahatlatabilmek için kıpırdayamıyordu bile. Adam nefes alamı-

yor, hırıldıyordu; karısı, bir tek dudaklarını oynatabiliyor ve kocasını öldürmek üzere olduğunu hissettiğinden yüreği paramparça, dehşet içinde, acele etmeleri için çılgın gibi yalvarıyordu. Onları birbirlerinden ayırdıklarında, birden ruhunu teslim eden kadın oldu; böğrüne bir tampon saplanmıştı. Adam kendine gelmiş, hâlâ gözlerinde yaşlar olan karısının yanına diz çökmüş, acıyla feryat ediyordu.

Şimdilik on iki ölü, otuzdan fazla yaralı vardı. Nihayet kazanı yerinden çıkarmayı başardılar. Flore zaman zaman duruyor, parçalanmış tahtaların, eğrilmiş demirlerin arasından başını uzatıyor, makinisti görebilmek için heyecanla içeriye bakıyordu. Aniden şiddetli bir çığlık kopardı.

"Onu görüyorum, orada, aşağıda... Bakın, işte mavi yün ceketli kolu... Kımıldamıyor, nefes almıyor..."

Doğrulmuştu, erkek gibi küfretti.

"Haydi, Tanrı aşkına, acele edin! Onu çekip kurtarsanıza!"

İki eliyle vagonun döşemesini sökmeye çalışıyor, ancak başka yıkıntılar döşemeyi kaldırmasına engel oluyordu. Bunun üzerine koşarak gitti ve Misard'ların evinde odun yarmak için kullanılan baltayla geri geldi. Bir meşe ormanındaki oduncu gibi balta sallayarak öfkeyle döşemeye vurmaya başladı. Herkes, bildiği gibi yapması için etrafından çekilmişti, sadece bağırarak dikkat etmesini söylüyorlardı. Fakat orada makinisten başka yaralı yoktu; o da, iç içe geçmiş dingiller ile tekerleklerin altında güvencedeydi. Zaten Flore kendinden emin, karşı konulmaz bir hızla atılıyor, kimseyi dinlemiyordu. Tahtaları parçalıyor, her vuruşta bir engeli ortadan kaldırıyordu. Uçuşan sarı saçları, çıplak kollarını açıkta bırakan yırtılmış korsajıyla, neden olduğu yıkıntının ortasında kendine bir geçit açan korkunç bir orakçı gibiydi. Bir dingile rastlayan son vuruş baltanın demirini ikiye

ayırdı. Bunun üzerine diğerlerinin yardımıyla, genç adamı mutlak bir ezilmeden koruyan tekerlekleri çıkardı; Jacques'a ilk ulaşıp, onu kollarında taşıyan da yine Flore oldu.

"Jacques, Jacques!.. Nefes alıyor, yaşıyor. Aman Tanrım, yaşıyor... Onu düşerken görmüştüm, orada olduğunu biliyordum!"

Séverine çılgın gibi onun peşinden gidiyordu. İkisi birlikte genç adamı çitin kenarına, hâlâ nerede olduğunu, çevresinde ne yapıldığını anlamıyormuş gibi şaşkın şaşkın bakan Henri'nin yanına yerleştirdiler. Pecqueux yanlarına yaklaşarak, makinistinin önünde ayakta durdu, onu böyle kötü bir durumda gördüğü için allak bullak olmuştu; biri sağına, diğeri soluna olmak üzere iki kadın da Jacques'ın yanına diz çökmüş, yüzündeki en ufak kıpırtıyı heyecanla gözleyerek başını tutuyordu.

Sonunda genç adam gözlerini açtı. Donuk bakışları sırayla, tanımaksızın iki kadının üzerinde dolaştı. Onlara aldırış ettiği yoktu. Fakat birkaç metre ilerideki can çekişen lokomotifi görünce, gözleri önce korkuyla doldu, sonra gitgide büyüyen bir acıyla gözbebekleri titredi, bakışları lokomotife takıldı kaldı. O, Lison Hanım'dı. Onu çok iyi tanıyordu ve Lison Hanım ona her şeyi hatırlatıyordu: Yolun üzerindeki iki devasa taşı, o müthiş sarsıntıyı, hem onda hem kendi vücudunda hissettiği o ezilmeyi. Halbuki şimdi kendisi dirilirken, Lison Hanım ölmek üzereydi. Huysuzluk yaptığı için kesinlikle suçlu değildi; çünkü karda yakalandığı hastalıktan sonra çevikliğini kaybetmesi onun kabahati değildi; üstelik yaşlanmış, hantallaşmış ve eklemleri sertleşmişti. Jacques da ölümcül bir yara alan Lison Hanım'ı can çekişirken görmekten büyük bir üzüntü duyuyor ve doğal olarak affediyordu. Zavallı Lison'cuğun birkaç dakikalık ömrü kalmıştı. Soğuyordu; ocağındaki korlar küle dönüşüyor, yarılan böğrün-

den şiddetle fışkıran soluğu ağlayan bir çocuğun iniltisi gibi tükeniyordu. Her zaman pırıl pırıl olan Lison, şimdi toza, çamura bulanmış, kapkara bir kömür yığınının ortasında sırtüstü yığılıp kalmıştı; yol ortasında bir kaza sonucu ölen değerli bir hayvan gibi, onun da sonu çok acı bitiyordu. Bir an, yarılmış karnındaki organlar çalışır gibi olmuştu: Pistonlar bir çift ikiz kalp gibi çarpmış; buhar, damarlardaki kan gibi çekmecelerinde dolaşmıştı. Fakat hareket kolları, ölmekte olan bir insanın son bir çırpınışla kasılan kolları gibi sadece hafif hafif seğiriyordu; ve ruhu, içinden tamamen boşaltamadığı o çok derin nefesle, onu yaşatan güçle beraber gidiyordu. Karnı deşilen dev biraz daha yatıştı, yavaş yavaş huzurlu bir uykuya daldı ve sonunda tamamen sustu. Artık ölmüştü. Yarılan gövdesi, dağılan kolları, bacakları ve parçalanan organlarıyla bu devin, Lison'un orada bıraktığı demir, çelik ve bakır yığını çok büyük bir insan cesedinin üzücü görüntüsüne dönüşüyordu; yaşamın can bulduğu bir beden ve bu bedenden acıyla sökülüp alınan yaşamın görüntüsüydü bu.

Jacques, Lison'un öldüğünü anlayınca, onunla beraber ölmek istercesine gözlerini kapadı. Zaten o kadar güçsüzdü ki, lokomotif son nefesini verirken kendisini de yanında götüreceğini sanmıştı. Şimdi kapalı gözlerinden yaşlar akıyor, yanaklarını ıslatıyordu. Orada boğazı düğümlenen, hareketsiz duran Pecqueux'ye bu kadarı fazla geldi. Sevgili dostları ölüyordu ve işte şimdi de makinisti onunla ölmek istiyordu. Öyleyse üçlü yaşamları artık sona mı eriyordu? Hiç konuşmadıkları halde yine de gayet iyi anlaşan, birbirlerini anlamak için işaretlere ihtiyacı olmayan bu üçlü, birlikte binlerce fersah katetmişti; onun üzerinde yaptıkları yolculuklar bitmişti demek! Ah, zavallı Lison! O büyük gücüne karşın ne kadar yumuşak, güneşin altında parladığı zaman ne kadar güzeldi. Pecqueux içmediği halde, hıçkıra

hıçkıra ağlamaya başladı; hıçkırıkların koca vücudunu sarsmasına engel olamıyordu.

Séverine ile Flore da Jacques'ın yeniden kendinden geçmesiyle telaşlanmış, umutsuzluğa kapılmışlardı. Flore eve koşarak kâfurulu alkolle geri geldi, bir şeyler yapmış olmak için Jacques'ın vücudunu ovuşturmaya başladı. Endişeleri yetmezmiş gibi, beş attan geriye, ön iki bacağı koparak sağ kalan tek atın bitmek bilmez can çekişmesi iki kadını iyice çileden çıkarıyordu. Hayvan yanı başlarında yatıyor ve sürekli kişniyordu. Kişnemesi aynı insan feryadı gibiydi ve öyle büyük bir acıyı dile getiriyordu ki, yaralılardan ikisine de sirayet etmiş, onlar da hayvanlar gibi ulumaya başlamıştı. Hiçbir ölüm çığlığı insanın kanını donduran böylesine derin ve unutulmaz bir acıyla havayı yırtamazdı. Acı dayanılmaz bir hale geliyordu. Böylesine acı çeken zavallı hayvanın öldürülmesi için yalvaran, merhamet ve öfkeden titreyen sesler yükseliyordu; artık lokomotif de öldüğüne göre, atın sonu gelmez hırıltısı, kazadan geriye kalan son inilti gibiydi. Bunun üzerine hâlâ hıçkıra hıçkıra ağlayan Pecqueux, demiri kırık baltayı yerden alarak hayvanın kafatasına vurdu. Ölüm meydanı sessizliğe gömüldü.

İki saatlik bekleyişten sonra nihayet yardım geldi. Çarpışmanın şiddetiyle vagonlar hep sola doğru devrilmişti, bu yüzden aşağıya inen yolun temizlenmesi birkaç saat alacaktı. Kılavuz lokomotifin çektiği üç vagonluk bir tren, Rouen'dan valinin özel kalem müdürünü, savcıyı, Kumpanya'nın mühendisleri ile doktorlarını getirmişti; hepsi ürkmüş, canla başla çalışıyordu. Barentin garının şefi Mösyö Bessière de bir ekiple oraya gelmiş, enkazı kaldırtmaya başlamıştı. Genelde ıssız ve sakin olan bu unutulmuş bölgeye olağanüstü bir hareketlilik ve heyecan hâkim olmuştu. Sağ salim kalan yolcular yaşadıkları korkunun heyeca-

nıyla hummalı bir hareket ihtiyacı duyuyorlardı; kimileri tekrar vagonlara çıkmaktan korkarak araba arıyor, kimileri de bir el arabası bile bulmanın mümkün olmadığını görüp, kara kara ne yiyip nerede yatacaklarını düşünüyordu; ve hepsi de telgraf çekmek istiyor, birçoğu da haber götürmek için yaya olarak Barentin'e gidiyordu. Yetkililer yönetimin yardımıyla tahkikata başlarken, doktorlar da yaralılara pansuman yapıyordu. Çoğu kanlar içinde kendinden geçmişti. Diğerleri penslerin ve iğnelerin etkisiyle hafif hafif inliyordu. Toplam on beş ölü ve otuz iki ağır yaralı vardı. Kimlikleri tespit edilene kadar ölüler çit boyunca, yüzleri gökyüzüne dönük olarak yerde yatıyordu. Onlarla yalnızca sarışın ve pembe yüzlü, genç bir savcı yardımcısı ilgileniyor, her birinin üzerine isim ve adres yazan bir etiket iliştirebilmek için büyük bir gayretle ceplerinde kağıt, kart ya da mektup arıyordu. Etrafında geniş bir halka oluşmuştu; bir fersah mesafe dahilinde hiç ev olmadığı halde, nereden geldikleri belli olmayan otuz kadar meraklı erkek, kadın ve çocuk hiçbir şeye yardım etmeksizin rahatsızlık veriyordu. Her şeyin üstünü örten kara sis, o duman ve buhar perdesi kalktığı için, parlak nisan sabahı bu ölüm meydanına egemen olmuştu; can çekişenleri, ölüleri, karnı deşilmiş Lison'u, dalgın bir yolcunun bir tekmeyle dağıttığı yuvalarını onaran karıncalar gibi etrafa yayılarak enkaz yığınını ortadan kaldıran işçileri yumuşak ve neşeli güneş ışığıyla yıkıyordu.

Jacques hâlâ baygındı; Séverine oradan geçen bir doktoru yalvararak durdurmuştu. Doktor, biraz önce genç adamı muayene etmiş, görünürde hiçbir şey bulamamıştı; ama iç kanamadan şüphelenmişti, çünkü dudaklarında ince kan sızıntıları vardı. Şüphesini söylememiş, genç adamı sarsmaksızın götürüp derhal bir yatağa yatırmalarını önermişti.

Kendisini yoklayan eller Jacques'ın yeniden gözlerini açmasına neden oldu, acıyla hafif bir çığlık attı; bu kez Séverine'i tanıdı, sarhoş gibi mırıldandı:

"Beni götür, beni götür."

Flore eğilmişti, fakat başını çevirince Jacques onu da tanıdı. Bakışlarında çocukça bir korku belirdi, kin ve dehşetle geri çekilerek Séverine'e atıldı.

"Hemen beni götür, hemen!"

Bu kızın artık önem taşımadığını gören Séverine de, Jacques'a sanki baş başaymışlar gibi senli benli hitap ederek sordu:

"Croix-de-Maufras'ya gitmek ister misin? Sana zor gelmezse hemen şurada, karşıda; böylece evimizde oluruz."

Jacques bakışları diğerinin üzerinde, hâlâ titreyerek kabul etti.

"Nereye istersen, hemen gidelim."

Kımıldamadan duran Flore, bu dehşet ve nefret dolu bakışlar karşısında sapsarı kesilmişti. Tanımadığı bunca masum insanı katlederken, ne birini, ne öbürünü öldürmeyi becerememişti. Kadın tek bir sıyrık bile almadan kurtulmuştu, diğeri de herhalde kurtulacaktı; demek ki, onları birbirine daha da yaklaştırmaktan, o evde baş başa kalmalarını sağlamaktan başka bir şey yapmamıştı. İkisini o ıssız eve yerleşmiş olarak gördü; Jacques iyileşmiş, nekahet döneminde, metresi ise geceler boyu ona gösterdiği ihtimamın karşılığını okşamalarla alıyor, ikisi dünyadan uzak tam bir özgürlük içinde kaza sonrası balayılarını yaşıyordu. Buz kesti, ölülere baktı, bunca insanı boşuna öldürmüştü.

Ölülere göz attığı sırada Flore, birtakım adamlar tarafından sorguya çekilen Misard ile Cabuche'ü gördü; bunlar adliyeden olmalıydı. Gerçekten de savcı ile valinin özel kalem müdürü, bu taş arabasının neden yol üzerinde durduğunu anlamaya çalışıyorlardı. Misard görev yerinden hiç ayrılmadığını iddia ediyor,

ama kesin hiçbir açıklama getiremiyordu; gerçekten hiçbir şey bilmiyordu, arkası dönük, aletlerle ilgilendiğini ileri sürüyordu. Hâlâ kendine gelememiş olan Cabuche ise karmakarışık uzun bir hikaye anlatıyor, ölüyü görmek için nasıl büyük bir hata yaparak atları bıraktığını, hayvanların kendi başlarına nasıl olup da ilerlediklerini ve genç kızın onları nasıl durduramadığını açıklıyordu. Anlatırken şaşırıyor, yeni baştan alıyor, olayı bir türlü anlatamıyordu.

Vahşi bir özgürlük ihtiyacı, Flore'un buz gibi kanını tekrar harekete geçirdi. Doğru yolu bulmak için hiç kimseye muhtaç olmadığından, yalnız başına olup özgürce düşünmek, bir karar vermek istiyordu. Sorularla canını sıkmalarını, hatta belki de kendisini tutuklamalarını beklemek neye yarardı? Çünkü cinayetin dışında, bir de hizmet hatası vardı ve kesinlikle onu sorumlu tutacaklardı. Ama yine de orada kaldı, Jacques gitmedikçe o da bir yere kıpırdayamıyordu.

Séverine Pecqueux'ye o kadar çok yalvarmıştı ki, ateşçi sonunda bir sedye bulmuştu; şimdi de yaralıyı taşımak için bir arkadaşını getiriyordu. Doktor genç kadını, sadece beyin sarsıntısı geçiriyor gibi görünen şef kondüktör Henri'yi de evine almaya razı etmişti. Jacques'tan sonra onu da götüreceklerdi.

Séverine, Jacques'a rahatsızlık veren yakasını açmak için eğildiğinde, taşınırken duyacağı acıya dayanması için cesaret vermek isteğiyle alenen onu gözlerinden öptü.

"Korkma, mutlu olacağız," dedi.

O da gülümseyerek, genç kadını öptü. Bu, Flore için, Jacques'ı ondan sonsuza kadar koparıp alan en son darbe oldu. Şimdi kendi kanı da, iyileşmeyecek bir yaradan oluk oluk akıyor gibiydi. Genç adam götürülürken, o da fırlayıp kaçtı. Fakat basık evin yanından geçerken pencereden, mumun soluk gölgesiyle

hâlâ annesinin cesedinin yanında güpegündüz yandığı cenaze odasını fark etti. Kaza sırasında ceset yalnız kalmıştı; tanımadığı bu insanların ezilmesine, ölmesine bakar gibi, başı o yana dönük, gözleri sonuna kadar açık, dudakları kıvrıktı.

Flore koşmaya başladı, Doinville yolunun yaptığı dönemeci geçti, sonra sol tarafa çalılığa daldı. Bu toprakların her köşesini çok iyi biliyordu, jandarmalar onu yakalamak için peşine düşerse vız gelirdi. Bunun üzerine koşmayı aniden kesti, ağır adımlarla yürümeye başladı; mutsuz günlerinde içine büzülüp oturmaktan hoşlandığı, tünelin üzerindeki bir kovuğa doğru ilerledi. Gözlerini yukarı kaldırınca, güneşin konumundan öğlen olduğunu anladı. Deliğine ulaştığında sert bir kayanın üzerine uzandı, ellerini ensesinde birleştirip kımıldamadan yatarak düşünmeye koyuldu. İçinde sadece büyük bir boşluk hissediyordu, ölmek üzereymiş gibi vücudu yavaş yavaş uyuşuyordu. Hayır, onca insanı boşu boşuna öldürdüğü için vicdan azabı çekmiyordu, olanlara üzülmesi ve korkması için çaba sarf etmesi gerekiyordu. Fakat artık emindi, Jacques atları tuttuğunu görmüştü; genç adamın geri çekilmesinin nedenini anlıyordu, Jacques ona karşı canavarlar için hissedilen korkuyla karışık bir tiksinme duygusu besliyordu. Ve bunu hiçbir zaman unutmayacaktı. Zaten insan başkalarını öldürmeyi isteyip de başaramamışsa, kendini öldürmeyi mutlaka başarmalıydı. Kendini derhal öldürecekti. Başka hiçbir umudu kalmamıştı, buraya gelip sakinleşerek düşündüğünde, bu işi mutlaka yapması gerektiği daha da kesinlik kazanıyordu. Ayağa kalkıp bir silah bularak ölmesine engel olan tek şey, vücudunda hissettiği o korkunç halsizlikti. Fakat onu etkisi altına alan uyku halinin derinliklerinden, yaşam sevgisi, mutlu olma ihtiyacı yükseliyordu; o ikisini birlikte mutlu olsunlar diye özgür bıraktığına göre, kendisi de mutlu olma hayali kura-

bilirdi. Neden kendisine tapan ve mutlaka koruyacak olan Ozil'le buluşmak için geceyi beklemesindi ki? Düşünceleri yumuşayıp bulanıklaşıyordu, rüyasız, karanlık bir uykuya daldı.

Flore uyandığında, etraf zifiri karanlıktı. Şaşkınlıkla etrafını yokladı, kayayı hissedince nerede uyuduğunu hatırladı. Ve kaçınılmaz zorunluluk aniden yine ortaya çıktı: Ölmesi gerekiyordu. O gevşeklik, hâlâ yaşamanın mümkün olduğu inancı, yorgunlukla birlikte gitmişti. Hayır, hayır! Tek iyi şey ölümdü. Şimdi başka birinin olan sevdiği tek erkek kendisinden nefret ederken ve kalbi paramparça olmuşken, bu kan gölünün ortasında yaşayamazdı. Şimdi gücü varken ölmeliydi.

Flore kalktı, kaya kovuğundan çıktı. Hiç tereddüt etmedi, çünkü nereye gitmesi gerektiğini içgüdüsel olarak biliyordu. Gökyüzüne, yıldızlara doğru tekrar baktığında, saatin dokuz civarında olduğunu anladı. Demiryoluna geldiğinde, aşağı inen hattan son hızla bir tren geçti; bu onu sevindirmiş gibiydi. Demek ki bu hat açılmıştı, her şey yolunda gidecekti; diğer hat herhalde hâlâ kapalıydı, çünkü gidiş geliş yok gibiydi. Bu vahşi toprakların sessizliğinde, çalıların oluşturduğu çit boyunca yürüdü. Hiç acelesi yoktu, Paris ekspresinden önce bir tren yoktu, o da dokuz yirmi beşte buradan geçecekti. Koyu karanlıkta, ağır ağır çit boyunca yürümeye devam etti, bomboş patikalarda her zamanki gezintilerinden birini yapıyormuşçasına çok sakindi. Fakat tünele gelmeden önce çiti aştı, aynı yol üzerinde, ekspres trenin geleceği yöne doğru gezinti adımlarıyla yürümeye devam etti. Bekçi tarafından görülmemek için kurnaz olmak gerekiyordu, bu yüzden Ozil'i her ziyaret ettiğinde yaptığı gibi öbür uçtan yürüyordu. Tünelde hep ileri doğru yürümeyi sürdürdü. Fakat geçen haftaki gibi değildi, geriye dönerse gittiği yönü kesin olarak tayin edememekten artık korkmuyordu. Tünel çılgınlığı

tekrarlamıyor, tonozun basıklığı ve korkunç gürültülerin etkisiyle cisimlerin, zamanın ve mekanın yok olduğu o delilik nöbeti artık beynini zonklatmıyordu. Ne önemi vardı ki! Kafa yormuyordu, düşünmüyordu bile; tek amacı vardı: Yürümek, trenle karşılaşıncaya kadar dümdüz yürümek, karanlıkta parladığını görünceye kadar trenin fenerine doğru yürümek.

Bununla birlikte Flore şaşırdı, çünkü ona saatlerdir yürüyormuş gibi geliyordu. Ulaşmak istediği bu ölüm amma da uzaktı. Fersahlarca yürüse bile onunla karşılaşamayacağı, ölüme ulaşamayacağı düşüncesi bir an umutsuzluğa kapılmasına neden oldu. Ayakları yoruluyordu, rayların ortasına uzanıp beklemek zorunda mı kalacaktı? Fakat bunu kendisine yakıştıramıyordu; sonuna kadar yürümek, bakire bir savaşçı içgüdüsüyle dimdik ölmek istiyordu. Ekspres trenin fenerini, uzakta zifiri karanlıkta tek başına parlayan küçük bir yıldız gibi görünce canlandı, yeniden ileriye doğru bir hamle yaptı. Trenin tünele girdiğini belirten hiçbir gürültü duyulmuyordu henüz, sadece yavaş yavaş büyüyen o keskin ve parlak ışık vardı. Flore heykel vücudu gibi esnek, uzun endamıyla doğrulmuş, koşmamakla birlikte, sanki karşıdan gelen bir dostunu yolun sonuna kadar yürüme zahmetinden kurtarmak istermişçesine, güçlü bacaklarının üzerinde yaylanarak uzun adımlarla yürüyordu. Tren o sırada tünele girmişti, fırtına çıkmışçasına korkunç bir uğultuyla yer sarsılıyordu; bu arada kocaman bir göz haline gelen yıldız da karanlığın yörüngesinden çıkmış gibi gitgide büyüyordu. Genç kız açıklanamaz bir duygunun etkisi altında, belki de tek başına ölmek için, kahramanca inat ettiği yürümesini kesmeden ceplerini boşalttı, yolun kenarına bir mendil, anahtarlar, sicim ve iki bıçak bıraktı; hatta fularını çıkardı, korsajını parçalayarak çözdü. Göz alev alev yanan bir kor, ateş kusan bir fırına dönüşüyordu; artık

sağırlaştırıcı bir yankıyla hissedilen gümbürtü, canavarın sıcak ve ıslak nefesini taşıyordu. Flore yürümeye devam ediyor, ışığın çektiği pervane gibi büyülenmiş, lokomotifi kaçırmamak için dümdüz o fırına doğru ilerliyordu. Korkunç çarpışma, kucaklaşma esnasında, bir savaşçının son direnişiyle devi kavrayıp yere sermek istercesine tekrar dikildi. Başı tam fenere çarpmış, fener de sönmüştü.

Flore'un cesedini almaya ancak bir saat sonra geldiler. Makinist bu soluk yüzlü, iriyarı kızın, göz kamaştırıcı ışık demeti içinde, korkutucu bir gariplikle lokomotife doğru geldiğini görmüştü; fener aniden sönüp de, tren koyu karanlıkta yıldırım gibi yoluna devam ederken, adam ölümün geçtiğini hissedip ürpermişti. Tünelden çıkarken, bekçiye kazayı bildirmek için bağırmaya çalışmıştı. Fakat ancak Barentin'e vardığı zaman birini ezdiğini anlatabilmişti; ezdiği büyük ihtimalle bir kadındı: Kafatası parçalarıyla karışmış saçları, hâlâ fenerin kırılmış camında duruyordu. Cesedi aramaya gönderilen adamlar, onu bu kadar beyaz, mermer gibi bembeyaz görünce çok şaşırdılar. Çarpmanın şiddetiyle, yukarı çıkan hat üzerine fırlamıştı; başı paramparçayken vücudunda tek bir çizik yoktu; yarı soyunmuş, saf ve güçlü görünümüyle herkesin hayran olacağı kadar güzel, orada yatıyordu. Adamlar onu sessizce sarıp sarmaladılar. Onu tanımışlardı. Deli kız! Üzerindeki korkunç sorumluluktan kurtulmak için herhalde kendini öldürmüş olmalıydı.

Geceyarısı Flore'un cesedi, basık, küçük evde annesininkinin yanına uzatıldı. Yere bir şilte serilmiş, ikisinin arasına bir mum konulmuştu. Phasie başı hâlâ eğik, kıvrılmış dudaklarında hep o korkunç gülüş, gözlerini şimdi de kızına dikmiş gibiydi. Bu ıssız ve sessiz ortamda, tekrar araştırmalara başlayan

Misard'ın sessizce çalışırken çıkardığı soluklar işitiliyordu. Gidiş geliş tamamen düzene girdiğinden, tarifeli trenler iki hat üzerinde karşılaşıyordu. Bunca acı ve ölümden habersiz, mekanik güçleriyle ve son hızla kayıtsızca geçip gidiyorlardı. Yollara savrularak tekerleklerin altında kalan yabancıların ne önemi vardı! Ölüler taşınmış, kanlar yıkanmıştı ve yine geleceğe doğru gidiliyordu.

11

Croix-de-Maufras'daki, iki yüksek penceresi birkaç metre ilerideki demiryoluna bakan, kırmızı damaskoyla döşenmiş büyük yatak odasındaydılar. Pencerenin karşısındaki sütunlu eski karyoladan gelip geçen trenler görülüyordu. Yıllardır bu odadan tek eşya kaldırılmamış, bir tek mobilyanın yeri değiştirilmemişti.

Séverine yaralı ve baygın haldeki Jacques'ı bu odaya çıkarttırmıştı. Henri Dauvergne ise girişteki daha küçük bir yatak odasına yerleştirilmişti. Genç kadın kendine de Jacques'ınkinin yanında bir oda ayırmıştı; iki odanın arasında sadece sahanlık vardı. Rahatça kalınabilecek bir ortam hazırlanması için iki saat yetmişti, çünkü zaten dolaplardaki çamaşırlara varıncaya kadar evde her şey vardı. Kıyafetinin üzerine giydiği bir önlükle Séverine hemşire olmuştu, ama önce Roubaud'ya bir telgraf çekerek kendisini beklememesini, evinde ağırladığı yaralılara bakmak için büyük ihtimalle birkaç gün orada kalması gerekeceğini bildirmişti.

Ertesi gün doktor Jacques'a teminat vermiş, hatta sekiz gün içinde ayağa kalkabileceğini söylemişti; sadece iç organlarında ufak tefek sorunlar olması gerçekten de mucizeydi. Fakat iyi bakılması, kesinlikle hareket ettirilmemesi gerekiyordu. Onun için hasta gözlerini açtığı zaman, bir çocukmuş gibi onun başucun-

da bekleyen Séverine uslu olmasını, sözünü dinlemesini istedi. Hâlâ çok güçsüz olan genç adam başını sallayarak söz verdi. Aklı tamamen başındaydı, itiraf gecesi Séverine'in anlattığı bu odayı çok iyi tanıyordu: Henüz on altı buçuk yaşındayken, Başkan Grandmorin'in tecavüzlerine boyun eğdiği kırmızı odaydı. Şimdi kendisinin yattığı aynı karyolaydı, başını kaldırmasına gerek kalmadan, evi sarsarak geçen trenleri gördüğü de aynı pencereydi. Lokomotifiyle buradan geçerken bu evi o kadar sık görmüştü ki, onu çevresinde hissediyordu. Onu, yolun kenarına yanlamasına dikilmiş, satılığa çıkarıldıktan sonra kapalı panjurlarıyla terk edilmiş ve mutsuz görünümlü, kocaman levhayla daha da dokunaklı ve karanlık bir havaya bürünmüş, dikenlerin sardığı bahçesiyle acı içinde görür gibiydi. Ev sanki o noktada yaşamına felaket getirmek için dikiliyormuş gibi, önünden her geçişinde büyük bir sıkıntı hissettiğini hatırlıyordu. Bugün bu odada böyle mecalsiz yatarken, bunun nedenini anladığını sanıyordu, çünkü mutlaka burada ölecekti; başka türlü olamazdı.

Séverine, Jacques'ın kendisini dinleyecek duruma geldiğini görünce, üstünü örterken kulağına fısıldayarak onu rahatlatmıştı:

"Merak etme, ceplerini boşalttım, saati aldım."

Genç adam hafızasını zorlayarak, kocaman gözlerle ona bakıyordu.

"Saat... Ah, evet, saat!"

"Ceplerini karıştırabilirlerdi. Onu kendi eşyalarımın arasına sakladım. Korkma."

Jacques genç kadının elini sıkarak teşekkür etti. Başını çevirince, masanın üzerinde, ceplerinden birinden çıkan bıçağı da fark etti. Bıçağı saklamaya gerek yoktu, diğerleri gibi sıradan bir bıçaktı.

Hemen ertesi gün genç adam gücünü biraz daha toplamıştı

ve burada ölmeyeceğini umut etmeye başladı. Ağır dev adımlarıyla yeri sarsmamak için evin içinde dikkatle yürüyen Cabuche'ü yanında görünce gerçekten çok mutlu olmuştu; kazadan bu yana arabacı, sanki kendisi de fedakarlık yapma ihtiyacı duyuyormuş gibi, Séverine'in yanından ayrılmamıştı. Her sabah işini bırakıp, ağır ev işlerine yardım etmeye geliyor, gözlerini genç kadınınkilere dikip sadık bir köpek gibi ona hizmet ediyordu. İnce görünüşüne rağmen, Séverine'in güçlü bir kadın olduğunu söylüyordu. Herkes için bu kadar uğraşan kadın yardım görmeyi de hak ediyordu. İki âşık Cabuche'e alışıyor, koca bedenini mümkün olduğunca gizleyerek odanın içinden dalgın dalgın geçtiğinde de rahatsız olmadan senlibenli konuşuyor, hatta birbirlerine sarılıyorlardı.

Bununla birlikte Jacques, Séverine'in sık sık ortadan kaybolmasına şaşırıyordu. İlk gün doktorun sözünü dinlemiş, genç adamın yalnız olduklarını bilirse daha sakin ve rahat olacağını düşünerek Henri'nin de orada, aşağıda olduğunu ondan saklamıştı.

"Yalnızız değil mi?"

"Evet sevgilim, yalnızız, bizden başka kimse yok... Rahat rahat uyu."

Ancak genç kadın ikide bir ortadan yok oluyordu. Ertesi gün Jacques girişte ayak sesleri ve fısıltılar duymuştu. Bir sonraki gün de, örtbas edilmeye çalışılan neşeli kahkahalar, hiç susmayan genç ve cıvıl cıvıl iki insanın sesini.

"Kim var?.. Kim o?.. Hani yalnızdık."

"Söyleyeyim bari! Hayır sevgilim, aşağıda, tam senin odanın altında, eve almak zorunda kaldığım bir başka yaralı var."

"Ya!.. Kim peki?"

"Henri, şu şef kondüktör."

"Ya!.. Henri demek!"

"Bu sabah kız kardeşleri geldiler. Duyduklarını onlardı, her şeye gülüyorlar. Henri düzelmeye başladığı için kardeşleri bu akşam gidecekler, babaları onlarsız yapamıyormuş. Henri de tam olarak iyileşene kadar iki üç gün daha kalacak. Düşünsene, trenden atlamış da hiçbir yeri kırılmamış; sadece aklı başında değildi, ama düzeldi."

Jacques hiç konuşmadan bakışlarını dikmiş ona bakıyordu. Séverine tekrar konuşmak zorunda kaldı:

"O burada olmasaydı, ikimiz hakkında dedikodu yapabilirlerdi, anlıyor musun? Seninle yalnız olmadığıma göre, kocam hiçbir şey söyleyemez. Burada kalmak için iyi bir mazeretim var, değil mi?"

"Evet, evet çok iyi."

Jacques akşama kadar Dauvergne kız kardeşlerin gülüşmelerini dinledi; Paris'teki odada, Séverine kollarının arasında itirafta bulunduğu gece de alt kattan bu kahkahaların yükseldiğini hatırladı. Sonra ev sessizleşti, Séverine'in diğer yaralıya giden hafif ayak seslerinden başka bir ses duyulmaz oldu. Aşağıdaki kapı kapanıyor, ev büyük bir sessizliğe gömülüyordu. Jacques çok susadığı için, genç kadın yukarıya çıksın diye, iki kere iskemleyle yere vurmak zorunda kaldı. Séverine telaşla odaya geldiğinde, gülümseyerek işinin bir türlü bitmediğini, çünkü Henri'nin başına sürekli buzlu suyla kompres yapmak gerektiğini söylüyordu.

Dördüncü günden sonra, Jacques ayağa kalkıp pencerenin önündeki koltukta iki saat oturabildi. Biraz eğilince demiryolunun kestiği, alçak bir duvarla çevrili, solmuş yabangülleriyle dolu daracık bahçeyi görebiliyordu. Duvardan içeri bakmak için parmak uçlarında yükseldiği geceyi hatırlıyor, evin, sadece çalıy-

la çevrili, oldukça geniş öbür tarafını yeniden görür gibi oluyordu: Bu çalılardan örülmüş çiti aşarak içeri girdiğinde, harap küçük limonluğun eşiğinde, çaldığı ipleri elindeki makasın yardımıyla çözmeye çalışan Flore'la karşılaşmıştı. Ah, korkunç hastalığının pençesinde olduğu o berbat gece! Flore'un sarışın bir savaşçı gibi uzun, esnek bedeni ve kendi gözlerine dikilen ateşli bakışları zihninde belirginleştikçe, genç adam iyice rahatsız oluyordu. Başta kazayla ilgili kimseye bir şey söylememişti, kimse de ihtiyatlı davranıp ona bundan bahsetmemişti. Fakat ayrıntılar gözünün önüne geldikçe, her şey yerine oturuyordu; şimdi tek işi pencere önünde oturup izleri araştırmak ve facianın baş kahramanlarını gözlemek olduğu için, sadece büyük bir gayretle bunu düşünüyordu. Neden Flore elinde bayrağıyla, geçit bekçisi yerinde değildi? Soruyu sormaya cesaret edemiyor, bu da kendisine hayaletlerle dolu gibi gelen bu kasvetli evin neden olduğu huzursuzluğu büsbütün artırıyordu.

Yine de Cabuche'ün Séverine'e yardıma geldiği bir sabah, nihayet sordu:

"Flore nerede, hasta mı?"

Şaşıran arabacı, Séverine'in yaptığı bir el hareketini yanlış anlayarak, konuşmasını istediğini sandı.

"Zavallı Flore öldü."

Jacques ürpererek onlara bakıyordu, her şeyi söylemek zorunda kaldılar. Genç kızın, tünelde kendini trenin altına atarak nasıl intihar ettiğini anlattılar. Kızı da beraber gömmek için, annenin cenazesini akşama kadar bekletmişlerdi. Doinville'in küçük mezarlığında yan yana yatıyorlardı; kendisi de kana ve çamura bulanarak ölen o şirin ve bahtsız küçük Louisette'in yanına gitmişlerdi. Yolda düşüp ölen, üstlerine basılıp ezilen, bu trenlerin korkunç rüzgarıyla süpürülmüş gibi yok olan üç zavallı!

"Öldü ha!" diye tekrarladı alçak sesle Jacques. "Zavallı Phasie Hala, Flore ve Louisette!"

Louisette'in ismi söylenince, Séverine'in yatağı itmesine yardım eden Cabuche bakışlarını içgüdüsel olarak genç kadına çevirdi. İlk okşayışta kendini tamamen sahibine adayan, yumuşak ve gelişmemiş, savunmasız, ilk aşkıyla dopdolu bir insan olduğu o eski günlerin hatırasıyla heyecanlanmıştı. Fakat iki sevgilinin acıklı hikayesini bilen Séverine, ciddiyetini bozmadan, şefkatle Cabuche'e bakıyordu. Bundan çok etkilenen Cabuche, yastıkları ona uzatırken eli istemeden genç kadınınkilere değince soluğu kesildi, kendisine soru soran Jacques'a kekeleyerek cevap verdi.

"Flore'u kazaya sebebiyet vermekle mi suçluyorlardı?"

"Yoo, hayır... Ama biliyorsunuz ki, bu onun hatasıydı."

Kesik kesik cümlelerle bildiği her şeyi anlattı. Kendisi hiçbir şey görmemişti, hayvanlar yürüyüp arabayı yola çektiklerinde evdeydi. Bundan dolayı vicdan azabı çekiyordu, adliyeden gelen adamlar onu sert bir dille uyarmışlardı: İnsan atlarını öyle yalnız bırakmazdı, yanlarından ayrılmasaydı bu korkunç kaza meydana gelmezdi. Soruşturma sonucunda Flore'un basit bir ihmali görülmüştü; o da kendi kendini korkunç bir şekilde cezalandırdığı için olay orada kapanmıştı; Misard başka bir yere bile sürülmemişti; o saygılı ve uysal tavırlarıyla, suçu ölen kıza yükleyip işin içinden sıyrılmıştı. Flore'un kafasının dikine giden bir kız olduğunu, aslında kızın kapaması gereken bariyerle uğraşmak için kendisinin sürekli görev yerinden ayrılmak zorunda kaldığını söylemişti. Zaten Kumpanya da Misard'ın o sabah görevini eksiksiz yaptığını belirlemişti; Misard tekrar evleninceye kadar, geçit bekçiliği yapmak üzere o civardan yaşlı bir kadını yanına almasına izin vermişlerdi. Eski bir han hizmetçisi olan Ducloux

adındaki bu kadın, bir zamanlar biriktirdiği, nasıl kazandığı şüpheli olan paralarla yaşamını sürdürüyordu.

Cabuche odadan çıkınca, Jacques bakışlarıyla Séverine'i durdurdu. Rengi solmuştu.

"Atları çekip yolu taşlarla tıkayan Flore'du, biliyorsun."

Séverine'in de rengi sarardı.

"Sevgilim, sen ne diyorsun!.. Ateşin var, yatman lazım."

"Hayır, hayır, bu bir kabus değil... Anlıyor musun? Şu anda seni gördüğüm gibi, onu gördüm. Var gücüyle atları tutuyor, arabanın ilerlemesine mani oluyordu."

Bu sözler üzerine genç kadının bacakları tutmaz oldu, onun karşısındaki sandalyeye çöktü.

"Aman Tanrım! Aman Tanrım! Çok korkunç... Bu canavarca bir şey, artık hiç uyuyamam."

"Her şey meydanda," diye devam etti Jacques. "O kalabalığın arasında ikimizi öldürmeye çalıştı. Uzun zamandır peşimdeydi, beni kıskanıyordu. Üstelik dengesizdi de, kafası başka yerlerdeydi sanki... Bir defada bu kadar cinayet birden, kanlar içinde kalan bunca insan! Ah, kaltak!"

Gözleri büyüyor, dudağı seğiriyordu. Sustu, bir dakika boyunca bakışmaya devam ettiler. Sonra Jacques, ikisini de etkisi altına alan bu korkunç düşüncelerden sıyrılarak fısıldadı:

"Ölmüş, demek bu yüzden geliyor! Kendime geldiğimden beri, o hep buradaymış gibi geliyor. Daha bu sabah onu başucumda sanarak döndüm... O öldü, biz yaşıyoruz. Bari şimdi intikam almasa!"

Séverine ürperdi.

"Sus, ne olur sus! Beni delirteceksin."

Genç kadın dışarı çıktı. Jacques onun diğer yaralının yanına indiğini duydu. Pencerenin yanında kaldı; demiryolunu, geçit

bekçisinin büyük kuyulu küçücük kulübesini, Misard'ın monoton ve düzenli işinin ortasında uyukladığı o daracık, salaş nöbetçi kulübesini seyrederek oyalandı. Bu işler şu anda çözemediği, oysa çözerse kurtulabileceği bir sorunmuş gibi saatlerce kafasını meşgul ediyordu.

Tüm bedeni şiddetli öksürüklerle sarsılan, karısını zehirleyen, aklına koyduğunu yapan bir kemirgen gibi sonunda o neşeli kadının hakkından gelen şu sıska, kibar ve sarı benizli Misard'ı seyretmekten bıkmıyordu. Muhakkak yıllarca, gece gündüz, on iki saatlik görevi boyunca başka hiçbir şey düşünmemişti. Bir trenin geldiğini bildiren elektrikli zilin her çalışında boru öttürüyor, sonra tren geçerken yol kapandığında ilerideki nöbetçiye haber vermek için bir düğmeye basıyor, önceki nöbetçinin yolu açması için de bir başka düğmeye basıyordu; bunlar öylesine mekanik hareketlerdi ki, sonunda ota benzer yaşamına bedensel alışkanlıklar gibi girmişti. Cahil ve kıt akıllı olduğu için hiçbir şey okumaz, nöbet yerindeki aletlerin sesleri arasında elleri iki yana sarkmış, dalgın dalgın dururdu. Hemen hemen hep kulübesinde oturduğundan, oyalanacak bir şey bulamaz, yemek saatlerini mümkün olduğunca uzatırdı. Sonra yine o sersemliğine döner, beyni bomboş, hiçbir şey düşünmeksizin, korkunç bir uyuşuklukla kendinden geçer, kimi zaman da gözleri açık uyurdu. Geceleri bu dayanılmaz miskinliğe yenik düşmek istemediğinde, bacakları bir sarhoş gibi cansız, kalkıp yürürdü. Karısıyla arasındaki, gizlenen bin frangın birinin ölüp diğerine kalması mücadelesi, aylar boyunca bu yalnız adamın bomboş kafasındaki tek düşünce olmalıydı. Bunca yaşamın güvenliğini bir makine gibi gözeterek borusunu çalıp düğmelere bastığında da zehri düşünüyordu; hiçbir şey yapmayıp gözleri uykudan kapanırken de yine aynı şeyi düşünüyordu. Bundan başka bir şey düşünmü-

yordu; karısını öldürecek, arayacak, paralara o sahip olacaktı.

Bugün de Jacques onu aynı halde gördüğüne şaşırıyordu. Demek insan birini öldürünce sarsılmıyor, yaşam sürüp gidiyordu. Gerçekten de Misard, ilk hararetli araştırmalardan sonra tekrar eski rahatlığına dönmüş, çarpışmalardan korkan kırılgan bir insan gibi o sinsi yumuşaklığına gömülmüştü. Sonunda karısını bitirmişti, ama yine de kazanan karısıydı. Yenilmiş, evin altını üstüne getirdiği halde hiçbir şey, tek bir kuruş bile bulamamıştı. Aklının neyle uğraştığını sapsarı yüzündeki bakışları, sadece o endişeli ve araştırıcı bakışları ele veriyordu. Hâlâ ölünün kocaman açılmış gözlerini, alaycı bir gülüşle bükülmüş dudaklarını görüyor, "Ara! Ara!" diyen sesini duyuyordu. Arıyordu, beyni artık bir dakika bile boş duramıyor, bir an bile ara vermeden çalışıyor, çalışıyordu; paranın saklandığı yeri arıyor, akla gelebilecek gizli yerleri üst üste yokluyor, yeni bir yer aklına gelir gelmez, evvelce karıştırdığı yerleri boş verip, her işi bir yana bırakarak heyecanla, boşu boşuna oraya koşuyordu. Bu durum gitgide dayanılmaz bir işkence halini alıyor, bu denli yoğun bir beyin faaliyeti, aptal olduğu halde, saplantısının saate benzeyen tik takları ile Misard'ı düşündürerek uyanık tutuyordu. İnen trenler için bir kez, çıkanlar için iki kez borusunu öttürdüğünde aramaya devam ediyordu; zil seslerinin verdiği komutları yerine getirirken, aletlerin düğmelerine basarken, yolu açıp kaparken yine araştırıyordu; durmaksızın, deli gibi arıyor, arıyordu; gündüzleri uzun beklemeler esnasında, işsizlikten uyuşmuş bir halde, geceleri de dünyanın öbür ucuna sürülmüş gibi, kapkara kırların derin sessizliğinde uykuyla pençeleşirken hep arıyordu. Şimdiki geçit bekçisi Ducloux da onunla evlenmek gibi ince hesaplar yaparken, Misard'ın bir an bile gözünü kırpmamasından endişe duyuyordu.

Odasında artık birkaç adım yürüyebilecek hale gelen Jacques, bir gece kalkıp pencereye yaklaştığında, Misard'ın evinde bir fenerin gidip geldiğini gördü. Adam mutlaka yine arıyordu. Fakat bir sonraki gece yine onu gözetlerken, Cabuche'ü görünce şaşırdı. Arabacı iri bir gölge gibi, Séverine'in uyuduğu yan odanın penceresi altında ayakta bekliyordu. Bu durum onu sinirlendireceği yerde, nedendir bilinmez, merhamet ve acı duymasına neden oldu: Şaşkın ve sadık bir hayvan gibi orada dikilip duran şu koca yabani de mutsuzdu. Gerçekten de dikkatle bakıldığında incecik ama pek de güzel olmayan Séverine, kapkara saçları, soluk menekşe rengi gözleriyle öyle cazipti ki, kaba saba yabani erkekler bile, titreyen küçük oğlanlar gibi geceler boyunca kapısında bekleyecek kadar ona tutuluyordu. Jacques, Cabuche'ün genç kadına yardım edebilmek için didinmesini, sadık köle bakışlarını hatırladı. Evet, Cabuche mutlaka onu seviyor ve arzuluyordu. Jacques ertesi gün onu izlediği sırada, yatağı düzeltirken Séverine'in topuzundan düşen bir firketeyi gizlice aldığını ve geri vermemek için avucunda sakladığını gördü. Genç adam kendi sıkıntısını, sağlığı düzeldikçe geri gelen hastalıklı ve korkutucu arzusunu düşünüyordu.

İki gün daha geçti, kazadan bu yana bir hafta olmuştu. Doktorun tahmin ettiği gibi, yaralılar artık işlerine dönebileceklerdi. Bir sabah makinist pencerenin önünde dururken, ateşçisi Pecqueux'yü yepyeni bir lokomotifle geçerken gördü; Pecqueux onu çağırır gibi eliyle selam vermişti. Fakat Jacques'ın acelesi yoktu, içinde uyanan bir ihtiras onu orada tutuyor, sıkıntılı bir tür bekleyiş içinde olacakları bekliyordu. Aynı gün aşağı kattan yine o genç gülüşmeleri duydu; koca kızların neşesi bu iç sıkıcı evi, teneffüs saatindeki bir yatılı okulun şamatasıyla doldurmuştu. Dauvergne kız kardeşlerin sesini tanımıştı. Bütün gün kendi-

sinin yanında beş dakikadan fazla kalmayan, sürekli sıvışan Séverine'e bundan bahsetmedi. Akşam eve bir ölüm sessizliği çöktü. Séverine rengi biraz kaçmış, ciddi bir tavırla odasında oyalanırken, Jacques bakışlarını ona dikerek sordu:

"Gitti mi? Kız kardeşleri onu götürdüler mi?"

Séverine kısaca cevapladı:

"Evet."

"Öyleyse nihayet yalnız kaldık, bizden başka kimse yok değil mi?"

"Evet, yalnızız... Yarın bizim de ayrılmamız gerekiyor, Havre'a döneceğim. Bu ıssız yerde pineklemek sona erdi."

Jacques rahatsız olmuş bir tavırla gülümseyerek genç kadına bakmayı sürdürüyordu. Yine de konuşmaya karar verdi.

"Gitmesine üzüldün değil mi?"

Séverine irkilip karşı çıkmaya yeltenince, Jacques onu susturdu.

"Kavga çıkarmaya çalışmıyorum. Gördüğün gibi kıskançlık etmiyorum. Bir gün, sadakatsiz olduğuna inanırsam seni öldürmemi istemiştin, değil mi? Bende metresini öldürecek bir âşık hali yok, görüyorsun... Fakat doğrusu aşağıdan başka bir yere kımıldamaz olmuştun. Bana ayıracak bir dakikan yoktu. Sonunda kocanın söylediklerini hatırladım; hani, hayatında yenilik olsun diye, hiç zevk almasan da sonunda bu genç adamla yatacağını söylemişti."

Séverine karşı çıkmayı bıraktı, ağır ağır iki kere tekrarladı:

"Yenilik, yenilik..."

Ardından, kendini tutamadığı bir açık yüreklilikle atıldı:

"Tamam, dinle, doğru... Bizler, birbirimize her şeyi söyleyebiliriz. Bizi birbirimize bağlayan çok şey var. Bu adam aylardır peşimdeydi. Senin olduğumu biliyordu, hiç sorun çıkarmadan

onunla da olacağımı düşünüyordu. Aşağıda onunla karşılaştığımda benimle tekrar konuştu, beni ölesiye sevdiğini tekrarladı. Ona iyi baktığım için öyle minnettar bir hali vardı, öyle büyük bir sevecenlik gösteriyordu ki, doğru, bir an onu sevdiğimi, bambaşka bir şeye, daha iyi ve daha huzurlu bir şeye başlamayı hayal ettim... Evet, belki de zevk almayacağım, ama beni rahatlatacak bir şeye..."

Bir an sustu, sözlerini sürdürmekte tereddüt etti.

"Çünkü, artık bizim önümüz kapandı, daha uzağa gidemeyiz... Gitme hayalimiz, orada, Amerika'da zengin ve mutlu olma düşlerimiz, sana bağlı olan bütün o mutluluk rüyası artık imkansız, çünkü yapamadın... Hayır, sana sitem etmiyorum, hatta o işin yapılmamış olması daha iyi. Ama şunu anlamanı istiyorum ki, seninleyken artık hiçbir şey bekleyemem, yarının dünden farkı olmayacak, hep aynı sıkıntılar, aynı acılar..."

Jacques o konuşurken sesini çıkarmadı, ancak sustuğunu görünce sordu:

"Diğeriyle bu yüzden mi yattın?"

Séverine odada birkaç adım atmıştı, döndü, omuzlarını silkti.

"Hayır, onunla yatmadım, sana doğruyu söylüyorum ve sen de bana inanıyorsun, bundan eminim, çünkü artık birbirimize yalan söyleyemeyiz... Hayır yapamadım, tıpkı senin öbür işi yapamadığın gibi. Bir kadının durumu iyice değerlendirip de, çıkarına olduğu halde bir başka erkeğe kendini vermemesi seni şaşırtıyor, öyle mi? Ben de hiç o kadar uzun boylu düşünmezdim, razı olmak bana zor gelmemişti, yani beni bu kadar çok sevdiğinizi görünce kocamın ya da senin gönlünü hoş etmek diyorum. Tamam, bu kez yapamadım. Ellerimi öptü, dudaklarımı bile değil, yemin ederim. Beni daha sonra Paris'te bekleyecek, o

kadar üzgündü ki, onun ümidini kırmak istemedim."

Haklıydı, Jacques ona inanıyordu, yalan söylemediğini biliyordu. İçine tekrar sıkıntı çökmüştü; ikisinin dünyadan uzakta, ihtiraslarının tekrar parlayan alevinde bu odada tek başlarına olduğunu düşününce, korkunç arzusunun neden olduğu heyecan artıyordu. Bu duygudan kurtulmak için bağırdı:

"Fakat öteki de var, bir diğeri, şu Cabuche!"

Séverine ani bir hareketle doğruldu.

"Ah, fark ettin demek, onu da biliyorsun... Evet, doğru, o da var. Bunlara ne oluyor, merak ediyorum... O bana hiçbir şey söylemedi. Ama seninle ben sarıldığımızda, kıvrandığını görüyorum. Senlibenli konuştuğumuzu duyunca, köşelere gizlenip ağlıyor. Sonra bana ait her şeyi çalıyor, ortadan yok olan eldivenlerimden mendillerime kadar her şeyi alıp, hazineymiş gibi oraya, inine götürüyor. Ama bu yabaniye gönlümü verebileceğimi düşünme. Çok iri, beni korkutuyor. Zaten benden bir şey istediği de yok. Hayır, bu yabaniler utangaç oldular mıydı, aşklarından ölseler de bir şey istemezler. Beni bir ay onun yanına bıraksan, bana parmağının ucuyla bile dokunamaz, Louisette'e de dokunmamıştı, bundan eminim."

Louisette'in adı geçince bakışları karşılaştı, aralarına bir sessizlik çöktü. Geçmiş canlanıyordu; Rouen'da sorgu yargıcının odasındaki karşılaşmaları, sonra Paris'e yaptıkları o tatlı ilk yolculuk, Havre'da başlayan aşkları ve acısıyla tatlısıyla tüm yaşadıkları gözlerinin önünden geçiyordu. Séverine genç adama yaklaştı, ona o kadar yakındı ki, Jacques onun sıcak soluğunu hissediyordu.

"Hayır, hayır, ne biri, ne diğeri... Kimseyle, anlıyor musun? Çünkü yapamam. Neden bilmek ister misin? Şu anda bunu çok iyi anlıyorum, yanılmama imkan yok, bana tamamen sahip ol-

dun. Bunu başka bir sözle açıklayamam; evet, iki elinle alıp götürdüğün, istediğin zaman kullandığın, sana ait bir eşyaymışçasına bana sahip oldun. Senden önce kimsenin değildim. Seninim ve hep senin kalacağım, istemesen de, hatta ben bile istemesem de bu böyle... Bunu açıklayamam. Biz böyle karşılaştık. Diğerleri beni korkutuyor, midemi bulandırıyor. Halbuki sen bana tadına doyulmaz bir zevk, ilahi bir mutluluk veriyorsun. Ah, sadece seni seviyorum, senden başkasını sevemem!"

Séverine onu kucaklamak, sıkı sıkı sarılmak, başını omzuna dayamak, öpmek için kollarını uzatıyordu. Ama Jacques genç kadının ellerini yakalamış, onu tutuyordu. Beynine kan hücum ettiğini, bedeninde eski ürpertinin tekrar başladığını hissederek dehşete kapılmıştı. Eski krizlerinde olduğu gibi kulakları çınlıyor, kafatasına çekiçlerle vuruluyor, beyni uğulduyordu. Bir süreden beri, genç kadını görüp de çıldırırım korkusuyla, ona gün ortasında, hatta mum ışığında bile sahip olamıyordu. Şimdi orada ikisini de aydınlatan bir lamba vardı; böyle titremesinin, çılgına dönmesinin nedeni, belki de sabahlığının açılan yakasından Séverine'in dolgun, beyaz gerdanının görünmesiydi.

Genç kadın yalvarırcasına, hararetle konuşmayı sürdürdü:

"Hayatımızda engeller varsa, ne çıkar! Senden bir şey beklemesem de, yarının bize aynı sıkıntıları, aynı acıları getireceğini bilsem de fark etmez, hayatımı sürdürmek ve seninle acı çekmekten başka bir şey yapamam. Havre'a döneceğiz, ne olursa olsun, yeter ki seni ara sıra bir saatçik görebileyim. İşte üç gecedir uyuyamıyorum, burada, sahanlığın öbür tarafındaki odamda yanına gelme ihtiyacıyla kıvranıp duruyorum. O kadar acı çekiyor ve mutsuz görünüyordun ki, cesaret edemiyordum. Ama bu akşam izin ver yanında kalayım. Göreceksin ne kadar güzel olacak, seni rahatsız etmemek için tortop olacağım. Hem sonra düşün-

sene, bu son gecemiz... Bu evde dünyanın öbür ucundayız. Dinle, etrafımızda ne bir insan, ne bir soluk var. Kimse gelemez, yalnızız, o kadar yalnızız ki, birbirimizin kolları arasında ölsek kimsenin haberi olmaz."

Séverine'in okşamaları ve ona sahip olma arzusunun şiddetiyle büsbütün heyecanlanan Jacques, silahı olmadığı için onu boğmak üzere parmaklarını uzatıyordu ki, genç kadın dönerek her zamanki alışkanlığıyla lambayı söndürdü. Jacques onu kucakladı, yattılar. Bu, en ateşli aşk gecelerinden biri, belki de birbirlerinin içinde eriyip kayboldukları en güzel ve tek gece oldu. Bu mutluluktan yorgun düşmüş, bedenlerini hissedemeyecek kadar tükenmiş oldukları halde uyuyamadılar, birbirlerine sımsıkı sarılarak yattılar. Paris'te Victore Ana'nın odasındaki itiraf gecesi gibi, Jacques sessizce onu dinliyor, Séverine de ağzını onun kulağına yapıştırmış, alçak sesle sonu gelmez sözler fısıldıyordu. Belki de o gece lambayı söndürmeden önce, ölümün ensesine dokunup geçtiğini hissetmişti. O güne kadar sevgilisinin kollarında, sürekli bir ölüm tehdidi altında olduğunu bilmeksizin mutlu bir şekilde yaşamıştı. Fakat şimdi soğuk bir ürperti hissetmiş ve açıklayamadığı bu korkunun etkisiyle, belki de bir tür korunma ihtiyacıyla erkeğin göğsüne sıkı sıkıya yapışmıştı. Hafif soluğu ona bağış gibi geliyordu.

"Ah sevgilim, yapabilseydin orada ne kadar mutlu olurduk!.. Hayır, hayır, yapamayacağın bir şeyi senden istemiyorum artık. Sadece hayallerimize üzülüyorum. Biraz evvel korktum. Neden bilmiyorum, ama sanki bir şey beni tehdit ediyormuş gibi geliyor. Şüphesiz çocukça bir duygu; sanki beni öldürmeye hazırlanan biri varmış gibi, her dakika arkama dönüyorum... Senden başka beni koruyacak kimse yok sevgilim. Bütün mutluluğum sana bağlı, sen benim tek yaşama nedenimsin."

Jacques karşılık vermeden ona daha sıkı sarıldı, söyleyemediklerini bu sarılmayla ifade eder gibiydi. Heyecanı, onunla mutlu olmak için duyduğu samimi istek, genç kadının kendisinde uyandırdığı büyük aşk, hepsi bu sarılmanın içindeydi. Ve onu bu gece yine öldürmek istemişti; lambayı söndürmek için dönmeseydi, onu kesinlikle boğacaktı. Asla iyileşemeyecekti; krizler, nedenini anlayamadan, üzerinde düşünecek zaman bile bırakmadan öylesine geliyordu. Mesela neden, Séverine'in sadakatinden emin olduğu, onun sevgisinin arttığını hissettiği bu gece gelmişti? Yoksa, Séverine onu sevdikçe, genç kadına sahip olma isteği o oranda artıyor ve bu istek, erkek bencilliğinin korkunç karanlıklarında onu yok etmeye kadar mı varıyordu? Ona da, toprak gibi, ölü olarak mı sahip olmak istiyordu?

"Söylesene sevgilim, neden öyle korkmuş olabilirim? Beni tehdit eden bir şey var mı, biliyor musun?"

"Hayır, hayır, rahat ol, seni tehdit eden hiçbir şey yok."

"Zaman zaman bütün vücudum titriyor. Sürekli arkamda görmediğim, ama hissettiğim bir tehlike var... Öyleyse neden korkuyorum?"

"Yok, yok, korkma... Seni seviyorum, kimsenin sana kötülük yapmasına izin vermem. Bak böyle birbirimizin içinde olmak ne kadar güzel."

Harika bir sessizlik oldu.

"Ah, sevgilim," diye devam etti Séverine okşar gibi bir sesle, "hep buna benzeyen geceler, böyle tek vücut olacağımız sonsuz geceler olsa... Bu evi satıp parayı alarak, Amerika'da hâlâ seni bekleyen arkadaşının yanına gitsek... Oradaki yaşamımızı hayal etmeden uyuduğum tek bir gün yok... Her gecemiz, aynı bu gece gibi olurdu. Beni alırdın, senin olurdum, sonra birbirimizin kolları arasında uyurduk... Fakat yapamazsın, biliyorum. Bunla-

rı seni üzmek için anlatmıyorum, içimden geliyor, elimde değil."

Jacques'ın daha önce sık sık verdiği o ani karar yine su yüzüne çıktı: Séverine'i öldürmemek için, Roubaud'yu öldürmek. Bunun da, tıpkı öncekiler gibi mutlak ve değişmez bir karar olduğuna inandı.

"Yapamadım," diye mırıldandı nihayet. "Fakat yapacağım. Sana söz verdim, öyle değil mi?"

Genç kadın güçsüz bir sesle karşı çıktı:

"Yoo, yalvarırım, söz verme... Sonra cesaretin kırıldığı zaman, hasta gibi oluyoruz. Hem sonra bu çok korkunç, yapmamalıyız, hayır, yapmamalıyız."

"Hayır, tam tersine, yapmamız gerektiğini pekala biliyorsun. Onun için, gereken gücü bulacağım. Sana bundan bahsetmek istiyordum ve mademki burada yalnız ve rahatız, konuştuklarımızı bizden başka duyan yok, bahsedeceğiz de."

İçini çeken Séverine çoktan razıydı, yüreği kabarmış, öyle hızlı atıyordu ki, Jacques onun kalp atışlarını kendi kalbinin üzerinde hissediyordu.

"Ah, aman Tanrım, bu iş yapılmadığı zaman nasıl da yapılmasını istiyordum; ama şimdi iş ciddiye bindiği zaman, nefes alamayacak gibi oluyorum."

Sustular, bu kararın verdiği ağırlıkla yeni bir sessizlik oluştu. Etraflarında büyük bir sessizlik ve bu vahşi toprakların kasvetini hissediyorlardı. Terlemişlerdi, birbirlerine sarılmış kolları ve bacakları eriyormuş gibi nemliydi.

Jacques genç kadını okşayıp, boynunu, çenesini öpücüklere boğunca, Séverine fısıldayarak konuşmaya devam etti.

"Buraya gelmesi lazım... Evet, bir bahane bulup onu buraya çağırabilirim. Nasıl bir bahane, bilmem. Onu sonra düşünürüz. Sen saklanıp onu beklersin, tamam mı? O zaman her şey kendi-

liğinden olur, nasıl olsa burada kimsenin bizi rahatsız etmeyeceğinden eminiz. Değil mi? İşte yapmamız gereken bu."

Jacques, dudakları genç kadının çenesinden boynuna doğru inerken uysalca cevap verdi:

"Evet, evet."

Ama Séverine düşünüyor, her ayrıntının üzerinde duruyordu. Plan kafasında olgunlaştıkça, her şeyi bir daha gözden geçiriyor, hatalı yerlerini düzeltiyordu.

"Yalnız sevgilim, önlem almazsak aptallık etmiş oluruz. Eğer yarın tutuklanacaksak, şimdiki durumumuzu tercih ederim... Bunu, şimdi hangisi olduğunu hatırlayamadığım bir romanda okumuştum; en iyisi intihar süsü vermek. Epeydir öyle dengesiz davranıyor ve mutsuz görünüyor ki, buraya gelip kendini öldürdüğünü öğrenmek kimseyi şaşırtmaz. Ama işte bir yolunu bulmak, her şeyi intihar ettiğine inandıracak şekilde düzenlemek lazım... Öyle değil mi?"

"Elbette, şüphesiz öyle."

Jacques dudaklarıyla her tarafını öpmek için boynunu kavradığı için, Séverine nefes almakta biraz zorlanarak yüksek sesle düşünüyordu.

"İzi saklayacak bir şey bulmalıyız... Bak aklıma bir şey geldi, ne dersin? Mesela yara boynunda olursa, ikimiz onu taşır, demiryolunun ortasına bırakırız. Boynunu, geçen ilk trenin koparacağı biçimde rayın üzerine yerleştiririz. Parçalandıktan sonra istedikleri kadar delik ya da başka bir şey arasınlar, hiçbir şey bulamazlar. Olabilir mi, ne dersin?"

"Evet, olabilir, çok iyi."

İkisi de hareketleniyordu, Séverine adeta neşeli ve hayal gücünden dolayı gururluydu. Daha ateşli bir okşamayla bütün vücudu ürperdi.

"Hayır, bırak beni, bekle biraz... Çünkü sevgilim düşünüyorum da henüz olmadı. Eğer burada benimle kalırsan, kocamın intihar etmesi yine de şüpheyle karşılanabilir. Gitmen lazım, duyuyor musun? Yarın gideceksin, ama açıkça, Cabuche'ün, Misard'ın göreceği biçimde binip gideceksin. Trene Barentin'den biner, bir bahaneyle Rouen'da inersin; sonra gece olunca gelirsin, seni arkadan içeri alırım. Dört fersahlık yol ya var ya yok, üç saatten daha az bir zamanda geri dönebilirsin... Bu defa tamam. Eğer istersen bu iş biter."

"Evet, istiyorum, bitsin."

Şimdi Jacques da kıpırdamadan düşünüyor, artık Séverine'i öpmüyordu. Gerçekleştirilmesi kesinleşen planla yorgun düşmüşler gibi, bu şekilde kımıldamadan birbirlerinin kollarında durdukları sürece hiç konuşmadılar. Sonra yavaş yavaş bedenlerini tekrar hissetmeye başladılar, birbirlerine daha da sıkı sarılırlarken, Séverine kollarını çözerek durdu.

"Peki ama, onu buraya getirtmek için ne bahane bulacağız? Ne olursa olsun, ancak işi bittikten sonra akşam sekiz trenine biner ve ondan önce gelemez. Böylesi daha iyi. Hah, Misard'ın bahsettiği, evi satın almak isteyen şu adam öbür gün sabah gelecek. Sabah kalkınca kocama talgraf çekeceğim ve mutlaka gelmesi gerektiğini söyleyeceğim. Yarın akşam burada olur. Sen öğleden sonra gidersin, o gelmeden de burada olursun. Aysız, karanlık bir gece olacak, bizi rahatsız edecek hiçbir şey olmayacak... Her şey mükemmel bir şekilde işliyor."

"Evet, mükemmel."

Bu kez kendilerinden geçercesine seviştiler. Nihayet o derin sessizlikte, hâlâ birbirlerinin kollarında uyuduklarında, ortalık aydınlanmamıştı, ama tanyeri, onları kara bir palto gibi örterek birbirlerinden saklayan karanlığı ağartmaya başlıyordu. Jacques

hiç rüya görmeden, saat ona kadar deliksiz uyudu. Gözlerini açtığında yalnızdı, Séverine sahanlığın öbür tarafındaki odasında giyiniyordu. Pencereden parlak bir güneş ışığı giriyor, yatağın kırmızı perdelerini, kırmızı duvarları, odada kor gibi parlayan tüm bu kızıllığı tutuşturuyordu. Ev de o sırada geçmekte olan bir trenin gümbürtüsüyle sarsılıyordu. Onu uyandıran bu tren olmalıydı. Kamaşan gözleriyle güneşe, üzerine akan bu kızıl ışıltıya baktı, sonra hatırladı: Karar verilmişti, şu koca güneş kaybolduğunda, bu gece öldürecekti.

O gün her şey ikisinin kararlaştırdığı biçimde gitti. Séverine yemekten önce Misard'dan, Doinville'e giderek kocasına telgraf çekmesini rica etti; saat üçe doğru, Cabuche de orada olduğu için Jacques göstere göstere yol hazırlıklarını yaptı. Hatta dört on dörtteki Barentin trenine giderken arabacı ona eşlik etti; bunu zevkle yapıyordu, çünkü hem işi yoktu, hem de Jacques'ta arzuladığı kadından bir parça buluyor, bu da onu genç adama yaklaştırıyordu. Jacques beşe yirmi kala Rouen'a vardı, bir hemşerisinin işlettiği, garın yakınındaki bir otele girdi. Yarın işe başlamak üzere Paris'e gitmeden önce, arkadaşlarını göreceğini söyledi. Fakat kuvvetine fazla güvendiği için çok yorulduğunu ileri sürerek, saat altıda uyumak üzere odasına kapandı. Tuttuğu oda zemin kattaydı ve penceresi, kimsenin gelip geçmediği bir sokağa bakıyordu. On dakika sonra, Croix-de-Maufras'ya gitmek üzere yeniden yoldaydı; kimseye görünmeden pencereden çıkmış, pencere kanadını, döndüğünde yine içeriye girebilecek şekilde dikkatle kapamıştı.

Jacques, demiryolunun kenarına yanlamasına dikilmiş, terk edilmişliğin hüznünü yansıtan evin önüne geldiğinde, saat dokuzu çeyrek geçiyordu. Çok karanlıktı, evin sımsıkı kapalı cephesini aydınlatan tek bir ışık yoktu. Jacques yüreğinde yine o acı

verici çarpmayı hissetti; bu, herhalde kendisini orada bekleyen kaçınılmaz felaketin önsezisi olmalıydı. Séverine'le kararlaştırdıkları gibi, kırmızı odanın camına üç tane küçük çakıl taşı attı; sonra evin arka tarafına geçti, nihayet orada bir kapı sessizce açıldı. Kapıyı arkasından kapadıktan sonra, merdivenleri tırmanan hafif ayak seslerini rasgele takip etti. Fakat yukarıda, masanın üzerinde yanan büyük lambanın ışığında, bozulmuş yatağı, sandalyenin üzerine atılmış giysileri, genç kadını da üzerinde bir gömlekle, bacakları çıplak, gür saçlarını tepesinde toplayarak boynunu açıkta bırakmış bir halde görünce şaşırarak bir an durdu.

"Nasıl? Sen yattın mı?"

"Elbette, böylesi çok daha iyi... Birdenbire aklıma geldi. O geldiğinde kapıyı böyle açarsam daha az şüphe eder. Ona migren krizimin tuttuğunu söylerim. Zaten Misard kendimi iyi hissetmediğimi biliyor. Böylece yarın sabah onu orada, tren yolunun üzerinde bulduklarında, bu odadan hiç çıkmadığını söyleyebilirim."

Fakat Jacques öfkeden titriyordu.

"Hayır, hayır, giyin... Ayakta olman lazım. Böyle duramazsın."

Genç kadın şaşkınlıkla gülümsemeye başlamıştı.

"Peki ama neden sevgilim? Korkma, hiç üşümüyorum... Bak ne kadar sıcağım."

Sevilmeyi bekleyerek, çıplak kollarıyla sarılmak için Jacques'a yaklaşıyordu, bir omzundan kayan gömleğinin yakası dolgun gerdanını açıkta bırakıyordu. Genç adamın artan bir rahatsızlıkla geri çekildiğini görünce uysallaştı.

"Tamam kızma, yatağıma dönüyorum. Böylece üşüteceğimden korkmazsın."

Genç kadın örtüyü çenesine kadar çekerek yattığında, Jacques biraz sakinleşir gibi oldu. Séverine sakin sakin konuşmaya devam ediyor, her şeyi kafasında nasıl düzenlediğini anlatıyordu.

"Kapıyı çalınca, açmaya ineceğim. Önce buraya çıkmasını, senin de onu burada beklemeni düşünmüştüm. Fakat onu geri indirmek zor olacaktı. Üstelik bu oda parke, halbuki giriş taşlık olduğundan leke olursa kolayca yıkayabilirim. Hatta biraz önce soyunurken, okuduğum bir roman aklıma geldi, orada adam birini öldürürken çırılçıplak soyunuyordu. Nedenini anlıyor musun? Çünkü sonra yıkanırsın ve kıyafetlerinde hiç kan lekesi bulunmaz. Ne dersin, sen de soyunsan, ikimiz de gömleklerimizi çıkarsak?"

Jacques dehşetle ona bakıyordu. Fakat Séverine'in yumuşak ifadesi ve saf küçük kız bakışları, yalnızca başarabilmek için işin düzgün yapılmasıyla ilgilendiğini gösteriyordu. Bütün bunlar sadece kafasından geçen şeylerdi. Kan sıçramış çıplak vücutları gözünün önünde canlanınca, Jacques o korkunç ürpertiyi iliklerinde hissetti.

"Hayır, hayır!.. Ne o, vahşiler gibi? Öyleyse çıkarıp kalbini de yiyelim. Ondan bu kadar mı nefret ediyorsun?"

Séverine'in yüzü aniden karardı. Bu soru onu titiz ev kadınlığından koparmış, yapacakları korkunç işi görmesini sağlamıştı. Gözlerinden yaşlar boşandı.

"Aylardır öyle acı çektim ki, onu artık hiç sevemiyorum. Yüz kere söyledim, bu adamla bir hafta daha kalmaktansa her şeye razıyım diye. Fakat haklısın, bu duruma gelmek çok korkunç bir şey, gerçekten birlikte mutlu olmayı istememiz lazım... Neyse karanlıkta aşağıya ineriz. Sen kapının arkasına saklanırsın, ben kapıyı açarım; o içeriye girdiğinde, sen nasıl istersen öyle yaparsın. Sana yardım etmek için, tek başına sıkıntı çekmeyesin

diye bu işle bu kadar ilgileniyorum. Her şeyi elimden geldiğince iyi düzenlemeye çalışıyorum."

Genç adam, kocanın da kullandığı bıçağı görüp, masanın önünde durmuştu. Şimdi de Jacques kullansın diye, Séverine onu masanın üzerine koymuş olmalıydı. Bıçak lambanın ışığı altında parlıyordu. Jacques onu eline alarak inceledi. Genç kadın da ona bakarak susuyordu. Bıçağı eline aldığına göre, artık ondan söz etmek gerekmezdi. Jacques bıçağı masanın üzerine koyunca ancak Séverine konuşmaya devam etti.

"Bunu yapmaya seni ben zorlamıyorum, değil mi sevgilim? Daha vakit var, yapamayacaksan git."

Fakat Jacques şiddetle karşı çıktı.

"Sen beni korkak mı sanıyorsun? Bu sefer artık tamam, söz verdim."

O anda ev hızla geçen bir trenin gümbürtüsüyle sarsıldı; o kadar yakından geçiyordu ki, gürültüsü odayı dolduruyordu.

"İşte onun treni," dedi Jacques. "Paris treni. Barentin'de indiğine göre, yarım saat içinde burada olur."

Ondan sonra ne Jacques, ne de Séverine konuştu, uzun bir sessizlik oldu. Karanlıkta, daracık patikalarda ilerleyen bu adamı görür gibiydiler. Jacques da farkında olmadan odanın içinde yürümeye başlamıştı, sanki diğerinin adımlarını sayıyor, attığı her adımda biraz daha yaklaşıyordu. Bir adım, bir adım daha; sonuncu adımda Jacques giriş kapısının arkasına sinecek, Roubaud içeriye girer girmez bıçağı boynuna saplayacaktı. Séverine örtüyü hâlâ çenesine kadar çekmiş, sırtüstü yatıyor, kocaman açılmış sabit gözlerle onun gidip gelmesini seyrediyordu; çok uzaklardan geliyormuş gibi hissettiği bu adımların ahengiyle zihni yatışıyordu. Birbirinin ardı sıra gelen adımları artık hiçbir şey durduramazdı. Adımlar sona erince yataktan fırlayacak, ka-

ranlıkta yalınayak kapıyı açmaya aşağı inecekti. "Sen misin dostum, hadi gir içeriye, ben yatıyorum." O cevap bile veremeyecekti, boğazı kesilmiş, karanlığa yuvarlanacaktı.

Yine bir tren geçti; bu, aşağı hat üzerinden giden ve Paris treninden beş dakika sonra Croix-de-Maufras'nın önünden geçen posta treniydi. Jacques şaşkınlıkla durdu. Sadece beş dakika mı olmuştu? Öyleyse yarım saat beklemek kim bilir ne kadar uzun gelecekti. Hareket etme ihtiyacıyla, yine odayı bir uçtan diğer uca arşınlamaya koyuldu. Sinirsel bir sorun yüzünden erkeklik güçleri azalan adamlar gibi endişeleniyordu. Becerebilecek miydi? On defadan fazla gözlemlediği için krizin nasıl seyrettiğini biliyordu: Önce kesin bir öldürme isteği duyuyor, sonra göğsünde bir baskı hissediyor, elleri ve ayakları buz gibi oluyordu; ve aniden güçsüzlük başlıyor, kaslarına söz geçiremez hale geliyordu. Kendini düşünce gücüyle gayrete getirmeye çalışarak, daha önce de defalarca söylediği şeyi tekrarlıyordu: Bu adamı öldürerek elde edeceklerini, Amerika'da onu bekleyen serveti, sevdiği kadına sahip olacağını düşünüyordu. İşin kötüsü biraz evvel Séverine'i yarı çıplak görünce yine fırsatın kaçacağını sanmıştı; çünkü o ürperti başlayınca kendini kaybediyordu. Bir an, kendini ona sunan bu kadın ile orada açık duran bıçağın kuvvetli, baştan çıkarıcı görüntüsü karşısında titremişti. Fakat şimdi kendine gelmiş, amacına yoğunlaşmıştı. Yapabilirdi. Odanın içinde, her defasında hiç görmek istemediği yatağın yanından geçerek, kapı ile pencere arasında tur atıp adamı beklemeye devam etti.

Séverine, bir önceki gece karanlıkta saatlerce, hararetle sevişiktikleri yatakta hâlâ kımıldamadan duruyordu. Başı yastığında hareketsizdi, sadece Jacques'ın gidiş gelişini izleyen gözleri hareket ediyordu; o da gergindi, genç adamın bu gece de cesaret edemeyeceğinden korkuyordu. Tek istediği her şeyin sona ermesi

ve yeni bir yaşama başlamaktı. Hiçbir zaman arzulamadığı diğerine karşı acımasız, ama birlikte olduğu erkeğe tamamen teslim olmuş, âşık bir kadının bilinçsizliğiyle başka bir şey düşünemiyordu. Madem kocası rahatsızlık veriyordu, öyleyse ondan kurtulmalıydı, hiçbir şey bundan daha doğal olamazdı. Ancak düşününce, cinayet fikrinin korkunçluğunu kavrayabiliyordu; kan ve korkunç görüntüler silindiğinde, uysal, yumuşak ve masum yüzüyle tekrar huzurlu, rahat ruh haline dönüyordu. Bununla birlikte, Jacques'ı çok iyi tanıdığını sanan Séverine şaşkınlığına engel olamıyordu. Kıvırcık saçları, simsiyah bıyıkları, altın benekli kahverengi gözleriyle çok yakışıklı olan genç adamın altçenesi bazen ısırmaya hazır bir hayvan ağzı gibi öyle ileriye çıkıyordu ki, o güzel yüzü çirkinleşiyordu. Genç kadının yanından geçerken istemeden ona bakmıştı, parlak gözleri kızıl bir dumanla kaplanmış, vücudu irkilerek geriye savrulmuştu. Neden ondan kaçıyordu? Yine mi cesaretini kaybediyordu? Séverine onunla beraberken içinde bulunduğu ölüm tehlikesinden habersiz, hissettiği nedensiz, içgüdüsel korkuyu, yakında ayrılacakları önsezisine bağlıyordu. Aniden aklına gelen bir düşünceyle sarsıldı: Eğer Jacques biraz sonra kocasını öldüremeyecek olursa, bir daha asla dönmemek üzere çeker giderdi. Bunun üzerine, onu öldürmesine karar verdi, gerekirse bunun için ona güç verecekti. O sırada yeni bir tren geçti; peşindeki vagonlar ezelden beri odanın ağır sessizliğinde takırdıyormuş gibi, bir türlü sonu gelmeyen bir yük treniydi. Séverine dirseğinin üzerinde doğrulmuş, bu fırtına sarsıntısının uzaklarda, uykudaki kırların bitiminde kaybolmasını bekliyordu.

"On beş dakika daha," dedi Jacques yüksek sesle. "Bécourt Ormanı'nı geçti, yolu yarıladı. Ah, ne kadar uzun!"

Fakat pencereye doğru yürürken, Séverine'i gömleğiyle ayak-

ta, yatağın önünde buldu.

"Lambayla aşağıya inersek," diye açıklamaya başladı Séverine, "yeri görür, ona göre yerleşirsin. Ben de kapıyı nasıl açacağımı, senin ne yapacağını gösteririm."

Jacques titreyerek geriliyordu.

"Hayır, hayır, lamba olmaz!"

"Dinle bak, lambayı sonra saklarız. Ama etrafı bir kere görmek lazım."

"Hayır, hayır, sen yine yat!"

Séverine onu dinlemiyor, tersine gücünün farkındaki arzulu bir kadın gibi, belli belirsiz bir gülümseme ve hâkim bir tavırla genç adamın üstüne yürüyordu. Onu kollarına aldığında, Jacques arzusuna teslim olacak ve genç kadının her istediğini yapacaktı. Okşar gibi bir sesle genç adamı kandırmak için konuşmaya devam ediyordu.

"Haydi sevgilim, neyin var? Sanki benden korkuyorsun. Yanına yaklaştığım zaman benden kaçıyorsun sanki. Şu anda sana yaslanmaya, yanımda olduğunu ve çok iyi uyuştuğumuzu hissetmeye nasıl ihtiyacım var, bir bilsen."

Jacques'ı nihayet masaya sıkıştırmıştı. Genç adamın kaçacak yeri kalmamış, lambanın parlak ışığında Séverine'e bakıyordu. Onu hiç böyle önü açılmış bir gömlek ve iyice tepesinde topladığı saçlarıyla, boynu ve göğüsleri açıkta, neredeyse tamamen çıplak görmemişti. O korkunç ürpertiyle birlikte damarlarında akan kan hızlanmıştı; sersemlemiş bir halde kendisiyle mücadele ediyor, nefes alamayacak gibi oluyordu. Ve bıçağın orada, arkasında, masanın üzerinde durduğunu hatırlıyordu; bıçağı hissediyordu, sadece elini uzatması yetecekti. Son bir gayretle kekeler gibi:

"Yalvarırım, yatağına yat."

Fakat Séverine yanılmıyordu, Jacques'ı böyle titreten, kendi-

sine duyduğu büyük arzuydu. Bundan bir tür gurur duyuyordu. Madem bu gece çıldıracak kadar sevilmeyi istiyordu, sevgilisinin kendisini mümkün olduğunca çok sevmesini bekliyordu, o halde neden boyun eğecekti ki? Sevimli bir yumuşaklıkla durmadan yaklaşıyordu, sonunda ona yaslandı.

"Haydi sarıl bana... Beni sevdiğin gibi sıkı sıkı sarıl. Bu bize cesaret verecek. Evet, cesarete ihtiyacımız var! Bu işi yapabilmek için birbirimizi diğerlerinden farklı sevmeliyiz, diğerlerinden çok daha fazla... Bütün yüreğinle, bütün ruhunla sarıl bana."

Jacques boğazı sıkılıyormuş gibi nefes alamıyordu. Beynindeki gürültü, duymasına engel oluyordu; kulaklarının arkasında da alev alev yakan ısırıklar kafasını deliyor, kollarına, bacaklarına ulaşıyor, diğerini, saldıran hayvanı hâkim kılarak, onu kendi bedeninden kovuyordu. Bu çıplak kadın görüntüsünün verdiği sarhoşlukla artık ellerine söz geçiremeyecekti. Çıplak göğsü giysilerine yapışıyor, incecik, bembeyaz çıplak boynu karşı konulmaz bir cazibeyle uzanıyordu. Sıcak ve keskin kadın kokusu her şeye egemen oluyor, şiddetli bir baş dönmesinin neden olduğu sürekli bir sallantıda, sökülüp alınan iradesi yok oluyordu.

"Hazır daha bir dakikamız varken, sarıl bana sevgilim... Biliyorsun şimdi gelecek. Hızlı yürüdüyse birkaç saniye sonra kapıyı çalabilir. Madem inmemizi istemiyorsun, unutma, kapıyı ben açacağım, sen de kapının arkasında olacaksın; sakın bekleme, hemen, ah, hemen bitir bu işi! Seni öyle seviyorum ki, göreceksin çok mutlu olacağız! O bana eziyet eden kötü bir adam, mutluluğumuzun önündeki tek engel... Sarıl bana, ah, sıkı sıkı sarıl! Beni yiyormuşsun gibi, senin dışında benden geriye bir şey kalmayıncaya kadar, sarıl bana!"

Jacques geriye dönmeksizin, sağ eliyle arkasını yoklayarak bıçağı almıştı. Bıçağı elinde sıkarak bir an öylece durdu. Mağa-

raların derinliklerindeki ilk ihanetten sonra erkekten erkeğe geçen kin yeniden su yüzüne mi çıkmıştı? Tam olarak hatırlamadığı eski günahların öcünü alma isteği, o susuzluk geri mi gelmişti? Çılgınca bakan gözlerini genç kadına dikmişti; diğerlerinin elinden zorla kaptığı av gibi, onu ölü olarak sırtına atıp götürmekten başka ihtiyacı yoktu. Dehşet kapısı, seksin kapkara uçurumuna, ölümüne aşka, daha fazla sahip olmak için yok etme ihtiyacına açılıyordu.

"Sarıl bana, öp beni..."

Boyun eğen yüzünü, yalvaran bir yumuşaklıkla arkaya deviriyor, çıplak gerdanını boğazının şehvetli bitimine kadar açıkta bırakıyordu. Jacques, yangın ateşinin ortasındaki bu bembeyaz teni görünce, bıçağı tutan elini yukarı kaldırdı. Fakat Séverine bıçağın ışıltısını fark etmişti, şaşkınlık ve korkuyla ağzı açık, kendini geriye attı.

"Jacques, Jacques... Aman Tanrım! Neden? Neden?"

Jacques dişleri kenetlenmiş, tek kelime etmiyor, onun peşinden gidiyordu. Kısa bir itişme genç kadını yatağın kenarına sürükledi. Ürkmüş, savunmasız, gömleği parçalanmış bir halde geri geri gidiyordu.

"Neden? Tanrım! Neden?"

Jacques elini indirdi, bıçak soruyu Séverine'in boğazına mıhladı. Vururken, elin mutlu olmak için duyduğu korkunç bir ihtiyaçla bıçağı çevirmişti: Başkan Grandmorin'inkinin aynısı, aynı yerden, aynı öfkeyle. Séverine bağırmış mıydı? Bunu hiç öğrenemedi. O anda Paris ekspres treni son hızla ve büyük bir gümbürtüyle geçtiğinden döşeme tahtası sarsılıyordu; Séverine, bu fırtınada yıldırım çarpmış gibi ölmüştü.

Jacques şimdi kımıldamadan duruyor, yatağın önünde, ayaklarının dibine serilmiş Séverine'e bakıyordu. Tren uzakta kaybo-

lurken, kırmızı odaya hükmeden ağır sessizlikte onu seyrediyordu. Bu kırmızı döşemelerin, kırmızı perdelerin ortasında yerde yatan Séverine'den çok kan geliyordu; göğüslerinin arasından akan kan kızıl bir çağlayan gibi karnına yayılıyor, oradan da kalçasına akarak iri damlalar halinde parkeye dökülüyordu. Yırtılan gömleği kana bulanmıştı. Jacques genç kadının bu kadar çok kanı olabileceğini hiç düşünmemişti. Onu orada aptallaşmış bir halde, öylece alıkoyan, bu güzel, tatlı, uysal kadın yüzünün ölünce aldığı korku dolu ifadeydi. Siyah saçları dimdik olmuş, gece gibi kapkara bir korku miğferine dönüşmüştü. Menekşe rengi gözleri sonuna kadar açılmış, bu sırrın verdiği dehşet ve şaşkınlıkla hâlâ soruyordu. Neden, onu neden öldürmüştü? Séverine, yaşamın her şeye rağmen tatlı ve suçsuz olduğunu hiç anlayamadan ve kendisini çamurdan sonra kana buladığından habersiz, ezilmiş, kaderindeki cinayetle göçüp gitmişti.

Jacques bir an şaşırdı. Bir hayvan soluması, yabandomuzu homurtusu, aslan kükremesi duyuyordu; bunun kendi solumaası olduğunu anlayınca rahatladı. Nihayet sonunda tatmin olmuştu, öldürmüştü! Evet, bunu yapmıştı. Ebedi arzunun tam anlamıyla doyurulması, içinden dizginsiz bir sevincin, muazzam bir neşenin yükselmesine neden oluyordu. Gururlu bir şaşkınlıkla erkek egemenliğinin yücelişini hissediyordu. Kadını öldürerek ona sahip olmuştu, tıpkı uzun zamandır istediği gibi, tam anlamıyla, yok edecek kadar sahipti ona. Kadın artık yoktu ve bir daha kimsenin olamayacaktı. Sonra belirgin bir anı, buradan beş yüz metre ileride, gece karanlığında gördüğü diğer öldürülenin, Başkan Grandmorin'in cesedi gözlerinin önüne geldi. Üzerinde yol yol kan izleri olan bu narin, bembeyaz beden de aynı insan enkazıydı: Bir bıçak darbesinin bir canlıdan geriye bıraktığı kırık bir kukla, cansız bir paçavra. Evet, tamamen böyleydi. Öl-

dürmüştü ve işte şimdi yerde yatıyordu. Aynı diğeri gibi, o da devrilip kalmıştı, fakat yine de biraz fark vardı: Kadın bacakları açık, sırtüstü düşmüş, sol kolu böğrünün altında kalmış, sağ kolu ise omzundan kopmuş gibi kıvrılmıştı. O gece, boğazlanmış bir insanın hayaliyle tensel bir istek gibi azan cinayet tutkusuna kapılarak, kalbi gümbür gümbür atarken artık yapacağına söz vermemiş miydi? Ah, korkak olmamak, tatmin olmak, bıçağı saplamak! Bu duygu farkında olmadan filizlenmiş, içinde büyümüştü; bir yıldan beri her an o kaçınılmaz olana doğru yürümüştü; hatta bu kadının koynunda, onun öpücüklerinin arasında bile bu gizli çalışma devam ediyordu; işte iki cinayet birleşmişti, biri diğerinin mantığı değil miydi?

Korkunç bir gümbürtü ve yerin sarsılması, ölünün karşısında durmakta olan Jacques'ı şaşkın mutluluğundan kopardı. Kapılar mı parçalanıyordu? Onu tutuklamaya mı geliyorlardı? Çevresine bakındı, sağır ve dilsiz ıssızlıktan başka bir şey göremedi. Ah, evet gene bir tren geçiyordu. Ya biraz sonra kapıyı çalacak olan adam, öldürmek istediği o adam? Onu tamamen unutmuştu. Hiç pişmanlık duymasa da, kendini aptal gibi görüyordu. Ne? Ne olmuştu ki? Sevdiği ve onu çılgınca seven kadın boğazı kesilmiş, yerde yatıyordu; mutluluğuna engel olan kocası ise hâlâ yaşıyor, karanlıklar içinden adım adım yaklaşıyordu. Eğitimin verdiği terbiye, nesilden nesile yavaşça geçen insanlık kavramları, aylarca bu adamı korumuştu; işte, şimdi de onu bekleyememişti. Onca çıkarına rağmen, ilk devirlerde, ormanların derinliklerinde hayvanları birbirinin üzerine saldırtan öldürme ihtiyacına, o şiddet mirasına yenik düşmüştü. Mantıkla insan öldürülebilir miydi? Hayır, sadece eski savaşlardan kalma yaşama dürtüsü ve güçlü olma arzusuyla, kan ve sinirlerin zorlamasıyla öldürülürdü. Jacques yalnızca rahatlamanın verdiği bir yorgunluk

hissediyor, şaşkınlıkla anlamaya çalışıyor, ama tatmin olan tutkusunun altında sadece geri dönülmezliğin şaşkınlığı ve hüznünden başka bir şey bulamıyordu. Hâlâ dehşet dolu bir ifadeyle, sorarcasına kendisine bakan zavallı kadının görüntüsü onu rahatsız etmeye başlıyordu. Bakışlarını kaçırınca, yatağın ayakucunda aniden dikilen beyaz bir şekil görür gibi oldu. Bu, ölünün hayali miydi? Sonra Flore'u tanıdı. Kazadan sonra, Jacques ateşler içinde yatarken gelmişti. Şüphesiz intikamını aldığı için övünüyordu. Jacques ani bir korkuyla dondu, bu odada böyle oyalanmakla ne yapıyordu? İşte öldürmüştü, o korkunç cinayet şarabını doyasıya içmiş, sarhoş olmuştu. Kaçarken ayağı yerdeki bıçağa takıldı, merdivenleri kayarcasına indi, küçük kapı yeterince geniş değilmiş gibi büyük sokak kapısını açtı, kendini dışarıya, zifiri karanlığa atarak çılgınca koşmaya başladı. Geriye dönüp, yola yanlamasına dikilmiş, kapısı açık kalmış, ölüme terk edilmişliğin hüznüyle arkasında bıraktığı kasvetli eve bakmadı.

Cabuche, diğer geceler gibi o gece de çiti geçmiş, Séverine'in penceresi altında dolaşıyordu. Roubaud'nun beklendiğini biliyor, bu yüzden de panjur aralığından sızan ışığa şaşmıyordu. Fakat kapıdan fırlayıp giden, kudurmuş bir hayvan gibi kırlarda gözden kaybolan o adam, şaşkınlıkla olduğu yere çakılmasına neden oldu. Kaçan adamı takip edecek vakit bile bulamadan, girişin kapkara koca oyuğuna açılan kapının önünde korku ve tereddütle kalakalmıştı. Neler oluyordu? İçeri girmeli miydi? Yukarıdaki lamba hâlâ yandığı halde tek bir ses çıkmaması, hiçbir kıpırtı olmaması içini gittikçe artan bir sıkıntıyla dolduruyordu.

Sonunda Cabuche kararını verdi, el yordamıyla yukarıya çıktı. Açık bırakılmış oda kapısının önünde tekrar durdu. Yumuşak ışıkta, yatağın önünde bir kumaş yığını gözüne çarpar gibi oldu.

Séverine soyunmuş olmalıydı. Heyecanlanarak, kanı damarlarında hızla akarken yavaşça seslendi. Sonra kanı fark edince anladı, ciğeri parçalanırcasına bir çığlık atarak yerinden fırladı. Aman yarabbi! Oydu, öldürülmüş, acınası çıplaklığıyla oraya atılmıştı. Genç kadının hâlâ nefes aldığını sandı, onu böyle çırılçıplak can çekişirken görünce öyle umutsuzluğa kapıldı ve öyle büyük bir utanç duydu ki, genç kadını kardeşçe duygularla kucağına alarak yerden kaldırdı, yatağına yatırıp üzerini örttü. Fakat aralarındaki tek sevgi hareketi olan bu kucaklaşma ellerini, göğsünü kan içinde bırakmıştı. Bedeninden onun kanı sızıyordu. O sırada Roubaud ile Misard'ın orada olduklarını gördü. Onlar da bütün kapıları açık görünce yukarı çıkmaya karar vermişlerdi. Roubaud geçit bekçisiyle laflamak için durduğundan gecikmiş, Misard da sohbete devam ederek onunla birlikte yürümüştü. Ikisi de sersem sersem, elleri bir kasabınki gibi kan içinde olan Cabuche'e bakıyordu.

Yarayı inceleyen Misard, "Aynı başkanınki gibi," dedi.

Roubaud cevap vermeksizin başını salladı. Bakışlarını Séverine'den alamıyor, başının üzerinde dimdik olmuş kapkara saçları ve faltaşı gibi açılarak neden diye soran mavi gözleriyle büyük bir dehşeti yansıtan bu yüze bakıyordu.

12

Üç ay sonra, ılık bir temmuz gecesi, Jacques Paris'ten altı otuzda hareket eden Havre ekspres trenini kullanıyordu. Şimdiki lokomotifi yepyeniydi. Jacques 608 numaralı bu lokomotifi kendi tabiriyle "kız oğlan kız" almıştı. Artık huyunu suyunu iyice tanımaya başladığı lokomotif kullanışlı değildi, huysuz ve kaprisliydi; eyere boyun eğmeden önce, çalıştırılarak yola getirilmesi gereken genç kısraklara benziyordu. Lison'u özlüyor, bunaysa sık sık sövüp sayıyordu; eli sürekli sürat manivelasında olmalı, lokomotifi yakından takip etmeliydi. Fakat o gece hava o kadar tatlıydı ki, büyük bir hoşgörüyle onun istediği gibi koşmasına izin veriyor, kendi de derin derin neſes almaktan memnun oluyordu. Kendini hiç bu kadar iyi, vicdanı rahat, huzurlu ve dünyayla barışık hissetmemişti.

Yolda hiç konuşmayan Jacques, ateşçisi olarak bırakılan Pecqueux'ye takıldı.

"Ne o? Sadece su içmiş gibi gözlerinizi açıyorsunuz."

Pecqueux gerçekten de her zamankinin aksine ayık ve üzgün görünüyordu. Sert bir sesle cevap verdi:

"İnsan etrafını iyice görmek isterse, gözünü açık tutmalı."

Vicdanı hiç de rahat olmayan Jacques kuşkuyla ona baktı. Geçen hafta kendini, arkadaşının metresi o korkunç Philomè-

ne'in kollarına bırakmıştı; genç kadın uzun zamandan beri âşık sıska bir kedi gibi ona sürtünüp duruyordu. Jacques bu işi bir an bile cinsel bir merakla yapmamıştı, sadece bir deneme yapmak istemişti: Amacı, korkunç isteğini yatıştırdığına göre iyileşip iyileşmediğini anlamaktı. Bakalım boğazına bir bıçak saplamadan bu kadına sahip olabilecek miydi? İki kere onunla yatmıştı ve ne huzursuzluk, ne ürperti duymuştu. Sevinçli, huzurlu ve güleç hali, farkında olmasa bile, artık diğerleri gibi normal bir erkek olmanın verdiği mutluluktan ileri geliyordu herhalde.

Pecqueux kömür koymak için lokomotifin ocağını açarken, Jacques onu durdurdu:

"Hayır, hayır, daha fazla koymayın, iyi gidiyor."

Bunun üzerine ateşçi kötü kötü söylendi.

"Aman ne de iyi gidiyor!.. Maskaranın teki, rezil şey!.. Eskisi ne kadar uysaldı, ona veryansın ettiğimizi hatırlıyorum da... Bu kaltağın kıçına bir tekme vurmaya bile değmez."

Jacques öfkelenmemek için susuyordu. Fakat o eski üçlü birlikteliklerinin artık olmadığını hissediyordu; onun, arkadaşının ve lokomotifin arasındaki tatlı dostluk, Lison'un ölümüyle sona ermişti. Artık fazla sıkıştırılmış bir cıvata, ters atılmış bir kürek kömür yüzünden yok yere kavga ediliyordu. Kendisini ve ateşçisini taşıyan bu dar ve hareketli zeminde açık bir savaşa girmek istemediğinden, Philomène'e karşı dikkatli olacağına dair kendi kendine söz veriyordu. Pecqueux itilip kakılmadığı, şekerleme yapabildiği ve erzak sepetlerini boşaltabildiği için, o güne kadar Jacques'ın uysal köpeği gibi olmuş, onun uğruna herkesi öldürecek denli kendini genç adama adamış, ikisi anlaşabilmek için kelimelere ihtiyaç duymadan, günlük tehlikelerin karşısında kardeş kardeş yaşamışlardı. Fakat birlikte sarsıla sarsıla giderken sürekli birbirlerini yerler ve uyuşamazlarsa, yaşamları cehenne-

me dönerdi. Kumpanya bir hafta önce Cherbourg ekspresinin makinisti ile ateşçisini ayırmak zorunda kalmıştı; çünkü bir kadın yüzünden araları açılmış, makinist artık kendisine itaat etmeyen ateşçisini hırpalamaya başlamıştı. Tren içinde yolcularıyla son sürat giderken, bu ikisi her şeyi unutup yumruk yumruğa kavga ediyordu.

Pecqueux söz dinlemeyerek iki kere daha ocağı açıp içine kömür attı. Büyük ihtimalle kavga arıyordu. Jacques kendini tamamen lokomotifi idare etmeye vermiş gibi bunu görmezden geldi, her defasında önlem olarak basıncı düşürmek için enjektörün manivelasını çevirdi. Bu sıcak temmuz gecesinde hava çok tatlıydı, lokomotifin hızıyla insana çarpan hafif rüzgar ne iyi geliyordu! On biri beş geçe tren Havre'a vardığında, iki adam tıpkı eski günlerde olduğu gibi uyum içinde lokomotifin bakımını yaptılar.

Fakat depodan çıkıp, François-Mazeline Sokağı'na yatmaya gideceklerken bir ses onları çağırdı.

"Çok mu aceleniz var? Bir dakika girsenize!"

Bu, abisinin evinin kapısında büyük ihtimalle Jacques'ın yolunu gözleyen Philomène'di. Pecqueux'yü görünce, canı sıkılmış gibi davrandı; eski sevgilisinin varlığına katlanmak zor gelse de, ikisini birlikte çağırmak zorunda kalmıştı, çünkü böylece hiç olmazsa yeni sevgilisiyle biraz konuşabilecekti.

"Bizi rahat bırak!" diye homurdandı Pecqueux. "Canımızı sıkıyorsun, uykumuz var."

"Ne kadar de sevecensin!" diye karşılık verdi Philomène neşeli bir tavırla. "Ama Mösyö Jacques senin gibi değil, yine de benimle bir kadeh bir şey içer... Değil mi Mösyö Jacques?"

Makinist ihtiyatlı bir tavırla reddetmeye hazırlanıyordu ki, ateşçi ikisini gözlemek ve emin olmak için teklifi kabul ediver-

di. Mutfağa girip masaya oturdular; Philomène masaya bir şişe içki ile bardakları koymuştu bile. Alçak sesle konuştu:

"Fazla gürültü yapmamaya çalışın, çünkü abim yukarıda uyuyor ve eve insan almamdan hiç hoşlanmaz."

İki erkeğin kadehlerini doldururken konuşmaya devam etti:

"Bu arada, haberiniz var mı, Lebleu Ana bu sabah nalları dikti... Ama ben söylemiştim, onu arkadaki o hapishane gibi lojmana koyarlarsa ölür demiştim. Dört ay çinkoya baka baka, kendini yiye yiye yine de iyi dayandı... Onu asıl öldüren, koltuğundan kalkamaz hale gelince, Matmazel Guichon ile Mösyö Dabadie'yi gözetleyememek olmuştur. Bu onda alışkanlık haline gelmişti. Evet, onları suçüstü yakalayamadığı için kudurdu, bu yüzden öldü."

Philomène bir an durarak içkisinden bir yudum aldı, sonra gülerek devam etti:

"Elbette yatıyorlar. Fakat o kadar kurnazlar ki, ertesi gün birbirlerini tanımıyorlar sanırsın!.. Yine de Madam Moulin'in bir gece onları gördüğünü sanıyorum. Fakat onun konuşma tehlikesi yok. Çok aptal bir kadın, üstelik kocası da şef yardımcısı..."

Yine sustu, sonra:

"Gelecek hafta Roubaud'ların davası Rouen'da görülecek, buna ne diyorsunuz?"

O âna kadar Jacques ve Pecqueux tek kelime etmeden onu dinlemişlerdi. Pecqueux onu çok geveze buluyordu, kendisiyle hiçbir zaman böyle konuşmazdı. Amirinin önünde Philomène'in böyle heyecanlandığını görünce, gitgide artan bir kıskançlıkla gözlerini ondan ayıramıyordu.

"Evet," diye karşılık verdi makinist, son derece sakin bir tavırla. "Celp aldım."

Philomène dirseğiyle ona dokunmaktan memnun, yaklaştı.

"Ben de şahidim... Ah, Mösyö Jacques, bana sizinle ilgili sorular sorduklarında, çünkü biliyorsunuz o zavallı kadıncağızla aranızdaki ilişkiyi öğrenmek istediler, yargıca şöyle dedim: 'Fakat efendim, o, Séverine'e tapıyordu, kesinlikle ona zarar vermiş olamaz.' Sizi birlikte gördüm, bunları söyleyebilecek durumdayım, öyle değil mi?"

"Ah," dedi genç adam, kayıtsız bir tavırla, "benim bir endişem yok zaten. Vaktimi nasıl geçirdiğimi saati saatine ispat edebilirim. Kumpanya hâlâ beni çalıştırıyorsa, bunun nedeni, bana yöneltebilecekleri hiçbir suçlamanın olmamasıdır."

Odaya bir sessizlik hâkim oldu, üçü de sessizce içkilerini yudumluyordu.

"İnsanın tüyleri diken diken oluyor," dedi Philomène. "Üzerinde hâlâ zavallı kadının kanları olan o Cabuche olacak hayvanı tutukladılar. Ne salak adamlar var! İnsan bir kadını, ondan hoşlandığı için öldürür mü? Sanki kadın ortadan kalktıktan sonra eline bir şey geçecekmiş gibi!.. Cauche'un perona Mösyö Roubaud'yu tutuklamaya gelişini de hayatım boyunca asla unutamayacağım. Ben de oradaydım. Siz de biliyorsunuz ya, olayın üzerinden sadece sekiz gün geçti; Mösyö Roubaud, karısı gömüldükten bir gün sonra sakin sakin işinin başına dönmüştü. İşte o gün Cauche, Mösyö Roubaud'nun omzuna vurarak, onu tutuklama emri aldığını söylemişti. Düşünsenize! İkisi birbirlerinden hiç ayrılmazlardı, her gece birlikte kumar oynarlardı. Ama insan komiser olunca, anasını babasını bile giyotine götürür, öyle değil mi? Ne de olsa mesleği bu. Mösyö Cauche'un umrunda bile değil! Onu yine Commerce kahvesinde gördüm, kağıt oynuyordu; Osmanlı sultanı için ne kadar endişeleniyorsa, arkadaşı için de o kadar endişeleniyordu."

Pecqueux dişleri kenetlenmiş, masaya bir yumruk vurdu.

"Tanrı'nın cezası! O boynuzlu Roubaud'nun yerinde olacaktım ki! Siz onun karısıyla yatıyorsunuz. Sonra bir başkası gelip kadını öldürüyor. Kocayı da ağır ceza mahkemesine gönderiyorlar... Yoo, insan öfkeden deliye döner!"

"Hay, koca budala!" diye bağırdı Philomène. "Roubaud'yu, karısını öldürsün diye diğerini teşvik etmekle suçluyorlar, bildiğim kadarıyla para meselesi yüzünden! Söylendiğine göre, Cabuche'ün evinde Başkan Grandmorin'in saati bulunmuş. Hatırladınız mı, hani on sekiz ay önce vagonda öldürülen şu adam. Bunun üzerine o olay ile bu cinayeti birbirine bağladılar, karmakarışık, anlaşılmaz bir iş bu. Ben size anlatamam, ama gazetede bu konuyla ilgili iki sütun yazı vardı."

Jacques dalmış gitmiş, dinlemiyor gibiydi.

"Kafa patlatmaya ne gerek var," diye mırıldandı. "Elimizden bir şey gelir mi? Mahkeme ne yapacağını bilmiyorsa, biz ne bilelim?"

Sonra bakışları uzakta, yüzü solmuş, ekledi:

"Bütün bunların arasında olan o zavallı kadına oldu... Ah, zavallı, şanssız kadın!"

Pecqueux öfkeyle hükmünü verdi:

"Benim de bir kadınım var, eğer biri ona dokunmaya kalkışsaydı, ikisinin de boğazını keserdim. Ondan sonra isterlerse kafamı kessinler, benim için fark etmez."

Yeniden bir sessizlik oldu. Kadehleri ikinci defa dolduran Philomène, dalga geçerek omuz silkti. Fakat için için rahatsız olmuştu, yan gözle Pecqueux'yü inceliyordu. Kendine hiç bakmıyordu; Victoire Ana bacağı kırılıp sakat kaldıktan sonra temizlik işlerini bırakarak güçsüzler yurduna gidince, Pecqueux de paçavralar içinde, leş gibi dolaşmaya başlamıştı. O hoşgörülü, anaç kadın artık yoktu; Pecqueux'nün cebine çil çil paralar koyamı-

yor, Havre'daki diğer kadın kendisini erkeklerine iyi bakmamakla suçlamasın diye adamın söküğünü dikemiyordu. Philomène, Jacques'ın sevimli ve temiz haline hayran kalıyor, diğerinden tiksiniyordu.

"Paris'teki karını mı boğardın?" diye sordu meydan okurcasına. "Onu elinden almazlar, korkma!"

"O ya da bir başkası!" diye homurdandı Pecqueux.

Fakat Philomène alaycı bir tavırla kadeh tokuşturdu.

"Haydi, sağlığına! Unutma da çamaşırlarını getir bana, yıkayıp yamayayım, çünkü beni de, diğerini de gerçekten kötü bir duruma düşürüyorsun. Sağlığınıza Mösyö Jacques!"

Jacques rüyadan uyanır gibi silkindi. Cinayetten beri hiç vicdan azabı duymuyor, fiziksel olarak kendini çok iyi hissediyor, huzur içinde yaşıyordu, ama Séverine ara sıra aklına geliyor ve içindeki iyi adamda gözlerini yaşartacak kadar merhamet uyandırıyordu. Kadehini kaldırırken, aklının karışıklığını saklamak için aceleyle konuştu:

"Savaşa gireceğimizden haberiniz var mı?"

"Olamaz!" diye bağırdı Philomène. "Peki kiminle?"

"Prusyalılarla... Evet, İspanya Kralı olmak isteyen prensleri yüzünden. Dün Meclis'te sadece bu konu konuşulmuş."

Philomène üzüntüyle söylendi:

"Buyurun bakalım! Bu çok tuhaf. Zaten seçimleriyle, halk oylamalarıyla, Paris'teki isyanlarıyla bizi yeterince bunalttılar!.. Savaş olursa, bütün erkekleri alırlar mı?"

"Biz rahatız, demiryollarının düzenini bozmak istemezler... Ama asker ve mühimmat nakli yüzünden rahatımız kaçabilir. Neyse, savaş çıkarsa görevimizi yapacağız."

Bu söz üzerine, Philomène'in bacağını kendi bacakları altına soktuğunu ve Pecqueux'nün de bunu fark edip, kıpkırmızı bir

yüzle yumruklarını sıktığını görünce ayağa kalktı.

"Haydi gidelim, yatma vakti geldi."

"Evet, daha iyi olur," diye geveledi ateşçi.

Philomène'in kolunu tutmuş, kıracak gibi sıkıyordu. Canı acıyan kadın çığlık atmamak için kendini zor tuttu, onun yerine, Pecqueux öfkeyle kadehinin dibini içerken, Jacques'ın kulağına fısıldadı:

"Dikkat et, içtiği zaman tam bir hayvan olur."

İki adam gürültülü adımlarla merdivenlerden inerken, korkuyla arkalarından bağırdı:

"Abim!.. Çabuk gidin, çabuk!"

Evden ancak yirmi adım uzaklaşmışlardı ki, tokat sesleri, ardından da bağırtılar işittiler. Philomène, burnunu reçel kavanozuna sokarken suçüstü yakalanan küçük bir kız çocuğu gibi korkunç bir dayak yiyordu. Makinist ona yardıma koşmak için durmuştu. Ama ateşçi onu tuttu.

"Sizi ne ilgilendiriyor ki? Ah, orospu! Abisi şunu bir gebertseydi!.."

François-Mazeline Sokağı'nda, Jacques ile Pecqueux tek kelime etmeden yattılar. Daracık odada iki yatak neredeyse birbirine değiyordu; ikisi de uzun bir süre gözleri açık, diğerinin soluklarını dinleyerek yattı.

Pazartesi günü Rouen'da Roubaud'ların davası başlayacaktı. Sorgu yargıcı Denizet için bu büyük bir zaferdi, çünkü bu karışık ve karanlık olayı çözmek için izlediği yol hukuk çevresinden büyük övgü almıştı. "Son derece zekice bir tahlil şaheseri" diyorlardı; "gerçeğin tutarlı bir şekilde ortaya çıkarılması, tek kelimeyle muhteşem bir iş."

Séverine'in ölümünden birkaç saat sonra olay yeri Croix-de-Maufras'ya giden Mösyö Denizet, işe Cabuche'ü tutuklayarak

başlamıştı. Üzerindeki kanlar, onu cesetle yalnız ve şaşkın bir halde nasıl bulduklarını anlatan Roubaud ile Misard'ın suçlayıcı ifadeleri, kısacası her şey suçlunun Cabuche olduğunu gösteriyordu. O odada bulunma nedenini söylemesi için sıkıştırılınca, arabacı bir şeyler anlatmış, yargıç da anlattıklarını çok aptalca ve klasik bularak omuz silkmişti. Zaten böyle bir hikaye bekliyordu. Hep aynıydı: Hayali bir katil, uydurma bir suçlu, gerçek suçlunun uydurma suçlunun karanlık kırlara doğru kaçtığını işitmesi. O kurt adam hâlâ koşuyorsa çok uzaklara gitmiş olmalıydı, değil mi? Zaten o saatte evin önünde ne aradığı sorulduğunda, Cabuche şaşalamış, önce cevap vermek istememiş, sonra da dolaştığını söylemişti. Çok çocukçaydı; hiçbir yeri karıştırmadan, bir mendil bile çalmadan, tüm kapıları açık bırakarak kaçan gizemli bir katilin varlığına inanmak mümkün müydü? Nereden gelmişti? Neden öldürmüştü? Bununla birlikte, soruşturmanın başlangıcında Jacques ile kurbanın ilişkisini öğrenen yargıç, genç adamın cinayet günü nerede olduğunu öğrenmek istedi. Fakat sanığın kendisi, dört on dört Barentin trenine binmesi için Jacques'a refakat ettiğini söylemiş, Rouen'daki otelci de genç adamın akşam yemeğinden sonra hemen yattığına, odasından da ancak ertesi sabah saat yediye doğru çıktığına yemin etmişti. Hem ayrıca bir âşık, çılgınca sevdiği, hiç kavga etmediği metresini nedensiz yere öldürmezdi. Bu çok saçma olurdu. Hayır, hayır, katil olması mümkün, hatta kesin olan biri vardı; o da, ayağının dibinde bıçak bulunan, masallar anlatarak mahkemeyi uyutmaya çalışan, elleri kan içindeki o hayvan herifti.

Fakat Mösyö Denizet bu noktaya ulaşınca, tüm inancına ve kendi deyimiyle "delillerden ziyade güvendiği" önsezilerine rağmen, bir an kararsızlık geçirdi. Suçlunun Bécourt Ormanı'ndaki kulübesinde yapılan ilk araştırmada hiçbir şey bulunamamıştı.

Hırsızlık olmadığına göre, başka bir cinayet nedeni aramak gerekliydi. Bir sorgu esnasında, Misard tesadüfen bir ipucu verdi: Bir gece, odasında yatmakta olan Madam Roubaud'ya odasının penceresinden bakmak için Cabuche'ün evin duvarını aştığını görmüştü. Sorgulanan Jacques da bütün bildiklerini sükunetle anlattı: Evet, arabacının Séverine'e duyduğu sessiz hayranlığın farkındaydı, ateşli bir arzuyla hep peşi sıra gider, ona hizmet etmek için eteğinin dibinden ayrılmazdı. Artık hiç şüphe kalmamıştı: Cabuche'ün bu işi yapmasına, hayvani tutkusu neden olmuştu. Her şey yerli yerine oturuyordu; belki de anahtarı olan katil kapıdan girmiş, hatta aklı karıştığı için kapıyı açık unutmuş, sonra cinayete neden olan bir mücadele yaşanmış, nihayet kocanın gelişiyle de tecavüz girişimi yarıda kalmıştı. Bununla birlikte son bir soru işareti kalıyordu, çünkü Roubaud'nun geleceğini bilen zanlının, tam da yakalanabileceği saati seçmesi garipti. Ama iyice düşünülürse, bu da Cabuche'ün aleyhineydi, onu tamamen zan altında bırakıyordu. Séverine'in bomboş evde tek başına olduğu bu andan istifade edemezse, onun ertesi gün gideceğini ve bir daha ona hiç sahip olamayacağını düşünüp çılgına dönmüş, arzudan gözü kararak bu işi yapmış olabilirdi. O andan itibaren, yargıç katilin kati surette Cabuche olduğuna hükmetti.

Sorgularla bunaltılan, tekrar tekrar sorulan kurnazca sorularla kıskıvrak bağlanan, kendisine kurulan tuzaklardan habersiz olan Cabuche, ilk ifadesinde ısrar ediyordu. Temiz hava almak istemişti, yolda yürürken birisi koşarak yanından geçmişti, üstelik karanlıkta öyle hızlı koşuyordu ki, ne yöne doğru kaçtığını bile söyleyemezdi. Bunun üzerine şüphelenip eve göz atınca, kapının tamamen açık olduğunu görmüştü. Sonunda yukarıya çıkmaya karar vermiş, hâlâ sıcak olan ölüyü bulmuştu; gözleri açık,

kendisine bakıyordu, bu yüzden onun yaşadığını sanarak yatağına yatırınca üstü başı kan içinde kalmıştı. Sadece bunu biliyor, sadece bunu tekrarlıyor, hiçbir ayrıntıyı değiştirmiyordu. Önceden hazırladığı bir hikayede ısrar eder gibiydi. Onu farklı bir yöne çekmeye çalıştıkları zaman şaşırıyor, kafası çalışmayan, hiçbir şey anlamayan bir adam gibi susuyordu. Mösyö Denizet, kurbana beslediği duygularla ilgili onu sorguya çektiğinde, ilk sevdası yüzüne vurulan bir oğlan çocuğu gibi kıpkırmızı kesilip inkar etmişti; o hanımefendiyle yatmayı hayal etmekle ilgili suçlamaları çok kötü, utanç verici, ama aynı zamanda yüreğinin derinliklerinde yatan ve kimseye itiraf etmek zorunda olmadığı gizemli ve narin bir şeymiş gibi reddederek kendini savunmuştu. Hayır, hayır! Onu sevmiyordu, arzulamıyordu, şimdi artık o hanımefendi öldüğüne göre, kutsal bir şeye hakaret gibi gördüğü bu konu hakkında hiçbir şey söylemeyecekti. Fakat birçok tanığın ileri sürdüğü bu olayı kabul etmemedeki inadı, onun aleyhine oluyordu. Doğal olarak iddia makamına göre, Cabuche'ün kendini tatmin etmek için öldürdüğü bu zavallı kadına yönelik çılgınca arzusunu saklamakta çıkarı vardı. Bütün deliller toplandıktan sonra, yargıç son bir darbe vurarak gerçeği söyletmek için bu cinayeti ve tecavüzü yüzüne vurunca, Cabuche çılgınca bir öfkeye kapılarak karşı çıkmıştı. Genç kadına sahip olmak için onu öldürmüştü ha! Ona bir azizeymişçesine saygı duyan Cabuche! Önüne geleni boğacağını söylerken, çağrılan jandarmalar onu zaptetmek zorunda kalmışlardı. Tehlikeli, sinsi hayvanın tekiydi; neyse ki ani öfke patlaması, reddettiği cinayeti onun yerine itiraf ediyordu.

Soruşturma işte bu aşamadaydı; cinayet konusuna gelinir gelinmez zanlı öfkeleniyor, katilin kaçan yabancı olduğunu haykırıyordu. Mösyö Denizet bu arada yeni bir şey keşfetmiş ve ola-

yın seyri değişerek, önemi iyice artmıştı. Kendisinin de dediği gibi, gerçekleri hissederdi; bir tür önseziyle Cabuche'ün kulübesini bir de kendi aramak istemişti; ve orada, hemen bir kalasın arkasına gizlenmiş kadın mendilleri ve eldivenleri bulmuştu; onların altında ise hemen tanıdığı altın bir saat vardı. Denizet saati hemen tanıdı ve büyük bir sevince boğuldu. Kapağında iç içe geçmiş iki baş harfin kazılı olduğu ve üretim rakamı 2516 olan bu pahalı saat, vaktiyle o kadar aramasına rağmen bir türlü bulamadığı Başkan Grandmorin'in saatiydi. Yıldırım çarpmış gibi her şey bir anda aydınladı; geçmiş bugüne bağlanıyor, birbiriyle ilişkilendirdiği olayların mantığı onu son derece mutlu ediyordu. Fakat sonuçlar çok uzaklara varacaktı; önce, saati bulduğundan bahsetmeksizin, Cabuche'ü eldivenler ve mendiller konusunda sorguya çekti. Arabacı bir an itiraf edecek gibi oldu: Evet onu seviyordu, evet onu istiyordu, giydiği elbiseleri öpecek kadar, üzerinden düşen süs iğnelerini, korse bağlarını, firketeleri arkasından toplayıp çalacak kadar. Ama sonra bir tür utanç, yenemediği bir sıkılganlık konuşmasına izin vermedi. Yargıç nihayet saati gözünün önüne koyunca, Cabuche aptallaşmış gibi ona baktı. Çok iyi hatırlıyordu: Bir yastığın altından alıp, bir av gibi kulübesine götürdüğü bir mendilin içinden çıkmıştı bu saat. Sonra da, Cabuche onu nasıl geri vereceğini düşünüp kafa patlatırken orada kalmıştı. Ama bunu anlatmak neye yarardı? Çok utandığı diğer hırsızlıklarını, çaldığı kumaşları, mis gibi kokan o çamaşırı da itiraf etmesi gerekecekti. Zaten söylediği hiçbir şeye inanmıyorlardı. Kendisi de anlamakta zorlanıyor, o basit kafasının içinde her şey bulanıyor, kendini kabustaymış gibi hissediyordu. Artık cinayet suçlamasına bile öfkelenmiyor, her soruya uyuşmuş gibi "bilmiyorum" diye cevap veriyordu. Eldivenler ve mendilleri bilmiyordu. Saati bilmiyordu. Artık canını sıkıyorlar-

dı, onu rahat bırakıp hemen giyotine yollamalarından başka bir şey istemiyordu.

Mösyö Denizet ertesi gün Roubaud'yu tutuklattırdı. Şef yardımcısının aleyhinde yeterli delil olmamasına rağmen, kavrayışının gücüne inandığı o ilham anlarından birinde, mutlak kudretinden emin olarak tutuklama emrini imzalamıştı. Birçok nokta hâlâ karanlıkta olduğu halde, her iki olayın kaynağının, ekseninin bu adamda olduğunu tahmin ediyordu. Roubaud ile Séverine'in, Croix-de-Maufras'ya sahip olduktan sekiz gün sonra, Havre noteri avukat Colin'in huzurunda yaptıkları ölüme bağlı miras sözleşmesini keşfedince, büyük bir zafer kazanmış gibi oldu. Artık bütün olay kafasında öyle kesin bir mantıkla ve açıklıkla şekillenmiş ve iddiasına öyle sağlam bir temel oluşturmuştu ki, hakikatin kendisi bile bunun yanında daha az gerçek, daha hayali ve mantıksız kalırdı. Roubaud korkağın tekiydi, iki seferinde de kendisi öldürmeye cesaret edememiş, Cabuche'ü, o vahşi hayvanı kullanmıştı. İlkinde, Başkan Grandmorin'in vasiyetnamesini bildiğinden, bir an evvel mirasa konmayı istemiş ve Cabuche'ün başkandan nefret ettiğini bildiği için de, onu eline bıçağı vererek Rouen'a, trenin özel bölmesine göndermişti. On bin frangı paylaştıktan sonra iki suç ortağı belki de bir daha hiç görüşmeyecekti, ama cinayetin bir başka cinayeti doğurması kaçınılmazdı. Ve yargıç, çok beğeni toplayan suç psikolojisinin derinliğini işte burada ortaya koymuştu; çünkü ilk cinayetin, mantıken ikincisine de yol açacağına inandığından, Cabuche'ün peşini hiç bırakmadığını bugün açıklıyordu. On sekiz ay yetmişti; Roubaud'ların evlilik hayatı bozulmuş, koca beş bin frangı kumarda yemiş, karısı da oyalanmak için kendine bir sevgili bulmuştu. Kocası parayı yer bitirir diye, kadın şüphesiz Croix-de-Maufras'nın satılmasına karşı çıkıyordu; belki de kavgaları sıra-

sında, kocasını adalete teslim etmekle tehdit ediyordu. Her halükarda, karı koca arasındaki geçimsizlik tanıkların ifadesiyle de doğrulanıyordu; ve ilk cinayetin uzak sonucu işte bu noktada gerçekleşiyordu: Cabuche yabani istekleriyle yine ortaya çıkıyor, gölgede kalan koca, daha önce bir insanın hayatına malolan o uğursuz eve tamamen sahip olmak için onun eline bıçağı tutuşturuyordu. İşte gerçek, apaçık görünen gerçek buydu; her şey gelip buna dayanıyordu. Arabacının kulübesinde bulunan saat, iki cesedin boğazında da aynı elle, aynı şekilde açılan yara ve aynı silah, yani odadan alınan o bıçak... Bununla birlikte, bu son noktada iddia makamının bir şüphesi vardı: Sanki başkanın boğazındaki kesiğe daha küçük, daha keskin bir bıçak neden olmuş gibi görünüyordu.

Roubaud önce sorulara, artık yeni hali olan uykulu ve tembel bir ifadeyle "evet", "hayır" diye cevap verdi. Tutuklandığına şaşırmamış gibiydi, yavaş yavaş düzensizleşen yaşamında her şeye karşı kayıtsız bir hale gelmişti. Onu konuşturmak için, yanına sürekli bir gardiyan vermişlerdi; onunla sabahtan akşama kadar kağıt oynuyordu ve çok mutluydu. Zaten Cabuche'ün suçlu olduğuna inanıyordu, katil sadece o olabilirdi. Jacques'la ilgili sorulara gülerek omuz silkmişti, böylece makinist ile Séverine arasındaki ilişkiyi bildiğini göstermişti. Ama Mösyö Denizet onu şöyle bir yokladıktan sonra, sorguyu genişleterek, suç ortaklığını öne sürüp onu sıkıştırmaya başlamıştı. Gerçeğin anlaşıldığını görüp paniğe kapılmasını ve itiraf etmesini sağlamaya çalışınca, Roubaud birdenbire çok ihtiyatlı olmuştu. Ona neler anlatıyorlardı böyle? Başkanı öldürdüğü gibi, Séverine'i de öldüren kendisi değil, arabacıymış; ama her ikisinde de suçlu kendisiymiş, çünkü taşçı onun hesabına ve onun yerine öldürüyormuş, öyle mi? Bu karışık hikaye onu şaşkınlığa sürüklüyor, içini şüpheyle

dolduruyordu. Ona bir tuzak kuruyor olmalıydılar, ilk cinayetteki payını itiraf ettirmek için yalan söylüyorlardı. Tutuklanır tutuklanmaz, o eski meselenin tekrar ortaya çıktığından şüphelenmişti. Cabuche'le yüzleştirilince, onu tanımadığını beyan etti. Onu yalnızca, kan içinde, kurbanına tecavüz etmek üzereyken gördüğünü tekrar edince, arabacı köpürdü, anlaşılmaz ve şiddetli bir kavga işleri büsbütün karıştırdı. Üç gün geçti; yargıç, iki suç ortağının birbirlerine düşmanmış gibi yaparak kendisini kandırmaya çalıştıklarından emin, sorguları artırıyordu. Çok usanan Roubaud artık soruları yanıtlamamaya karar vermişti ki, bir sabırsızlık ânında, aylardan beri içinde büyüyen bu işe bir son verme isteğiyle, aniden gerçeği, sadece gerçeği, tüm gerçeği söyleyiverdi.

O gün Mösyö Denizet masasında oturmuş, büyük bir keskin görüşlülük gayreti içinde gözlerini süzüp, sürekli kıpırdayan dudaklarını gererek kurnazlık yarışına girmişti. Bu hantal görüntüsünün altında büyük bir düzenbazlık sakladığına inandığı bu yağlı sanığın karşısında, bir saatten beri ustaca kurnazlıklar sergiliyordu. Onu adım adım sıkıştırdığını, etrafını kuşattığını, sonunda kapana kıstırdığını sandığı anda, Roubaud dayanacak gücü kalmamış gibi, artık bıktığını, daha fazla işkence çekmemek için itiraf edeceğini haykırdı. Madem her halükarda suçlu olmasını istiyorlardı, en azından gerçek suçlarından dolayı suçlanırdı. Fakat bütün hikayeyi, yani karısının gencecikken Grandmorin tarafından tecavüze uğradığını, kendisinin bu rezaleti öğrenince nasıl bir kıskançlığa kapıldığını, başkanı nasıl öldürdüğünü ve on bin frangı neden aldığını anlattıkça, yargıcın gözleri şüpheyle açılıyor, mesleki bir güvensizlikle, alaycı bir tavırla dudak büküyordu. Sanık sustuğunda, artık açık açık gülmeye başlamıştı. Kerata düşündüğünden de yamandı: İlk cinayeti üstleni-

yor, bunu duygusal nedenlerle işlediği bir suç haline getirerek, hırsızlık suçlamasından, özellikle de Séverine cinayetinin suç ortaklığından tamamen sıyrılıyordu. Bu, örneğine pek rastlanmayan bir zeka ve iradenin belirtisi olan ustaca bir dolaptı, ama tutarlı değildi.

"Haydi Roubaud, bizi çocuk yerine koymayın... Kıskandığınızı ve bir kıskançlık krizi yüzünden öldürdüğünüzü iddia ediyorsunuz, öyle mi?"

"Elbette."

"Bu anlattıklarınızı kabul edecek olursak, evlendiğinizde karınız ile başkan arasındaki ilişkiyi bilmiyordunuz. Bu inanılır bir şey mi? Aksine, sizin durumunuzda bu işin bilindiği, tartışıldığı ve kabul edildiğini gösteren birçok belirti var. Size bir hanımefendi gibi yetiştirilmiş genç bir kız veriliyor, ona çeyiz düzülüyor, koruyucusu sizin de koruyucunuz oluyor, vasiyetinde ona yazlık bir ev bağışladığını biliyor ve şüphelenmediğinizi, hiçbir şeyden kuşkulanmadığınızı söylüyorsunuz! Yapmayın, her şeyi biliyordunuz, yoksa evlenmeniz başka türlü açıklanamaz. Zaten tek bir şey var ki, sizi yalanlamaya yeter. Siz kıskanç biri değilsiniz, haydi kıskanç bir adam olduğunuzu söylemeye hâlâ cesaret edebiliyor musunuz?"

"Gerçeği söylüyorum, bir kıskançlık krizi esnasında öldürdüm."

"Öyleyse başkanı, kendinizin uydurduğu belirsiz ve eski bir ilişkiden dolayı öldürdükten sonra, karınızın sevgilisine nasıl hoşgörü gösterebildiniz, bunu bana anlatın. Evet, şu sağlam delikanlıdan, Jacques Lantier'den bahsediyorum. Herkes bana bu ilişkiyi anlattı ve siz de bu ilişkiyi bildiğinizi saklamadınız. Düşüp kalkmalarına izin verdiniz, neden?"

Yığılıp kalan Roubaud tasalı bir ifadeyle boşluğa bakıyor,

hiçbir açıklama yapamıyordu.

"Bilmiyorum..." diye kekeledi sonunda. "Diğerini öldürdüm, bunu öldürmedim."

"Öyleyse bana intikam peşinde olan kıskanç bir erkek olduğunuzu söylemeyin ve bu hikayeyi jüriye de tekrarlamamanızı öneririm, çünkü omuz silkip geçerler... Bana inanın ve ifadenizi değiştirin, sizi sadece hakikat kurtarabilir."

O andan itibaren, Roubaud inatla bunun gerçek olduğunu iddia ettikçe, yargıç da aksine onun yalan söylediğine inandı. Her şey onun aleyhine dönüyordu, öyle ki Cabuche'ü ele verdiği ilk ifadesi, bu son ifadesini destekleyeceği yerde, ikisi arasındaki gizli işbirliğinin kanıtı olarak görüldü. Yargıç, gerçek bir meslek aşkıyla bu davanın psikolojik tahlilini yapıyordu. Söylediğine göre, hiçbir zaman insan doğasının bu kadar derinlerine inmemişti; ve bu, gözlemden ziyade ileriyi görmekti, çünkü insanı bir bakışta tanıyan falcı ve sihirbaz yargıçlar sınıfına ait olmakla övünüyordu. Artık kanıt eksiği de yoktu, hepsi de ezici bir bütün teşkil ediyordu. Tahkikat sağlam bir temele oturmuştu, hakikat güneş ışığı gibi göz kamaştırıyordu.

Mösyö Denizet'nin zaferini asıl artıran, iki davayı birden sabırla ve büyük bir gizlilik içinde yürütüp, bir bütün olarak ortaya çıkarmasıydı. Halk oylamasının çok ses getiren başarısından sonra tüm ülke, felaketleri haber veren öncü çalkantılara benzer bir hummayla hâlâ çalkalanıyordu. İmparatorluğun son günlerini yaşayan toplumda, siyasette, özellikle de basında sürekli bir endişe, bir heyecan vardı, öyle ki mutluluk bile hastalıklı bir şiddete dönüşüyordu. Bu yüzden, Croix-de-Maufras'da, o bomboş evde bir kadın öldürülüp de, Rouen sorgu yargıcının büyük bir dehayla eski Grandmorin davasını aydınlattığı ve onu yeni bir cinayete bağladığı haber alınınca, yarı resmi gazeteler bunu bü-

yük bir zafer havasıyla yayınladı. Zaman zaman gerçekten de muhalefet gazetelerinde, o bulunamayan efsanevi katille ilgili olarak, bazı önemli kişilerin rezilliklerini gizlemek için polisin uydurma deliller bulduğuna dair alaycı yazılar çıkıyordu. Bunlara verilen yanıt kesin olacaktı, katil ve suç ortağı tutuklanmıştı, Başkan Grandmorin'in anısı bu maceradan aklanarak çıkacaktı. Tartışmalar başladı, Rouen ve Paris'te heyecan günden güne arttı. Hayal gücünü zorlayan bu korkunç hikayenin dışında, sanki nihayet ortaya çıkan bu tartışılmaz gerçek devletin gücünü artıracakmış gibi, herkes heyecan içindeydi. Basın bir hafta boyunca olayın ayrıntılarını yazdı, çizdi.

Paris'e çağrılan Mösyö Denizet, Genel Sekreter Mösyö Camy-Lamotte'un Rocher Sokağı'ndaki özel konutuna gitti. Yüzü zayıflamış ve iyice yorgun görünen genel sekreter, onu ciddi çalışma odasında, ayakta karşıladı. Mösyö Camy-Lamotte, hizmet ettiği yönetimin, yakında bu büyük başarının altında kalıp ezileceğini hissediyormuş gibi kuşkulu bir hüzünle gitgide çöküyordu. Séverine'in mektubunu ne yapacağını bilemediğinden, iki günden beri kendisiyle mücadele ediyordu. Bu mektup, Roubaud'nun ifadesini çürütülemez bir biçimde destekleyerek, iddia makamının tüm suçlamalarını çürütüyordu. Bu mektuptan kimsenin haberi yoktu, istese onu yok edebilirdi. Fakat bir gün önce İmparator, hükümet zarar görecek bile olsa, bu kez adaletin her türlü baskıdan uzak, bağımsız bir biçimde kendi yolunu izlemesini istemişti. Bunca alkıştan sonra, belki de tek bir haksızlığın kaderi değiştireceğine dair batıl bir inançtan kaynaklanan basit bir dürüstlük çığlığıydı bu. Dünya işlerini basit birer mekanik sorun gibi gören genel sekreterin vicdani kaygıları olmamakla birlikte, aldığı bu emirle tereddüde düşmüştü; efendisini ona itaatsizlik edecek kadar sevmeli miydi?

Mösyö Denizet hemen övünmeye başladı:

"İşte bakın, sezgilerim beni yanıltmamış, başkanı öldüren Cabuche çıktı... Fakat itiraf edeyim, diğer yorumda da gerçeklik payı vardı, Roubaud konusu hep şüpheliydi, bunu hissediyordum... Neyse, ikisini de tutukladık."

Mösyö Camy-Lamotte, ifadesiz gözleriyle ona bakıyordu.

"Yani bana gönderilen dosyadaki bütün vakalar ispatlandı ve kanaatiniz kesin, öyle mi?"

"Kesin, hiç şüphe yok... Her şey yerine oturuyor, görünürdeki karışıklıklara rağmen, böyle mantıklı bir seyir izleyen, önceden belirlenmesi bu kadar kolay olan başka bir cinayet davası hatırlamıyorum."

"Ama Roubaud karşı çıkıyor, ilk cinayeti üstleniyor, karısının kirletildiğini, kendisinin de kıskançlıktan deliye dönerek cinayet işlediğini ifade ediyor. Bütün bunlar muhalefet gazetelerinde yazıldı."

"Hepsi söylenti, yazdıklarına kendileri de inanmıyor. Karısının sevgilisiyle buluşmasını kolaylaştıran o Roubaud kıskanç, öyle mi! Duruşmalarda bu hikayeyi tekrarlayabilir, ama istediği rezaleti çıkaramayacak. İddiasına birkaç delil daha gösterebilseydi, belki... Ama hiçbir şey gösteremiyor. Karısına yazdırdığı ve kurbanın evrakları arasında bulunması gereken bir mektup olduğunu öne sürüyor... Sayın genel sekreter, o evrakları siz düzenlediniz, öyle bir mektup olsa bulurdunuz, değil mi?"

Mösyö Camy-Lamotte cevap vermedi. Doğruydu, yargıcın sistemi sayesinde rezalet nihayet örtbas edilecekti. Kimse Roubaud'ya inanmayacak, başkanın üzerindeki korkunç şüpheler ortadan kalkacak, İmparatorluk kendi adamlarından birinin saygınlığını geri kazanmasından faydalanacaktı. Hem zaten mademki Roubaud suçunu kabul ediyordu, şu ya da bu ifadeden

hüküm giymesi, adalet kavramını zedeler miydi? Bir de Cabuche vardı tabii; ama ilk cinayete karışmadıysa bile, ikincisinin gerçek faali o gibi görünüyordu. Adalet tam bir hayaldi. Hakikat çalılara takılıp kalmışken, adil olmayı istemek tam bir aldatmaca değil miydi? Sağduyulu davranarak, çökmekte olan bu topluma omuz verip desteklemek daha iyiydi.

"Değil mi?" diye tekrarladı Mösyö Denizet. "Böyle bir mektup bulmadınız değil mi?"

Mösyö Camy-Lamotte bakışlarını tekrar ona çevirdi ve söz konusu durumun tek hâkimi sıfatıyla, İmparator'un vicdan azabını da kendi vicdanına yükleyerek, sakin bir ifadeyle cevap verdi:

"Kesinlikle hiçbir şey bulmadım."

Sonra da dostça gülümseyerek yargıca iltifatlar yağdırdı. Belli belirsiz kıvrılan dudakları, yenemediği bir alayı yansıtıyordu. Hiçbir soruşturma bu kadar zekice yürütülmemişti; yukarıdan karar gelmişti, tatilden sonra onu danışman olarak Paris'e çağıracaklardı. Genel sekreter, yargıcı bu şekilde sahanlığa kadar geçirdi.

"Gerçeği yalnız siz görebildiniz, bu gerçekten hayran olunacak bir şey... Gerçek konuştuğunda, onu hiçbir şey susturamaz, ne kişilerin çıkarları, ne de devletin yasası... Devam edin, sonuç ne olursa olsun, dava yolunda gitsin."

"Adaletin görevi de budur işte," dedi Mösyö Denizet ve genel sekreteri selamladıktan sonra, yüzü ışık saçarak gitti.

Mösyö Camy-Lamotte yalnız kalınca önce bir mum yaktı, sonra Séverine'in, çekmeceye sakladığı mektubunu almaya gitti. Mumun alevi çok yüksekti, katlanmış mektubu açtı, iki satırlık mektubu tekrar okumak istedi. Kendisini bir zamanlar sevimliliğiyle etkilemiş olan, o menekşe gözlü, zarif katil gözünün önü-

ne geldi. Artık ölmüştü, genel sekreter onu acınacak bir halde gözünde canlandırıyordu. Kendisiyle beraber götürdüğü sırrı kim biliyordu? Evet, hakikat, adalet hayalden başka bir şey değildi. Bu tanımadığı, cazip kadından ona sadece, içinde tutuşturduğu, ama sonuca ulaşmayan bir anlık arzudan başka bir şey kalmamıştı. Mektubu muma yaklaştırıp yakarken, bir tür mutsuzluk önsezisi gibi, içini büyük bir üzüntü kapladı. İmparatorluğun kaderi, parmaklarının arasından dökülen bir tutam kül gibi yok olup gitmekse, bu mektubu yok etmek, vicdanına bu sorumluluğu yüklemek neye yarardı?

Bir haftadan kısa bir süre içinde Mösyö Denizet tahkikatı bitirdi. Batı Kumpanyası büyük bir iyi niyet örneği göstererek, istediği bütün belgeleri, gerekli bütün tanıklıkları sağlamıştı. Çünkü Kumpanya da, kendi kuruluşunun karmaşık çarkları arasından çıkarak, yönetim kurulunu sarsan memuruyla ilgili bu olayın bir an evvel sonuçlanmasını istiyordu. Kangren olmuş bir uzuv derhal kesilip atılmalıydı. Bunun üzerine Havre garı personeli, teker teker yargıcın bürosundan geçti: Roubaud'nun kötü yaşam tarzıyla ilgili korkunç ayrıntılar veren Mösyö Dabadie, Moulin ve diğerleri; sonra ilk cinayetle ilgili çok önemli ifadeler veren Barentin garının şefi Mösyö Bessière ve Rouen'daki birçok görevli; ardından Paris garının şefi Mösyö Vandorpe, geçit bekçisi Misard ve şef kondüktör Henri Dauvergne; özellikle son ikisi, sanığın evlilik hayatında fazla hoşgörülü olduğuna dair kesin ifade vermişti. Hatta Séverine'in Croix-de-Maufras'da tedavi ettiği Henri, henüz gücünü toplayamadığı bir gece, Roubaud ile Cabuche'ün penceresi önünde konuştuklarını duyduğunu sanıyordu. Bu ifade birçok şeyi açıklıyor, birbirini tanımadığını iddia eden iki sanığın planını altüst ediyordu. Kumpanya'nın bütün personelinden bir kınama çığlığı yükselmişti, günah işlemekte

affedilir sebepleri olan o şanssız genç kadın ve hakkındaki kötü söylentilerden artık kurtulan o saygıdeğer yaşlı adam için herkes üzülüyordu.

Fakat yeni dava en çok Grandmorin'lerin hırsını körüklemişti, Mösyö Denizet onlardan hâlâ güçlü bir destek görse de, soruşturmanın bütünlüğünü korumak için didişmek zorunda kaldı. Croix-de-Maufras'nın miras olarak bırakılmasından dolayı içleri cimrilikten kan ağlayan Lachesnaye'ler zafer şarkıları söylüyordu, çünkü hep Roubaud'nun suçlu olduğuna inanmışlardı. Böylece, davanın tekrar görülmesini vasiyeti çürütmek için fırsat bildiler; mirası geri almak için tek bir yol vardı, o da Séverine'in nankör olduğunu ileri sürerek hakkını geri almaktı; Roubaud'nun ifadesinin bir kısmını, yani karısının hayali bir namus lekesi yüzünden değil, sadece hırsızlık için cinayete yardım ederek suç ortaklığı yaptığını kabul ediyorlardı. Bu yüzden yargıçla aralarında büyük bir anlaşmazlık çıktı; özellikle de, eski arkadaşı Séverine'e karşı çok katı bir tutum göstererek korkunç suçlamalar yönelten Berthe'le sorunlar yaşandı. Öyle ki, gururla söylediği gibi, tek bir parçası yerinden oynatılırsa komple yıkılacak olan, son derece sağlam kurduğu o mantık anıtına, başyapıtına dokunulunca, yargıç Séverine'i savunmak zorunda kalmıştı. Yargıcın bürosunda Lachesnaye'ler ile Madam Bonnehon arasında şiddetli bir kavga oldu. Eskiden Roubaud'ların tarafını tutan Madam Bonnehon, sonradan Mösyö Roubaud'yu bırakmak zorunda kalmıştı; ama güzelliğe ve aşka zaafı olduğundan, kanlı, trajik bir romana benzeyen bu olaydan çok etkilenmiş, tatlı bir suç ortaklığıyla Séverine'i savunuyordu. Tavrı çok açıktı ve parayı küçümsüyordu. Yeğeni bu miras meselesini tekrar tekrar açmaya utanmıyor muydu? Séverine'i suçlamak, Roubaud'nun uydurma itirafını kabul ederek başkanın hatırasını yeniden kirlet-

mek anlamına gelmez miydi? Soruşturma sonunda gerçek ustaca ortaya çıkarılmamış olsaydı bile, ailenin şerefi için o gerçeği yaratmak gerekirdi. Madam Bonnehon, davanın söylentilere yol açtığı Rouen sosyetesinden biraz kinayeli bir dille bahsetti; ihtiyarlamaya başladığı ve yaşlı bir tanrıça gibi o sarışın güzelliği kaybolduğu için artık o sosyeteye hükmedemiyordu. Evet daha dün, danışmanın, onu tahtından indiren şık, esmer karısı Madam Leboucq'un evinde, birtakım açık saçık şeyler, Louisette'in macerası fısıltıyla konuşulmuş ve kendi uydurdukları bir sürü kötü niyetli sözler sarf edilmişti. Bu olayın anlatılması üzerine Mösyö Denizet araya girerek, Mösyö Leboucq'un gelecek duruşmada yargıç yardımcısı olarak görev yapacağını söyleyince, Lachesnaye'ler endişelenerek, boyun eğercesine sustular. Fakat Madam Bonnehon adaletin görevini yapacağından emin, onları rahatlattı. Mahkemeye, romatizması yüzünden hatıralar dışında hiçbir şey taşıyamayan eski dostu Mösyö Desbazeilles'in başkanlık edeceğini, ikinci yargıç yardımcısının da, himayesindeki genç vekilin babası Mösyö Chaumette olacağını söyledi. İçi rahattı. Ama oğlu bir süredir Madam Leboucq'un evinde görülen Mösyö Chaumette'in adını söylerken, dudaklarında acı bir gülümseme belirdi; delikanlıyı oraya geleceğine engel olmamak için kendisi gönderiyordu.

Nihayet ünlü dava günü geldiğinde, yakında savaş çıkacağı söylentileri, bütün Fransa'yı etkisi altına alan heyecan dalgası, duruşmaların fazla ses getirmesine engel oldu. Bununla birlikte, Rouen hummalı üç gün geçirdi; mahkeme salonunun kapısında insanlar birbirini eziyordu, özel yerleri şehrin ileri gelen hanımları işgal etmişti. Normandiya düklerinin eski sarayı, Adliye Sarayı haline getirildiğinden bu yana hiç böyle bir kalabalığın hücumuna uğramamıştı. Temmuz ayının son günlerinde, sıcak,

güneşli bir öğleüzeriydi; güneş salonun on penceresinin vitraylarını canlı bir ışıkla parlatarak içeri süzülüyor, meşe kaplamaları, arıların serpiştirildiği kırmızı duvar döşemesini, dipteki beyaz taştan yapılma çarmıhı, eski bir yaldızla boyanmış, altın renkli oyma tahtadan bölmeleri olan XII. Louis döneminden kalma tavanı ışığa boğuyordu. Daha oturum açılmadan insanlar havasız kalmıştı. Suç kanıtları masasının üzerinde duran Grandmorin'in saatini, Séverine'in kanlı gömleğini ve iki cinayette de kullanılan bıçağı görmek için kadınlar parmak uçlarında yükseliyordu. Cabuche'ü savunmak üzere Paris'ten gelen avukat da çok dikkat çekti. Jüri üyelerine ayrılmış sıralarda, ciddi görünüşlü siyah ve kalın redingotlarını giymiş on iki Rouen'lı vardı. Mahkeme heyeti içeri girdiğinde, ayakta duran kalabalık arasında öyle bir itiş kakış oldu ki, başkan kalabalığı derhal salonu boşaltmakla tehdit etmek zorunda kaldı.

Nihayet oturum başladı, jüri üyeleri yemin etti, tanıkların çağrılması kalabalığın yine merakla hareketlenmesine neden oldu. Madam Bonnehon ve Mösyö Lachesnaye'in ismi söylenince, başlar o tarafa döndü; ama özellikle Jacques, kendisini gözleriyle izleyen hanımefendileri heyecanlandırdı. Sanıklar, her biri iki jandarmanın arasında salona getirildiğinde, bakışlar onların üzerinden ayrılmadı, çeşitli yorumlar yapıldı. Onları vahşi ve bayağı iki haydut gibi görüyorlardı. Koyu renk ceketli Roubaud, kravatını kendine bakmayan bir beyefendi gibi bağlamıştı; yaşlanmış ifadesi ve şişmanlıktan çatlayacak gibi görünen aptal yüzü, büyük bir şaşkınlık uyandırdı. Cabuche ise tam tahmin edildiği gibiydi; uzun, mavi bir iş gömleği giymişti, kocaman elleriyle, yırtıcı hayvan çeneleriyle tam bir katil örneği, kimsenin ormanda rastlamak istemeyeceği bir azmandı. Ona yöneltilen sorular bu izlenimi iyice güçlendirdi, bazı cevapları öfkeli mırıldanma-

lara yol açtı. Başkanın sorduğu her soruya Cabuche, "Bilmiyorum," diye cevap verdi: Saatin kulübesine nasıl geldiğini bilmiyordu, gerçek katilin kaçmasına neden izin verdiğini bilmiyordu; koşarak karanlıklara karışan o gizemli yabancı ifadesinde ısrar ediyordu. Sonra zavallı kurbanına duyduğu hayvani tutkusu hakkında sorular yöneltilince öyle ani ve şiddetli bir öfkeye kapılarak kekelemeye başladı ki, iki jandarına onu kollarından sıkıca tutmak zorunda kaldı. Hayır, hayır! Onu hiç sevmiyordu, hiç arzulamıyordu, bunların hepsi yalandı, onu sadece istemiş olsa bile kirlettiğine inanırdı, o bir hanımefendiydi, kendisi ise hapse girmiş çıkmıştı, ilkel bir insan gibi yaşıyordu. Ardından sakinleşerek, hüzünlü bir sessizliğe gömülmüş, çarptırılabileceği cezaya kayıtsız bir tavırla, tek heceli cevaplar vermişti. Aynı şekilde Roubaud da, iddia makamının onun tarzı olarak kabul ettiği cevaplarda ısrar etti: Grandmorin'i neden ve nasıl öldürdüğünü anlattı, karısının öldürülmesiyle ilgili her türlü suç ortaklığını reddetti; fakat kesik kesik, tutarsız cümlelerle, hafıza kaybına uğramış gibi konuşuyordu, gözleri öyle ifadesiz, sesi öyle boğuktu ki, zaman zaman ayrıntıları hatırlamakta zorlanıyormuş da kendi uyduruyormuş gibi görünüyordu. Başkan onu sıkıştırıp, anlattıklarının saçma olduğunu gösterdiğinde omuz silkti, cevap vermeyi reddetti: Mantıklı olan yalansa, doğruyu söylemek neye yarardı? Adalete karşı bu saldırgan, küçümseyici tutum iyice aleyhine oldu. İki sanığın birbirlerine karşı takındığı tamamen ilgisiz tavır da ayrıca dikkat çekti; bu, önceden yapılmış ve büyük bir beceriyle sürdürülen ustaca bir planın ispatı sayıldı. Birbirlerini tanımadıklarını iddia ediyorlar, hatta sırf mahkemeyi yanıltmak için birbirlerine suç yüklüyorlardı. Sorular bittiğinde, yargıcın ikisini de ustaca yönettiği, Roubaud ile Cabuche'ün tuzağa düşerek kendilerini ele verdikleri görüşü hâ-

kimdi. O gün fazla önemi olmayan birkaç tanık daha dinlendi. İçerdeki sıcaklık öyle dayanılmaz olmuştu ki, saat beşe doğru iki kadın baygınlık geçirdi.

Fakat ertesi gün, bazı tanıkların dinlenmesi büyük heyecan uyandırdı. Madam Bonnehon kibarlığı ve inceliğiyle gerçek bir başarı kazandı. Kurnpanya'nın memurları Vandorpe, Bessière, Dabadie ve Cauche ilgiyle dinlendi; özellikle sözü çok uzatan bu sonuncusu, Roubaud'yla Commerce kahvesinde sık sık kağıt oynadıkları için onu nasıl çok iyi tanıdığını anlattı. Henri Dauvergne suçlayıcı ifadesini tekrarladı: Ateşler içinde yarı uykulu bir haldeyken, iki sanığın alçak sesle konuştuklarını duyduğundan hemen hemen emindi. Séverine hakkındaki sorulara temkinli cevaplar verdi; onu sevdiğini, ama başkasına ait olduğunu bildiği için ondan mertçe uzaklaştığını belli etti. Nihayet Jacques Lantier salona getirilince, kalabalıktan korkunç bir uğultu yükseldi, halk onu daha iyi görmek için ayağa kalktı, hatta jüri üyeleri bile dikkat kesildi. Çok sakin görünen Jacques, iki elini, lokomotifini sürerken yaptığı gibi mesleki bir alışkanlıkla tanık kürsüsünün parmaklığına koymuştu. Yargıcın karşısında heyecanlaması gerekirken, sanki davanın onunla hiçbir ilgisi yokmuş gibi, aklı tamamen berraktı. Masum bir yabancı gibiydi; cinayetten bu yana o ürperti bir daha hiç gelmemişti, hatta bunu düşünmüyordu bile, sanki hafızasını kaybetmişti, vücudundaki bütün organlar denge içinde, son derece sağlıklıydı. Orada, tanık kürsüsünde de, tam bir kayıtsızlıkla ne vicdan azabı duyuyor, ne de endişeleniyordu. Duru bakışlarıyla hemen Roubaud ile Cabuche'e bakmıştı. Roubaud'nun suçlu olduğunu biliyordu, karısının sevgilisi olduğunu aklına getirmeksizin, ona başıyla belli belirsiz bir selam verdi. Sonra suçsuz adama, Cabuche'e gülümsedi. Onun yerinde kendisi olmalıydı. Onu çalışırken gör-

müş, elini sıkmıştı, nasıl güçlü bir adam olduğunu biliyordu; o haydut görüntüsünün altında, iyi biriydi. Jacques gayet rahatlıkla konuştu, başkanın sorularına kısa, net cevaplar verdi. Kurbanla ilişkileri hakkındaki sorgulamadan sonra, başkan ona, cinayetten birkaç saat evvel Croix-de-Maufras'dan gidişini, Barentin'den trene nasıl bindiğini, Rouen'da geceyi nasıl geçirdiğini anlattırdı. Cabuche ve Roubaud onu dinliyor, verdiği cevapları tavırlarıyla onaylıyorlardı; o anda üç adam arasında tarif edilemez bir hüzün şekillendi. Salona bir ölüm sessizliği çökmüştü, nedenini bilmedikleri bir üzüntü bir an jüri üyelerinin boğazını sıktı: Bu, sessizce geçen hakikatti. Başkan Jacques'a, karanlıklara karışan yabancıyla ilgili ne düşündüğünü sorunca, herhangi birini suçlamak istemezmiş gibi başını sallamakla yetindi. O zaman meydana gelen bir olay, izleyicileri büsbütün heyecanlandırdı. Jacques'ın gözlerinde yaşlar belirdi, yanaklarından aşağıya aktı. Daha önce de olduğu gibi, Séverine, aklında kalan hayaliyle, alabildiğine açılmış mavi gözleri, korku miğferi gibi başının üzerinde dikilmiş kapkara saçlarıyla gözünün önüne geliyordu. Onu hâlâ çok seviyordu, sonsuz bir merhamet duygusuyla, işlediği cinayetten habersiz, bu kalabalığın arasında nerede olduğunu unutmuş, genç kadın için ağlıyordu. Duygulanan kadınlar hıçkırmaya başladılar. Kocanın gözleri kupkuruyken, âşığın bu acısını son derece dokunaklı buldular. Başkan savunmaya, tanığa soracak soruları olup olmadığını sorunca, avukatlar teşekkür etti; sanıklar ise sersemlemiş bir halde, genel bir sevginin ortasında yerine oturmaya giden Jacques'ı gözleriyle takip ediyorlardı.

Üçüncü oturumda sadece savcının iddianamesi ile avukatların savunmaları vardı. Önce başkan, mutlak bir tarafsızlık görüntüsü altında, iddia makamının suçlamalarını iyice ağırlaştıra-

rak davanın bir özetini yaptı. Sonra savcı bütün imkanlarını kullanmıyormuş gibi göründü: Çoğu kez inancı daha güçlü, hitabeti daha az boş olurdu. Bunu, gerçekten boğucu olmaya başlayan sıcağa yordular. Cabuche'ün Paris'ten gelen avukatı ise, ikna edememekle birlikte çok beğenildi. Roubaud'nun, Rouen barosunun seçkin bir üyesi olan avukatı da, bu kötü müşterisinden mümkün olduğu kadar istifade etti. Yorgun düşen savcılık makamı karşılık bile vermedi. Jüri nihayet görüşme odasına çekildiğinde, saat henüz altıydı. Gün ışığı hâlâ salonun on penceresinden giriyor, camları süsleyen Normandiya şehirlerinin armalarını aydınlatıyordu. Yaldızlı, eski tavanın altında bir uğultu yükseldi, oturanlar ile ayaktaki insanları ayıran demir parmaklıklar sabırsızlıkla sarsıldı. Fakat jüri ile mahkeme heyeti görününce, yine kutsal bir sessizlik oldu. Mahkeme, hafifletici sebepleri de göz önüne alarak, iki adamı müebbet kürek cezasına mahkum etti. Bu karar büyük bir şaşkınlık uyandırdı, kalabalık gürültüyle dağılırken, tiyatrodaki gibi birkaç ıslık duyuldu.

Bütün Rouen'da, sonu gelmeyen yorumlarla gece boyunca bu karardan bahsedildi. Genel görüşe göre, bu karar Madam Bonnehon ve Lachesnaye'ler için tam bir başarısızlıktı. Aileyi sadece ölüme mahkumiyet tatmin edebilirdi. Mutlaka birtakım karşı etkiler yapılmış olmalıydı. Madam Leboucq'un jüride üç dört adamı olduğu söyleniyordu. Gerçi kocası, yargıç yardımcısı olarak hiçbir yanlışlık yapmamıştı; ancak yine de ne diğer yargıç yardımcısı Mösyö Chaumette'in, ne de Başkan Desbazeilles'in oturumlara istedikleri kadar hâkim olamadıkları fark edilmişti. Belki de jüri üyeleri, salonda bir an için dolaşan şüphe havasından, o hüzünlü gerçeğin şöyle bir geçmesinden etkilenerek, tereddüde düşmüş ve hafifletici sebepleri ileri sürmüştü. Sonuç olarak, dava Mösyö Denizet'nin başarısıyla sonuçlanmış, hiçbir şey baş-

yapıtını yıkamamıştı; çünkü, Croix-de-Maufras'yı yeniden ele geçirmek için Mösyö Lachesnaye'in hukuka ters düşerek, bağışı yapan öldüğü halde bir iptal davası açacağını söylemesi, aileye duyulan saygıyı yok ettiği gibi, üst düzey bir memurun böyle konuşması da büyük bir şaşkınlığa neden olmuştu.

Jacques adliye çıkışında, şahit olarak dinlenen Philomène'le karşılaştı. Philomène onu yakaladı, o geceyi onunla birlikte Rouen'da geçirmeyi isteyerek yakasını bırakmadı. Jacques görevine ertesi gün döneceğinden, cinayet gecesi uyuduğunu iddia ettiği garın yakınındaki otelde onunla akşam yemeği yemeye razı oldu. Fakat orada yatmayacaktı, bire on kala treniyle Paris'e gitmek zorundaydı.

"Sen farkında değilsin," dedi, genç adamın kolunda otele doğru giderken. "Biraz önce tanıdığımız birini gördüğüme yemin edebilirim. Evet, daha geçen gün dava için Rouen'a ayak basmayacağını söyleyen Pecqueux'yü. Bir an döndüm ve sadece sırtını görebildiğim bir adam kalabalığa karışarak gözden kayboldu..."

Makinist omuz silkerek onun sözünü kesti:

"Pecqueux Paris'te, iznim sayesinde o da tatil yapmaktan çok memnun, keyif çatıyor."

"Olabilir... Ama yine de dikkatli olmalıyız, çünkü öfkelendiği zaman, dünyanın en kötü adamı olur."

Jacques'a sokuldu, geriye bir bakış atarak konuşmaya devam etti:

"Ya bizi izleyen şu adamı tanıyor musun?"

"Evet, korkma... Belki de benden bir şey isteyecektir."

Gerçekten de, Juifs Sokağı'ndan beri onları takip eden bu adam Misard'dı. O da uykulu uykulu mahkemede şahitlik yapmış, sonra da, dudaklarının ucuna kadar gelen bir soruyu sor-

maya cesaret edemeden Jacques'ın etrafında dolaşmıştı. Philomène ile Jacques otele girince, o da peşlerinden girdi ve bir kadeh şarap istedi.

"Şu işe bakın, demek siz de buradasınız Misard!" diye bağırdı makinist. "Yeni karınızla iyi geçiniyor musunuz?"

"Evet, evet," diye homurdandı geçit bekçisi. "O karı beni bir kafese koydu ki! Buraya bir önceki gelişimde bunu size anlatmıştım, değil mi?"

Bu hikaye Jacques'ı çok güldürüyordu. Bariyerde durması için Misard'ın yanına aldığı o ne idüğü belirsiz eski hizmetçi Ducloux, Misard'ın köşe bucak her yeri karıştırdığını çabuk fark etmiş, ölen karısının sakladığı parayı aradığını anlamıştı. Aklına onunla evlenmek için dahiyane bir fikir gelmişti; imalı sözlerle, gülüşlerle, parayı kendisinin bulduğunu hissettirmişti. Misard önce onu boğacak gibi olmuş, sonra bu kadını da diğeri gibi parayı almadan ortadan kaldırırsa, bin frangı tekrar elinden kaçıracağını düşünmüş, ona çok kibar ve sevimli davranmıştı. Ama Ducloux onu reddediyor, elini bile sürdürmüyordu. Hayır, hayır, ancak kendisiyle evlenirse her şeye, ona ve paraya sahip olabilirdi. Bunun üzerine Misard onunla evlenmişti; kadın da, her şeye inanan salağın biri olduğunu söyleyerek onunla alay etmişti. İşin güzel tarafı, olayı öğrenince Misard'ın heyecanı ona da geçmişti; artık o da deli gibi Misard'la birlikte arıyordu. Ah bir türlü bulunamayan şu bin frank yok muydu! Artık iki kişi olduklarına göre, elbirliğiyle onu ortaya çıkaracaklardı. Arıyorlardı, arıyorlardı.

"Öyleyse. Hâlâ bir şey yok, öyle mi?" diye sordu Jacques alayla. "Ducloux size yardım etmiyor mu?"

Misard bakışlarını ona dikti, nihayet sordu:

"Nerede olduğunu biliyorsunuz. Bana söyleyin."

Makinist sinirlendi.

"Bir şey bildiğim yok. Phasie Hala bana hiçbir şey vermedi, beni hırsızlıkla suçlamazsınız sanırım!"

"Hayır, size hiçbir şey vermemiştir, orası muhakkak... Görüyorsunuz, bu iş beni hasta etti. Yerini biliyorsanız söyleyin bana!"

"Hadi ama, yeter artık! Dikkat edin de fazla konuşmayayım... Tuz kutusuna bakın, belki oradadır."

Misard, yüzü sapsarı, gözleri çakmak çakmak ona bakmaya devam ediyordu. Aklına ani bir fikir gelmiş gibi oldu.

"Tuz kutusu, evet... Bu doğru... Çekmecenin altında gizli bir yer var, oraya henüz bakmamıştım."

Aceleyle şarabının parasını ödedi, yedi on trenine yetişebilmek için demiryoluna koştu. Orada, o basık evde sonsuza kadar arayacaktı.

Yemekten sonra, gece bire on kala trenini beklerken, Philomène Jacques'ı karanlık sokaklardan geçirerek kırlara kadar götürmek istedi. Boğucu bir hava vardı, mehtapsız, sıcak bir temmuz gecesiydi. Philomène neredeyse Jacques'ın boynuna asılmış, genç adamın boğazını sıkıyordu. Philomène iki defa arkalarında ayak sesi duyduğunu sanarak dönmüş, çok karanlık olduğundan kimseyi görememişti. Jacques bu iç karartıcı geceden çok rahatsız oluyordu. Cinayetten bu yana ulaştığı dengeli huzur ve mükemmel sağlığına rağmen, biraz evvel masada bu kadın elleriyle ona her dokunduğunda, uzaklardaki bir huzursuzluğun geri gelmekte olduğunu hissetmişti. Şüphesiz, yorgunluktan ve ağır havanın sebep olduğu sinirden ileri gelen bir şeydi. Şimdi Philomène ona böyle sokuldukça, isteğin verdiği kaygı, korkuyla canlanıyordu. Ama iyileşmişti, emin olmak için denemiş ve bu kadına, bedeni huzur içinde sahip olmuştu. Rahatsız-

lığı o derece arttı ki, eğer kadını örten karanlık Jacques'ı biraz olsun yatıştırmasaydı, bir kriz korkusuyla kollarından sıyrılacaktı. Neyse ki, hastalığının en kötü günlerinde bile görmeden öldürmek istemezdi. Issız bir yolda, çimenli bir bayırın yanından geçtiler; Philomène onu oraya sürükleyip, birlikte yere uzandıklarında, aniden o korkunç ihtiyacı yeniden duydu, öfkeye kapılarak kadının başını ezmek için otların arasında bir silah, bir taş aradı. Irkilerek ayağa kalktı, çılgın gibi kaçtığı sırada, küfürler eden, bağırıp çağıran bir erkek sesi duydu.

"Seni orospu! Sonuna kadar bekledim, emin olmak istedim!"

"Doğru değil, bırak beni!"

"Doğru değil, öyle mi! Diğeri kaçsın bakalım. Kim olduğunu biliyorum, nasıl olsa onu yakalarım. Hadi bakalım orospu, hâlâ doğru olmadığını söyle!.."

Jacques karanlıkların içinde koşuyordu; tanıdığı Pecqueux'den kaçmıyordu, acıdan deliye dönmüş, kendinden kaçıyordu.

Ne oluyordu, bir cinayet yetmemiş miydi, daha bu sabah sandığı gibi Séverine'in kanı onu doyurmamış mıydı? İşte tekrar başlıyordu. Bir başkası, sonra bir başkası daha, hep bir başkası daha! Doyduktan ve birkaç hafta uyuştuktan sonra, korkunç açlığı tekrar başlayacak, açlığını gidermesi için ona sürekli kadın eti gerekecekti. Hatta şimdi o baştan çıkarıcı eti görme ihtiyacında bile değildi; onu kollarında sıcacık hissetmek, dişilerin karnını deşen vahşi erkek gibi öldürme isteğine yenik düşmesine neden oluyordu. Yaşam bitmişti, önünde artık sadece kaçıp gittiği bu karanlık gece ve büyük bir umutsuzluk vardı

Birkaç gün geçti. Jacques işinin başına dönmüştü; o eski sıkıntılı yabaniliğine dönmüş, arkadaşlarından uzak duruyordu. Meclis'teki fırtınalı görüşmelerden sonra, savaş ilan edilmişti;

hatta iyi sonuçlandığı söylenen bir ileri karakol çatışması bile olmuştu. Bir haftadan beri yapılan asker sevkıyatı, demiryolu personelinin canını çıkarmıştı. Düzenli seferler bozulmuştu, hesapta olmayan trenler büyük gecikmelere sebep oluyordu. Üstelik en iyi makinistleri de, kolordunun toplanmasını hızlandırmak için seferber etmişlerdi. Bu nedenle, bir akşam Havre'da Jacques'ın her zamanki ekspres treni yerine, tıklım tıklım asker dolu on sekiz vagonluk koca bir treni götürmesi gerekti.

O gece Pecqueux depoya çok sarhoş geldi. Philomène ile Jacques'ı bastığı o gecenin ertesi günü, ateşçi olarak makinistiyle, 608 numaralı lokomotife binmişti. O günden beri de, kapkara bir suratla, şefine bakmaya cesaret edemezmiş gibi, hiçbir imada bulunmuyordu. Fakat Jacques onun gitgide asileştiğini, emirlere uymadığını, bir emir verdiğinde homurdandığını hissediyordu. Artık hiç konuşmaz olmuşlardı. Bir zamanlar onları uyum içinde götüren bu oynak zemin, bu küçük köprü, artık rakip olarak çarpıştıkları dar ve tehlikeli bir zemin haline gelmişti. Kin büyüyordu, son hızla gittikleri, ufacık bir sarsıntıyla fırlayıp düşebilecekleri bu daracık alanda birbirlerini yiyecek hale gelmişlerdi. O gece de Pecqueux'nün sarhoş olduğunu gören Jacques kuşkulandı. Çünkü, ayıkken sinirlenmeyecek kadar sinsi olduğunu, ancak şarapla azdığını biliyordu.

Saat altıya doğru hareket etmesi gereken tren gecikti. Askerleri vagonlara koyunlar gibi doldurduklarında hava kararmıştı. Vagonlara sıra yerine tahtalar çivilenmişti, askerleri mangalar halinde içeri tıkıyorlar, vagonları alabileceğinden fazla dolduruyorlardı; öyle ki kimileri üst üste oturuyor, kimileri de kollarını bile oynatamayacak kadar iç içe, ayakta duruyordu. Paris'e vardıklarında, bir başka tren onları Rhin'e götürmek üzere bekliyordu. Yol yorgunluğuyla canları şimdiden çıkmış gibiydi. Ama

hepsine içki dağıtıldığı ve bazıları da yakınlardaki meyhanelere gittiği için yüzleri kızarmıştı, gözleri kayıyor ve ateşli bir neşeyle taşkınlık yapıyorlardı. Tren hareket edip gardan çıkarken, şarkı söylemeye başladılar.

Jacques hemen gökyüzüne baktı, bir fırtına bulutu yıldızları gizliyordu. Gece çok karanlık olacaktı, boğucu havada yaprak kımıldamıyordu; hareket halindeyken serin serin esen rüzgar, şimdi ılıktı. Kapkara ufukta, yıldız gibi parlayan diğer işaretlerden başka bir şey yoktu. Jacques, Harfleur'den Saint-Romain'e giden rampayı aşmak için basıncı artırdı. Haftalardır gözlemlediği halde, kaprisleri ve gençlik taşkınlıklarıyla onu şaşırtan bu yepyeni 608 numaralı lokomotife hâlâ hâkim olamıyordu. O gece de lokomotifi yine çok dik başlı, fazladan birkaç parça kömür atılırsa zıvanadan çıkacakmış gibi hissediyordu. Bu yüzden eli sürat manivelasında, ateşçisinin tavırlarından iyice rahatsız bir şekilde ateşi kolluyordu. Su hizasında yanan küçük lamba, kızıllaşan ocak kapağının morumsu bir renge boyadığı platformu yarı karanlıkta bırakıyordu. Jacques, Pecqueux'yü iyi seçemiyordu. İki kere bacaklarına bir şey sürünüyormuş gibi geldi, sanki onu yakalamak için deneme yapan parmaklar vardı. Ama bu, herhalde sadece sarhoşluktan kaynaklanan bir beceriksizlikti, çünkü o gürültü arasında Pecqueux'nün yüksek sesle kendi kendine güldüğünü, abartılı çekiç darbeleriyle kömür kırdığını, kürekle dövüştüğünü duyuyordu. Her dakika kapağı açıyor, ocağa aşırı miktarda kömür atıyordu.

"Yeter!" diye bağırdı Jacques.

Diğeri anlamazdan gelerek, kürek kürek kömür atmayı sürdürdü. Makinist onu kolundan tutunca, sarhoşluğun verdiği gitgide artan bir öfkeyle, nihayet aradığı kavga sebebini bulmuş gibi korkutucu bir ifadeyle döndü.

"Dokunma, yoksa vururum!.. Hızlı gitmek benim hoşuma gidiyor!"

Tren şimdi, Bolbec'ten Motteville'e giden düzlükte olanca hızıyla uçuyordu. Su almak için belli noktalar dışında, hiçbir yerde durmadan Paris'e gitmesi gerekiyordu. Hayvan doldurulmuş gibi insanla tıklım tıklım dolu on sekiz vagonluk o koca kütle, sürekli bir gümbürtüyle karanlık kırlardan geçiyordu. Ve ölüme götürülen bu adamlar öyle yüksek sesle, avazları çıktığı kadar bağırarak şarkı söylüyorlardı ki, neredeyse tekerleklerin gürültüsünü boğuyorlardı.

Jacques ayağıyla kapağı kapayıp, enjektörün manivelasını çevirdi.

"Ateş gereğinden fazla... Sarhoşsanız uyuyun."

Pecqueux hemen kapağı yine açtı, sanki lokomotifi havaya uçurmak istiyormuş gibi çılgınca kömür koymayı sürdürdü. Isyan ediyor, emirleri dinlemiyordu; bunca insanın hayatını hiçe sayan bir tutkuyla kendinden geçmişti. Jacques, küllüğün çubuğunu indirip hiç olmazsa ocağın çekişini azaltmak için eğilince, ateşçi onu sertçe kolundan tutup itmeye, şiddetle sarsıp yola atmaya çalıştı.

"It oğlu it! Demek öyle!.. Düştüğümü söyleyeceksin ha! Sinsi köpek!"

Jacques kazanın bir kenarına tutunmuştu, ikisi birden kayıp düştü, kavga, zıplayan bu küçük sac köprünün üzerinde devam etti. Dişleri kenetlenmiş, ağızlarından tek kelime çıkmıyor, birbirlerini sadece demir bir çubuğun kapadığı daracık kapıya doğru itmeye çalışıyorlardı. Fakat bu pek kolay değildi, mesafeleri yutarcasına kateden lokomotif sanki uçuyordu. Tren Barentin'i geçip Malaunay Tüneli'ne girmişti; ikisi hâlâ birbirlerine sıkıca sarılmış, her uzattıklarında bacaklarını yakan ocağın kıpkırmızı

kapağına değmemeye çalışarak, kafaları su haznesine çarpa çarpa, kömürün içinde yuvarlanıyorlardı.

Jacques bir an, kalkabilirse, regülatörü kapayıp, kıskançlık ve içkiden kudurmuş bu çılgın delinin elinden kendisini kurtarmaları için yardım çağırabileceğini düşündü. Ondan daha ufak tefek olduğu için gücü tükeniyordu; onu fırlatacak gücü bulmaktan iyice umudunu kesiyor, şimdiden yenilmiş gibi, aşağı yuvarlanacağı düşüncesiyle saçları korkudan diken diken oluyordu. Onun elleriyle yoklayarak son bir gayret sarf ettiğini anlayan ateşçi, kasılarak doğruldu, makinisti bir çocuk gibi kaldırdı.

"Demek durdurmak istiyorsun... Kadınımı çaldın... Hayır, gebereceksin!"

Lokomotif uçuyor, uçuyordu, tren büyük bir gürültüyle tünelden çıkarak, bomboş ve karanlık kırlarda yoluna devam ediyordu. Malaunay istasyonundan öyle hızla geçti ki, peronda ayakta duran şef yardımcısı, iki adamın, tren yıldırım gibi giderken kavga ettiklerini göremedi bile.

Fakat Pecqueux son bir hamleyle Jacques'ı fırlattı. Makinist altındaki boşluğu hissedince, can havliyle ateşçinin boynuna sarılarak onu da sürükledi. Birbirine karışıp kaybolan korkunç iki çığlık yükseldi. Uzun zaman kardeş gibi yaşamış olan bu iki adam, birbirlerine sıkıca sarılmış halde birlikte düşerek, hızın etkisiyle tekerleklerin altına sürüklenip, bu korkunç kucaklaşmayla birlikte ezildi, paramparça oldu. Onları, hâlâ birbirlerini boğacakmış gibi sarılmış, başsız, ayaksız, kanlar içinde iki beden olarak buldular.

Lokomotif, her türlü denetimden kurtulmuş, uçarcasına gidiyordu. Bu dik kafalı, acayip lokomotif, bakıcısının elinden kaçmış, henüz ehlileştirilmemiş, gençliğinin ateşiyle dümdüz

kırlarda dörtnala koşan bir kısrak gibi ilerliyordu. Kazanda su vardı, ocağa biraz evvel doldurulan kömür tutuşuyordu; ilk yarım saat buhar basıncı korkunç yükseldi, hız aşırı arttı. Şef kondüktör herhalde yorgunluğa yenik düşerek uyuyakalmıştı. Böyle üst üste yığılan askerler iyice sarhoş olmuş, bu çılgınca hızın verdiği neşeyle daha yüksek sesle şarkı söylüyorlardı. Maromme'u fırtına gibi geçtiler. Garlardan geçerken, işaretlere yaklaşınca artık düdük ötmüyordu. Lokomotif, engellerin arasından başını eğerek sessizce geçen bir hayvan gibi dümdüz ilerliyordu. Kendi soluğuyla çıkardığı tiz sesin etkisiyle daha da coşmuş gibi, sonu gelmez bir şekilde koşuyordu.

Rouen'da su almak gerekiyordu; gardakiler, makinistsiz ve ateşçisiz bu çılgın lokomotifin, bağıra çağıra vatan şarkıları söyleyen askerlerle tıklım tıklım dolu bu hayvan vagonlarının bir duman ve alev sarhoşluğuyla geçtiğini görünce, korkudan donakaldılar. Herhalde savaşa gittiklerinden, Rhin kıyılarına bir an önce varmak için böyle hızla gidiyorlardı. Görevliler, şaşkınlıktan ağızları açık, ellerini kollarını sallamışlardı. Birden herkes bağırmaya başladı: Gemi azıya almış, denetimsiz bu tren, diğer bütün büyük garlarda olduğu gibi, lokomotif ve vagonlarla tıkanmış, manevralar yüzünden kapalı Sotteville garından kesinlikle kazasız belasız geçemezdi. Hemen telgraf çekilip, haber verildi. Tam o sırada yolu işgal eden bir yük treni sundurma altına sokulabildi. Kaçan canavarın gümbürtüsü uzaktan işitiliyordu. Rouen yakınındaki iki tüneli aşmış, artık hiçbir şeyin durduramayacağı karşı konulmaz bir güçle deli gibi geliyordu. Sotteville garından durmadan geçti, hiçbir yere çarpmadan engeller arasından süzüldü, tekrar karanlıklara daldı, gümbürtüsü gitgide azaldı.

Artık hat üzerindeki bütün telgraf aletleri tıkırdıyor, Rouen

ve Sotteville'den geçtiği görülen bu hayalet tren herkesin yüreğinin dehşetle çarpmasına neden oluyordu.. Herkes korkudan titriyordu. Bu canavar, ilerideki bir ekspres trene mutlaka yetişecekti. Ormandaki bir yabandomuzu gibi, kırmızı ışıklara da, kestane fişeklerine de aldırmayarak hâlâ uçarcasına gidiyordu. Oissel'de az kalsın bir kılavuz lokomotife çarpacaktı; Pont-de-l'Arche'ı korkuya boğdu, çünkü hızı hâlâ azalmamış gibiydi. Yeniden gözden kayboldu, kapkara gecede koşuyor, nereye gittiği bilinmeden burnunun dikine gidiyordu.

Yolda ezdiği zavallıların ne önemi vardı? Dökülen kana kayıtsız, ne olursa olsun geleceğe doğru gitmiyor muydu? Sahipsiz, karanlıklar içinde, kör ve sağır bir hayvan gibi ölüme terk edilmiş, topun ağzına gönderilen bu et yığınıyla, yorgunluktan ve sarhoşluktan serseme dönmüş, şarkı söyleyen bu askerlerle dolu gidiyor, gidiyordu.

EMILE ZOLA

HAYVANLAŞAN İNSAN

Paris-Le Havre ekspresinde bir cinayet işlenir. Roubaud, karısının yardımıyla başkan Grandmorin'i öldürür. Makinist Jacques Lantier, önünden geçmekte olan trenin penceresinden cinayeti görür ama taşları yerine oturtamaz. Bu cinayetin ardından daha pek çok kişi öldürülecek, gerçek suçluları ortaya çıkarmak, devletin üst düzey yetkililerine zarar vereceği için adalet yanıltılacaktır. Oysa gerçek suçluları bilenler vardır.

Derin bir saplantının pençesinde sıkışan , öldürme itkisiyle kafası karışmış, sadece lokomotifiyle anlaşabilen bir tren makinisti... Kendisine yaklaşan tüm erkeklere felaket getiren bir kadın... Çıkarları uğruna adaletten vazgeçmeye hazır, önyargılı bir yargıç...
Altın çağındaki demir yolları dünyasında alkolizm, sefalet, kıskançlık ve bedensel doyumsuzluk gibi nedenlerin doğurduğu suçlarla karşı karşıya kalan insanlar...

Büyük romancı Émile Zola'nın kaleme aldığı en karanlık dramlardan biri olan 'Hayvanlaşan İnsan', canlı, keskin ve destansı bir anlatım gücüne sahip.

Edebiyat - 230 www.ithaki.com.tr

ISBN 975-273-054-X

9789752730540

ithaki